

๔๒ นวัตกรรม

สร้างสรรค้การเรียนรู้

๔๒ โครงการดำเนินงานนวัตกรรม
สร้างสรรค้การเรียนรู้ที่สอดรับกับ
บริบทของท้องถิ่น วิถีชีวิตของชุมชน
เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้เรียน

๔๒ นวัตกรรม

สร้างสรรคการเรียนรู้

๔๒ นวัตกรรม สร้างสรรค์การเรียนรู้

พิมพ์ครั้งที่ ๑	มีนาคม ๒๕๕๖
จำนวนพิมพ์	๑,๐๐๐ เล่ม
ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่	สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) Quality Learning Foundation ตู้ ปณ.๓๔ ปณฝ.สนามเป้า ๑๐๔๐๖ โทรศัพท์ ๐-๒๖๑๙-๑๘๑๑ โทรสาร ๐-๒๖๑๙-๑๘๑๐, ๐-๒๖๑๙-๑๘๑๒ เว็บไซต์ www.QLF.or.th อีเมล info@QLF.or.th

เอกสาร ๔๒ นวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ฉบับนี้ เป็นผลผลิตที่สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ได้สนับสนุนทุนในโครงการส่งเสริมนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษา ครั้งที่ ๑/๒๕๕๔ โดยเปิดโอกาสให้สถานศึกษาและบุคลากรที่ทำหน้าที่จัดกระบวนการเรียนรู้ ได้พัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้อง และเหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยได้จัดทำข้อตกลงสนับสนุนทุนให้โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๑๙๕ โครงการ กระจายใน ๔ ภูมิภาค รวม ๕๐ จังหวัด ดำเนินกิจกรรมระหว่างเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๔ ถึงเดือนมีนาคม ๒๕๕๖

เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจาก สสค. เป็นการขับเคลื่อนยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนไทยในการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ จึงกำหนดให้มีคณะติดตามสนับสนุน และประเมินผลโครงการทั้ง ๑๙๕ โครงการ โดยจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเทคนิคการถอดองค์ความรู้ ตลอดจนการลงเยี่ยมเยียนการดำเนินงานกิจกรรมในพื้นที่ของทุกโครงการอย่างต่อเนื่อง

ผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยผู้รับผิดชอบโครงการทั้ง ๑๙๕ โครงการ ได้มีส่วนร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิในการติดตามโครงการร่วมกันคัดเลือกโครงการที่มีความโดดเด่นด้านนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้เรียน และนำมาเรียบเรียงข้อมูล เพื่อให้ผู้สนใจได้ศึกษากระบวนการดำเนินกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม รวม ๔๒ โครงการ ประกอบด้วย ๓ ทักษะ ได้แก่ การพัฒนาทักษะการคิด ๑๔ โครงการ การส่งเสริมทักษะชีวิต ๒๓ โครงการ และการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ๕ โครงการ

สสค.ขอขอบคุณที่ปรึกษาสำนักงาน สสค. ท่านอาจารย์นคร ตั้งคะพิภพ และที่ปรึกษาชุดโครงการ รศ.ดร.จิราภรณ์ ศิริทวี รวมทั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิติดตามโครงการในพื้นที่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ ผู้รับผิดชอบโครงการ ทุกท่านที่เสียสละ มุ่งมั่น ในการดำเนินงาน การให้ข้อมูล และข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการถอดองค์ความรู้ของ ๔๒ นวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้

หวังว่าเอกสารเล่มนี้ คงจะเป็นประโยชน์และจุดประกายความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้สนใจ ในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความคิดอย่างเป็นระบบ การจัดการกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะชีวิตให้นักเรียน ตลอดจนการคิดค้นนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนต่อไป

สารบัญ

โครงการต้นด้านพัฒนาทักษะการคิด

๑. บทเรียนวิทยาศาสตร์แบบบูรณาการ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดจากบทปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ที่สอดคล้องกับปัญหาท้องถิ่น โรงเรียนแคนดงพิทยาคม บุรีรัมย์	๘
๒. การพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี พิษณุโลก	๑๑
๓. มหัศจรรย์การคิด การพัฒนาทักษะการคิดทางคณิตศาสตร์โดยใช้ SDM โรงเรียนชุมชนแพศึกษา ขอนแก่น	๑๔
๔. การพัฒนาสื่อประกอบการเรียนวิชาท้องถิ่นของเรา โรงเรียนโนนเจริญพิทยาคม บุรีรัมย์	๑๗
๕. SQ3R กับการพัฒนากระบวนการคิดด้วยคำถามหมวกความคิด ๖ ใบ โดยใช้อัตลักษณ์ของโรงเรียนเป็นฐานในการเรียนรู้ โรงเรียนบ้านเตง (เรือนจุลประชาสรรค์) พัทลุง	๒๐
๖. ศิลปะสร้างสรรค์ จินตนาการสร้างนักคิด โรงเรียนบ้านฟ้าห่วน ยโสธร	๒๓
๗. อบรมเชิงปฏิบัติการสร้างหุ่นยนต์จากวัสดุไซเคิล โรงเรียนบ้านห้วยจรเข้ม นครราชสีมา	๒๖
๘. ฝึกอบรมการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยการเรียนรู้บูรณาการผ่านพันธุ์พืช โรงเรียนปียชาติพัฒนา ในพระราชูปถัมภ์ฯ นครนายก	๒๙
๙. ยุววิจัยคณิตศาสตร์ โรงเรียนพนาศึกษา อำนาจเจริญ	๓๒
๑๐. มะเข็ญเมืองสี่แควทั่วโลก โรงเรียนเมืองสี่ประชาสามัคคี น่าน	๓๕
๑๑. การพัฒนาทักษะการคิดวิชาคณิตศาสตร์ไตรภาคี โรงเรียนเลิงนกทา ยโสธร	๓๘
๑๒. การพัฒนาทักษะความคิดขั้นสูงเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในโรงเรียนศรีรัตนวิทยา โรงเรียนศรีรัตนวิทยา ศรีสะเกษ	๔๑
๑๓. การพัฒนาอัจฉริยภาพทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนโดยใช้โปรแกรม The Geometer's Sketchpad เครื่องช่วยในการเรียนรู้ โรงเรียนศรีสำโรงชนูปถัมภ์ สุโขทัย	๔๔
๑๔. ลูกอัยยาคันหา unseen ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา	๔๗

โครงการต้นด้านส่งเสริมทักษะชีวิต

๑๕. โรงเรียนต้นแบบศูนย์เรียนรู้สิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ โรงเรียนกุดบากพัฒนาศึกษา สกลนคร	๕๒
๑๖. ส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียน สู่การสร้างสำนึกรักท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม โรงเรียนขามแก่นนคร ขอนแก่น	๕๕
๑๗. พัฒนาการเรียนรู้ควบคู่ทักษะชีวิต โรงเรียนชุมชนบ้านห้วยยายจิว ชัยภูมิ	๕๘
๑๘. เขียนใจก่อนเขียนรูป โรงเรียนชัยมงคลวิทยา ชัยภูมิ	๖๑
๑๙. พัฒนากิจกรรมชีวิตด้วยเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนดอนน้ำใสวิทยา นครราชสีมา	๖๔
๒๐. การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมชีวิตของนักเรียนโรงเรียนนครขอนแก่น โดยใช้โครงสร้างซิก (SEAT) โรงเรียนนครขอนแก่น ขอนแก่น	๖๗
๒๑. ลมหายใจของใบเตย โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม เพชรบูรณ์	๗๐
๒๒. การจัดการศึกษาโดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่วิถีชีวิตที่ยั่งยืน โรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา ศรีสะเกษ	๗๓
๒๓. กิจกรรมบูรณาการโครงการงานสาระท้องถิ่นเรื่องกล้วย พืชล้ำค่าคู่บ้านเขายายกะตา โรงเรียนบ้านเขายายกะตา ลพบุรี	๗๖
๒๔. ร้านน้ำชาโรงเรียน เปิดโลกการเรียนรู้เพื่อเด็กไทย โรงเรียนบ้านคลองตันหยง ปัตตานี	๗๙
๒๕. การเพาะเห็ดนางฟ้าและการแปรรูปอาหารจากเห็ด โรงเรียนบ้านไชยมงคล (สีบลูวิทยา) นครราชสีมา	๘๒
๒๖. ส่งเสริมนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้เรื่องสมุนไพรใกล้ตัว โรงเรียนบ้านนาขอม นครสวรรค์	๘๕
๒๗. ดนตรีสืบสานตำนานยาเสพติด โรงเรียนบ้านนาบอน กาฬสินธุ์	๘๘
๒๘. ส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน โรงเรียนบ้านเมืองก๊อต เชียงใหม่	๙๑
๒๙. การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านรางกระต่าย “พริยะประชาวิทยาคาร” กาญจนบุรี	๙๔
๓๐. เข้าใจเรื่องเพศศึกษา พัฒนากิจกรรมชีวิต โรงเรียนบ้านวังหิน เพชรบูรณ์	๙๗
๓๑. สวนฝันวัฒนธรรมพื้นบ้าน โรงเรียนบ้านเหล่าผักไล่ สกลนคร	๑๐๐

๓๒. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้เครือข่ายสังคมเพื่อการเรียนรู้ (Social Network) โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช อุบลราชธานี	๑๐๓
๓๓. รัฐบาลกรุณาอุดหนุนโรงเรียนแห่งโครงการแบบบูรณาการ ๑๐ ฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนรัฐราษฎร์อนุสรณ์ นครสวรรค์	๑๐๖
๓๔. พัฒนากิจกรรมชีวิตสร้างอุปนิสัยพอเพียง โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก ตาก	๑๐๙
๓๕. ห้องเรียนธรรมชาติสร้างสรรค์กิจกรรมชีวิต โรงเรียนสตรีสิริเกศ ศรีสะเกษ	๑๑๒
๓๖. การวิจัยและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนทักษะการฟื้นคืนชีพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยมศึกษา กรุงเทพฯ	๑๑๕
๓๗. จัดการเรียนการสอนบนฐานวัฒนธรรมชุมชน โรงเรียนอุดมสิทธิศึกษา กาญจนบุรี	๑๑๘

โครงการดำเนินงานบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

๓๘. แหล่งเรียนรู้อัจฉริยะนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้และความเป็นพลโลกที่สมบูรณ์โรงเรียนกาญจนาอนุเคราะห์ โรงเรียนกาญจนาอนุเคราะห์ กาญจนบุรี	๑๒๒
๓๙. เศรษฐกิจพอเพียงเพื่ออาหารกลางวันที่ยั่งยืน โรงเรียนบ้านร่องหอย นครสวรรค์	๑๒๕
๔๐. การบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้หนังสือ โรงเรียนพระแก้ววิทยา สุรินทร์	๑๒๘
๔๑. อนุรักษ์วัฒนธรรมเพื่อปลูกฝังภูมิปัญญาท้องถิ่นและเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนโรงเรียนสูงเนิน โรงเรียนสูงเนิน นครราชสีมา	๑๓๑
๔๒. พัฒนากิจกรรมการสอนการอ่านภาษาอังกฤษผ่านกระบวนการการสะกดเสียง สำหรับนักเรียนที่อ่านคำภาษาอังกฤษไม่ได้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ โรงเรียนหนองผือราษฎร์ประสิทธิ์ ขอนแก่น	๑๓๔
สถานที่ติดต่อโรงเรียนที่ได้รับเลือกเป็นโครงการที่มีประสิทธิภาพ	๑๓๗
๑๙๕ โครงการที่เข้าร่วมโครงการเพื่อการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน	๑๔๐
รายชื่อคณะกรรมการผู้บริหารโครงการและผู้ทรงคุณวุฒิ	๑๔๗

โครงการเด่นด้าน พัฒนากิจกรรม การคิด

บทเรียนวิทยาศาสตร์แบบบูรณาการ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดจากบทปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ที่สอดคล้องกับปัญหาท้องถิ่น โรงเรียนแคนดงพิทยาคม บุรีรัมย์

จนวันหนึ่งเมื่อคุณครูวิทยาศาสตร์เกิดความคิดว่า น่าจะให้เราได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์แนวใหม่ ด้วยการนำ วิชาวิทยาศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นฟิสิกส์ เคมี ชีวะ และการเรียนรู้ อื่นๆ มาบวกรวมเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องราวสนุกๆ นอกห้องเรียนของเราจึงเกิดขึ้นนับแต่บัดนั้น

แคนดง Can Do...ไม่มีอะไรที่เราทำไม่ได้

ก่อนสอบเข้า ม.๑ ที่โรงเรียนแห่งนี้ ฉันท่องคำขวัญของโรงเรียนได้จนขึ้นใจคือ “ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ พัฒนา” เพื่อมีครูคนไหนถามจะได้ตอบทันที ส่วนสีประจำโรงเรียนคือเขียว-เหลือง ฉันก็รู้ว่าสีเขียว หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ของนาและไร่อ้อย สีเหลือง หมายถึง รวงข้าวที่สูงเหลืองอร่ามและดอกอ้อยในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวนั่นเอง แต่ที่ชวนสงสัยสำหรับเด็กอย่างฉันคือคติธรรมของโรงเรียนที่ว่า “ปัญหา เว ธเนน เสยโย” ที่แปลว่า “ปัญหาประเสริฐกว่าทรัพย์” ฉันไม่เข้าใจว่าทำไมการมีปัญหาลดถึงดีกว่าการมีเงินมีทอง ในเมื่อเงินทองสามารถนำไปซื้อหาข้าวของที่เรารับชอบได้ตั้งมากมาย แต่มีปัญหาคืออะไรฉันก็ยังไม่แน่ใจสักที

จนวันที่ได้เรียนวิชาวิทยาศาสตร์กับครูสุพัตรา แพง ญาและครูท่านอื่นในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ฉันถึงได้เริ่มเข้าใจที่ละนิดว่า “ปัญหา” ที่ว่านี่คืออะไร

วันแรกที่ครูสุพัตรามาสอน ครูก็ถามว่า “นักเรียนเคยสงสัยไหมคะ ว่าถั่วอกไท่แคนดง แคนดู (Can Do) คืออะไร หน้าตาเป็นอย่างไร แล้วเขาทำอย่างไรจึงได้เป็นถั่วอกออกมา” พวกเราในชั้นเรียนช่วยกันตอบคำถามครูไปอย่างที่เราที่พวกเรา “หนูเคยเห็นเขาเอามาขาย แต่ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร แต่เคยได้ยินพ่อเล่าให้ฟังว่าเป็นความคิดของนายอำเภอ ที่แนะนำให้ชาวบ้านเพาะถั่วอกโดยใช้ไหลปลาของเราที่ไหลล้นๆ ถั่วอกที่ได้ทั้งขาวทั้งอวบน่ากินคะครู” เพื่อนที่นั่งข้างฉันตอบคำถามของครูได้ดูน่าเชื่อถือมากที่สุด เราไม่รู้ว่าทำไมครูถึงถามแบบนี้ อาจจะเพราะครูเป็นชาวบุรีรัมย์ก็จริง

“ตอนเป็นเด็ก ฉันเรียนที่โรงเรียนประถมใกล้บ้าน พอขึ้นชั้น ม.๑ ฉันก็ไปเรียนที่โรงเรียนแคนดงพิทยาคม ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำอำเภอในจังหวัดบุรีรัมย์”

ปีนี้ฉันขึ้น ม.๒ แล้วค่ะ ตอนอยู่ที่บ้านฉันเรียกพ่อแม่ว่า “อ๊พออแม่” แต่เมื่อไปโรงเรียนครูก็สอนให้เรียกพ่อแม่ว่าด้วยภาษากลาง แต่ฟังที่ไรก็ไม่เข้าใจเท่าที่อ๊พออแม่สักที อ๊พอของฉันมักบอกที่ “พ้อออีกเจ้าปานหน่วยตาแพงเจ้าปานดวงใจ บีให้ผู้ใดมารั้งแก” ฟังแล้วรักพ้อที่สุดในโลกเลยละ ส่วนผญาอีสานหรือที่ครูเรียกว่าปราชญ์ชาวบ้านท่านที่ว่า “บุญคุณพ้อทอภูเขาแก้ว คุณแม่ทอฟ้ากับแผ่นดิน”

ชีวิตแบบเด็กบ้านนอกของฉันมีความสุขมาก ได้กินอิ่มนอนอุ่น พ่อแม่อยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตา ไหนจะมีปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นคนรุ่นปู่รุ่นย่าคอยอบรมสั่งสอนถ่ายทอดสิ่งที่ดีงามให้เสมอทั้งภาษาพื้นถิ่น นิทานพื้นบ้าน สิ่งประดิษฐ์คิดค้นที่ต้องคนอีสานเท่านั้นถึงจะคิดได้ แต่คนรุ่นฉันส่วนใหญ่ก็คงจะมองไม่เห็นคุณค่าของสิ่งที่ครูเรียกว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” นี้สักเท่าไร ส่วนใหญ่สนใจแต่เทคโนโลยีแชตเสิร์ช ออนไลน์ จนทำให้แทบลืมความรู้ของคนรุ่นปู่ย่าตาทวดไปเลยทีเดียว

แต่ไม่ใช่คนในตำบลนี้ จึงเห็นอะไรที่เราเห็นเป็นเรื่องธรรมดา เป็นเรื่องแปลกใหม่ก็เท่านั้น

แต่หนึ่งอาทิตย์ผ่านไป ฉันก็รู้ว่า ครูสุพัตราจัดให้มีการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันของครูวิทยาศาสตร์ ๑๐ คน เพื่อจะจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แนวใหม่ให้กับพวกเรา ได้ข่าวว่าครูสุพัตราอยากให้นักเรียนใหม่ๆ ทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนด้วย แต่จะสำเร็จแค่ไหนฉันก็แค่รอลุ้น

แล้วเช้าวันที่รอคอยก็มาถึง ครูเล่าว่าได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ให้จัดทำโครงการที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดของเด็กๆ ครูจึงคิดโครงการบทเรียนวิทยาศาสตร์แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการคิดจากบทปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ที่สอดคล้องกับปัญหาท้องถิ่น ที่ฉันเองฟังครูพูดครั้งแรกก็ไม่เข้าใจว่าคืออะไร จนเมื่อครูอธิบายแล้วจึงพอจะนึกภาพออกบ้าง

“นักเรียนคะ ส่วนใหญ่เราเรียนวิชาวิทยาศาสตร์กันแต่ในห้องเรียนใช่ไหม นักเรียนเบื่อไหมคะ” พวกเราพยักหน้าหงิกหงักไปตามๆ กัน หลังจากนั้นครูก็พูดต่อว่า “ต่อไปเราจะไปเรียนวิชาวิทยาศาสตร์กันนอกห้องเรียน เราจะไปคุยกับผู้เฒ่าผู้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านของเรา ครูวิทยาศาสตร์แต่ละคนจะให้นักเรียนเห็นว่าวิชาวิทยาศาสตร์นั้นอยู่ในชีวิตประจำวันของเราไม่ว่าจะเป็นฟิสิกส์ เคมี ชีวะจะไม่ใช่เรื่องไกลตัวเราอีกต่อไป”

ฟังครูพูดจบฉันก็ถามต่อว่า “หมายความว่าพวกเราทั้งห้องจะได้ออกไปเรียนกับชาวบ้านในหมู่บ้านใช่ไหมคะ ดีใจจังเลยคะครู หนูอยากไปถึงวันนั้นเร็วๆ จัง” ฉันตื่นเต้นกับการเรียนแบบใหม่ที่ครูพูดถึง ยิ่งครูบอกว่าบทเรียนที่เราจะได้เรียนมีอะไรบ้าง ฉันก็แทบจะรอให้ถึงวันนั้นไม่ไหว

“เรื่องแรกที่ครูจะทำเป็นบทเรียนให้กับนักเรียนคือเรื่องกระต๊อบข้าวเหนียวจากวัดสุในท้องถิ่น แล้วก็ต่อด้วยเรื่อง ข้าวหลาม การเลี้ยงไหม ของเล่นพื้นบ้าน ข้าวปั้นหมก หมุนไฟแบบโบราณ การทอเสื่อจากพืชในท้องถิ่น ไข่เค็ม หมุนไฟ ถั่วอกไท่แคนดง แคนดู น้ำหมักชีวภาพ และปูนกินหมากภูมิปัญญาชาวบ้าน”

ฉันอยากบอกครูใจจะขาดว่าฉันทอผ้าไหมเป็น และหมู่บ้านของฉันก็มีแต่คนทอผ้าไหม ถึงเวลาต้องเรียนเรื่องนี้ฉันก็จะเข้าไปกระซิบบอกครูให้พาเพื่อนๆ ไปที่หมู่บ้านของเรา ฉันอยากให้เพื่อนๆ เห็นว่ายายและแม่ของฉันเก่งแค่ไหน

ครูพูดให้ฟังอีกว่า ที่อยากให้เราได้มีการเรียนการสอนแบบนี้เพราะอำเภอแคนดงของเรามีหมู่บ้านที่เก่าแก่หลายร้อยปี มีภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดขึ้นมากมาย แต่นับวันภูมิปัญญาท้องถิ่นก็จะสูญหายไป ครูจึงอยากให้นักเรียน และชุมชนมีการเชื่อมประสานสัมพันธ์ผ่านการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ที่สอดคล้องกับปัญหาท้องถิ่นไว้ด้วยกัน

แต่...ว่าแต่วิทยาศาสตร์จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาอย่างไร ตอนนี้นฉันก็ยังเข้าใจไม่กระจ่างนัก แต่คิดว่าเมื่อถึงเวลาจะไปศึกษาจริงๆ ครูคงทำให้ฉันเข้าใจได้แน่นอน

เริ่มเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ

การที่พวกเรานักเรียนชั้น ม.๒ จะออกไปเรียนนอกห้องเรียนได้ไม่ใช่เรื่องง่าย แต่ก็ไม่ยากเกินความสามารถของครู เริ่มจากครูสุพัตราได้มอบหมายให้ครูวิทยาศาสตร์ทั้ง ๑๐ คนที่รับผิดชอบนักเรียนที่มีอยู่ ๕ ห้อง ห้องละ ๒ คน จัดทำบทเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวิชาของตน เช่น ครูวิชาฟิสิกส์ก็ต้องเลือกบทเรียนที่จะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับหลักฟิสิกส์ ส่วนครูวิชาเคมีก็ต้องเลือกบทเรียนที่สอดคล้องกับหลักวิชาของตัวเอง รวมถึงติดต่อพูดคุยกับปราชญ์ชาวบ้านที่จะพานักเรียนไปลงพื้นที่อีกด้วย และเมื่อใกล้ถึงวันเดินทาง ครูก็ได้ปรึกษาคณะผู้บริหารโรงเรียนและฝ่ายวิชาการเพื่อขออนุญาตนำนักเรียนไปเรียนนอกห้องเรียนที่สุุดครูก็ได้ขอสรุปว่าเราจะนั่งรถสองแถวออกไปเรียนรู้เรื่องต่างๆ จากปราชญ์ชาวบ้านวันละ ๒ บทเรียน โดยแบ่ง

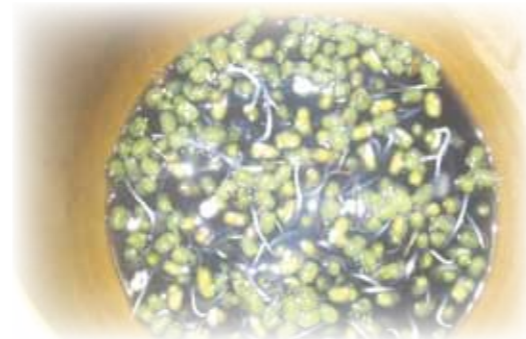

เป็นตอนเช้าหนึ่งบทเรียน และตอนเย็นหนึ่งบทเรียน เพราะส่วนใหญ่หมู่บ้านที่เราเดินทางไปนั้นจะห่างกันประมาณ ๓ กิโลเมตรเท่านั้น

แล้ววันที่เราได้ออกไปเรียนรู้โลกภายนอกด้วยหัวใจแบบวิหยา ก็มาถึง เพื่อนๆ กับฉันมีสมุดจดพร้อมปากกาคณะด้าม ทุกคนดูตั้งใจตั้งตากับการเรียนครั้งนี้มาก ครอบอกว่าหลังจากไปสืบค้นข้อมูลกับปราชญ์ชาวบ้านแล้ว เราก็จะนำกลับมาเป็นแนวคิดในการทดลองในห้องเรียน รวมถึงเราจะได้เรียนรู้การทำโครงการต่อไป

วันนี้ ฉันได้ไปเรียนรู้เรื่องการเลี้ยงไหม ที่ครูอธิบายให้เราเข้าใจว่าวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างไร เริ่มจากการเรียนรู้วิถีชีวิตของตัวหนอนที่ทำให้เราได้เรียนรู้วิชาชีววิทยา ส่วนการย้อมไหมเราก็จะได้เรียนรู้วิชาเคมีจากเรื่องสารสกัดจากธรรมชาติที่นำมาย้อมไหมว่าต้องมีค่าความเป็นกรดเป็นด่างอย่างไร จนเมื่อมาถึงการสาวไหมเราก็จะได้เรียนรู้วิชาฟิสิกส์ในเรื่องคานโมเมนต์ เรื่องแรงและอื่นๆ อีกมากมาย

ส่วนการเพาะถั่วงอกแคนดง แคนดู ที่เมื่อก่อนฉันก็เห็นอยู่บ่อยๆ แต่ไม่รู้ว่าเป็นอย่างไร คุณลุงที่เพาะถั่วงอกเล่าให้เราฟังว่าต้องนำถั้วเขียวไปแช่น้ำก่อน แล้วค่อยเทน้ำทิ้งทุกห้าชั่วโมง ส่วนคุณครูที่สอนก็กระตุ้นให้เราคิดด้วยการอธิบายเพิ่มเติมว่าการเพาะถั่วงอกนั้นสามารถนำมาอธิบายทางวิทยาศาสตร์ได้ เช่น การตั้งคำถามว่าทำอย่างไรถั่วงอกจึงเจริญเติบโตได้ดี น้ำที่ใช้ต้องมีอุณหภูมิเท่าไร ความชื้นเท่าไร หรือให้ต้องเล็กต้องใหญ่แค่ไหน แล้วหลังจากนั้นครูก็ให้เราทดลองหาอุณหภูมิ ความชื้น กำหนดอัตราส่วนถั้วเขียวว่าถ้าใช้ปริมาณเท่านี้ ต้องแช่นานเท่าไรจึงจะงอกได้ดี รวมถึงเรื่องอื่นๆ อีกมากมาย หลังจากนั้นครูก็กระตุ้นให้เราต่อยอดทำเป็นโครงการด้วยการตั้งคำถามว่า ถ้าเราไม่ใช้น้ำเปล่าเราจะสามารถใช้น้ำอะไรมาเพาะถั่วงอกได้อีกบ้าง เพื่อนๆ ช่วยกันเสนอน้ำสมุนไพรสารพัดแบบทั้งน้ำใบเตย กระเจี๊ยบ อัญชัน ที่เมื่อทดลองทำออกมาแล้วทำให้ได้ถั่วงอกหลากสีสนเลยทีเดียว

นอกจากนั้นเราก็ต่อยอดความรู้ในครั้งนี้เป็นการทำโครงการเรื่องอื่นๆ อีกมากมายกว่า ๓๐ เรื่อง เช่นการสกัดน้ำมันจากเมล็ดยางพาราทำเป็นสบู่ล้างมือและน้ำยาล้างจาน ฯลฯ โครงการของเราประสบความสำเร็จกว่าที่คาดคิด ครูสุพัตราบอกว่ามีเรื่องให้นำยีนดีหลายเรื่อง ทั้งเรื่อง ที่ครูวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่ร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน ปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี รวมถึงการได้รับความสนับสนุนจากโรงเรียนที่มีการจัดการประกวดโครงการวิทยาศาสตร์ในสัปดาห์วิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้เราพยายามทำผลงานออกมาให้ดีที่สุด

ครูบอกภูมิปัญญาชาวบ้านที่ให้เราไปเรียนรู้ ถ้าเรารู้จักนำไปพัฒนาปรับปรุง วันหนึ่งความรู้เหล่านี้ก็จะกลายเป็นอาชีพเลี้ยงปากเลี้ยงท้องของเราได้ โดยที่ไม่จำเป็นต้องไปทำงานในเมือง ครูทำให้เรารู้จักคิดเป็น ทำเป็น และรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตัวเอง และทำให้ฉันเห็นว่าภูมิปัญญาชาวบ้านสามารถอธิบายได้ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ นั่นก็หมายความว่าคนรุ่นก่อน เขามีความเป็นนักวิทยาศาสตร์อยู่ในตัว โดยไม่ต้องเรียนหนังสือในโรงเรียนเลยก็เลย ซึ่งก็สะท้อนให้เห็นว่าความรู้ไม่ได้ได้อยู่แต่ในห้องเรียน แต่มีอยู่รอบๆ ตัวเรา อยู่ที่ใครจะสนใจไขว่คว้าได้มากกว่ากันเท่านั้นเอง

ตอนนี้ฉันรู้แล้วว่าทำไมปัญญาถึงประเสริฐกว่าทรัพย์ เพราะถ้ามีปัญหาเสียอย่าง เราก็สามารถหาเงินทองมาเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวได้เหมือนที่ปราชญ์ชาวบ้านทำให้ฉันเห็นว่า

“ความรู้มีอยู่รอบตัว ถ้ามีปัญหาเราก็จะสามารถเปลี่ยนความรู้เป็นเงินเป็นทองได้ แต่คนที่มีแต่ทรัพย์ ถ้าไม่มีปัญญารวันหนึ่งเงินทองก็จะหมดไปนั่นเอง”

เคล็ดลับความสำเร็จ
ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะครูวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่ให้ความสนใจและต่อยอดความรู้ให้นักเรียนรุ่นต่อไป

การพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย

โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี พิษณุโลก

“จังหวัดพิษณุโลกของเรามีทั้งทรัพยากรธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวมากมาย โดยเฉพาะอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า รวมถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีชื่อเสียงอย่างพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าสิบเอก ดร.ทวี-พิมพ์ บูรณเขตต์ ซึ่งเป็นสถานที่เก็บรวบรวมของเล่นของใช้พื้นบ้านที่กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ระดับประเทศ”

เรียนวิชาไหนก็ฝึกคิดได้

“ความรู้มีมากมาย ครูสอนนักเรียนทุกเรื่องไม่ได้ แต่สามารถสอนวิธีหาความรู้ให้พวกเขาได้”

คุณครูเพ็ญจันทร์ โชติรัตนศักดิ์ ครูกลุ่มสาระวิชาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ วิชาชีววิทยา ของโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี ปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยหัวหน้างานวิจัย ที่เป็นทั้งเพื่อนครูและรุ่นพี่ที่ฉันนับถือบอกกับเราในวันหนึ่งอย่างนี้ เธอชักชวนให้คุณครูอีก ๑๗ คนที่สอนในหลากหลายวิชา มาร่วมฝึกกระบวนการคิดให้นักเรียนในโครงการ “การพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย”

เป็นที่รู้กันว่าครูเพ็ญจันทร์เป็นคนที่มีมุ่งมั่น ตั้งใจ เมื่อคิดจะทำอะไรแล้วจะทำสำเร็จ งานนี้ก็เช่นกัน เธอทำให้ฉันเห็นว่าการโน้มน้าวใจให้ครูทุกคนให้ความร่วมมือในโครงการนี้สำคัญมากแค่ไหน

นอกจากนั้นหากจะนับไปแล้ว จังหวัดพิษณุโลกก็มีคนที่คิดทำอะไรๆ เพื่อคนอื่นมากมาย แต่การที่จะเป็นคนช่างคิดที่คิดดี คิดสร้างสรรค์ได้นั้น ฉันเชื่อว่าการปลูกฝังในรั้วการศึกษาก็มีความสำคัญมาก เพราะถ้าฝึกให้เด็กคิดเป็นตั้งแต่เด็ก โตขึ้นเขาก็จะรู้จักวิธีแสวงหาความรู้ได้ด้วยตัวเอง รู้จักวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่ได้มา และรู้จักที่จะนำมาทำประโยชน์เพื่อสังคมได้

ฉันเพิ่งเข้ามาเป็นครูระดับชั้น ม.๔ ที่ โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี จังหวัดพิษณุโลกได้ไม่กี่ปี ตอนแรกก็รู้แต่ว่าการเป็นครูนั้นต้องเตรียมการสอนตามบทเรียน แต่ยังไม่ทำกิจกรรมต่างๆ ฉันก็ได้รู้ว่าบางครั้งครูกับนักเรียนก็สามารถเรียนรู้ไปพร้อมกันได้ สิ่งสำคัญที่สุดคืออย่าหยุดคิด อย่าหยุดเรียนรู้เท่านั้นเอง

“จากผลการสอบ O-NET และ PISA ของนักเรียน ผลออกมาว่านักเรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์ ก่อนหน้านี้ที่เคยคิดไว้แล้วว่าจะสอนเรื่องทักษะการคิดให้กับนักเรียน ประจวบเหมาะกับการที่ทางสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) สนับสนุนให้เราทำโครงการที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดของเด็ก ที่เลยอยากชวนน้องๆ ให้มาทำกิจกรรมนี้ด้วยกัน นี่ไม่ใช่การเพิ่มงานนะคะ เพราะถึงไม่ทำงานนี้เราก็ต้องทำงานวิจัยอยู่ดี เพราะเป็นภาคบังคับของทางโรงเรียนอยู่แล้ว ในแผนการสอนของเรามีทุกอย่างอยู่แล้ว เพียงแค่เพิ่มการทำงานอย่างเป็นระบบมากขึ้น เพิ่มเรื่องที่เราจะเน้นลงไป และคิดวิเคราะห์ว่าถ้าสอนด้วยกิจกรรมนี้เด็กจะได้ประโยชน์อะไร เราแค่นำแผนการสอนมาปรับ และทำให้ชิ้นงานของนักเรียนเป็นระบบ มีงานวิจัยรองรับ เท่านั้นที่น้องทำก็จะเป็นผลงานของตัวเองและผลงานของโรงเรียนด้วย”

ฟังครูเพ็ญจันทร์พูดอย่างนี้แล้ว พวกเราก็อพยตามไปตามๆ กัน เพราะส่วนใหญ่เวลามีโครงการอะไรมาพวกเรามักจะคิดในใจว่า “แค่งานสอนอย่างเดียวก็หนักหนาแล้ว นี่ยิ่งจะมาเพิ่มงานอะไรให้เรามาก” แต่คราวนี้ครูเพ็ญจันทร์กลับทำให้พวกเรากระตือรือร้นที่จะทำงานนี้โดยไม่มองว่าเป็นการเพิ่มงานเลยแม้แต่นิดเดียว

ขั้นต่อไปเธอก็ชอบแถมเอกสารเป็นร้อยๆ หน้าเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการคิดที่เธอไปค้นหาด้วยตัวเอง มาให้คุณครูที่ร่วมโครงการ รวมถึงเชิญวิทยากรมาให้ความรู้กับพวกเราเกี่ยวกับการผลิตสื่อและการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิด

คราวนี้ฉันเลยได้รู้ว่าการคิดแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ ประเภทแรก ทักษะการคิดที่เป็นแกน เป็นทักษะการคิดที่จำเป็นต้องใช้อยู่เสมอในชีวิตประจำวัน กับประเภทที่สอง ทักษะการคิดขั้นสูงที่เป็นการคิดอย่างเป็น

ขั้นเป็นตอน เป็นการคิดที่ซับซ้อน เช่นต้องมีการสรุปความ ให้คำจำกัดความ การวิเคราะห์ การผสมผสานข้อมูล ซึ่งการคิดขั้นสูงนี้เองที่เราจะนำไปสอนนักเรียน

ไต่เวลาแปลงความคิด เป็นอุปสรรค

“อย่างที่รู้กันดีว่าเรื่องความคิดเป็นเรื่องนามธรรม ดังนั้นถ้าจะทำให้ใครต่อใครมองเห็นความคิดของเรา เราก็ต้องทำออกมาให้เป็นรูปธรรม ซึ่งก็คือการพัฒนาทักษะการคิดโดยบูรณาการเข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชา ทุกกลุ่มสาระในระดับชั้น ม.๔”

ครูเพ็ญจันทร์บอกกับพวกเราอย่างนี้ หลังจากนั้นฉันก็สอบถามถึงวิธีการสอนของเธอ

“ในแต่ละวิชา เราไม่จำเป็นต้องให้เด็กทำโครงการ แต่อาจจะหาวิธีการสอนแบบอื่นๆ อย่างของพี่ สอนวิชาชีววิทยา ก็จะถนัดในการสอนให้นักเรียนทำโครงการ เพราะสำหรับพี่กระบวนการทางวิทยาศาสตร์สามารถหาความรู้ได้ทุกเรื่อง ก่อนทำโครงการเด็กก็ต้องรู้จักสังเกต ถ้าเมื่อไรก็ตามที่นักเรียนฟังแล้วเกิด ‘เอ๊ะ’ คือสงสัย แสดงว่าเริ่มเห็นปัญหาของเรื่องนั้นๆ เมื่อเห็นปัญหาแล้ว ก็ต้องสืบค้นข้อมูลเพื่อหาคำตอบ อาจถามจากคุณครูหรือผู้รู้ อ่านหนังสือ ค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต เมื่อทำไปเรื่อยๆ เราจะพบว่าคนที่ตั้งปัญหาได้จะเก่งกว่าคนที่ตอบปัญหาได้”

นอกจากนั้นเธอยังเล่าให้ฟังว่า บางครั้งครูอย่างเราก็ถูกกระตุ้นให้เรียนรู้ผ่านนักเรียน เพราะบางเรื่องที่เด็กสงสัยแล้วครูหาคำตอบไม่ได้ในทันทีก็ต้องไปค้นคว้าหาความรู้มาตอบนักเรียน หรือบางเรื่องครูก็อาจไม่รู้มาก่อน ดังนั้นหลายเรื่องที่เราไปหาคำตอบมากก็เป็นเปิดโลกความรู้ให้กับทั้งเขาและเราด้วยกัน

“อย่างจังหวัดพิษณุโลกของเรามีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย ทั้งอุทยานแห่งชาติ แหล่งอนุรักษ์สัตว์ป่าและ

พันธุ์พืช รวมถึงพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี หรือแม้แต่ร้านขายยาสมุนไพรของคุณหมอท่านหนึ่งก็กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กๆ ได้ หรือโครงการบางเรื่องก็ทำให้เราได้รู้ข้อมูลใหม่ๆ เช่น พบว่าปัจจุบันจังหวัดพิษณุโลกมีสวนผลไม้ สวนผักเยอะมากจากเมื่อก่อนที่มีอยู่น้อย และมีไร่นาสวนผสมมากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศไทย หรือบางกิจกรรมนักเรียนก็ชักชวนผู้ปกครองให้เดินทางไปยังแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ถือเป็นการท่องเที่ยวเรียนรู้ที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวได้ด้วย เช่น ไปดูไร่ร่องุ่น ไปฟาร์มเลี้ยงสุนัขพันธุ์บางแก้ว ไปชมสวนผักขนาดใหญ่”

เมื่อมีอะไรสงสัย ฉันมักจะเข้าไปถามครูเพ็ญจันทร์ บางครั้งฉันก็ไม่แน่ใจว่าตัวเองทำนั้นถูกต้องหรือไม่ หรือทำอย่างนี้จะช่วยให้เด็กได้เกิดกระบวนการคิดได้อย่างไร วันนี้ที่โรงอาหารฉันกับเพื่อนครูคนอื่นๆ คุยกันถึงวิธีการพัฒนาทักษะการคิดให้นักเรียนของเรา

เพื่อนที่เป็นครูภาษาไทยให้นักเรียนแต่งคำประพันธ์ที่เกี่ยวกับวิถีเศรษฐกิจพอเพียง โดยสอดแทรกวิธีการคิดลงไป ในบทเรียนว่าบทประพันธ์เรื่องนี้ต้องคิดหาข้อมูลและสร้างสรรค์ออกมาอย่างไร ส่วนครูสังคมที่สอนเรื่องกฎหมายก็ให้นักเรียนนำเสนองานด้วยการแสดงบทบาทสมมติ และที่น่าดีใจคือครูจบใหม่ที่สอนวิชาพลศึกษาก็ยังเข้าร่วมโครงการนี้ด้วย แต่ละคนมีวิธีการสอนที่แตกต่างกันไป ทั้งให้เด็กนำเสนอด้วยวิธีการวาดภาพ หรือสอนด้วยการให้เล่นเกม แต่สิ่งหนึ่งที่พวกเราเห็นได้ชัดคือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

นอกจากเด็กๆ จะกระตือรือร้น และมีความสุขในการเรียนเพิ่มมากขึ้นแล้ว ก็ยังช่างซักช่างถามกว่าแต่ก่อนมาก จากเดิมที่ตั้งใจฟัง ตั้งใจจดในสิ่งที่ครูสอน เพราะอยากเรียนเก่งอยากสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ ปัจจุบันกลายเป็นว่าการที่ครูสอนโดยให้เด็กคิดและตั้งคำถามในทุกวิชา ทำให้เด็กนักเรียนในชั้น ม.๔ กว่า ๕๐๐ คน รู้จักคิดตามที่ครูสอนมากขึ้น รู้จักสงสัย รู้จักถาม รู้จักคิดใคร่ครวญ มองอะไรก็ค่อยๆ คิดพิจารณา ไม่ด่วนตัดสินใจ รู้จักสังเกต และรู้จักคิดกว้าง คิดลึก คิดเปรียบเทียบซึ่งทำให้ผลการเรียนพลอยดีขึ้นตามไปด้วย

ที่สำคัญ ในระหว่างการเรียนการสอนแบบนี้ ครูก็จะให้นักเรียนเขียนเล่าว่าชอบหรือไม่ชอบกิจกรรมที่ครูสอน ถ้าไม่ชอบเราจะปรับเปลี่ยนการเรียนได้อย่างไร ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีส่วนร่วมในวิชานั้นๆ และในช่วงสุดท้ายของการเรียนการสอนแต่ละวัน ครูเพ็ญจันทร์ยังแนะนำให้เด็กๆ ทำกิจกรรม “จิตตปัญญา”

ด้วยการให้นักเรียนอยู่กับตัวเอง นั่งนิ่งๆ คิดใคร่ครวญ และเขียนว่าวันนี้เรียนอะไรบ้าง ทำอะไรที่เป็นประโยชน์มากน้อยแค่ไหน เพื่อให้เด็กได้รู้จักทบทวนตัวเอง

ฉันคิดว่านี่คือก้าวเล็กๆ ที่เราจะปลูกฝังให้เด็กฯ ซึ่งเป็นอนาคตของชาติ เป็นคนคิดเก่ง คิดดี คิดสร้างสรรค์ และคิดทำประโยชน์เพื่อคนอื่นต่อไป วันนี้ดอกผลของต้นไม้ที่เราปลูกไว้อาจมองไม่เห็นชัดเจน แต่ฉันเชื่อว่าในวันข้างหน้าพวกเขาจะเติบโตขึ้นเป็นไม้ใหญ่ที่จะช่วยให้ประเทศของเรามีความเจริญรุ่งเรืองอย่างแน่นอน

เคล็ดลับความสำเร็จ

การโน้มหน้าใจคุณครูที่ร่วมโครงการให้เห็นประโยชน์ เมื่อคุณครูสอนด้วยความกระตือรือร้น ช่วยคิดค้นหาคำตอบกับนักเรียน เด็กๆ ก็เกิดความสนุกสนาน และกล้าซักกล้าถามมากขึ้น

มหัศจรรย์การคิด : การพัฒนาทักษะการคิดทางคณิตศาสตร์โดยใช้ SDM

โรงเรียนชุมชนแพศึกษา ขอนแก่น

“อ๊ว! เครียด ข้อสอบอะไรไม่รู้ ทำไมมันยากขนาดนี้”
“เมทริกซ์นี้ ตัวเลขเยอะมากเลยครับ เรียนแล้วปวดหัวสุดๆ”
“หนูกับวิชาเลขไม่ถูกกันเลยคะ ถึงคาบเรียนที่เรื่อกี่คิดแล้วคิดอีกว่าจะเข้าเรียนดีหรือเปล่า”
ทุกคำตอบคือเสียงจากใจของเด็กๆ มัธยม เมื่อถามเขาว่า “เรียนเลขแล้วเป็นยังไง”

หนังสือเรียนสังเคราะห์จาก SDM โดยทูน สสค.

เด็กไทยไม่เอาเลข

เป็นที่ทราบกันดีว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กไทยในช่วงหลังไม่ค่อยดีนัก โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ที่เป็นวิชาไม่เบื่อไม่เมาของเด็กไทยเข้าขั้นวิกฤติ ผลการสอบ O-NET ระดับชั้น ม.๖ ปีการศึกษา ๒๕๕๔ ค่าเฉลี่ยทั่วประเทศของวิชาคณิตศาสตร์อยู่ที่ ๑๔.๙๙ จากคะแนนเต็ม ๑๐๐ คะแนน นี่ยังไม่รวมถึงผลสอบกลางภาคและปลายภาคที่เกิดปรากฏการณ์ “ตกยกห้อง” กันมาแล้วหลายโรงเรียน

Story and Diagram Method (SDM)

“ธรรมชาติของคณิตศาสตร์มันเป็นนามธรรม ซึ่งเด็กจำเป็นต้องยาก เข้าใจยาก ยิ่งไม่ทันไร เขาก็จะต่อต้าน ไม่อยาก

เรียน ดังนั้นวิธีการสอนที่จะให้ได้ผลก็คือ เราต้องสอนให้เป็นที่นั่งนามธรรมถึงรูปธรรม ไม่ใช่มีแต่ตัวเลขหรือสัญลักษณ์ ต้องมีรูปภาพ มีแผนภาพ มีเรื่องราวเข้ามาประกอบ ซึ่งเด็กจะชอบ เขาจะจินตนาการตาม แล้วก็ชอบคณิตศาสตร์ได้โดยไม่รู้ตัว นี่คือการมาของวิธีการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการเรื่องราวและแผนภาพ หรือ Story and Diagram Method หรือ SDM”

ผศ.ดร.ปาสสน์ กงตาล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กล่าวถึงนวัตกรรมใหม่ในห้องเรียนคณิตศาสตร์ ซึ่งอาจารย์ได้ริเริ่มศึกษาค้นคว้าจนเกิดเป็นงานวิจัยที่ได้รับความนิยม และสร้างแรงบันดาลใจให้กับคุณครูคณิตศาสตร์หลายท่าน รวมถึงลูกศิษย์ชั้นปริญญาโทของอาจารย์เอง อย่าง **อ.รุ่งนภา**

อารยะธรรมโสภณ จากโรงเรียนชุมชนแพศึกษา, อ.ปรีชากร ภาชนะ โรงเรียนบ้านแท่นวิทยา และ อ.ชัชวาล นามปรีดา โรงเรียนนาจานศึกษา ทั้ง ๓ โรงเรียนจึงได้ร่วมกันจัดทำโครงการมหัศจรรย์การคิด : การพัฒนาทักษะการคิดทางคณิตศาสตร์โดยใช้ SDM นำเอาวิธีการสอนโดยใช้กระบวนการ SDM กลับไปใช้ในโรงเรียนของตนเอง ภายใต้การสนับสนุนด้านงบประมาณและองค์ความรู้จากสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.)

เวลาผ่านไปปีเศษ เสียงบ่นของเด็กๆ ก็เริ่มจางหาย และคาบเรียนคณิตศาสตร์ของเด็กๆ ก็ไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป

ไอ้มดแดง

$$a_n = a_1 + (n-1)d$$

คือสูตรคณิตศาสตร์เบื้องต้นที่นักเรียนชั้น ม.๕ จะได้เจอทันทีที่เริ่มเรียนบทเรียนเรื่อง “ลำดับและอนุกรม” แต่ที่โรงเรียนนาจานศึกษา ในคาบแรกของลำดับและอนุกรมเด็กๆ กลับกำลังนั่งฟัง อ.ชัชวาลย์ เล่านิทานเรื่อง “มดแดงชูเปอร์ฮีโร่!”

“วายร้ายประจำเมืองอย่างเจ้ามดคันไฟ เป็นคู่ปรับกับเจ้ามดแดงชูเปอร์ฮีโร่ ในระหว่างการต่อสู้ เมื่อเวลาผ่านไปถึงนาที่ที่ ๑ พลังของมดแดงจะลดลง ๖ หน่วย เมื่อเวลาผ่านไปถึงนาที่ที่ ๒ พลังของมดแดงจะลดลงอีก ๖ หน่วย เมื่อเวลาผ่านไปถึงนาที่ที่ ๓ พลังของมดแดงจะลดลงอีก ๖ หน่วย เมื่อเวลาผ่านไปถึงนาที่ที่ ๔ พลังของมดแดงจะลดลงอีก ๖ หน่วย เหตุการณ์เป็นเช่นนี้ต่อไปเรื่อยๆ ดังนั้นหากเจ้ามดแดงต่อสู้กับเจ้ามดคันไฟ ถึงนาที่ที่ ๑๒ และถึงนาที่ที่ ๒๖ พลังของเขาจะลดลงเท่าใด ตามลำดับ”

นี่คือขั้นตอนแรกในการเริ่มสอนด้วยกระบวนการ SDM ซึ่งครูจะนำนักเรียนเข้าสู่เรื่องราว มีตัวละคร มีเหตุการณ์จำลอง ซึ่งเปิดโอกาสให้พวกเขามีอิสระในการคิดตาม จนสามารถคิดหาคำตอบออกมาได้ หลังจากนั้นก็นำนักเรียนแบ่งกลุ่มแล้วนำนิทานที่ครูเล่าไปทำเป็นชิ้นงานเพื่อนำเสนอหน้าชั้นเรียน เด็กๆ จึงสนุกกับการเชื่อมโยงเรื่องราว ภาพวาด และตัวเลขเข้าด้วยกัน พร้อมๆ กับซึมซับเนื้อหาบทเรียน จุดจำคณิตศาสตร์ในฐานะประสบการณ์ในชีวิตจริงที่จับต้องได้

เลขหนูนอบตัวเรา

เมื่อนักเรียนคุ้นเคยกับการใช้กระบวนการ SDM จนเข้าใจบทนิยามทางคณิตศาสตร์ในระดับหนึ่ง คุณครูก็เริ่ม

มอบหมายให้พวกเขาได้ลองสร้างสรรค์เรื่องราวของตัวเองดูบ้าง เพื่อสะท้อนความเข้าใจในเนื้อหาวิชาของนักเรียน

ที่โรงเรียนบ้านแท่นวิทยา เด็กๆ ชั้น ม.๕ ต่างสนุกกับการสร้างสรรค์เรื่องราวมาก ซึ่งส่วนใหญ่ก็มักจะอิงจากเรื่องใกล้ตัวที่ตนเองชื่นชอบ หรือสิ่งที่พบเห็นอยู่ในชีวิตประจำวัน

“พอเราใช้วิธีการ SDM แล้วก็รู้สึกได้ว่า เด็กมีความสนใจเรียนมากขึ้น เด็กเขาสนุกกับการคิดเรื่อง บางคนชอบฟุตบอลเขาก็เอาเรื่องจำนวนการยิงประตูของทีมที่เขาชื่นชอบมาผูกเป็นเรื่องได้ แสดงว่าเขาสามารถเชื่อมโยงคณิตศาสตร์เข้าไปได้หาตัวเองได้ และจะไม่รู้สึกว่าคณิตศาสตร์เป็นเรื่องที่เกินกว่าที่เขาจะเข้าใจ” อ.ปรีชากร ครูคณิตศาสตร์โรงเรียนบ้านแท่นวิทยา เล่าถึงความเปลี่ยนแปลงในห้องเรียนของตนเอง

ส่วนที่โรงเรียนชุมชนแพศึกษา ซึ่งถือเป็นฐานใหญ่ในการนำกระบวนการ SDM ไปใช้ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ก็พบว่า เด็กๆ สามารถแตกยอดความคิดออกไปได้อย่างอิสระ อย่างบุษกร ที่หยิบเอาเรื่องใกล้ตัวมาตั้งเป็นโจทย์ปัญหา ซึ่งเพื่อนๆ ทั้งห้องชื่นชอบ

“กลุ่มของหนูปรึกษากันว่าจะเอาเรื่องอะไรดี คุยกันไปสักพักก็นึกออกว่า พวกเราชอบกินกล้วยเดี่ยวเหมือนกันก็เลยกลายมาเป็นโจทย์ปัญหาเรื่องแข่งกินกล้วยเดี่ยวกันคะ”

ทุกวันนี้บรรยากาศในการเรียนของเด็กๆ เปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง ไม่มีใครนั่งทวน นอนหลับ หรือโดดเรียน แต่กลับมีรอยยิ้มและเสียงหัวเราะลั่น เวลาที่เด็กๆ ได้คุยได้ปรึกษา ได้ออกความคิดเห็น เสนอความเห็น หรือได้ยินเรื่องราวของเพื่อนๆ ต่างกลุ่ม

นักเรียนชุมแพศึกษาซ่อมละคร

ผลงานโรงเรียนบ้านแท่นวิทยา

บูรณาการการเรียนรู้

ในการทำชิ้นงานแต่ละครั้ง นักเรียนโรงเรียนชุมแพศึกษาจะได้ฝึกทักษะทางคณิตศาสตร์ควบคู่ไปกับทักษะทางศิลปะ อย่างการวาดภาพ ลงสี และตกแต่งชิ้นงานของตนเอง รวมถึงได้ฝึกทักษะการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารอีกด้วย

“เราคิดกันว่า ถ้าลองทำเป็นละครเวทีจะดีมีัย พอดีมีละครเรื่องขุนศึกซึ่งดังมาก ก็เลยหยิบเรื่องนี้มาดัดแปลงเป็นเรื่องของทหารในสมัยของพระนเรศวร แล้วก็ใส่เนื้อเรื่องที่เป็นคณิตศาสตร์เข้าไปเป็นระยะๆ อย่างเช่น ออกรบใช้พลังงานไปเท่าไร พอได้กำลังใจจากหญิงอันเป็นที่รักจะได้พลังกลับมาเท่าไร ครั้งต่อไปได้เพิ่มขึ้นเท่านี้ๆ พอละครจบ เราก็มีคำถามมาถามคนดู แล้วก็เฉลยวิธีคิดวิธีทำเอาไว้อด้วย”

ผลการเรียนของเด็กๆ ในวิชาลำดับและอนุกรม ซึ่งใช้กระบวนการ SDM ออกมาเป็นที่น่าพอใจ นอกจากนี้เด็กๆ ยังมีโอกาสได้ไปนำเสนอผลงานทางวิชาการในหลายๆ เวทีอีกด้วย

คณิตศาสตร์ไม่ยากอย่างที่คิด

อรุณภา เล่าว่า “เราใช้เรื่องราวเป็นตัวตั้งให้เด็กๆ สนใจ ให้เขากลับมามองวิชาคณิตศาสตร์ใหม่ ทำให้เขารักวิชานี้ให้ได้ก่อน ถ้าเขามีใจให้กับมันแล้ว เขาจะเรียนรู้มันเอง วันหลัง ไม่ว่าจะโยนโจทย์แบบไหนให้เขา หรือสอนด้วยวิธีปกติ เขาก็รับมันได้ เพราะเขาเข้าใจและสนุกกับมัน”

สำหรับเด็กๆ ที่เคยบ่นและไม่ชอบคณิตศาสตร์ ก็ปรับเปลี่ยนความคิดไปมาก

“เมื่อก่อนก็รู้สึกว่ามันยาก สูตรเยอะเยอะ ท่องจำกันแทบไม่ไหว แต่อันนี้มันเหมือนกับเราได้ลงมือคิดและเขียนด้วยตัวเอง ทำด้วยตัวเอง เล่าในเรื่องที่เราชอบ เราจะจำได้”

“ภูมิใจค่ะ เรียนแบบนี้ทำให้เรามีอิสระ เราสามารถคิดโจทย์ของเราเองได้”

แม้คณิตศาสตร์จะเป็นเรื่องยาก เป็นเรื่องของตัวเลข ทฤษฎีบทที่ตายตัว แต่การสอนโดยใช้กระบวนการเรื่องราวและแผนภาพ หรือ SDM ก็เป็นบทพิสูจน์แล้วว่าใครๆ ก็เรียนคณิตศาสตร์ได้อย่างเข้าใจ...

เคล็ดลับความสำเร็จ

เทคนิคการสอนที่ทำให้นามธรรมกลายเป็นรูปธรรมจับต้องได้ บรรยากาศการเรียนรู้ที่สร้างให้เด็กมีส่วนร่วม ช่วยให้เด็กเปิดใจที่จะรับสิ่งที่เคยคิดว่าเป็นเรื่องยาก

การพัฒนาสื่อประกอบการเรียนวิชาท้องถิ่นของเรา

โรงเรียนโนนเจริญพิทยาคม บุรีรัมย์

“สองแม่ยายตา อาชีพเห็ดคนอยู่ที่บ้านนอก ก้มหน้าเห็ดงานน้อๆ ลูกชายลูกสาวบ่อยู่ เลี้ยงวัวเลี้ยงควายปลูกผักขาย จับปลาหาปูกะพอได้กินได้อยู่

กิดฟันสู้ประสาผู้เฒ่า นิ่งกอดหัวเข้าคอกถ้ำฟังข่าวลูกมายามบ้าน ปีใหม่หรือว่าสงกรานต์ กะเห็นแต่ความว่างเปล่า จนมาปีนี้กะได้ของพริ้มผลงานหมู่เจ้า หอบลูกมาให้แม่เฒ่า แล้วลูกหนุ่มสาว ก็นั่งเข้ากรุง...”

เพลง “ตายายกับหลานน้อย” ที่ร้องโดยนักร้องเลื่อดีสานศิริพร อำไพพงษ์ ที่ดังแว่วมาจากวิทยุของเพื่อนบ้าน ทำให้ครูบ้านนอกที่เติบโตมาจากท้องทุ่งอย่างฉันทันครุ่นคิดถึงความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ที่ส่วนใหญ่ลูกสาวลูกชายไปทำงานเมืองกรุง ทิ้งไว้แต่สองตายายที่สู้ทน ทำนาคอยว่าเมื่อไรลูกจะกลับมาบ้าน มีหน้าซำเมื่อมีลูกก็ส่งลูกมาให้พ่อแม่เลี้ยงดูอีกด้วย แม้ว่าจะเป็นเรื่องยากที่จะทำให้คนรุ่นใหม่กลับมาทำงานที่บ้านเกิด แต่ฉันเชื่อว่าครูอย่างฉันสามารถทำให้พวกเขาภาคภูมิใจในตัวเองได้ไม่ว่าจะไปอยู่แห่งหนตำบลใดก็ตาม

เริ่มเพาะพันธุ์ความภาคภูมิใจ

นอกจากหนุ่มสาวยุคนี้จะทิ้งไร่นาไปทำงานเมืองกรุง ฉันทันในฐานะครูที่สอนวิชาท้องถิ่นของเรา ที่โรงเรียนโนนเจริญพิทยาคม จังหวัดบุรีรัมย์ก็อดเป็นห่วงไม่ได้ว่าเด็กยุคใหม่จะเติบโตขึ้นมาเป็นคนไร้ราก ไม่ว่าจะตัวเองมีที่มาอย่างไร บรรพบุรุษเป็นใครมาจากไหน หรือแม้กระทั่งเหนียวอายที่จะพูดภาษาถิ่นของตัวเองเมื่อไปใช้ชีวิตอยู่ในเมืองใหญ่ ฉันทันไม่อาจรู้ได้ว่าวันหนึ่งเด็กๆ ที่ฉันทันสอนจะเติบโตมาจะมีอาชีพอะไร

เป็นมาอย่างไร อย่างน้อยๆ เขาจะได้มีความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษของตัวเอง และไม่คิดว่าตัวเองด้อยกว่าใคร...นั่นคือความคิดที่เป็นจุดตั้งต้นของโครงการพัฒนาสื่อประกอบการเรียนวิชาท้องถิ่นของเรา โครงการที่ทางโรงเรียนเราได้รับการสนับสนุนทุนจาก สสค.

เขาอาจจะเป็นหมอ เป็นตำรวจ เป็นพนักงานบริษัท หรือเป็นสาวโรงงาน แต่อย่างหนึ่งที่ฉันทันอยากให้ทุกคนมีติดตัว คือความรู้ที่ว่าเขาเป็นใครมาจากไหน หมู่บ้านที่เขาอยู่มีความ

เข้าวันนี้ เป็นวันเปิดเทอมภาคเรียนที่ ๒ ของปีการศึกษา ๒๕๕๔ เพลงมาร์ชประจำโรงเรียนโนนเจริญพิทยาคม ของโครงการเสียงตามสายดังก้องไปทั้งโรงเรียนเหมือน

จะปลูกปลูกใจให้ฉันทำสิ่งที่ตั้งใจให้สำเร็จ “แดนดินถิ่นกันดารอีสานใต้ เราพร้อมใจมุ่งมั่นฟันฝ่า เกียรติก็องผองไพ่นั้นสร้างมา รักสัจจาเลือดเหลืองค่าน้ำขี้...”

วันนี้ฉันตั้งใจว่าจะชักชวนนักเรียนชั้นม.๔ กว่า ๑๓๐ คน มาเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นของเราด้วยความสนุกสนาน ฉันคิดว่าถ้าพวกเขาเริ่มต้นการเรียนรู้ด้วยความสนุก เรื่องอื่นๆ ก็จะมาตามมาไม่ว่าจะป็นความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตัวเอง เมื่อเดินเข้าไปในชั้นเรียนแรก นักเรียนกล่าวสวัสดิ แต่สวดมนต์ ตามด้วยการนั่งสมาธิสั้นๆ หลังจากนั้นฉันจึงเล่าถึงแผนการเรียนการสอนที่เตรียมมาเป็นอย่างดีให้พวกเขาฟัง

“นักเรียนคะ เหนอฉันเราจะเปลี่ยนวิธีการเรียนวิชาท้องถิ่นของเราให้สนุกด้วยการลงไปหาข้อมูลของหมู่บ้านที่เราอาศัย ด้วยการพูดคุยสอบถามพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย และปราชญ์ชาวบ้าน โดยรายงานที่วันนี้เราจะทำเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุดบ้านโนนเจริญ ๑๐ เล่ม เพื่อให้พวกเราได้เรียนรู้ร่วมกันและให้ห้องๆ รุ่นต่อไปได้เรียนรู้ด้วย นักเรียนว่าดีไหมคะ”

“ดีค่ะครู เวลาเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่ไร หนูมักจะง่วง ถ้าได้ออกไปพูดคุยกับพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ อู๊...ตายายคงจะสนุกดีนะคะ” นักเรียนจอมเฮี้ยว ช่างคุยที่มักเป็นหัวโจกในห้องเริ่มขานรับด้วยภาษากลางสำเนียงอีสาน ฉันเลยได้โอกาสพูดต่อว่า

“แต่ก่อนที่นักเรียนจะไปพูดคุยหาข้อมูล ครูก็จะแนะนำวิธีการเตรียมตัวให้ก่อนนะคะ เราจะได้ทำงานง่ายขึ้น”

หลังจากนั้น ฉันก็สอนนักเรียนเกี่ยวกับวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ คือวิธีการสัมภาษณ์ สังเกต ออกแบบสอบถาม รวมถึงให้นักเรียนได้ลองเขียนวิจัยเชิงประวัติศาสตร์เรื่องการย้ายถิ่นเป็นเรื่องแรก

ตำบลโนนเจริญของเรา เป็นตำบลที่มีความหลากหลายในด้านชนชาติ เพราะคนในยุคสร้างบ้านแปงเมืองมีการย้ายถิ่นฐานมาทำมาหากินที่นี้ทั้งมาจากสุรินทร์ ซึ่งเป็นชนชาติส่วยหรือเขมร และมาจากอุบลราชธานีซึ่งเป็นชนชาติลาว ดังนั้นเรื่องแรกที่ฉันอยากให้เด็กๆ ได้เรียนรู้คือเรื่องการย้ายถิ่นฐานของคนในรุ่นบรรพบุรุษนั่นเอง

ตำรามีชีวิต ที่สอนเก่งยิ่งกว่าหนังสือ

หลังจากมอบหมายโครงการประวัติศาสตร์ทั้ง ๑๐ เรื่อง เช่น การย้ายถิ่น ภาษา ศาสนาและสังคมในชุมชน บุคคลสำคัญในชุมชน ภูมิปัญญาในท้องถิ่น โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ ๕ คนไปศึกษาแล้ว ฉันก็คอยให้คำชี้แนะและติดตามผลอยู่เสมอทั้งในชั่วโมงเรียนและชั่วโมงชุมนุม

“นักเรียนคะ วันนี้แต่ละกลุ่มทำรายงานไปถึงไหนกันบ้างแล้ว เดี่ยวครูจะให้เวลา ๕ นาทีให้แต่ละกลุ่มพูดคุยกันว่าได้ข้อมูลอะไรมาบ้าง แล้วออกมาเล่าให้เพื่อนๆ ฟังหน้าชั้นเรียน”

เมื่อฟังแล้ว ฉันก็ซักถามเพิ่มเติม และให้นักเรียนกลับไปคิดอีกครั้งว่าจะสรุปข้อมูลที่ได้มาอย่างไร และครั้งต่อไปจะศึกษาเรื่องอะไรเพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วน ฉันอยากให้เด็กๆ เป็นคนสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง โดยมีฉันเป็นแค่เพียงผู้ให้คำแนะนำไม่ใช่คนบอกให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้ ที่สำคัญคนที่รู้เรื่องราวที่ดีที่สุดคือพวกเขาเหล่านั้นเอง

ในการทำงานนักเรียนจะใช้เวลาตอนเย็นหลังเลิกเรียนและวันหยุดเสาร์อาทิตย์ เพื่อเข้าไปพูดคุยกับพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน คนหนึ่งทำหน้าที่จด คนหนึ่งทำหน้าที่ถาม อีกสามคนทำหน้าที่สังเกตว่าผู้ให้ข้อมูลตอบด้วยความมั่นใจมากน้อยแค่ไหน น่าจะเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้หรือเชื่อถือไม่ได้

การเรียนการสอนของฉันในครั้งนี้เป็นไปด้วยความสนุกสนานเด็กๆ กลับมาเล่าให้ฟังว่าได้ไปพูดคุยกับผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน รวมถึงได้พูดคุยกับแม่ของฉันซึ่งเป็นชาวอุบลราชธานีที่ย้ายครอบครัวมาตั้งถิ่นฐานที่นี้ด้วยเช่นกัน เด็กๆ เล่าว่าฟังเรื่องราวที่ผู้ใหญ่เล่าแล้วรู้สึกเพลิดเพลินเหมือนกำลังฟังนิทาน เช่นเรื่องการย้ายถิ่นฐานที่ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่าต้องนั่งเกวียนกันมาต้องต่อสู้กับความยากลำบากนานปีการ และต้องตากหญ้าถางพงหนืดเหนียวมากแค่ไหน ฯลฯ

เด็กๆ บอกฉันว่าชอบการเรียนการสอนแบบนี้มาก ทุกคนกระตือรือร้นที่จะทำรายงาน เด็กๆ ดีใจที่ได้รู้จักประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านตัวเอง สนุกที่จะได้คิดได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มา และบางครั้งก็รู้สึกเหมือนตัวเองได้เป็นนักเขียน จากการทำหนังสือประกอบการเรียนด้วยตัวเอง ส่วนพวกผู้ใหญ่ในหมู่บ้านก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีซึ่งฉันเข้าใจได้ว่าผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านก็อยากให้ลูกหลานซึ่งเป็นวัยรุ่นมาพูดคุยไต่ถามให้คลายเหงาและทำให้ทำงานรู้สึกว่ายังมีคุณค่าด้วยเช่นกัน

สื่อทันสมัย พลิตโดยผู้เรียน

หลังจากนักเรียนทำรายงานในรูปแบบหนังสืออ่านเพิ่มเติมได้ครบ ๑๐ เล่ม แล้วเราก็ช่วยกันคัดเลือกบางเรื่องไปจัดทำในรูปแบบวีดิทัศน์และรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่เรียกว่า E-Book เพราะฉันคิดว่าน่าจะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่เด็กยุคนี้สนใจ ที่สำคัญฉันอยากให้เด็กได้บูรณาการความรู้ในวิชาสื่อมัลติมีเดียด้วย

เด็กๆ เลือกเรื่อง “เตาเผาสาวย” มาถ่ายทำเป็นวีดิทัศน์ เตาเผาสาวยนี้สะท้อนถึงอารยธรรมขอมโบราณในพุทธศตวรรษที่ ๑๔-๑๙ มีอยู่มากในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งถ้าอยู่ในเขตเทศบาลตำบลโนนเจริญก็จะมีย่อเรียกว่า “เตาเผาตาสาวย” เด็กๆ ถ่ายทำและถ่ายทอดข้อมูลในเรื่องนี้ด้วยการเก็บข้อมูล ตรวจสอบความจริง วิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอผลงานแล้วจึงจัดทำเป็นสื่อวีดิทัศน์ที่ให้ทั้งความสนุกและความรู้

นอกจากนั้นก็เลือกเรื่อง “ประเพณีลอยกระทง” มาจัดทำเป็น E-Book เพราะประเพณีนี้มีความสำคัญต่อคนในตำบลโนนเจริญมาก ถือเป็นประเพณีที่ช่วยหลอมรวมผู้คนที่แตกต่างกันไว้ด้วยกัน ดังนั้นไม่ว่าจะต้องลงทุนลงแรงมากแค่ไหนคนที่นี้ก็พร้อมเสมอที่จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้งานลอยกระทงยิ่งใหญ่ล้นการ ทั้งเรื่องการจัดเตรียมกระทง การแสดงฟ้อนรำต่างๆ โดยงานลอยกระทงของที่นี่

จะมีถึง ๒ วันเต็มๆ เริ่มจากเช้าของวันก่อนวันลอยกระทง จะมีการบวงสรวงหลวงปู่ซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนทั้งตำบล จากนั้นก็จะมีการละเล่นกีฬาพื้นบ้านอย่างมวยทะเล ตอนเย็นมีการเล่นกันตรึม ตอนเช้าอีกวันมีการแห่นางนพมาศ ส่วนตอนเย็นเป็นการประกวดนางนพมาศ

ส่วนเรื่อง “หลุมหลบภัย” เด็กๆ จัดทำเป็นงานวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ และทำให้อ่านสนุกยิ่งขึ้นด้วยการนำมาเรียบเรียงเป็นสารคดี ซึ่งผลงานชิ้นนี้ได้รับรางวัลเหรียญทอง

และได้รับรางวัลหนึ่งนวัตกรรมหนึ่งโรงเรียนอีกด้วย ฉันไม่คาดคิดมาก่อนว่าความตั้งใจที่จะสอนวิชาท้องถิ่นของเราให้สนุก มีชีวิตชีวาจะทำให้เกิดสิ่งดีๆ ตามมามากมาย นอกจากจะภูมิใจกับการเป็นครูของตัวเองแล้ว ฉันยังทำให้เด็กๆ ได้ค้นพบความสามารถที่อยู่ในตัวเขาเองอีกด้วย ทั้งการกล้าคิด กล้าทำ ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนในการแสดงผลงานในงาน “ศิลปหัตถกรรมนักเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่น” ที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี

ทุกครั้งที่เปิดอ่าน เปิดดูผลงานของนักเรียน ฉันก็พบว่าตัวเองยิ้มบ่อยๆ อย่างสุขใจ นี่เองกรรมังที่เรียกว่า “ความอึดอ้อมใจ” ที่อะไรก็เทียบไม่ได้เลยทีเดียว

เคล็ดลับความสำเร็จ

ครูมีการวางแผนและเตรียมการเรียนการสอนเป็นอย่างดี มีการติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ และกระตุ้นนักเรียนให้เกิดความสนใจด้วยการนำเรื่องราวใกล้ตัวมาเป็นสื่อการสอน

SQ3R กับการพัฒนากระบวนการคิดด้วยคำถาม หมวดความคิด ๖ ใบ

โดยใช้อัตลักษณ์ของโรงเรียนเป็นฐานในการเรียนรู้

โรงเรียนบ้านเตง (เรือนจุลประชาสรรค์) พัทลุง

หากพูดถึงอัตลักษณ์ของเมืองพัทลุง คงต้องอธิบายว่าเป็นจังหวัดที่เงียบสงบ และมีธรรมชาติที่บริสุทธิ์ซึ่งงดงามโดยเฉพาะทะเลน้อยที่เต็มไปด้วยทุ่งดอกบัวและนกน้ำนานาชนิด เรามีประเพณีงานบุญที่สืบต่อกันมายาวนาน เช่น เทศกาลทำบุญเดือนสิบที่มีการลากเรือพระ ส่วนผู้คนที่นี้ก็ประกอบอาชีพทางการเกษตรทั้งทำนา สวนยางพารา รวมถึงประมง

ผู้เฒ่าผู้แก่ของที่นี่เคยเล่าตำนานของเขากทะเล ซึ่งเป็นภูเขาที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดให้ฟังว่า นานมาแล้วมีชายชื่อนายเมืองเป็นพ่อค้าช่าง แกมีเมียสองคน เมียหลวงชื่อนางศิลา และมีลูกสาวชื่อนางยี่สุ่น ส่วนเมียน้อยชื่อนางบุปผา และมีลูกชายชื่อนายซังกั้ง ฝ่ายเมียหลวงและเมียน้อยไม่ลงรอยกันมักทะเลาะด่าทอและตบตีกันเสมออยู่มาวันหนึ่งเมียหลวงและเมียน้อย ต่างก็ทำงานคนละอย่างคือเมียหลวงนั่งทอผ้าหรือทอหูกอยู่ใต้ถุนบ้าน และเมียน้อยตำข้าวโพดโดยใช้สากตำลงไปในครก ชาวใต้เรียกการตำข้าวว่า “ซ้อมสสาร”

ช่วงหนึ่งต่างเกิดปากเสียงกันอย่างรุนแรง ฝ่ายเมียหลวงใช้กระสวยทอผ้าซึ่งชาวใต้เรียกว่า “ตรน” พาดศีรษะเมียน้อยเต็มแรงจนเป็นแผลแตกเลือดไหลแดงฉาน ฝ่ายเมียน้อยก็ไม่ยอมแพ้ง่ายๆ ใช้สากตำข้าวกระทุ้งหน้าอกเมียหลวงอย่างแรงจนอกทะเล ในที่สุดทั้งคู่ทนความเจ็บปวดไม่ไหวถึงแก่ความตายและกลายเป็นภูเขา เมียหลวงเป็น “เขากทะเล” ส่วนเมียน้อยเป็น “เขาหัวแตก” หรือที่เรียกเป็นทางการว่า “เขาคูหาสวรรค์” ฝ่ายนายเมืองกลับจากการค้าช่าง เมื่อพบเหตุการณ์ดังกล่าวจึงเสียใจและตรอมใจ

ในที่สุดก็ถึงแก่ความตาย กลายเป็น “เขาเมือง” หรือ “เขาชัยบุรี” ซึ่งมีลักษณะคล้ายช้างหมอบ ฝ่ายลูกสาวเมื่อขึ้นจากเรือสำเภาและเห็นเหตุการณ์วิบวายนั่น นางยิ่งโศกเศร้าเสียใจ เลยถึงแก่ความตายเช่นกัน และกลายเป็น “เขาชัยสน” ซึ่งมีลักษณะคล้ายเรือสำเภา ศพสุดท้ายคือนายซังกั้งกลายเป็น “ภูเขาซังกั้ง” หรือ “เขากัง” ปัจจุบันอยู่ในเขตโรงพยาบาลพัทลุง

เพื่อนครูภาษาไทยที่เป็นคนพัทลุงเหมือนกันเล่าตำนานเรื่องนี้ให้ฉัน (ครูสายใจ คำช่วย) ซึ่งเป็นครุคณิตศาสตร์ฟัง เพื่อนเล่าเรื่องได้สนุก แต่สิ่งที่ฉันคิดต่อจากนั้นคือ คนพัทลุงสมัยก่อนช่างจินตนาการ รู้จักนำเรื่องราวมาผูกเข้ากับสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ซึ่งแสดงให้เห็นทั้งอารมณ์ความรู้สึก และข้อเท็จจริงต่างๆ ฉะนั้นเกิดไอเดียว่าทำอย่างไรดีหนอที่จะให้เด็กนักเรียนที่โรงเรียนบ้านเตง (เรือนจุลประชาสรรค์) ที่ฉันสอนอยู่นี้ ได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของโรงเรียนตัวเองอย่างสร้างสรรค์ ถ้าไม่ผูกเป็นนิทาน แล้วเราจะลองใช้วิธีไหนได้บ้าง

โรงเรียนบ้านเตงของเรามีอัตลักษณ์ที่สำคัญคือ เป็นโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานปฏิรูปเพื่อการ

ทำกินให้เป็นโรงเรียนยุวเกษตรกร รวมถึงได้รับการคัดเลือกให้เป็นศูนย์เกษตรชุมชน มีอาณาเขตกว้างขวางถึง ๑๓๓ ไร่ เมื่อหลายวันก่อนครูที่สอนวิชาเกษตรมาปรึกษาว่าทำอย่างไร เราจึงจะสามารถผลิตคู่มือเกษตรทฤษฎีใหม่ไว้สำหรับใช้สอนนักเรียนได้อย่างสร้างสรรค์โดยมีครูนักเรียน ชุมชน ราษฎรชาวบ้าน และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาระดมความคิดร่วมกัน ที่สุดเมื่อเรานำเสนอโครงการ SQ3R กับการพัฒนากระบวนการคิดด้วยคำถามหมวดความคิด ๖ ใบ โดยใช้อัตลักษณ์ของโรงเรียนเป็นฐานในการเรียนรู้ ไปยังสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.) ความคิดของพวกเขาที่เป็นรูปเป็นร่างขึ้นด้วยการสนับสนุนจากที่นี่

SQ3R กับหมวดความคิด ๖ ใบคืออะไร

ใครได้ฟังชื่อโครงการของเราครั้งแรกมักสงสัยว่า SQ3R กับหมวดความคิด ๖ ใบคืออะไร แล้วจะนำมาใช้ในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเราได้อย่างไร ทำสมองโง่งไปรื่องๆ แล้วมาฟังดูก่อนนะ

เริ่มจาก SQ3R คือเทคนิคการอ่านหนังสือจับใจความที่พัฒนาขึ้นโดยศาสตราจารย์ทางจิตวิทยา มีเทคนิคง่าย ๆ ๕ ขั้นตอน ดังนี้คือ S = Survey สำรวจ Q = Question ตั้งคำถาม R = Read อ่าน R = Recite ท่อง R = Review ทบทวน

ส่วนหมวดความคิด ๖ ใบ (Six Thinking Hats) คือการกำหนดรูปแบบของความคิดพิจารณาสิ่งๆ เดียวกันในหลายๆมุมมอง. เอ็ดเวิร์ด เดอ โบ โน เป็นปรมาจารย์ทางด้านความคิด เขาเห็นว่าคนส่วนใหญ่มักจะนำข้อเท็จจริงอารมณ์ หรือเหตุผลส่วนตัวมาปะปนกันในการถกเถียง ซึ่งวิธีการคิดหาเหตุผลดังกล่าวเป็นวิธีที่ผิดและเสียเวลา ด้วยเหตุนี้เขาจึงเสนอวิธีคิดแบบหมวดความคิด ๖ ใบขึ้น โดยแยกกรอบความคิดออกเป็นด้านๆ อย่างชัดเจน จากนั้นจึงวิเคราะห์

หาเหตุผลภายในกรอบความคิดนั้นๆ ซึ่งจะช่วยให้พิจารณาสิ่งต่างๆ ได้ครอบคลุมและมีคุณภาพมากขึ้น หมวด ๖ ใบที่ว่านั้นแบ่งออกเป็นสีทั้งหมด ๖ สีแทนความคิดในด้านต่างๆ คือ หมวกสีขาว หมายถึงข้อเท็จจริง หมวกสีแดงหมายถึงอารมณ์ความรู้สึก หมวกสีดำหมายถึงการตั้งคำถามหรือตั้งข้อสงสัย หมวกสีเขียว คือการมองในแง่ดีเพิ่มเติมด้วยความหวัง หมวกสีเขียวยหมายถึงการคิดอย่างสร้างสรรค์คิดแก้ปัญหา และหมวกสีฟ้า หมายถึงการคิดอย่างมีระบบระเบียบ

แล้วแนวคิดทั้งสองนี้เรานำมาใช้ในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เป็นอัตลักษณ์ของโรงเรียนอย่างไร

คำตอบก็คือเราอยากให้เกิดการศึกษารเรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่อย่างสร้างสรรค์ ไม่ใช่จากการท่องจำ แต่จากความเข้าใจ หลังจากได้รับทุนสนับสนุนจาก สสค.เราก็ดำเนินการประชุมคณะกรรมการครู ผู้นำชุมชน ราษฎรชาวบ้าน รวมถึงเจ้าหน้าที่สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการทำกิน เพื่อรับทราบโครงการและหาแนวทางในการทำงานร่วมกัน

หลังจากนั้นครูและนักเรียนจึงทำงานร่วมกันด้วยการสืบเสาะหาข้อมูลเพื่อนำมาจัดทำเป็นเอกสารประกอบการเรียนเกษตรทฤษฎีใหม่ ในขั้นตอนนี้ครูจะสอนให้นักเรียนรู้จักนำ SQ3R มาใช้ เริ่มจากสำรวจข้อมูลต่างๆ ที่ได้มาทั้งจากหนังสือ อินเทอร์เน็ต ผู้รู้ในชุมชน จากนั้นตั้งคำถามในประเด็นที่สนใจ แล้วจึงอ่านอย่างละเอียดเพื่อเลือกนำข้อมูลที่ได้มาใช้ ส่วนการท่องและทบทวนนั้นเราไม่ได้ท่องจำเหมือนการเรียนวิชาภาษาไทย แต่จะนำไปใช้ในวงที่ลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นการทบทวนความรู้ในขณะที่ลงมือทำ

เริ่มต้นเรียนรู้ ด้วยการตั้งคำถาม

เมื่อจัดทำเอกสารประกอบการเรียนเสร็จแล้วเราก็นำมาใช้ในฐานเกษตรทฤษฎีใหม่ทั้งหมด ๑๑ ฐานคือ ฐานการปลูกยางพารา ฐานการปลูกหญ้าแฝก ฐานการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ฐานการปลูกหญ้าเลี้ยงวัว ฐานการปลูกข้าว ฐานการปลูกกระท้อน ฐานการปลูกผักสวนครัว ฐานการเพาะเห็ด ฐานการทำปุ๋ยหมัก ฐานการทำน้ำส้มควันไม้ และฐานการทำน้ำยาล้างจาน

หลังจากทำโครงการนี้โรงเรียนของเราทั้งเขียว ทั้งสวยงามกลายเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างแท้จริง หลังจากนั้นเราจัดอบรมใหญ่ ๒ ครั้ง ให้กับทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง และคนในชุมชนที่มีความรู้เกี่ยวกับการเกษตรในแต่ละด้าน ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ด้วยกัน โดยเราจะเรียนรู้ไปตามฐานต่างๆ ครบทั้ง ๑๑ ฐาน ซึ่งการเรียนรู้ในครั้งนั้นสร้างความสนุกสนานเป็นอย่างมาก เพราะเด็กนักเรียนและพ่อแม่ได้มาเรียนรู้ร่วมกันถึง ๒ วัน

เมื่อโครงการนี้ไปได้ดี ฉันเลยคิดว่าอยากจะให้เด็กๆ ทั้งโรงเรียนสนใจศึกษาเรื่องนี้ร่วมกัน จึงนำแนวคิด**หมวกความคิด ๖** ใ้มาใช้ในการเรียนรู้แบบสนุกๆ โดยในช่วงเช้าที่เข้าแถวเคารพธงชาติในแต่ละวัน ครูจะเป็นคนกำหนดว่าวันนี้เราจะเลือกหมวกสีอะไรมาใช้เป็นคำถาม เช่น หากวันนี้เราจะ**เรียนรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝก** ประธานนักเรียนก็จะหยิบฉลาก ใครถูกเลือกก็จะมาตั้งคำถามที่เป็นหมวกสีต่างๆ ตามที่ครูกำหนด เช่น ถ้าวันนี้ครูกำหนดให้เป็น **หมวกสีเขียว** คำถามก็ต้องเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง นักเรียนอาจจะถามว่า “ใบของหญ้าแฝกมีลักษณะอย่างไร” หรือถ้าครูกำหนดให้เป็น**หมวกสีดำ** คำถามก็จะเกี่ยวข้องกับการ

ตั้งข้อสงสัยหรือคำถาม เช่น “ทำไมต้นหญ้าแฝกที่ปลูกไว้จึงเขียว” ใครที่ถามคำถามได้ถูกต้อง ตรงกับหมวกที่ครูยกมาเป็นโจทย์ ก็จะได้รับคะแนนคะแนนสะสม และจะมีการมอบประกาศนียบัตรและมอบรางวัลให้ในช่วงวันเด็กประจำปี เด็กๆ ตื่นเต้นกับกิจกรรมนี้มาก และยังส่งผลทางอ้อมให้การเข้าแถวเคารพธงชาติตอนเช้าเป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น แต่สิ่งที่น่าภูมิใจมากที่สุดสำหรับฉันคือการที่เด็กในโรงเรียนรู้จักคิดเป็น ทำเป็น จากเมื่อก่อนที่โรงเรียนของเราไม่ผ่านการประเมินด้านอัตลักษณ์ และความคิดสร้างสรรค์ ทุกวันนี้เราได้รับการประเมินในเกณฑ์ดีมาก โดยเฉพาะในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ เด็กๆ ในโรงเรียนของเรากล้าคิด กล้าแสดงออกมากขึ้น รู้จักวิธีการในการแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์

ว่ากันว่า การตั้งคำถามเป็นศิลปะที่มนุษย์ใช้เพื่อการแสวงหาความรู้ ในโลกนี้มีคำถามอีกมากที่ต้องการคำตอบ ดังนั้นถ้าเราสามารถนำมุมมองจากคำตอบที่ได้รับไปประยุกต์กับความคิดที่มีอยู่เดิมได้ก็จะสามารถสร้างสรรค์และประดิษฐ์สิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นได้

โรงเรียนของฉันเป็นโรงเรียนเล็กๆ แต่ฉันเชื่อว่าเมื่อนักเรียนจบจากที่นี่ออกไป พวกเขาจะสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์ที่ได้รับการบ่มเพาะไปทำประโยชน์ให้ตนเองและสังคมต่อไป

ฉันเชื่อว่า หากคนเรารู้จักตั้งคำถาม ก็จะนำเราไปสู่คำตอบที่เป็นทางออกของปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะปัญหาเหล่านั้นจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับประเพณี สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ล้วนต้องเริ่มต้นจากการรู้จักตั้งคำถาม เพราะถ้าเราไม่ถามเราก็จะไม่มีความรู้เรื่องนั้นๆ ไปตลอดชีวิต อย่างที่ปราชญ์ท่านว่า

“คนที่รู้จักถามนั้นโง่อยู่ชั่ววันที่ คนที่ไม่ถามจะโง่ตลอดไป” นั่นเอง

เคล็ดลับความสำเร็จ
การนำแนวคิดที่เป็นเรื่องนามธรรมมาแปลงเป็นการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ทำให้การศึกษาเรียนรู้ อัตลักษณ์ของโรงเรียนเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ และนำไปสู่การคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น

ศิลปะสร้างสรรค์ จินตนาการสร้างนักคิด โรงเรียนบ้านฟ้าห่วน ยโสธร

“ถึงชั่วโมงศิลปะที่ไร พวกเด็กๆ จะกระตือรือร้น แววดตาเป็นประกาย เพราะเป็นวิชาที่พวกเขาชอบ ต่างจากวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ หรือบางวิชาอย่างสังคม ภาษาไทยนี่นั่งหลับเลยก็มี”
คือสิ่ง **อ.บรรเย็น ศิริบุตร** ครูภาษาไทย โรงเรียนบ้านฟ้าห่วน สังเกตเห็นมานานแล้ว เช่นเดียวกับครูคนอื่นๆ ในโรงเรียนที่ก็มีความรู้สึกเช่นเดียวกัน

การขาดความสนใจในวิชาอื่นๆ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมต้น จำนวน ๕๓ คน ต่ำกว่าเกณฑ์ นอกจากนี้เด็กๆ ยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ ทำให้ไม่เป็น แก้ปัญหาเองไม่ได้ อีกทั้งครูยังเน้นรูปแบบการสอนให้จำเนื้อหา ไม่ได้เน้นกระบวนการ จึงทำให้เด็กๆ เกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย และท้อถอยเมื่อเจอเนื้อหาที่ยากๆ

อ.สุพล พุดมี ผู้อำนวยการโรงเรียนฟ้าห่วน ซึ่งจบมาทางด้านศิลปะและเข้าใจดีว่าการทำงานศิลปะสามารถสร้างทักษะความคิดให้เกิดขึ้นได้ จึงจุดประกายความคิดให้กับ **อ.บรรเย็น** ซึ่งเมื่อนำประเด็นนี้เข้าที่ประชุมของโรงเรียน เพื่อนครูด้วยกันก็เห็นด้วย เพราะต่างก็ประสบปัญหาในการเรียนการสอนแบบเดียวกัน ครูทั้ง ๗ คน ที่รับผิดชอบสอน

ในระดับมัธยมต้น จึงช่วยกันคิดรูปแบบกิจกรรมขึ้น จัดทำ**โครงการศิลปะสร้างสรรค์ จินตนาการสร้างนักคิด** ใช้สื่อศิลปะในการจัดกระบวนการเรียนการสอน บูรณาการให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการคิด วางแผนในการทำงาน ลงมือปฏิบัติงานเองอย่างเป็นระบบ จนสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งเมื่อได้รับการสนับสนุนจาก สสค. ก็เริ่มดำเนินการทันที

ศิลปะสร้างสรรค์
ศิลปะนั้นมีมากมายหลายรูปแบบ แต่ที่ครูเลือกมาให้ให้นักเรียนได้ลงมือทำเพื่อฝึกทักษะกระบวนการคิด มี ๖ กิจกรรมด้วยกัน คือ

ศิลปะสร้างสรรค์จากไม้ขีดไฟ นำไม้ขีดไฟมาประดิษฐ์เป็นภาพที่สวยงามตามจินตนาการของนักเรียน ทำให้ได้รู้จักวางแผนการทำงาน ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งผลงานของนักเรียนก็ออกมาสวยงามและมีรูปแบบแตกต่างกันตามพื้นฐานทักษะการคิดของแต่ละคน

ศิลปะประดิษฐ์จากเศษวัสดุของใช้ เด็กๆ นำวัสดุที่หาได้ทั่วไปอย่างขวดน้ำพลาสติกที่ใช้แล้ว มาประดิษฐ์เป็นโคมไฟ ครั้งแรกครูจะหาตัวอย่างมาให้เด็กๆ ดูก่อน แต่เมื่อถึงเวลาลงมือทำจริง พวกเขาจะใช้จินตนาการของตนเอง ออกแบบและสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานออกมา มีรูปร่างต่างๆ มากมายที่น่าสนใจ นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้การนำเศษวัสดุเหลือใช้มาสร้างให้เกิดประโยชน์อีกด้วย

ภาพวาดสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่เด็กๆ ชอบและสนใจมาก ครูได้เชิญวิทยากรที่มีผลงานประกวดระดับประเทศมาสอนเทคนิคต่างๆ ในการวาดภาพและการลงสีให้กับเด็กๆ ทำให้เด็กๆ รู้สึว่าการวาดภาพไม่ยากอย่างที่คิด และเมื่อเด็กๆ วาดภาพออกมาแล้วก็สวยงามเกินความคาดหมาย

ภาพวาดการ์ตูนสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่เด็กๆ ได้ใช้จินตนาการของตนเอง แสดงออกอย่างสร้างสรรค์เป็นภาพวาดการ์ตูนที่พวกเขาชื่นชอบ ประกอบเนื้อเรื่องสนุกๆ ที่พวกเขาแต่งขึ้นเอง ทั้งยังได้ฝึกใช้ภาษาในการสื่อสารอีกด้วย

ศิลปะสร้างภาพจากเศษวัสดุในห้อง เด็กๆ นำวัสดุที่หาได้ใกล้ตัวทั้งจากที่บ้านหรือที่โรงเรียน นำมาปะติดเป็นภาพศิลปะได้อย่างสวยงาม

ศิลปะสร้างดอกไม้จากเศษวัสดุธรรมชาติในห้อง ในโรงเรียนมีวัสดุเหลือใช้มากมายที่หาได้ง่ายๆ อย่างดอกไม้ของต้นประดู่ จากที่ต้องกวาดทิ้งหรือนำไปทำปุ๋ยหมักทุกวัน เด็กๆ ก็เก็บรวบรวม นำมาแช่น้ำจนเปื่อย แล้วพอกขาวด้วยน้ำยาฟอกผ้าขาว จากนั้นนำมาย้อมสีต่างๆ จนมีสีสันสดใส นำดอกไม้เหล่านี้มาประดิษฐ์เป็นดอกไม้ต่างๆ อย่างดอกกุหลาบ กล้วยไม้ ฯลฯ

ในกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะเหล่านี้ เด็กๆ จะได้ลงมือทำเองทุกขั้นตอน พวกเขาจะต้องวางแผนการทำงานของตนเอง อย่างมีระบบ ต้องใช้ทักษะในการคิดและแก้ปัญหา เพราะงานศิลปะทุกชิ้นจะต้องใช้ความละเอียดรอบคอบด้วย เกิดสมาธิ ทำงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน และคิดเป็นระบบมากขึ้น

จินตนาการสร้างนักคิด

นอกจากนี้ครูยังใช้สื่อศิลปะบูรณาการเข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ อย่างวิชาภาษาไทย อ.บรรยณ ขวณักเรียนทำหน้าที่สื่อเล่มเล็ก นิทานสั้น และสำนวนภาพ ที่นอกจากจะได้เรียนรู้การใช้ภาษาในการสื่อสารแล้ว การตกแต่งผลงานให้สวยงามด้วยภาพวาดศิลปะ ก็ช่วยให้เด็กๆ ได้ฝึกใช้จินตนาการในการสร้างผลงานออกมาได้อย่างสวยงามอีกด้วย

วิชาวิทยาศาสตร์ ครูสอนเรื่องระบบนิเวศด้วยการให้นักเรียนทำสวนถาดจำลอง หาวีสดูต่างๆ ในห้องถิ่นมาจัดได้อย่างสวยงาม

วิชาคณิตศาสตร์ ครูสามารถเปลี่ยนชั่วโมงเรียนที่นาเบื่อมาเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน ด้วยการชวนเด็กๆ ทำ “เครื่องบินพลังยาง” ตัวเครื่องบินทำจากไม้ที่มีน้ำหนักเบา นำมาเหลาเป็นตัวเครื่อง ปีกของเครื่องบินทำจากกระดาษที่มีความบาง นำหนังยางมามัดกับใบพัดหลายๆ รอบ เมื่อปล่อยหนังยางก็จะมีแรงตึงให้ใบพัดหมุน ทำให้เครื่องบินร้อนไปตามแรงส่ง แต่ละกลุ่มจึงแข่งขันกันว่าของใครจะร้อนได้ไกลและนานที่สุด

กระบวนการประดิษฐ์เครื่องบินนี้เอง ที่เด็กๆ ได้ใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ในการวัดและการคำนวณโดยไม่รู้ตัว แถมยังได้ฝึกใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา เพราะต้องปรับแก้หลายครั้งกว่าเครื่องบินจะร้อนได้สำเร็จ

ส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี นับว่าสามารถต่อยอดกิจกรรมทางศิลปะสร้างสรรค์จนเป็นรายได้เสริมให้กับนักเรียนได้อย่างน่าสนใจ ครูและเด็กๆ ช่วยกันคิดนำดอกไม้ประดิษฐ์รูปแบบต่างๆ มาสร้างผลิตภัณฑ์จากดอกไม้รับปริญญา และช่อดอกไม้วันวาเลนไทน์ กีบติดผม สร้อย แหวน กำไล ฯลฯ

ผลงานของนักเรียนออกมาสวยงามจนคนในชุมชนติดต่อให้นำไปตกแต่งประดับเวทีในงานต่างๆ อย่างงานแต่งงาน งานวันครู งานประเพณีของอำเภอ สร้างความภาคภูมิใจให้กับเด็กๆ และโรงเรียนอย่างมาก

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เวลาผ่านไปเพียง ๖ เดือน ก็สามารถพิสูจน์ให้เห็นผลสำเร็จของโครงการ เมื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กๆ ชั้น ม.๓ เพิ่มสูงขึ้นทุกกลุ่มสาระวิชา เป็นผลจากการที่นักเรียนได้พัฒนาทักษะการคิด มีรูปแบบการคิดและการทำงานอย่างเป็นระบบมากขึ้นจากการได้สร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ สิ่งที่สำคัญคือเด็กๆ มีความตั้งใจ มุ่งมั่นในการทำงานศิลปะ ทำให้เกิดสมาธิขึ้นในตัวเด็กๆ อย่างเป็นธรรมชาติ

ผลคะแนน O-NET ของนักเรียนก็เพิ่มสูงขึ้นร้อยละ ๔๙.๒ มีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนเป็นขั้นเป็นตอนในการทำงาน ร้อยละ ๘๐ มีสุนทรียภาพด้านศิลปะและสนุกสนานเพลิดเพลินกับการทำผลงานศิลปะอย่างสร้างสรรค์

ผลงานของนักเรียนอย่างเครื่องบินพลังยาง และดอกไม้ประดิษฐ์ ก็สามารถนำไปแข่งขันโครงงานในงานศิลปหัตถกรรม จนสามารถคว้าเหรียญทองในระดับภาคมาได้ อย่างภาคภูมิใจ

เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในตัวนักเรียนมากขึ้น เด็กๆ กล้าพูดกล้าแสดงออก กล้าคิดกล้าทำ ทำได้ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นมากขึ้น เกิดความรักในการเรียนรู้ เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เกิดผลงานที่สามารถสร้างรายได้เสริมให้กับพวกเขา และผลสำเร็จที่ออกมายังทำให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ในการทำงานร่วมมือกันของผู้บริหารและครูในโรงเรียน ยังทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นมากมาย เกิดความสนิทสนมใกล้ชิดในกลุ่มครูด้วยกัน ลดช่องว่างระหว่างผู้อำนวยการและครูในบังคับบัญชา ครูทุกคนเกิดความภาคภูมิใจที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาลูกศิษย์ของตนให้เก่งขึ้น

หมดโครงการแล้ว ยังทำต่อ

“เมื่อไหร่หนูจะได้ทำอย่างที่เขาบ้าง” เด็กน้อยชั้นประถม ถาม อ.บรรยณ เมื่อได้เห็นผลงานอันสวยงามของพี่ๆ มัธยม จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ครูในโรงเรียนมุ่งมั่นที่จะทำกิจกรรมนี้ต่อไป แม้จะสิ้นสุดโครงการที่ได้ทำสัญญาไว้กับทาง สสค. แล้วก็ตาม เพื่อให้เด็กๆ ชั้นประถมที่ก้าวขึ้นมาในระดับมัธยม ได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งดีๆ เหล่านี้บ้าง

“ศิลปะ” นอกจากจะสร้างสรรค์ความสวยงามให้กับโลกใบนี้แล้ว “ศิลปะยังสร้างคน” สร้างทักษะกระบวนการคิดให้กับเด็กๆ ซึ่งในวันหนึ่งข้างหน้าพวกเขาจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ มีอาวุธทางปัญญา และสามารถสร้างสรรค์สังคมที่ดีงามต่อไป

เคล็ดลับความสำเร็จ
ปรับกระบวนการคิด ใช้สิ่งที่ถนัด ขับเคลื่อน
ทั้งองค์กร

อบรมเชิงปฏิบัติการสร้างหุ่นยนต์จากวัสดุรีไซเคิล

โรงเรียนบ้านห้วยจรเข้ นครราชสีมา

👏👏 ตอนสมัยที่ยังเป็นเด็ก ชีวิตของผม (ครูสุริยา กอมขุนทด) อยู่กับท้องไร่ท้องนา อีสาน ได้เล่นของเล่นพื้นบ้านที่ปู่ย่าตายายประดิษฐ์ให้ เช่น ลูกข่างตะปู จานบินไม้ไผ่ ฯลฯ เมื่อโตขึ้นของเล่นก็เริ่มเปลี่ยนไป คราวนี้ผมเริ่มประดิษฐ์คิดค้นของเล่นที่ทำจากวัสดุเหลือใช้ด้วยตัวเอง 🗑️🗑️

เรียนในสิ่งที่รัก

ด้วยความที่ชอบแกะ ชอบซ่อม ชอบศึกษาทดลอง ทำให้ผมเลือกเรียนต่อในระดับปริญญาตรีในสาขาวิศวกรรมอุตสาหการ เมื่อจบออกมาผมก็ทำงานเป็นอาจารย์ที่วิทยาลัยเทคนิคหลวงพ่อกุณ ประสิษฐโรเป็นครั้งแรก ต่อด้วยการเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา หลังจากนั้นผมก็ลาจากชีวิตอาจารย์มหาวิทยาลัยมาเป็นครูโรงเรียนบ้านหนองขวางวิทยา อำเภอปากช่อง ก่อนจะมาเป็นครูอยู่ที่โรงเรียนบ้านห้วยจรเข้ อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมาในปัจจุบัน

การที่เคยเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยในคณะเทคโนโลยีการผลิต ภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหการ ทำให้ผมมีโอกาสฝึกอบรมด้านช่างอุตสาหกรรม การออกแบบโครงสร้าง

กลไกเครื่องจักรกล เมื่อมาเป็นครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผมก็อยากนำความรู้ของตัวเองมาต่อยอดให้เด็กๆ ที่นี่ รวมถึงโรงเรียนใกล้เคียงที่รวมตัวกันเป็น **ศูนย์พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานหินดาดห้วยบง**

ในขณะที่คนยุคปี ๒๕๕๖ สนุกกับการเล่นตุ๊กตาหุ่นยนต์เฟอร์บี้ มีลูกตาแอลซีดี (LCD) ขยับเคลื่อนไหวได้ สามารถตอบรับเสียงของมนุษย์ได้ และสามารถใช้อิโอฟันไอแพดผ่านเฟอร์บี้แอป (Furby app) สั่งงานเฟอร์บี้ได้ราวกับนั่งอยู่ตรงหน้า แต่คนยุคผมสนุกกับการนำข้าวของเหลือใช้ในบ้านอย่างหลอดตัด ขวดพลาสติก ไม้ไอติม เศษเหล็ก ตะปู และข้าวของอื่นๆเท่าที่หาได้มานั่งประดิษฐ์หุ่นยนต์ด้วยตัวเอง

ฝันที่เป็นจริง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าโลกจะเจริญไปมากแค่ไหน มีหุ่นยนต์ที่มีโปรแกรมคอมพิวเตอร์ขั้นสูงสั่งการ แต่ผมก็ยังคิดว่าสำหรับเด็กไทยในชนบท เทคโนโลยีเหล่านี้อาจแพงเกินไป จนเราแทบเอื้อมไม่ถึง แต่สิ่งที่เรามีอย่างแน่นอนคือ จินตนาการที่จะประดิษฐ์คิดค้นตัดแปลงข้าวของใกล้ตัวให้เป็นหุ่นยนต์ตามความคิดฝันได้ โดยเฉพาะการนำวัสดุรีไซเคิลมาประดิษฐ์นั้นยิ่งน่าสนใจเป็นอย่างมาก เพราะแทบทุกบ้านมักจะมีข้าวของที่สามารถนำมารีไซเคิลได้ทั้งนั้น

ตัวผมเอง นอกจากจะเป็นครูแล้วผมก็ยังเป็นชาวสวนชาวไร่ ในวันว่างผมมักจะประดิษฐ์คิดค้นตัดแปลงเครื่องมือเกษตรให้เหมาะกับการใช้งาน รวมถึงทำกังหันลม และแผงพลังงานแสงอาทิตย์ด้วยตัวเอง

ทุกวันนี้ผมคิดว่าน่าเสียดายที่เด็กไทย โดยเฉพาะในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามักจะขาดแรงจูงใจที่จะศึกษาหาความรู้ทางด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือเทคโนโลยีการประดิษฐ์คิดค้น ทั้งครูและนักเรียนมักมองว่าเป็นเรื่องยาก ทำไม่ได้ ทำไม่เป็น ทั้งที่ความจริงแล้ว หากลงมือทำจริงๆ ก็ไม่ใช่เรื่องยากอย่างที่คิด

เมื่อแรงบันดาลใจในวัยเด็ก บวกกับการเห็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้ผมอยากช่วยให้เด็กไทยมีความกระตือรือร้นในการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยี (หุ่นยนต์) มากขึ้น จึงเสนอ **โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ สร้างหุ่นยนต์จากวัสดุรีไซเคิล** ไปยังสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.) ผมดีใจมากที่โครงการของตัวเองได้รับการคัดเลือก แทบไม่น่าเชื่อว่าโรงเรียนเล็กๆ ในชนบทอย่างเราจะมีโอกาสได้ทำความฝันให้เป็นจริง

ที่ผ่านมา ก่อนที่จะได้รับการสนับสนุนจากสสค. ผมเคยพานักเรียนไปเข้าประกวดแข่งขันการสร้างหุ่นยนต์มาแล้ว นั่นเป็นรางวัลแรกของเรา ครั้งนั้นผมจำได้ว่านักเรียนเลือกทำหุ่นยนต์จระเข้ที่ทำมาจากวัสดุรีไซเคิลอย่างฟิวเจอร์บอร์ด ไม้ไอติม หลอดตัด ขวดพลาสติก รถมอเตอร์ไซด์

นอกจากนั้นผมยังพานักเรียนไปประกวด จนได้รับรางวัลเหรียญทองระดับศูนย์พัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน

การศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับศูนย์พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานโรงเรียน ในการแข่งขันการสร้างหุ่นยนต์บังคับมือ หุ่นยนต์อัตโนมัติ หุ่นยนต์ต่อสู้อุปกรณ์ รวมถึงได้รับรางวัลเหรียญเงิน ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในการแข่งขันโครงงานหุ่นยนต์เตือนภัย และเหรียญทองแดง ในการแข่งขันโครงงานหุ่นยนต์พิทักษ์สิ่งแวดล้อมอีกด้วย โดยหุ่นยนต์ทุกตัวสร้างจากวัสดุรีไซเคิลมากกว่า ๙๐ เปอร์เซ็นต์

จากการส่งเด็กนักเรียนเข้าแข่งขันการสร้างหุ่นยนต์ ทำให้ผมมองเห็นว่า มีหลายโรงเรียนสนใจที่จะเข้าแข่งขัน แต่ยังขาดความพร้อมทั้งเรื่องแนวทางและวิธีการสร้างหุ่นยนต์ จึงทำให้ในแต่ละครั้งจำนวนโรงเรียนที่ส่งเข้าแข่งขันมีน้อย ความจริงถ้าครูและเด็กนักเรียนได้เรียนรู้ทักษะพื้นฐานในการสร้างหุ่นยนต์ พวกเขาจะสามารถสร้างหุ่นยนต์เพื่อใช้ในกระบวนการเรียนการสอนและการแข่งขันได้ ส่วนผลที่ได้ก็น่ามีมากมาย เช่น ช่วยจุดประกายความคิดสร้างสรรค์ ช่วยให้รู้จักใช้วัสดุอย่างคุ้มค่า ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ รู้จักการคิดแก้ปัญหาพร้อมกันซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตต่อไป

ขยายความรู้สู่โรงเรียนอื่นๆ

เมื่อได้รับทุนสนับสนุนจากสสค.ผมก็เริ่มต้นการทำงาน ด้วยการประชุมครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ รวมถึงคณะครูจากโรงเรียนใกล้เคียงในตำบลหินดาด และตำบลห้วยบงที่รวมตัวกันเป็นศูนย์พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานหินดาดห้วยบง โดยเรานำเงินที่ได้จากการสนับสนุนมาจัด **เวิร์คช็อปศึกษาเรียนรู้และลงมือสร้างหุ่นยนต์รีไซเคิล** ร่วมกัน ๒ วัน และเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เราได้จัดการแข่งขันโดยแบ่งนักเรียนออกเป็น ๕๐ ทีม (๒๐๐ คน) ครู ๒๐ คน แต่ละโรงเรียนสามารถส่งนักเรียนเข้าร่วมได้ ๒ ทีม

หลังจากแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเรียบร้อยแล้ว ก็ถึงขั้นตอนการจัดเตรียม

วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือให้เพียงพอต่อจำนวนผู้เข้าอบรม จัดเตรียมเอกสารให้ความรู้ วิธีการตัดแปลง ศึกษาแบบหุ่นยนต์ที่ใช้ในการแข่งขันของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และรูปแบบหุ่นยนต์ที่สร้างจากวัสดุรีไซเคิล

นอกจากนั้นผมก็ได้เตรียมหุ่นยนต์ต้นแบบ เพื่อสาธิตสร้างความตื่นเต้นและความสนใจให้แก่ครู นักเรียนที่เข้าร่วมอบรม ที่สำคัญยังช่วยให้เด็กๆ จินตนาการภาพได้ว่าจะนำวัสดุอุปกรณ์รีไซเคิลต่างๆ มาใช้ได้อย่างไร ซึ่งแน่นอนว่าในการเรียนรู้ใหม่ๆ นั้น นักเรียนอาจยังไม่สามารถคิดค้นประดิษฐ์ผลงานได้ แต่การศึกษาจากหุ่นยนต์ต้นแบบจะทำให้พวกเขารู้จักการเลียนแบบ ตัดแปลง และที่สุดจะสามารถใช้จินตนาการในการสร้างหุ่นยนต์รีไซเคิลได้ด้วยตัวเอง

ส่วนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการแข่งขัน นอกจากบางส่วนจะใช้งบประมาณจากสสค.ในการจัดซื้อแล้ว เช่น อุปกรณ์เครื่องมือประจำกลุ่ม อย่างชุดไขควง ชุดประแจ เลื่อยมือ ตลับเมตร สำหรับวัสดุประกอบการอบรมทางโครงการ ได้อาศัยความร่วมมือจากนักเรียน ครู ผู้ปกครอง บริษัทห้างร้านร่วมกันบริจาควัสดุหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ชำรุด เช่น เครื่องปริ้นเตอร์ วิทยุ ของเด็กเล่นต่างๆ นอกจากนั้นก็ยังมีเครื่องมือของส่วนกลางที่เข้าร่วมกัน ซึ่งจะทำให้ผู้เข้าอบรมมีความสะดวก และปฏิบัติงานได้ง่ายอีกด้วย

จุดเด่นของหุ่นยนต์รีไซเคิลที่ทางเราประดิษฐ์ขึ้นมา นั้น คือการนำชิ้นส่วนอะไหล่ของเครื่องปริ้นเตอร์มาทำเป็นหุ่นยนต์ เช่น โดยปกติปริ้นเตอร์หนึ่งตัวจะมีมอเตอร์ ๒ ชุด เมื่อถอดออกมาแล้ว เราจะนำมอเตอร์ ที่ได้มาเป็นตัวขับเคลื่อนหุ่นยนต์ ชุดรางสไลด์หมึก นำมาเป็นฐานของหุ่นยนต์ให้วิ่งไปทางซ้ายทางขวา **เพลาลูกกลิ้ง** นำมาเป็นแกนหมุน ประกอบกับมอเตอร์เป็นโครงสร้างเพิ่มความแข็งแรง ส่วนชุดสายพาน ทำเป็นลูกรอกสายพานให้เกิดการหมุน ส่วนตัวเครื่องปริ้นเตอร์เราก็จะตัดมาตกแต่งหุ่นยนต์

ในการอบรมนี้ ผมตั้งใจจะให้เด็กๆ และครูได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะนักเรียนหลังการเรียนรู้แล้วทักษะที่พวกเขาจะได้รับคือ ทักษะการใช้เครื่องมือ

ความรู้เรื่องความปลอดภัยในการทำงาน ความรู้เรื่องวงจรไฟฟ้าเบื้องต้น ความรู้พื้นฐานการต่อสวิตช์เพื่อทำรีโมทควบคุมหุ่นยนต์ รวมถึงการให้เด็กมีจินตนาการในการออกแบบหุ่นยนต์

เมื่อเสร็จสิ้นโครงการนี้ นอกจากเด็กๆ จะได้รับความรู้และวิธีการสร้างหุ่นยนต์แล้ว พวกเขาก็ยังจะได้หุ่นยนต์ที่ตัวเองทำสำเร็จไปเผยแพร่ต่อที่โรงเรียน เมื่อก่อนผมต้องไปเป็นวิทยากรตามโรงเรียนต่างๆ เพื่อให้ความรู้กับครูและนักเรียน แต่จากการทำกิจกรรมนี้มีหลายโรงเรียนมาเรียนรู้ร่วมกันก็ช่วยประหยัดทั้งงบประมาณและแรงกายแรงใจไปได้มาก ที่สำคัญโครงการนี้ได้ทำให้หลายโรงเรียนกล้าที่จะส่งนักเรียนเข้าประกวดแข่งขันการทำหุ่นยนต์ในระดับต่างๆ มากขึ้น ซึ่งผมมองว่าเป็นเรื่องที่ดี เพราะมันแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่เราเรียนรู้ร่วมกันได้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคนที่ได้รับผลดีมากที่สุดคือตัวนักเรียนนั่นเอง

ที่สำคัญผมสังเกตว่าผลพลอยได้อย่างหนึ่งจากการที่เด็กนักเรียนสนใจทำหุ่นยนต์รีไซเคิล คือทำให้เด็กๆ สนใจเรียนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีมากขึ้น เพราะความรู้ในวิชาเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างหุ่นยนต์รีไซเคิลได้ด้วย

ทุกวันนี้ ผมเริ่มเห็นความหวังที่จะทำให้เด็กจากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในชนบทได้เกิดความสุขในการเรียนรู้ อย่างน้อยๆ ผมคิดว่าความสนใจในด้านนี้ของเขา จะนำพาพวกเขาไปสู่ความสนใจที่เป็นประโยชน์มากขึ้นเรื่อยๆ เช่น วันหนึ่งข้างหน้าเขาอาจจะเกิดแรงบันดาลใจในการมุ่งมั่นเป็นนักประดิษฐ์เพื่อคิดค้นสิ่งดีๆ ให้เกิดขึ้นในสังคม หรืออย่างน้อยๆ เขาก็จะรู้ว่าควรศึกษาต่อด้านใดเพื่อให้ตรงกับความถนัดและความสนใจของตัวเอง

เรามาร่วมมือกันทำจุดเล็กๆ ด้วยกัน เพื่อทำให้มันขยายใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ นะครับ

เคล็ดลับความสำเร็จ

การทำเวิร์คช็อปร่วมกันของโรงเรียนต่างๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างแท้จริง เกิดทักษะในการทำงาน

ฝึกอบรมการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ด้วยการเรียนรู้บูรณาการผ่านพันธุ์พืช โรงเรียนปิยะชาติพัฒนา ในพระราชูปถัมภ์ฯ นครนายก

“ครูคะ ทำไมหม้อข้าวหม้อแกงลิงที่เอามาปลูกที่บ้าน หม้อมันถึงดำละคะ”
 “หม้อข้าวหม้อแกงลิงของผม มันไม่ออกหม้อเลยครับ ทำไงดี”
 “ครูขา อย่าโกรธนะคะ ถ้าหนูจะบอกว่ามันตายไปแล้ว”

นี่เป็นคำถามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๕ ในชุมนุมพฤกษศาสตร์ เพราะหม้อข้าวหม้อแกงลิง คือพระเอก (หรือนางเอก) ของโครงการฝึกอบรมการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยการเรียนรู้บูรณาการผ่านพันธุ์พืช โครงการร่วมระหว่างโรงเรียนปิยะชาติพัฒนา ในพระราชูปถัมภ์ฯ จังหวัดนครนายก กับโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๓ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.)

และเรื่องราวของหม้อข้าวหม้อแกงลิงนี้หลายหลาย สามารถเปลี่ยนแปลงอนาคตทางการศึกษาของนักเรียนหลายคนได้อย่างน่าสนใจมากทีเดียว

ทำไมต้อง “หม้อข้าวหม้อแกงลิง”

เหตุเกิดเมื่อ “ครูมุก” หรืออาจารย์ไศจิกานต์ สตาภรณ์ อาจารย์ผู้สอนวิชาชีววิทยา ระดับชั้นมัธยมศึกษา ผู้รับผิดชอบโครงการนี้ ไปพบกับต้นหม้อข้าวหม้อแกงลิงที่สวนจตุจักร ด้วยความที่เป็นพืชหายาก ครูมุกจึงทดลองนำมาปลูก เพื่อที่จะได้ใช้ประกอบการสอนวิชาชีววิทยา แต่ไม่สำเร็จ จึงเกิดความคิดอยากลองเพาะเนื้อเยื่อดูบ้าง พอลงมือทำก็พบว่ายากกว่าที่คิด ทั้งการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อหม้อข้าวหม้อแกงลิงให้เพาะพันธุ์ได้ และยิ่งยากขึ้นอีกสำหรับการที่จะเลี้ยงหม้อข้าวหม้อแกงลิงให้อยู่รอด จึงพยายามค้นคว้าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต จนได้พบกับ

Mr.Shawn Maynes นักธุรกิจชาวอเมริกัน ผู้มีความสนใจหม้อข้าวหม้อแกงลิงเป็นพิเศษจนผันตนเองมาอุทิศตนในการฟื้นฟูและอนุรักษ์สายพันธุ์หม้อข้าวหม้อแกงลิงในเมืองไทย โดยจัดทำในรูปของมูลนิธิไม่แสวงผลกำไร “South East Asian Nepenthes Study & Research”

นั่นคือจุดเริ่มต้นที่ครูมุกได้เข้ามาเกี่ยวข้องในฐานะกัลยาณมิตรของครูมุกและเด็กๆ โรงเรียนปิยะชาติพัฒนา

หม้อข้าวหม้อแกงลิง ดับไม้บึงหัดศรสมัยที่ใกล้สูญพันธุ์

หม้อข้าวหม้อแกงลิง รูปทรงสวยงามแปลกตาเป็น “ต้นไม้กินแมลง” มีกรวยรูปทรงคล้ายหม้อ ล่อแมลงให้ตกลงไปข้างใน แต่ปัจจุบัน การบุกรุกป่ารวมทั้งการเก็บออกมาขาย ทำให้หม้อข้าวหม้อแกงลิงมีความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ บางชนิดอยู่ในบัญชีพืชอนุรักษ์ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ห้ามมิให้นำเข้าหรือส่งออกหรือขยายพันธุ์เพื่อการค้า

การได้รู้สภาวะวิกฤติของพันธุ์พืชพื้นเมืองที่เยาวชนรุ่นใหม่ไม่ค่อยรู้จัก ทั้งพบว่าแม้แต่ชาวต่างชาติยังสนใจพืชชนิดนี้ ครูมุกจึงเกิดแนวคิดในการสร้างโอกาสใหม่ๆ ให้กับนักเรียน อันนำไปสู่การขอทุนสนับสนุนจาก สสค. เพื่อทำโครงการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยการเรียนรู้บูรณาการผ่านพันธุ์พืช ร่วมกับโครงการเทคโนโลยี

ถวายรายงานความสำเร็จ

สารสนเทศตามพระราชดำริ โดยเน้นกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช โดยใช้ต้นหม้อข้าวหม้อแกงลิงเป็นกรณีศึกษา

“หาทางให้นักเรียนได้ช่วยกันศึกษาและนำมาทดลองเพาะเนื้อเยื่อ ติดตามการเจริญเติบโตของพืชชนิดนี้ ให้เด็กนักเรียนได้ร่วมเรียนรู้ ได้ฝึกความคิด และปลูกจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติไปด้วย” ครูมุกบอก

เส้นทางจากป่าสู่โรงเรียน

คณะทำงานทั้ง ๒ โรงเรียนที่ล้วนมีความคิดและความตั้งใจเช่นเดียวกัน รวมทั้งวิทยากร ได้มาประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดหลักสูตร และแนวทางการทำงาน หลังจากนั้นจึงจัดการเรียนรู้ในลักษณะค่ายวิทยาศาสตร์ เพื่อสร้างนักเรียนแกนนำ ๑๘ คน จากสองโรงเรียน ให้มีความรู้และสามารถเป็นผู้ช่วยครูของแต่ละโรงเรียน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของโครงการ

กรอบของสาระการเรียนรู้คือ การใช้เทคโนโลยีเว็บ ๒.๐ การสร้างภาพยนตร์สั้นเพื่อการเผยแพร่ การขยายพันธุ์หม้อข้าวหม้อแกงลิง การใช้และสร้างอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อย่างง่ายเพื่อใช้ในการปลูกพืช การทำโครงการวิทยาศาสตร์ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนากระบวนการคิดของนักเรียน ต่อจากนั้น นักเรียนและครูแกนนำจะกลับไปทำโครงการวิทยาศาสตร์ต่อที่โรงเรียน โดยในระยะแรก ทั้ง ๒ โรงเรียนจะเพาะเนื้อเยื่อร่วมกัน ส่วนในระยะที่ ๒ เป็นการทดลองนำออกปลูก ขึ้นต่อไปจะจัดกิจกรรมนำเสนอผลงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูและนักเรียนที่ร่วมโครงการทั้งหมด

โดยมีข้อตกลงร่วมกันว่า จะต้องบอกเล่าข้อมูลต่าง ๆ ที่ดำเนินการ ข้อคิดเห็น ประสบการณ์ที่อยากจะบอก หรือเกิดปัญหา อยากรจะปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญ ก็ให้มาบอกเล่า เพื่อจะได้ร่วมกันวิเคราะห์และช่วยเหลือกันผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ Botanyschool.ning.com ที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา

ของโรงเรียนในชนบท ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับพืช ซึ่งได้ส่งคณะวิทยากรมาให้ความรู้ในเรื่องการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และการสร้างภาพยนตร์สั้น โดย **อาจารย์จรัสศักดิ์ สุวรรณโณ** นักวิชาการอิสระนำทีมอาจารย์จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มาสอนในส่วนของอิเล็กทรอนิกส์

Mr.Shawn หรือ ครูมอน วิทยากรคนสำคัญ ได้ให้คำแนะนำแก่ครูและนักเรียนผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ ทั้งยังได้จัดส่งหม้อข้าวหม้อแกงลิง ทั้งต้นใหญ่ ต้นกล้า เมล็ดกิ่งปักชำ มาให้ครูและนักเรียนได้ศึกษานับตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงปัจจุบัน นักเรียนลองผิดลองถูกจนตายไปหลายร้อยต้น ครูมอนก็ยังไม่ท้อถอย บางครั้งก็เดินทางมาสอนนักเรียนด้วยตัวเองโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ

นับว่าโครงการพัฒนาไปได้ด้วยความร่วมมือร่วมใจกันทุกฝ่ายอย่างแท้จริง

ทดลอง ทำดู เรียนรู้ เข้าใจ

โครงการนี้ เน้นให้นักเรียนได้พัฒนาการคิดผ่านกิจกรรมของโครงการ โดยจะวัดผลจาก ๓ ด้านคือ ๑.การเขียนสะท้อนความคิดในเว็บบล็อก ๒.ชิ้นงานของนักเรียน ๓.บันทึกครู มุ่งผลให้นักเรียนเกิดทักษะชีวิต ที่เด็กจะได้จากการสื่อสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ต การฝึกเขียนสื่อสารความรู้ที่ได้จากชิ้นงาน และทักษะการแก้ปัญหา

นักเรียนทุกคนจะต้องรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องจากต้นหม้อข้าวหม้อแกงลิง ๑ ชิ้น คิดชิ้นงานส่วนตัวที่ตนสนใจอีก ๑ ชิ้น แล้วดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ขณะทำงานก็ต้องเขียนเล่าสะท้อนความคิดลงไปบนเว็บบล็อกที่สื่อสารระหว่างกลุ่ม ในชิ้นงานแต่ละชิ้นจะเป็นลักษณะ Project base learning นักเรียนทุกคนจะต้องทำกิจกรรมหลักประกอบด้วย ๑.โครงการ ๒.ออกแบบการนำเสนอเป็นเอกสาร ๓.สร้างวิดีโอ และ ๔.นำเสนอโครงการ

ครูให้เด็ก ๆ คิดอย่างอิสระ ไม่จำเป็นต้องเป็นการทดลองวิทยาศาสตร์เท่านั้น สามารถทำโครงการในรูปแบบ ICT รูปแบบการวาดภาพออกแบบ หรือรูปแบบการจัดการธุรกิจ โดยแนะนำให้เด็กทุกคนมองว่าอยากเรียนรู้อะไร แล้วจะหยิบอะไรจากหม้อข้าวหม้อแกงลิงมาใช้ประโยชน์ได้บ้าง

"มันได้ตามใจ ผิดสูตรไม่เป็นไร ถ้ามัน (หม้อข้าวหม้อแกงลิง) ไม่เลี้ยงก็ให้ทำต่อไป"

ครูมุกใช้อารมณ์ขันกระตุ้นให้นักเรียนมั่นใจกับการทดลองในชิ้นงานของตนเอง

ผลปรากฏว่าเกิดโครงการในการหาวิธีการเพาะเลี้ยงหม้อข้าวหม้อแกงลิงจากความคิดของนักเรียนอย่างหลากหลาย ตัวอย่างเช่น การศึกษาแสงจากหลอดแอลอีดีสีต่าง ๆ ที่มีผลต่อแมลงที่ตกในหม้อข้าวหม้อแกงลิง

โครงการศึกษาการเจริญเติบโตของพืชในสภาพปลอดเชื้อเมื่อได้รับเสียงเพลงที่มีลักษณะการบรรเลงต่างกันไป

มีรูปภาพ on line สายสัมพันธ์มีชีวิต

หากใครคลิกเข้าไปที่ Botanyschool.ning.com จะพบข้อความขอคำแนะนำ ให้คำตอบ ให้กำลังใจกันเกิดขึ้นทุกวัน วันละหลายครั้ง รวมทั้งหากใครเกิดความคิดใหม่ ๆ ก็จะมาถ่ายทอดให้เพื่อนและครูได้รับทราบ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และต่อยอดความคิดกันตลอดเวลา

นอกจากครูและนักเรียนในโครงการแล้ว เริ่มมีผู้สนใจแวะเวียนมาสอบถามทำความเข้าใจ ต่อเนื่องไปจนขอร่วมเรียนรู้และทดลองปลูกหม้อข้าวหม้อแกงลิงด้วย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเรื่องวิธีปลูก การดูแลศัตรูพืชและโรคพืชต่างๆ ผ่านพันธุ์พืชชนิดอื่นๆ ทำให้เกิดการขยายผลการเรียนรู้อย่างกว้างขวางไปพร้อมๆ กับการขยายของสังคมออนไลน์แห่งนี้ จากเพื่อนถึงเพื่อน จากนักเรียนถึงครู และจากครูถึงครูด้วยกัน จากจังหวัดเดียวกัน ขยายออกไปยังภูมิภาคอื่นๆ

ชีวิตชีวาของสังคมแห่งการเรียนรู้บน Social Network เกิดขึ้นแล้วและยังคงดำเนินอยู่ถึงปัจจุบัน

พืชพันธุ์อภินิหาร ความคิดงอกงาม

พิรวัสร์ จันทนกุล จากปียชาติพัฒนา ที่เข้าร่วมโครงการมาตั้งแต่ชั้น ม.๔ บอกเล่าความรู้สึกว่า

“...Botanyschool.ning.com คือห้องสมุดขนาดใหญ่ เป็นอาจารย์ที่ไม่มีวันแก่ตาย เป็นเพื่อนที่ไม่มีวันทอดทิ้งเรา พืชหลายชนิด ต้นไม้ที่ผมไม่เคยรู้จัก ที่นี่ทำให้ผมรู้จักมัน ของใกล้ ๆ ตัวที่เรามองข้ามแล้วไม่แยแสกับมัน กลับมีคุณค่ามีประโยชน์ ที่นี้ทำให้เรารู้จักการสืบค้น การหาข้อมูล สอนให้รู้จักความมีเหตุผล การช่างสังเกต และอื่น ๆ ผมได้เรียนรู้ถึงความรับผิดชอบ ความมีวินัย จากการทำงานต่าง ๆ เหล่านี้ ช่วยให้ผมเป็นนักเรียนที่ดี มีทักษะมากมายในการดำรงชีวิต...”

ชนิกานต์จันทา หนึ่งในแกนนำจากราชประชานุเคราะห์ ๒๓ บอกว่า

“.....พวกหนูได้รับความรู้ด้านการขยายพันธุ์พืชในวิธีที่แปลกใหม่ ได้รู้ความหมายและคุณประโยชน์ของ

การทำการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ มีความรู้สึกว่าต้นไม้มีประโยชน์มากมาย สามารถนำมาบูรณาการเพื่อใช้ร่วมกับวิชาสาขาต่างๆ และได้รับประสบการณ์การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อซึ่งเหมือนเป็นอีกวิธีการหนึ่งในการทำให้สิ่งมีชีวิตใหม่อีกชีวิตหนึ่งได้เกิดขึ้นมาและงอกงามเจริญเติบโต....”

นับจากวันเริ่มต้นโครงการ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ ถึง ๓๑ มกราคม ๒๕๕๖ เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นมากมายกับผู้ร่วมโครงการและผู้สนใจ

นอกจากครูและนักเรียน ทั้ง ๒ โรงเรียนจะเรียนรู้วิธีปลูกหม้อข้าวหม้อแกงลิงอย่างครบวงจรและหลากหลายวิธี จนเรือนเพาะชำแน่นขนัดแล้ว นักเรียนยังสามารถสร้างเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่สนับสนุนการเจริญเติบโตของหม้อข้าวหม้อแกงลิงได้ และนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาต่อยอดสร้างเครื่องมืออื่น ๆ อีก

นักเรียนและครูสามารถพัฒนาทักษะทางด้านการคิดวิเคราะห์ ทั้งในเรื่องโครงการที่เกี่ยวข้องกับพืช และการรู้จักการวางแผน การทำงาน และการแก้ปัญหาต่าง ๆ

การเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ยังทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักวิชาการทั้งของไทย และต่างประเทศ ส่งผลให้เกิดการต่อยอดในรูปแบบการจัดการศึกษาผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ทำให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะสำคัญของครูและนักเรียนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะการพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ

การเติบโตของพืช สะท้อนให้เห็นการเอาใจใส่ดูแล น้ำ อากาศ แสงแดด อุณหภูมิที่เหมาะสม

การเติบโตทางความคิดของเด็กๆ ก็สะท้อนให้เห็น การดูแลเอาใจใส่ กระตุ้นหนุนเสริมอย่างถูกวิธีจากครูและผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้อง

การสืบสายพันธุ์ที่ต่อเนื่องของพืช ก็เป็นเช่นเดียวกับการเติบโตที่ยั่งยืนทางความคิดของมนุษย์ ที่หากมีการดูแลทำนุบำรุง พรวนดินอย่างสม่ำเสมอ ก็จะเติบโตงอกงามไม่มีวันสิ้นสุดตลอดชีวิต

เคล็ดลับความสำเร็จ
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของครู การรู้จักใช้ประโยชน์จากเครื่องมือยุคใหม่ใกล้ตัว (SOCIAL NETWORK) และการร่วมมือกันอย่างแข็งขันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งครู นักเรียน วิทยากร และเครือข่าย

ยุววิจัยคณิตศาสตร์ โรงเรียนพนาศึกษา อำนาจเจริญ

+ - x ÷

คณิตศาสตร์นอกกระดานดำ

ครูกนกวรรณ บั้งทอง คือครูแนะแนวและครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของโรงเรียนพนาศึกษา ที่ไปคุยกับยายบุญมีเมื่อหลายวันก่อน ครูคาดเดาไว้แล้วว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่คงสงสัยว่าทำไมครูจึงพาเด็กนักเรียนไปเรียนรู้การทำอาชีพของชาวบ้าน วันนี้เธอก็กลับไปหมู่บ้านอีกครั้ง ไปคุยกับเจ้าอาวาส ผู้ใหญ่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ทั้งหลาย เพื่ออธิบายโครงการที่ชื่อว่า “ยุววิจัยคณิตศาสตร์” ให้ทุกคนได้เข้าใจร่วมกัน

“ตอนนี้ทางโรงเรียนได้ฝึกให้นักเรียนชั้น ม.๖ ของเรา เป็นนักวิจัยทางด้านคณิตศาสตร์ ที่เราตั้งชื่อว่า ‘โครงการยุววิจัยคณิตศาสตร์’ อยู่ค่ะ ความจริงแล้วคณิตศาสตร์ไม่ได้อยู่เฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังอยู่ในชีวิตประจำวันของเราด้วย ดิฉันอยากให้เด็กๆ ทุกคนรู้จักสังเกต รู้จักตั้งคำถาม เพื่อตอบคำถามที่ตัวเองอยากรู้ เช่น ป้าบุญมีทำขนมครกขาย เด็กๆ ก็ต้องมาเรียนรู้ว่าวิธีการทำขนมครกว่าทำอย่างไร แล้วหลังจากนั้นก็ให้เด็กๆ ได้นำวิชาคณิตศาสตร์มาใช้ว่าต้องลงทุนกี่บาท ต้องขายได้กี่บาทจึงจะได้กำไร แล้วทำอย่างไรจึงจะทำให้ขนมครกขายดี ลองเปลี่ยนเป็นขนมครกสูตรสมุนไพร หรือขนมครกโวัลตินดูไหม ต้นทุนเพิ่มขึ้นหรือลดลงเท่าไร เวลาที่ใช้นานขึ้นหรือน้อยลง นี้อือตัวอย่างที่ครูอยากอธิบายให้ทุกๆ คนเข้าใจร่วมกันค่ะ”

ดังนั้นนอกจากเด็กๆ จะได้เรียนรู้อาชีพต่างๆ ของคนในหมู่บ้านอย่างหลากหลายทั้งการทำน้ำดื่ม ขนมครก ขนมเครป ทองหยิบ ทองหยับ ส้มโ่ ผ้าพันคอ หมูย่างหลังคาบายศรี ฯลฯ แล้วเด็กๆ ก็จะต้องคิดทำโครงการคณิตศาสตร์ตามความสนใจของตัวเองอีกด้วย

โครงการที่นักเรียนทำ ครูกนกวรรณบอกว่า เป็นชิ้นงานที่ทำสำเร็จ กินได้ ไม่เสีย เพราะบางอย่างทำเสร็จแล้วก็นำมากินมาใช้ได้จริงๆ ยิ่งเมื่อได้เรียนรู้จากการลงมือทำ นักเรียนก็จะไม่มีวันลืม แถมโตขึ้นก็ยังนำมาทำเป็นอาชีพได้ด้วย ซึ่งเธอก็เล่าว่า

“เด็กๆ สมัยนี้ไม่ค่อยได้สนใจว่าพ่อแม่ปู่ย่าตายายทำอะไร ใช้ชีวิตอย่างไร อย่างการทอผ้าขาวม้า เกือบทุกบ้านทำอยู่แล้ว แต่เด็กวัยรุ่นเดี๋ยวนี้ไม่รู้แล้วว่าตรงไหนเรียกที่ปั่นด้าย ตรงไหนเรียกกี่ แต่พอมาเรียนวิชานี้เขาจะรู้และอธิบายให้เพื่อนฟังได้ หรืออย่างการสานกระติบข้าวเหนียว หรือการดำนากุ้งไม่มอบหมายเป็นหน้าที่ให้เขาก็จะไม่ทำ แต่พอเราให้ทำเป็นโครงการ แบ่งให้ทำเป็นกลุ่ม เขาก็สนุกที่

“ตอนรุ่งสางของทุกวันยายบุญมีตื่นแต่เช้ามาหุงหาอาหารให้ตัวเองและลูกหลาน รวมถึงก่อเตาถ่านทำขนมครกขายที่หน้าบ้านของตัวเองเป็นประจำทุกวัน”

เด็กยุคนี้ ส่วนใหญ่ใช้ชีวิตเร่งรีบ ต้องรีบตื่น รีบกิน แม้แต่ข้าวเช้าส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยได้ทาน ยายบุญมีจึงอยากทำขนมครกให้เด็กๆ ในหมู่บ้านได้ทานก่อนไปโรงเรียน ส่วนเรื่องกำไรกำไรไม่ค่อยได้คิด ได้เท่าไรก็เท่านั้น บางครั้งก็ยิ่งแถมให้เด็กๆ ด้วยความเอ็นดูอีกด้วย

เมื่อจบ ป.๖ เด็กๆ ในหมู่บ้านมักไปเรียนต่อที่โรงเรียนพนาศึกษา ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำอำเภอของจังหวัดอำนาจเจริญ ยายบุญมีได้ยินมาว่าโรงเรียนนี้เขาเอาใจใส่เด็กๆ เป็นอย่างดี ฝึกให้ทำนั่นทำนี่จนได้รับรางวัลมากมาย วันก่อนครูแนะแนวของที่นี่ก็ยิ่งพาเด็กๆ มาฝากฝัง บอกว่าจะให้เด็กๆ มาเรียนรู้การทำขนมครก ยายบุญมีฟังแล้วก็นึกขำว่าคนเรียนสูงๆ ยังต้องมาเรียนกับคนที่ไม่ได้เรียนหนังสืออย่างตัวเองเลยหรือนี่ แต่เมื่อได้ฟังครูพูดจริงพอจะเข้าใจขึ้นมาหน่อยว่า เด็กๆ กำลังเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และต้องทำรายงาน ส่วนจะเกี่ยวกับขนมครกของแกอย่างไร อันนี้ก็ยังอดสงสัยไม่ได้อยู่ดี...

โครงการคณิตศาสตร์ เด็กๆ ก็สามารถพูดเล่าผลงานของตัวเองให้เพื่อนๆ ชั้นประถม และให้ผู้เฒ่าผู้แก่โรงเรียนและคุณครูท่านอื่นๆ ฟังได้ ซึ่งสิ่งนี้ดิฉันเรียกว่าเป็นความสำเร็จแบบยกกำลังสองเลยล่ะ”

ที่สำคัญ เธอบอกว่าเด็กๆ ได้รู้จักการทำวิจัยแบบเล็กๆ ที่เรียกว่า Mini Research เป็น รู้ว่าถ้าจะหาความรู้เรื่องหนึ่ง จะต้องใช้กระบวนการหาความรู้ได้อย่างไรบ้าง ซึ่งเธอบอกว่าถ้าเด็กๆ เริ่มต้นด้วยสิ่งนี้ต่อไปในอนาคตเขาก็จะกลายเป็นคนที่สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง และสามารถนำความรู้ที่นั่นมาพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติได้

ตัวอย่างผลงาน “ยุววิจัยคณิตศาสตร์”

ก่อนที่จะเริ่มโครงการยุววิจัยคณิตศาสตร์ ครูกนกวรรณเล่าว่าต้องมีการเตรียมการต่างๆ ทั้งการเตรียมความพร้อมของคุณครูในกลุ่มสาระคณิตศาสตร์และทำความเข้าใจกับนักเรียน มีการสำรวจทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนเป็นรายบุคคล วางแผนการทำงาน กำหนดพื้นที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ ที่สำคัญต้องมีการประเมินผลทั้งขณะดำเนินการ และหลังเสร็จสิ้นการดำเนินการ

เธอบอกว่าโครงการคณิตศาสตร์นี้ เป็นกระบวนการฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลุ่มลึก โดยใช้คุณลักษณะของยุววิจัยที่ดีคือ ต้องมีความสงสัยใคร่รู้ มีวิจาร์ณญาณ มีความใจกว้าง รู้จักคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร และมีความสุขในการทำงาน

ตัวอย่างโครงการหนึ่งที่ครูกนกวรรณยินดีนำเสนอคือโครงการเรื่องผ้าพันคอลายคณิต สิ่งประดิษฐ์จากไหมพรมครั้งแรกที่ได้ยื่นเราอาจนึกไม่ออกว่าไหมพรมจะเกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์ได้อย่างไร ว่าแล้วเราก็ไปหาห้องๆ กลุ่มนี้กันเลยดีกว่า

น้องๆ เล่าว่า หลังจากที่ศึกษาลวดลายต่างๆ ของลายทางคณิตศาสตร์ ก็พบว่าแต่ละลวดลายสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นลายผ้าพันคอได้ จึงเกิดไอเดียที่จะทำผ้าพันคอที่เป็นลายทางคณิตศาสตร์ ซึ่งสามารถทำง่ายใช้ได้จริง ทั้งยังเป็นส่งเสริมการหารายได้ระหว่างเรียนได้อีกด้วย

เริ่มแรกน้องๆ กลุ่มนี้ก็ไปศึกษาการถักผ้าพันคอที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เรียนรู้การเลือกใช้วัสดุ เลือกใช้สีให้เหมาะกับชิ้นงานก่อน หลังจากนั้นจึงใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์เรื่องลวดลายทางเรขาคณิตและกำหนดการเชิงเส้นมาใช้ในการถักผ้าพันคอ

เมื่อถักผ้าพันคอได้แล้ว ก็มาศึกษาต่อว่า หากในหนึ่งสัปดาห์มีเวลาในการผลิตผ้าพันคอ ๓๘ ชั่วโมงโดยมีไหมพรม

จะค้นคว้าหาความรู้กับเพื่อนๆ รู้จักที่จะนำคณิตศาสตร์มาเชื่อมโยง เช่น ผ้าขาวม้าเวลาทำผืนหนึ่งใช้เงินลงทุนกี่บาท ใช้เวลาทำเท่าไร ทำอย่างไรจะให้ได้ดีกำไร เขาก็จะนำเอาวิชาคณิตศาสตร์เรื่องกำหนดการเชิงเส้น โดยให้ทุนที่ใช้เป็นตัวแปร X ตัวแปร Y แล้วก็หาออกมาว่าทำอย่างไรจึงจะได้กำไรสูงสุด”

นอกจากนั้นครูกนกวรรณยังเล่าเสริมว่าผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนกระตือรือร้นที่จะให้ความรู้กับนักเรียน แถมยังแบ่งของกินของใช้ที่นักเรียนช่วยทำให้นักกลับไปฝากคนที่บ้านอีกด้วย สายใยเล็กๆ ระหว่างคนต่างรุ่นจึงเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติจากเมื่อก่อนที่เด็กไม่ค่อยได้เข้าหาหรือพูดคุยกับผู้ใหญ่ก็เริ่มที่จะชวนคุยเป็นมากขึ้น นอกจากนั้นการทำโครงการก็ยังทำให้เด็กๆ กล้าพูดภาษากลางมากขึ้น

“สำหรับโรงเรียนในกรุงเทพฯ เรื่องนี้อาจไม่เป็นปัญหา แต่สำหรับในชนบทอีสาน เด็กๆ ยิ่งอายุ เวลาจะนำเสนออะไรบางครั้งก็ยังไม่พูดภาษาอีสาน ครูก็จะบอกว่า ‘ไม่เป็นไร มันเป็นความรู้สึกที่จริงใจ เราก็ฝึกกันไปฝึกพูดกันได้’ หรือเด็กบางคนไม่กล้านำเสนองาน ครูก็จะฝึกด้วยการให้มาเล่าโครงการที่ทำให้ครูฟังก่อน แล้วหลังจากนั้นจึงไปพูดหน้าชั้นให้เพื่อนฟัง และที่สุดในวันที่เราจัดนิทรรศการ

ความสำเร็จที่มาจากความร่วมมือ

ครูคนวรรณพุดทิ้งท้ายว่าปัจจัยที่ทำให้โครงการครั้งนี้สำเร็จมีหลายด้านด้วยกัน ตั้งแต่การให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีของผู้นำชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน ชาวบ้านซึ่งเป็นทุนทางปัญญาของชุมชน ความเอาใจใส่ของครูผู้สอน การติดตามงานของผู้บริหารโรงเรียน รวมถึงความสนใจใคร่รู้ของนักเรียนเอง

“ดิฉันคิดว่าสิ่งสำคัญคือเราต้องได้รับความสนับสนุนจากคนในชุมชน เมื่อพ่อแม่ญาติพี่น้องของนักเรียนเห็นความสำคัญในเรื่องนี้งานของเราก็ง่ายขึ้น เวลาจะเข้าไปคุยกับใครเขาก็พร้อมให้ความร่วมมือ และโชคดีที่ชาวบ้านที่นี่มีอัยยาศัยไมตรี เอ็นดูรักใคร่นักเรียนเหมือนลูกหลาน เด็กๆ เลยมักมีความสุขที่ได้เรียนรู้

ดิฉันภูมิใจกับโครงการนี้มาก เพราะเหมือนได้ฝึกให้เด็กๆ ได้รู้จักโลกของความเป็นจริง ได้รู้ว่าในการทำงานแต่ละอย่างเราต้องใช้ความขยัน อดทน หรือต้องรู้จักแก้ปัญหาอย่างไรบ้าง แม้ว่าโครงการจะได้รับรางวัลนวัตกรรมของกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ จังหวัดอำนาจเจริญ ดิฉันก็ยังดีใจไม่เท่ากับที่ได้เห็นเด็กๆ เข้าไปพูดคุยขอความรู้จากชาวบ้าน ทำให้เห็นอีกมิติหนึ่งของความรู้ว่าต้องทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ต่อให้ชาวบ้านเหล่านั้นจะไม่ได้เรียนจบอะไร แต่เราต้องเคารพในความรู้ความสามารถของพวกเขา ที่สำคัญดิฉันชี้ให้เด็กๆ เห็นว่า ในการเสาะหาความรู้เรื่องอะไร เราจะต้องไม่ไปคัดลอกเขามา แต่ต้องไปเรียนรู้จากเขา แล้วนำมาดัดแปลงสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง และต้องให้เครดิตหรือขอบคุณที่มาของแหล่งความรู้ด้วย”

แล้ววันนี้ ยายบุญมีก็ได้รู้แล้วว่าสิ่งที่ลูกหลานกำลังทำคืออะไร แก่ยิ้มแก้มปริทุกครั้งยามที่มีนักเรียนวัยรุ่นเข้ามาพูดคุยด้วย ไม่น่าเชื่อว่าแค่การทำรายงานของเด็กๆ จะทำให้ผู้ใหญ่มีความสุขได้ถึงขนาดนี้

ยายบุญมีบอกว่า “ถึงไม่มีรายงานก็มาเยี่ยมยายอีกนะ ยายไม่ได้ทำเป็นแค่ขนมครกอย่างเดียวนะเออ... ใครอยากทอผ้า สานเสื่อก็มาได้เลยจ้ะ”

เคล็ดลับความสำเร็จ

การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะชาวบ้าน ประชาชนในชุมชนที่เห็นความสำคัญและเต็มใจช่วยเหลืออย่างเต็มที่ รวมถึงความตั้งใจของครูผู้สอน

๒๕ ม้วน โดยที่ผ้าพันคอลายน้ำหนึ่งผืน ใช้เวลาในการผลิต ๔ ชั่วโมง ขายได้กำไรขึ้นละ ๓๕ บาท และผ้าพันคอลายคละสีหนึ่งผืน ใช้เวลาในการผลิต ๘ ชั่วโมง ขายได้กำไรขึ้นละ ๓๐ บาท

ดังนั้นถ้าอยากทราบว่าคุณควรถักผ้าพันคอลายใดจำนวนกี่ผืนต่อสัปดาห์ จึงจะได้กำไรมากที่สุดและเป็นจำนวนเงินเท่าไร น้องๆ กลุ่มนี้จึงสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ขึ้น ด้วยการเขียนกราฟ แล้วแก้ระบบสมการเพื่อหาคำตอบ

ผลที่ได้คือ ในหนึ่งสัปดาห์ เราควรผลิตผ้าพันคอลายคละสี ๔ ผืน และลายน้ำ ๓ ผืนจึงจะได้กำไรสูงสุดคือ ๒๑๐ บาทนั่นเอง

นี่คือหนึ่งตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการนำวิชาคณิตศาสตร์มาเชื่อมโยงในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ที่นอกจากจะเป็นประโยชน์โดยตรงกับนักเรียนที่ทำกิจกรรมนี้แล้ว ครูคณิตศาสตร์ของที่นี่ก็ยังสามารถนำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปเป็นสื่อการสอนของนักเรียนรุ่นต่อไปได้อีกด้วย

มะเข็ญเมืองลี สู่วทีกโลก สร้างองค์ความรู้บูรณาการ ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนเมืองลีประชาสามัคคี บ้าน

“มะเข็ญดีปี ไม้มีชะใจเอาจมา คั่วเหียนาใส่ลาบป๋ขึ้น”
บทเพลงขอของชาวเหนือที่เล่าถึงอาหารพื้นเมืองเลื่องชื่ออย่าง “ลาบ” ที่จะขาดเครื่องเทศสำคัญคือ “มะเข็ญ” ไปไม่ได้ เพราะกลิ่นหอมฉุนและรสชาติขบซ่าอันมีเสน่ห์ของมะเข็ญ จะช่วยดับกลิ่นคาวของเนื้อสัตว์ ช่วยชูรสชาติให้อาหาร และกระตุ้นน้ำย่อยทำให้ “กินข้าวล่ำแต่ล่ำว่า” อีกด้วย

ชาวบ้านเมืองลี อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน พวกเขา มีวิถีการอยู่การกินผูกพันกับมะเข็ญมาช้านาน เพราะเป็นแหล่งที่พบมากที่สุดและยังมีคุณภาพดีที่สุด มีกลิ่นหอมกว่ามะเข็ญที่ไหนๆ ทำให้เด็กๆ ลูกหลานบ้านเมืองลีมีความภาคภูมิใจ อยากให้มะเข็ญเมืองลีดังไกลไปทั่วโลก...

มะเข็ญเมืองลี สู่วทีกโลก

“แต่จะทำยังไงล่ะ”
เป็นคำถามที่ก้องอยู่ในใจของ อ.สุรางค์รัตน์ แดงจิระ ครูวิทยาศาสตร์ โรงเรียนเมืองลีประชาสามัคคี คนเมืองเหนือที่เติบโตมากับรสชาติของมะเข็ญ

แล้วในที่สุดก็ “ปังโอเค” จึงปรึกษากับ อ.ประศาสน์ จันทร์บุผา ผู้อำนวยการใจดีที่ชักชวนครูทุกคนมาปรึกษาหารือ “เรามาจัดกระบวนการเรียนรู้ บูรณาการเรื่องมะเข็ญ เข้ากับการเรียนการสอนของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้กันเถอะ”

เพราะ “ความรู้” ที่เกิดจากการ “เรียนรู้” นี้เอง ที่จะช่วยให้คุณค่าต่างๆ ที่ซ่อนอยู่ในมะเข็ญถูกค้นพบ และเมื่อนำมาสื่อสารเผยแพร่ออกไปในวงกว้าง ที่นั่นคนทั่วโลกก็จะได้รู้จักมะเข็ญเมืองลีอย่างที่ตั้งใจ

บูรณาการ ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้

แม้โรงเรียนเมืองลีประชาสามัคคี จะตั้งอยู่ในชุมชนเล็กๆ มีนักเรียนตั้งแต่ ม.๑ - ม.๖ อยู่เพียง ๒๕๙ คน มีครู ๑๙ คน แต่ก็ไม่ทำให้ทุกคนท้อใจ อีกทั้งยังมุ่งมั่นช่วยกันคิดว่า จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร ให้เด็กๆ เกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ และการปฏิบัติอย่างลงลึกถึงใจ กลายเป็น “ทักษะ” ที่ติดตัวไปใช้ได้ตลอดชีวิต

งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจาก สสค. จึงนำไปสู่การกระจายลงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่ม อย่างทั่วถึง เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายให้กับนักเรียน

ผลมะเข็ญสด

ผลมะเข็ญแห้ง

อีกทั้งยังมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้ต้นมะเข็ญในท้องถิ่นเป็นตัวตั้ง

มารู้จักมะเข็ญกันเถอะ

เมื่อถึงชั่วโมงกิจกรรมชุมชน อ.สุรางค์รัตน์ และคุณครูหลายคน ก็ชวนเด็กๆ ตั้งแถวพากันเดินออกไปนอกโรงเรียน ระยะทางเพียง ๓๐๐ เมตร พวกเขาไปถึงที่หมายคือสวนมะเข็ญ ซึ่งเป็นช่วงที่กำลังออกผลพอดี

มะเข็ญเป็นไม้ยืนต้นที่เจริญเติบโตได้ดีในระดับความสูง ๘๐๐-๙๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล ชอบอากาศเย็นและมีความชื้นสูง จะออกดอกช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน และจะติดผลในช่วงเดือนมิถุนายน-พฤศจิกายน บางท้องถิ่นในภาคเหนือก็เรียกว่า มะข่วง, มะเข็ญ, ป่าเข็ญ แต่คนโคราชจะเรียกว่า มะกรูดตาพร้าหม่น อาจจะเป็นเพราะว่ากลิ่นของผลมะเข็ญสดจะหอมคล้ายมะกรูด แต่อย่าได้ผลออกไปลองกินเขียว เพราะความซ่าของน้ำมันหอมระเหยในผลมะเข็ญจะทำให้ลิ้นชาไปหลายชั่วโมงเลยละ

การจะนำไปประกอบอาหารได้นั้น ต้องเก็บผลสดที่แก่จัดมาผึ่งให้แห้งเสียก่อน จากสีเขียวก็จะกลายเป็นสีน้ำตาลและแตกออกจนเห็นเมล็ดเล็กๆ สีดำของมะเข็ญที่อยู่ข้างใน

พ่อหลวงเสวียน ปันติ ปราชญ์ชาวบ้าน เล่าให้เด็กๆ และครูฟังว่า มะเข็ญเป็นพืชที่หวงพันธุ์ ชอบขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่ก็มีชาวบ้านทดลองนำเมล็ดไปเพาะได้สำเร็จ ซึ่งกว่าจะงอกได้ก็ยากมาก นอกจากนี้ยังเป็นพืชที่บอบบางหากลำต้นมีแผลเพียงนิดเดียวก็จะค่อยๆ แห้งและตายในที่สุด ดังนั้นเวลาเก็บเกี่ยวผลจะต้องใช้ความระมัดระวังไม่ให้กิ่งใหญ่ๆ หักลงมา

ว่าแล้วพ่อหลวงเสวียนก็สาธิตการสอยพวงมะเข็ญแบบมืออาชีพให้เด็กๆ ดู หลายคนแม้จะเป็นลูกหลานคนเมืองลีแต่กำเนิด ก็เพิ่งได้รู้จักนิสัยใจคอของต้นมะเข็ญจริงๆ ก็วันนี้แหละ นึกในใจว่า “วันหลังฉันจะไม่เอาไม้ไปฟันต้นมะเข็ญของพ่อเล่นอีกแล้ว”

มาทำโครงการกันเถอะ

หลังจากกลับจากสวนมะเข็ญวันนั้น เด็กๆ หลายคนเกิดความสนใจขึ้นมาอย่างเป็นจริงจัง เข้าห้องสมุดค้นคว้า เว็บไซต์ค้นหาความรู้เกี่ยวกับมะเข็ญเพิ่มมากขึ้น อ.สุรางค์รัตน์ จึงสบโอกาสชวนเด็กๆ มาทำโครงการวิทยาศาสตร์กัน

อริศาและรัตติกาล นักเรียนชั้น ม.๕ รู้ว่าในผลมะเข็ญมีน้ำมันหอมระเหยอยู่มาก พวกเขาจึงอยากจะทดลองสกัดน้ำมันหอมระเหยออกมาโดยวิธีกลั่นด้วยไอน้ำ

“ได้แรงบันดาลใจจากที่ปู่เล่าให้ฟังว่า สมัยก่อนเคยต้มเหล้ากลั่น เขาจะมีหม้อสองชั้น ชั้นบนเป็นอ่างน้ำเย็น เวลาไอร้อนจากหม้อชั้นล่างระเหยขึ้นมากระทบกับน้ำเย็น ก็จะกลั่นตัวเป็นหยดน้ำ หนูก็เลยคิดว่าน่าจะลองเอามาประยุกต์ดู”

จากนั้นเด็กๆ ก็ช่วยกันประดิษฐ์เครื่องกลั่น ซึ่งวัสดุอุปกรณ์ก็หาไม่ยากเพราะทำจากหม้อหนึ่งข้าวในครัวของแม่เอามาตัดแปลงนิดหน่อย เพิ่มชั้นรองและท่อเพื่อให้น้ำมันหอมระเหยจากการนึ่งมะเข็ญไหลออกมาข้างนอกได้

ลองผิดลองถูกอยู่หลายครั้งก็ได้ผลอย่างที่ตั้งใจ น้ำมันหอมระเหยที่พวกเขากลั่นออกมาได้ มีกลิ่นหอมชื่นใจจริงๆ สามารถนำไปทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้มากมาย เพื่อนอีกหลายกลุ่มจึงสนใจนำน้ำมันหอมระเหยไปเป็นส่วนผสมในการผลิตยาหม่องมะเข็ญ พิมเสนน้ำมะเข็ญ และซอล์กสมุนไพโรลิมต นอกจากนี้ยังมีโครงการมะเข็ญดอง โครงการน้ำพริกปรุงรสมะเข็ญ กลายเป็นสินค้าของนักเรียนที่เกิดจากการทำโครงการวิทยาศาสตร์นั่นเอง

นักเรียนกำลังทำโครงการวิทยาศาสตร์

ผลิตภัณฑ์จากมะเข็ญฝีมือนักเรียน

นักเรียนกำลังทำโครงการวิทยาศาสตร์

พวกเขาจึงใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์มาเป็นตัวช่วย เช่น วัดการเส้นรอบวง คำนวณหารัศมีของต้น วัดความสูงจากเงาของต้นมะเข็ญ ใช้สูตรตรีโกณมิติที่ครูสอน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ทำให้เด็กๆ สนุกกับการเรียนคณิตศาสตร์อย่างไม่น่าเบื่อ

ส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยีก็ไม่น้อยหน้า คุณครูชวนนักเรียนทำโครงการเมนูอาหารจากมะเข็ญที่แปลกใหม่ไปจากเดิม นอกจากลาบ ลู๋ ส้า แกงอ่อม น้ำพริก ที่ต้องใส่มะเข็ญเป็นส่วนผสมแล้ว เด็กๆ ยังทดลองนำมาทำเมนูหมูหนึ่งมะเข็ญ ไก่ย่างมะเข็ญ กะเพราทอดมะเข็ญ ไข่เจียวมะเข็ญ และยังมีเครื่องดื่มน้ำมะนาวผสมมะเข็ญที่หวานเย็น หอมชื่นใจ

“สนุกค่ะ ได้ความรู้ด้วย เราได้ฝึกคิดว่าจะเอามะเข็ญไปทำอาหารอะไรได้อีก แต่ต้องอร่อยด้วยนะคะ บางอันทดลองทำแล้วกินไม่ได้ก็มี”

“อีกหน่อยเราเรียนจบไปแล้วไม่มีงานทำ ก็สามารถเอาไปทำเป็นอาชีพได้ครับ ทำอะไรแปลกใหม่ที่ยังไม่มีใครทำ”

เด็กๆ เล่าถึงประสบการณ์และการต่อยอดสู่ทางอันแจ่มใสในอนาคต

เปิดบ้านวิชาการ

เมื่อครบ ๑ ปี ที่ได้ทำโครงการ ครูและนักเรียนทั้งโรงเรียนจึงช่วยกันจัดงาน “เปิดบ้านวิชาการ” นำผลงานของนักเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มาจัดแสดง

นักเรียนกำลังทำโครงการวิทยาศาสตร์

นอกจากโครงการต่างๆ แล้ว ยังมีผลงานที่น่าสนใจมากมาย การออกแบบโปสเตอร์มะเข็ญ การวาดภาพมะเข็ญเพื่อชีวิต การแสดงพ่อนมะเข็ญ เกมวิงเบียร์มะเข็ญ สมุดคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับมะเข็ญ และมีคฤศก์น้อยคนเก่งที่ **อ.วันทนา ตระประเสริฐศิริ** ครูสอนภาษาอังกฤษฝึกฝนให้จนชำนาญ

นอกจากนี้ยังมีเรียงความ นิทาน กลอนและคำขวัญเกี่ยวกับมะเข็ญเมืองลีของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยอีกด้วย

เป็นช่วงเวลาแห่งความภาคภูมิใจของเด็กๆ ทุกคน เพราะผลงานเหล่านี้ได้ถูกถ่ายทอดสู่สายตาพ่อแม่พี่น้องชาวเมืองลีที่มาร่วมงานในวันนี้ด้วย

ถึงแม้จะเวทีชุมชนเล็กๆ แต่อย่างน้อยก็เป็นจุดเริ่มต้นของการเผยแพร่เรื่องราวของมะเข็ญเมืองลี สู่วัฒนธรรมที่พวกเขาหวังไว้

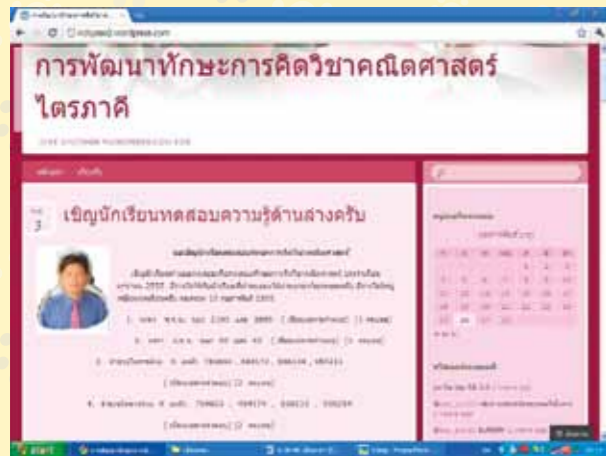
พัฒนากิจกรรมคิด

โครงการนี้ทำให้เกิดกิจกรรมการเรียนการสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ มากมาย ที่สะท้อนให้เห็นความพยายามของครูที่ช่วยจุดประกายการเรียนรู้ของเด็กๆ พร้อมกับพัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ การลงมือปฏิบัติ และเกิดทักษะชีวิตที่พวกเขาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในวันข้างหน้าต่อไป

ความหวังของครูก็คือการบ่มเพาะต้นกล้าเยาวชนคนเมืองลีเหล่านี้ ที่จะช่วยกันอนุรักษ์พืชสำคัญของท้องถิ่นให้คงคุณค่า สร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นตนเอง และใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุขต่อไป

เคล็ดลับความสำเร็จ
“การเรียนรู้” จะทำให้เราค้นพบคุณค่าของสิ่งต่างๆ รอบตัว แม้จะเป็นเพียงสิ่งเล็กน้อยก็ไม่ควรละเลย

การพัฒนาทักษะการคิดคณิตศาสตร์ไตรภาคี โรงเรียนสิงนกทา ยโสธร

“ผมเพิ่งเข้ามาเป็นครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ของโรงเรียนสิงนกทา ตำบลสามแยก อำเภอสิงนกทาจังหวัดยโสธรได้แค่เพียง ๓ ปี แต่การเรียนการสอนของที่นี่ทำให้ผมกลายเป็นครูที่กระตือรือร้นและมีความสุขมาก”

งานอดิเรกของผมก็เหมือนวัยรุ่นทั่วไปที่ชอบดูหนัง ฟังเพลง เล่นเกม เล่นอินเทอร์เน็ตไปตามเรื่องตามราว โดยเฉพาะดูหนังผมชอบมากเป็นพิเศษ ถึงขนาดเขียนบล็อก หรือที่เรียกเต็มๆ ว่า **เว็บบล็อก(Weblog)** วิจารณ์หนังที่ตัวเองชอบให้คนอื่นได้เข้ามาอ่าน และโพสต์ข้อความแสดงความคิดเห็น

หนึ่งในดวงใจของผมเรื่องหนึ่งคือ “Julie & Julia” (จูเลีย แอนด์ จูเลีย ประจักษ์ให้ครอบครัว) ซึ่งสร้างจากเรื่องจริงของจูเลีย ไชลด์ หญิงชาวอเมริกันที่ตามสามีไปใช้ชีวิตอยู่ในประเทศฝรั่งเศส และจูเลีย พาวเวลล์เลขาสาวที่มีหน้าที่การงานซ้ำซากจำเจ ผู้หญิงสองคนนี้มีชีวิตอยู่ต่างสถานที่ต่างเวลา แต่ทั้งคู่มีความหลงใหลในสิ่งเดียวกัน นั่นคือศาสตร์การทำอาหาร เมื่อ ๕๐ ปีที่แล้วจูเลีย ไชลด์ได้เขียนสูตรอาหารของตัวเองไว้ในหนังสือที่แปลง่ายๆ ว่า “ศิลปะการทำอาหารของชาวฝรั่งเศส” กลับมาในห้วงเวลาปัจจุบัน

จูเลีย พาวเวลล์ตัดสินใจที่จะใช้เวลา ๑ ปีพอดิบพอดีในการทำอาหารตามสูตรทั้งหมด ๕๒๔ สูตรตามหนังสือเล่มนี้ และเขียนประสบการณ์ของเธอลงบล็อก เพื่อบอกเล่าว่าเธอทำอาหารตามหนังสือแล้วได้ผลเป็นอย่างไร หรือเธอรู้สึกท้อแท้ใจหรือมีความสุขอย่างไรระหว่างที่ทำอาหารชนิดนั้นๆ มีคนติดตามอ่านเรื่องราวของเธอเยอะมากจนหนังสือพิมพ์ต้องตามไปสัมภาษณ์เธอ นี่คืออานุภาพของเทคโนโลยีที่สามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตของเราได้

ผมรู้ว่าใครๆ ในยุคนี้ก็สามารถเขียนบล็อกได้ แต่ผมไม่อยากจะเชื่อว่าครูคณิตศาสตร์ ในถิ่นทุรกันดารห่างไกลความเจริญอย่างคุณครูในโรงเรียนของผมจะมีความคิดสุดล้ำ ด้วยการสอนคณิตศาสตร์ให้เด็กนักเรียนผ่านบล็อกอย่างทุกวันนี้ ขอบอกว่าได้ผลดีมากขนาดที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์และการทดสอบระดับชาติ (O-NET) มีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

ดังนั้น ถ้าคุณยังไม่เคยดูหนังเรื่องจูเลีย แอนด์ จูเลีย ประจักษ์ให้ครอบครัว ก็โปรดลิ้มมันไปก่อนได้เลยครับ เพราะผมจะนำเสนอหนังเรื่องใหม่ ที่ทั้งแนว ทั้งสนุก มีชื่อเรื่องที่ผมคิดเองเออเองว่า “**ครูคณิตศาสตร์ หัวใจเว็บล็อก**”

แก่น แก่น แก่น...สิงนกทากฎมีใจนำเสนอชีวิตครูคณิตศาสตร์

ใครคิดว่าชีวิตการเป็นครูคณิตศาสตร์นั้นง่ายแสนง่าย แค่อสอนๆ ไปตามหนังสือแล้วส่งการบ้าน ตรวจการบ้านเด็ก ตกเย็นก็กลับบ้านไปนอนตีพุง เห็นที่จะต้องเปลี่ยนความคิดใหม่ ถ้าได้รู้จักครูคณิตศาสตร์รุ่นพี่ผู้เป็นทั้งเพื่อนร่วมงานและหัวหน้าผู้มีอุดมการณ์ของผมนั่น

ครูมนตรี แก้วใส เป็นรองผู้อำนวยการโรงเรียนสิงนกทาทันทีควบสองตำแหน่งคือทำหน้าที่ฝ่ายบริหารและครูสอนคณิตศาสตร์ นอกจากนั้นยังอุทิศเวลาทำหน้าที่ **ประธานชมรมครูคณิตศาสตร์จังหวัดยโสธร** ของสถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย โดยมีเป้าหมายในชีวิตคือการคิดค้นหาวิธีการให้เด็กๆ มีความสุขในการเรียนคณิตศาสตร์ ครูบอกรุ่นน้องอย่างผมว่า “ถ้าเด็กเรียนคณิตศาสตร์ด้วย

ความเข้าใจเด็กก็มีความสุข แต่ถ้าเรียนด้วยความไม่เข้าใจ ก็จะเป็นเหมือนดินพอกหางหมู พัลวันพัลแก เรื่องนี้ยังไม่รู้เรื่องก็เรียนอีกเรื่องต่อแล้ว สุดท้ายเด็กก็จะเบื่อ ดังนั้นครูต้องคิดหาวิธีการให้เด็กเรียนคณิตศาสตร์ให้เข้าใจง่าย หรือได้มีโอกาสซักถามในจุดที่ไม่เข้าใจให้มากที่สุด”

เห็นไหมละครับ ว่าการเป็นครูคณิตศาสตร์ที่ดี ไม่ใช่เรื่องง่าย ด้วยเหตุนี้ครูมนตรีจึงปรึกษาหารือกับครูคณิตศาสตร์อีก ๒ โรงเรียนคือ **โรงเรียนศรีแก้วประชาสรรค์ และโรงเรียนห้องแซงวิทยา** ซึ่งประสบปัญหาเดียวกันคือเด็กนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ในการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน ทั้งสามโรงเรียนจึงจับมือกันเพื่อคิดหาสาเหตุของปัญหานี้

“ผมคิดว่านักเรียนขาดทักษะคณิตศาสตร์ ๔ ทักษะคือ เทคนิคการประมาณค่าอย่างแม่นยำ เทคนิคการจดจำตัวเลข เทคนิคการบวกลบคูณหารเลขในใจขั้นสูง และเทคนิคการแก้โจทย์ปัญหาพื้นฐาน ดังนั้นสิ่งนี้น่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้ผลสอบโอเน็ตของเด็กต่ำกว่ามาตรฐาน”

ครูมนตรีว่าอย่างนี้ ครูจากอีกสองโรงเรียนเห็นจริงด้วย ทั้งสามโรงเรียนจึงจับมือกันเป็น “**ไตรภาคี**” ร่วมทำ “**โครงการพัฒนาทักษะการคิดวิชาคณิตศาสตร์ไตรภาคี**” ด้วยกัน โดยมีสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) เป็นกองหนุนทุนงบประมาณว่าแล้วครูมนตรีก็จัดเอาวิทยายุทธ์ขั้นสูงที่ได้ไปเรียนรู้มา มาบอกเล่ากับครูคนอื่นๆ ว่า

“เมื่อสองปีที่แล้วผมไปอบรมการทำเว็บล็อก กับสำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน สทฐ. หลังจากนั้นก็นำความรู้ที่ได้มาทำเว็บล็อกของตัวเอง เพื่อใช้เป็นช่องทางในสื่อสารวิชาคณิตศาสตร์กับนักเรียน โดยผมจะตั้งคำถามคณิตศาสตร์ไว้ นักเรียนคนไหนตอบได้ก็เข้ามาตอบ หรือนักเรียนคนไหนมีปัญหาสงสัยตรงไหนก็โพสต์ข้อความเพื่อสอบถามได้ ผมก็จะคอยตอบและอัปเดตข้อมูลทุกวัน

“ผมทำอย่างนี้มาปีกว่าแล้ว เด็กๆ ให้ความสนใจดีมาก ผมคิดว่าเราน่าจะเพิ่มช่องทางให้นักเรียนสื่อสารกับเรา เพราะอย่างที่เรารู้กันดีว่า เด็กนักเรียนจะได้ความรู้ในแต่ละเนื้อหาวิชาในห้องเรียนแค่ ๗๐ เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ส่วนอีก ๓๐ เปอร์เซ็นต์ เด็กต้องไปหาจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เช่นห้องสมุดหรืออินเทอร์เน็ต ในยุคปัจจุบันผมคิดว่าอินเทอร์เน็ตเป็นห้องสมุดที่ใหญ่ที่สุดก็ว่าได้ ดังนั้นเราซึ่งเป็นครูมาช่วยกันต่อยอดความรู้ให้นักเรียนด้วยการทำเว็บล็อกกันดีไหม เรามาช่วยกันค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับคณิตศาสตร์มาไว้ในเว็บล็อกของเรา เพื่อให้นักเรียนจะได้ศึกษาค้นคว้าได้ง่าย

ไม่ต้องเสียเวลาไปสืบค้นหา ซึ่งบางครั้งเมื่อหาไม่เจอ เด็กก็คลิกไปดูเรื่องอื่นที่น่าสนใจกว่า”

เมื่อครูมนตรีเริ่มต้นเรื่องราวไว้อย่างนี้ ตอนต่อไปครูคณิตศาสตร์ทั้งสามโรงเรียนจะสานต่อโครงการกันอย่างไร โปรดติดตามชมครับ

ไอเดียดีๆ ต้องรับลงมือทำ

ในฐานะที่เป็นครูคณิตศาสตร์คนหนึ่งที่มีส่วนร่วมโครงการนี้ ผมจะเล่าให้ฟังว่าเรามีกระบวนการทำงานอย่างไร เริ่มแรกเรากำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และ ๖ ของกลุ่มโรงเรียนไตรภาคีทั้งหมด ๑,๒๒๕ คน โดยมีครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในกลุ่มโรงเรียนไตรภาคีทำงานร่วมกัน ทั้งหมด ๒๔ คน

ครูในโครงการ

สอนเน้นทักษะการคิด

หลังจากพูดคุยปรึกษากันระหว่างครูคณิตศาสตร์ในกลุ่มไตรภาคีแล้ว เราก็ได้ข้อสรุปว่าจะนำความรู้ของคุณครูมารวบรวมจัดทำเป็นหนังสือคู่มือแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ไว้ช่วยพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในด้านต่างๆ เช่น ครูคนไหนเก่ง เทคนิคการบวกลบคูณหารเลขในใจขั้นสูงก็จะเป็นแกนหลักในการจัดทำเรื่องนั้น ส่วนครู

คนไหนเก่งเทคนิคการแก้โจทย์ปัญหาพื้นฐานก็ทำเรื่องของตัวเองถนัด เสร็จแล้วเราก็นำหนังสือคู่มือที่ได้มาจัดพิมพ์เพื่อแจกนักเรียนคนละหนึ่งเล่ม

เมื่อเตรียมสื่อการสอนได้แล้ว คราวนี้ก็ถึงคราวต้องเตรียมความพร้อมของคุณครูบ้าง ทางกลุ่มของพวกเรา ได้เชิญคุณครูผู้มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีมาเป็นวิทยากร ให้ความรู้ในการจัดทำเว็บไซต์ด้วยโปรแกรมเวิร์ดเพรส (WordPress)

“บล็อก มาจากคำว่า เว็บบล็อก เป็นรูปแบบเว็บไซต์ประเภทหนึ่งประกอบด้วยข้อความ ภาพ ลิงก์ ซึ่งบางครั้งจะรวมสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเพลง หรือวิดีโอในหลายรูปแบบได้ จุดที่แตกต่างของบล็อกกับเว็บไซต์ คือบล็อกจะเปิดให้ผู้เข้ามาอ่านข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็นต่อท้ายข้อความที่เจ้าของบล็อกเป็นคนเขียน ซึ่งทำให้ผู้เขียนสามารถพูดคุยสื่อสารกับผู้อ่านได้ทันที” วิทยากรเขาบรรยายให้ฟังอย่างนี้ ก่อนที่ครูแต่ละคนจะลงมือสร้างเว็บไซต์ด้วยตัวเอง

การสื่อสารสองทางของ ครู-นักเรียน

เมื่อคุณครูคณิตศาสตร์ทุกคนในกลุ่มไตรภาคีสามารถทำเว็บไซต์ได้แล้ว ก็ถึงคราวสื่อสารกับนักเรียนบ้าง โดยครูจะกระตุ้นนักเรียนให้เข้ามาในเว็บไซต์ด้วยการตั้งคำถามคณิตศาสตร์ สัปดาห์ละประมาณ ๑๐ คำถาม ให้นักเรียนเข้ามาตอบ โดยมีการให้คะแนนคนที่ตอบถูก ใครทำคะแนนได้สูงที่สุดก็จะมีกรมอบรางวัลหน้าเสาธง ตัวอย่างเช่น หน้าเว็บไซต์ของครูมนตรีที่ขึ้นต้นว่า

“เชิญนักเรียนทดสอบความรู้ช่วงกลางครับ...จงหาคำตอบว่าหากมีธนบัตรใบละ ๕๐๐ บาทหนึ่งใบ นำไปแลกเป็นธนบัตรใบละ ๑๐๐ บาท ๕๐ บาท และ ๒๐ บาท จะมีวิธีแลกทั้งหมดกี่วิธี (ถ้าแก้โจทย์ไม่ได้ หรือคิดไม่ออกคลิกที่นี่)”

ปรากฏว่าเมื่อผมลองคลิกดูแล้ว ก็จะมีลิงก์เนื้อหาไปยังวิธีการแก้โจทย์ปัญหาที่ครูสืบค้นข้อมูลมาเก็บไว้ และถ้านักเรียนคนไหนยังไม่เข้าใจ หรือหาคำตอบไม่ได้ก็สามารถโพสต์ข้อความถามคุณครูได้

ส่วนตัวคุณครูคณิตศาสตร์เอง ครูมนตรีก็พยายามสำรวจตรวจสอบว่ามีความกระตือรือร้นในการพูดคุยสื่อสารกับนักเรียนมากน้อยแค่ไหน ด้วยการเปิดเข้าไปดูเว็บไซต์ของครูทุกคนทุกวัน ใครขยันอัปเดตข้อมูลเสมอๆ หรือตั้งใจอธิบายให้ความรู้ที่นักเรียนก็จะมีมารกล่าวชื่นชมในการประชุมแต่ละครั้ง

ที่สำคัญวิธีการเรียนการสอนแบบนี้สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างโรงเรียนได้อีกด้วย เช่น เด็กนักเรียนจาก

โรงเรียนเลิงนกทา อาจจะสอบถามข้อสงสัยทางคณิตศาสตร์ผ่านเว็บไซต์กับคุณครูที่อยู่โรงเรียนศรีแก้วประชาสรรค์ หรือคุณครูโรงเรียนห้องแซงวิทยาคมก็ได้ นอกจากนี้เรายังมีการแลกเปลี่ยนครูในเครือข่ายไตรภาคีที่มีความเชี่ยวชาญในสายคณิตศาสตร์ที่แตกต่างกันให้ไปสอนในต่างโรงเรียน เช่น ครูโรงเรียนเลิงนกทาที่เก่งทักษะเทคนิคการบวกคูณหารเลขในใจขั้นสูง ก็ไปสอนโรงเรียนศรีแก้วประชาสรรค์ ส่วนครูของโรงเรียนศรีแก้วประชาสรรค์ที่เก่งทักษะการแก้โจทย์ปัญหาพื้นฐานก็มาสอนโรงเรียนเลิงนกทา

นอกจากการเรียนรู้ เรายังมีการเรียนรู้ที่เป็นอิสระ มีโครงการย่อยของแต่ละโรงเรียนที่แตกต่างกันไปในคาบว่าง คาบซ่อมเสริมของแต่ละโรงเรียน เช่น โครงการย่อยของโรงเรียนห้องแซงวิทยา ให้นักเรียนทำโครงการด้วยการหาพื้นที่ของกระดาษรูปทรงเรขาคณิต เสร็จแล้วก็ให้นักเรียนพับออกมาเป็นรูปนกอย่างสวยงาม

กว่า ๘ เดือนที่เราทำโครงการนี้ ผลที่ได้รับคือนักเรียนชั้น ม.๓ และนักเรียนชั้น ม.๖ ของทั้งสามโรงเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์และการทดสอบระดับชาติ (O-NET) เฉลี่ยสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เพราะเด็กๆ รู้จักคิดเป็นแก้ปัญหาเป็นมากขึ้น มีความสนุกและสนใจที่จะเรียนวิชาคณิตศาสตร์ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์นอกห้องเรียนนั้น ครูมนตรีบอกกับผมว่าสำคัญมาก เพราะเวลาเรียนคณิตศาสตร์ในห้องเรียนมีน้อยมาก ถ้าเราสร้างความสนใจใฝ่รู้ให้เด็กนอกห้องเรียนได้เท่ากับเราได้ติดปีกทางปัญญาให้กับเด็กด้วยนั่นเอง

นี่ละครับ เรื่องราวทั้งหมดของ “ครูคณิตศาสตร์หัวใจเว็บไซต์” ที่ผมอยากนำเสนอ

เคล็ดลับความสำเร็จ

การอัปเดตข้อมูล เข้าไปพูดคุยอธิบายข้อสงสัยทางคณิตศาสตร์แก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการสำรวจตรวจสอบของหัวหน้าโครงการ มีการกระตุ้นด้วยการให้รางวัลนักเรียน และแสดงความชื่นชมครูที่มีความกระตือรือร้น

การพัฒนาทักษะความคิดขั้นสูง เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในโรงเรียนศรีรัตนวิทยา โรงเรียนศรีรัตนวิทยา ศรีสะเกษ

“ปัญหาของเด็กไทยคือทักษะความคิด”
“คติน้อย ไม่ค่อยคิดวิเคราะห์”
“การคิดเพื่ออนาคต คิดเพื่อวางแผนชีวิต คิดเพื่อทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ยังค่อนข้างจะมีน้อย”
“ประเมิน สมศ. รอบที่ ๒ มาตรฐานเรื่องการคิดวิเคราะห์ของเราได้ระดับพอใช้ ซึ่งไม่น่าพอใจ”

นี่คือสิ่งที่ครูกลุ่มหนึ่งในโรงเรียนศรีรัตนวิทยา อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ ตระหนักและไม่นิ่งนอนใจขอทุนจาก สสค. จัดทำโครงการ “พัฒนาทักษะความคิดขั้นสูง เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน” ตั้งเป้าไว้ที่การพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนทั้ง ๑,๖๓๓ คน

จะพัฒนาเด็กต้องพัฒนาครูก่อน

“น่าจะมีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอน ถ้าจะมีการปรับเปลี่ยนต้องเปลี่ยนทั้งระบบ ครูต้องไปทั้งระบบ” อ.พิชญาสีบุญการณ ผู้รับผิดชอบโครงการกล่าว

การจะพัฒนาเด็กต้องพัฒนาครูก่อน การอบรมเรื่องทักษะการคิดขั้นสูง ให้กับครู เพื่อให้ครูทั้ง ๘ สาขาวิชา กลับไปทำแผนการเรียนที่เน้นทักษะการคิด (คิดวิเคราะห์ คัดสรรสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา คิดตัดสินใจ) จึงเป็นกิจกรรมแรกของโครงการ

การยึดติดกับความคิดเดิมๆ ความกลัวที่จะเกิดการ

เปลี่ยนแปลง เกรงจะไม่เป็นที่ยอมรับหากคิดนอกกรอบ คืออุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการพัฒนาทักษะการคิด สกัดกั้นการคิดในสิ่งใหม่ๆ การอบรมจึงเน้นให้ครูกล้าที่จะสลัดความคิดเดิมๆ กล้าที่จะคิดนอกกรอบ และหาวิธีการที่จะส่งเสริมให้เด็กได้คิด

เด็กคิดได้ คิดเป็น

เขาพระวิหารจำลองที่ได้สัดส่วน วิจิตรบรรจงทั้งรูปร่างและลวดลาย ผลงานที่นักเรียนโรงเรียนศรีรัตนวิทยารังสรรค์ขึ้นเมื่อหลายปีก่อน เป็นเครื่องยืนยันถึงศักยภาพทางความคิดของเด็กๆ ได้เป็นอย่างดี

เริ่มต้นจากเด็กกลุ่มเล็กๆ ๕-๖ คน คิดอยากสร้างเขาพระวิหารจำลอง เพียงครูเปิดโอกาสและสนับสนุน เด็กๆ ก็มานะทุ่มเทแปลงความคิดสู่รูปธรรมอย่างเต็มที่ ทั้งค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต คำนวณย่อส่วน คำนวณโครงสร้าง รับน้ำหนัก เลือกใช้วัสดุ เรื่อยไปถึงการลงลวดลายอ่อนช้อย

จิตอาสาฝึกการคิดตัดสินใจ

โครงการวิทยุ ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์และวิจารณ์ญาน

ทำบายศรี ฝึกความคิดสร้างสรรค์

ที่ต้องใช้ความสามารถทางศิลปะ ผนวกกับการวางแผนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ใช้เวลา ๑ ปีช่วงหลังเลิกเรียน และวันหยุด ปิดเทอม เขาพระวิหารจำลองก็เสร็จสมบูรณ์

“เราจึงเชื่อว่ากระบวนการคิดหรือความคิดของเด็กสามารถสร้างให้เป็นจริงได้ ถ้าเราคอยให้กำลังใจหรือสนับสนุน” อ.รุ่งอโณทัย อ้อมแก้ว ครูสังคมกล่าวยืนยัน

โครงการ...สร้างทักษะการคิด

ในช่วงเวลาว่าง เด็กๆ กำลังเพลิดเพลินไปกับหนังสือ เกมหมากรุกกระดาน เกมโอเอ็กซ์ และเกมต่างๆ อีกมากมาย ในห้องพัฒนาทักษะความคิด เป็นการเปิดพื้นที่จัดกิจกรรมให้เด็กๆ ได้ฝึกสมองประลองความคิดกันในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

“ปีนี้ได้รับทุน สสค.คือจุดเริ่มต้นที่ชัดเจนของเรา” อ.พิชญาภา

ในส่วนของการเรียนการสอน ปีนี้เป็นปีแรกที่เปิดสอนวิชาโครงการให้กับเด็กชั้น ม.๖ สายทั่วไป จากที่

แต่เดิมการฝึกทำโครงการจะจัดให้กับเด็กที่เป็นเลิศทางวิชาการและมุ่งไปแข่งขันเท่านั้น โจทย์ของครูก็คือให้เด็กคิดโครงการอะไรก็ได้ที่นำมาใช้ได้ในชีวิต และใช้สิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น

เมื่อเปลี่ยนมุมมอง เปิดโอกาส ปรับวิธีการสอน ก็เกิดผลลัพธ์ใหม่ขึ้นมากมาย ดังเช่น

โครงการทำแอลกอฮอล์จากข้าวเหนียว ที่เกิดจากความอยากรู้ของเด็กเองว่าในข้าวเหนียวมีแอลกอฮอล์มากน้อยเพียงใด

โครงการทำน้ำยาล้างจานจากมะเขือเทศ สร้างความภาคภูมิใจให้กับเด็กว่าสามารถหาวัตถุดิบได้เอง ทำได้เอง และนำไปใช้ล้างคราบสกปรกได้สะอาดดี

โครงการที่ดักจับแมลงวันจากขวดน้ำรึยสุ ซึ่งมี การคิดทดลองทำมานำเสนอถึง ๓ รูปแบบว่าแบบไหนที่แมลงวันจะเข้าไปได้ดีกว่ากัน

ทั้งหมดนี้คือผลงานความคิดจากเด็กห้องทั่วไป และเมื่อได้รับการพัฒนาขึ้น จึงเกิดภาพของเด็กหลังห้องที่กล้า ลุกขึ้นมาคิด ค้นคว้า ทดลอง ลงมือทำ แล้วมานำเสนอ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบโรงเรียน

“การได้ลงมือทำจะทำให้ผมเกิดความรู้และการจดจำมากกว่าครับ”

“หนูชอบที่ครูให้คิดหัวข้อเองได้ค่ะ ไม่ต้องให้ครูสั่งครูบอกหัวข้อให้เท่านั้นค่ะ”

นอกจากนี้ครูยังได้ทดลองจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้เพื่อนๆ ที่ประสบความสำเร็จในการทำโครงการระดับมือรางวัลมาช่วยแบ่งปันประสบการณ์และเปิดมุมมองใหม่ๆ ให้กับเพื่อนๆ

“การทำโครงการมีเสน่ห์อย่างหนึ่งคือ ช่วยให้คิดอยู่ตลอดเวลา เพื่อแก้ไขปัญหา”

“กระบวนการทักษะทุกอย่างที่เราทำ มันสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของเราได้ค่ะ ให้คิดอย่างมีเหตุผล คิดอย่างสร้างสรรค์”

ตัวอย่างยืนยันคำกล่าวของนักเรียน ม.๖ ทั้งสองคือ โครงการตู้อบยาพารา ที่เขากับเพื่อนซี้อีกคน ช่วยกันคิดค้นเพื่อแก้ปัญหาพาราโดนน้ำฝนเป็นเชื้อราให้กับเกษตรกรสวนยาง

หลังการศึกษาค้นคว้าคิดหาพลังงานที่เหมาะสมในการให้ความร้อนแก่แผ่นยาง สรุปลงเป็นการใช้พลังงานจาก ๒ แหล่งเสริมกัน ส่วนแรกตู้อบแผ่นยางได้รับความร้อนจากแสงแดด ทำงานเหมือนสภาวะเรือนกระจก คือให้ความร้อนผ่านเข้าไปได้แต่ระบายออกไม่ได้ ต่อด้วยส่วนที่สองตู้บรรจุปุ๋ยคอกที่มีช่องระบายลมร้อนจากปุ๋ยคอกเข้าไปยังตู้อบช่วยเพิ่มพลังงานความร้อนให้สูงขึ้นแม้ในยามไม่มีแสงแดด

เมื่อนำมาใช้จริงก็พบว่าสามารถลดระยะเวลาในการตากยางเหลือเพียง ๖ วัน จากปกติที่ชาวสวนยางใช้เวลา ๑๕ วัน

การฝึกทักษะการคิดผ่านโครงการทำให้เด็กๆ รักวิทยาศาสตร์ “เพราะวิทยาศาสตร์ทำให้ผมหาสิ่งใหม่ๆ ได้ครับ”

ไม่เฉพาะแต่การเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ แต่ทุกสาระการเรียนรู้สามารถฝึกกระบวนการคิดได้ ไม่เว้นแม้วิชาการงานพื้นฐานอาชีพ ที่ครูได้บูรณาการทักษะการคิดและการทำโครงการมาปรับใช้ ในโครงการน้ำพริกสมุนไพรเพื่อสุขภาพ

เมื่อครูให้โจทย์นักเรียนไปสำรวจสมุนไพรในท้องถิ่น มาปรับสีสันทนน้ำพริก ปรับให้เสริมสุขภาพ น้ำพริกถ้วยอร่อยหลายสูตรใหม่จากความช่างคิดประดิษฐ์จึงเกิดขึ้นพร้อมกับสูตรความสำเร็จของมืออาชีพที่เด็กๆ ได้เรียนรู้

เช่นเดียวกับวิชาศิลปะ ผลงานปั้นที่ดูมีชีวิตชีวาพอกับรอยยิ้มของประติมากรวัยเยาว์ เกิดขึ้นเมื่อครูเปิดพื้นที่ให้เด็กได้สร้างสรรค์ผลงานอย่างอิสระ พร้อมคำชื่นชม “หนูเคยวาดอะไรหลายๆ อย่างแล้วมันไม่ค่อยดี พอมาลองปั้นแล้วครูบอกว่าหนูปั้นสวย หนูเลยชอบปั้นตั้งแต่นั้นมา

ชั่วโมงฝึกทักษะการคิด

ในช่วงโมงเรียนเรื่องทักษะความคิด การหาวิธีพับกระดาษให้ร้อนได้ไกล ลากเส้นโดยไม่ยกมืออย่างไรให้แบ่งพื้นที่บนหน้ากระดาษได้เท่าๆ กัน และอีกหลากหลายกิจกรรมฝึกคิดสนุกๆ ที่ครูเตรียมมาท้าทายความคิด ทำให้บรรยากาศการเรียนเต็มไปด้วยความสนุกสนาน กระตือรือร้นในการเรียนรู้ กล้าคิด กล้าแสดงออก

“ครูอย่าพูดมาก พยายามลดบทบาทของครูให้เด็กได้ทำกิจกรรมเยอะๆ ยิ่งสอนเรื่องการคิด เราต้องพยายามกระตุ้นให้เขาคิด ต้องหากิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งกิจกรรมคิดคนเดียว คิดเป็นกลุ่ม เราไม่ควรจะบล็อกความคิดของเขาว่าควรเป็นแบบนี้ แบบนี้ และไม่ควรประเมินความคิดของเขาว่าผิดถูก แต่ต้องให้เวลา จะทำให้เกิดความคิดขั้นสูง และความคิดนอกกรอบ คิดสร้างสรรค์ได้” อ.โชติมันต์ คมใส ครูภาษาไทยเผยแนวทางที่ใช้ปฏิบัติ

ผลงานจากความคิดยังคงยิ่งประโยชน์ต่อยอดการเรียนรู้ ดังเช่น เขาพระวิหารจำลองที่ทุกวันนี้ยังเป็นสื่อการสอนชั้นดีที่ใช้กระตุ้นความคิดและความสนใจใคร่รู้ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนรุ่นแล้วรุ่นเล่า โดยเฉพาะเมื่อเด็กๆ ไม่สามารถไปเรียนรู้จากสถานที่จริงได้เหมือนก่อนแม้จะอยู่ใกล้บ้าน หลังจากเกิดกรณีข้อพิพาท

“การเรียนในวันนี้ทำให้หนูรู้ว่าเขาพระวิหารเกิดจากการร่วมสร้างของเรากับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้คิดว่าแต่ก่อนเรายังสามัคคีกันสร้างได้ แล้วตอนนี้เราจะมาแตกแยกกันทำไม”

การพัฒนาทักษะการคิดจึงไม่เพียงส่งผลต่อผลการเรียนที่ดีขึ้น ดังตัวเลขค่า ONET ที่เพิ่มขึ้นจาก ๘.๐๕ เป็น ๘.๖๖ เมื่อการดำเนินโครงการผ่านไป ๑ ปี หากแต่การคิดได้คิดเป็น ยังส่งผลให้ปัญหาสังคมลดน้อยถอยลงในระยะยาว และครูกลุ่มหนึ่งได้ทุ่มเทพยายามให้เห็นแล้วว่าการพัฒนาทักษะการคิดสามารถทำได้ในเด็กทุกคน

เคล็ดลับความสำเร็จ
การตระหนักถึงปัญหา การแก้ไขที่ขับเคลื่อนทั้งระบบ การเปิดใจกว้างยอมรับการเปลี่ยนแปลง ให้ความร่วมมือ ทุ่มเท ของครูแต่ละท่าน

การพัฒนาอัจฉริยภาพทางด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยใช้โปรแกรม The Geometer's Sketchpad เป็นเครื่องช่วยในการเรียนรู้ โรงเรียนศรีสำโรงชนูปถัมภ์ สุโขทัย

+ - × ÷

🍷🍷 คำคืนนี้พระจันทร์เต็มดวง พ่อกับแม่ชวนผมและน้องสาวไปเที่ยวงาน “ลอยกระทงเผาเทียน เล่นไฟ” ด้วยกัน

จังหวัดสุโขทัยของเราถือได้ว่าเป็นดินแดนที่เป็นจุดกำเนิดของงานลอยกระทงที่กว่าได้ แม้ไม่มีหลักฐานระบุแน่ชัดว่าประเพณีลอยกระทงเริ่มตั้งแต่เมื่อใด แต่เชื่อว่าประเพณีนี้ได้สืบทอดกันมายาวนาน ตั้งแต่สมัยสุโขทัย คำว่า “สุโขทัย” มาจากสองคำ คือ “สุข” บวกกับคำว่า “อุทัย” หมายความว่า “รุ่งอรุณแห่งความสุข” 🍷🍷

ผมภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นคนจังหวัดนี้ เพราะเชื่อว่า จังหวัดของเรามีคนเก่งมากมาย โดยเฉพาะเก่งในทาง คณิตศาสตร์ซึ่งเป็นวิชาที่ผมชื่นชอบ เห็นได้จากการที่คน ยุคก่อนรู้จักการสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้งที่ เรียกว่า "ทานบพระร่วง" ซึ่งถ้าไม่มีความรู้ทางคณิตศาสตร์ เลย ก็คงไม่สามารถสร้างเขื่อนได้สำเร็จ

นอกจากนั้นคนยุคก่อนยังเก่งเรื่องทำมาค้าขาย เพราะที่นี่เป็นศูนย์กลางการค้าและการผลิตเครื่องถ้วยชาม ที่เรียกว่า "สังคโลก" และยังเป็นศูนย์กลางการค้าสินค้าจาก จีน เช่น ถ้วยชามและผ้าไหมเพื่อขายในประเทศและส่งต่อ ต่างประเทศด้วย ดังนั้นผมจึงชอบรูปแบบเข้าข้างตัวเองว่า บรรพบุรุษของผมเก่งคณิตศาสตร์ขั้นเทพเลยทีเดียว จึงทำให้ บ้านเมืองในยุคนี้รุ่งเรืองขนาดเป็นรุ่งอรุณแห่งความสุขได้

คืนนี้ ผมมองบรรยากาศของงานวันลอยกระทง ด้วยความตั้งใจเป็นพิเศษ โดยเฉพาะกิจกรรมภายใน งาน ที่มีทั้งกิจกรรมรณรงค์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การประกวด เสียง ขบวนแห่กระทงของหน่วยงานต่างๆ การประกวด กระทงและประกวดนางนพมาศ ขบวนแห่โคมชัก โคมแขวน

การแสดงศิลปวัฒนธรรมประเพณีของจังหวัดสุโขทัย และ การเล่นไฟ พลุตะไล ไฟพะเนียง และการแสดงผลผลิตภัณฑ ของดีสุโขทัย

ผมพยายามจดจำภาพทุกอย่างที่เห็นในคำคืนนี้ด้วยตา และด้วยความรู้สึกเพื่อที่วันพรุ่งนี้ผมจะได้้นำทุกอย่างที่ สัมผัสไปสร้างเป็นโครงการคณิตศาสตร์ที่ครูเปรมปรีดิ์ ธรรมปรีชา ครูคณิตศาสตร์ของโรงเรียนศรีสำโรงชนูปถัมภ์ ตั้งชื่อโครงการว่า “การพัฒนาอัจฉริยภาพทางด้าน คณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยใช้โปรแกรม The Geometer's Sketchpad เป็นเครื่องช่วยในการเรียนรู้”

ฟังชื่อโปรแกรมที่วันนี้แล้วหลายคนอาจไม่รู้ว่าคือ อะไร แต่สำหรับผม นี่คือการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่สนุก ที่สุด เพราะผมจะทำให้งานวันลอยกระทงในจินตนาการของ ตัวเองกลายเป็นภาพเคลื่อนไหวที่มีชีวิตชีวา โดยใช้โปรแกรม ทางคณิตศาสตร์มาเป็นตัวช่วย พรุ่งนี้ผมจะรีบตื่นแต่เช้า เพื่อไปจองที่นั่งที่ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์แถวหน้าๆ เพื่อสงสัยอะไรจะได้ถามครูได้ถนัดถนี่กว่าทุกครั้ง

รุ่งอรุณของวิชาคณิตศาสตร์ไทย

โรงเรียนศรีสำโรงชนูปถัมภ์ของผม ผ่านการประเมิน จากโครงการ “หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน” ให้เป็นศูนย์ พัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ นั้นหมายความว่าโรงเรียนของเราสามารถเป็นต้นแบบ ให้โรงเรียนอื่นๆ ในด้านคณิตศาสตร์ได้นั่นเอง เข้าใจผม ลองเข้าอินเทอร์เน็ต จึงได้รู้ว่าครูเปรมปรีดิ์ของผมเป็นครู คณิตศาสตร์ที่น่ายกย่อง แม้ครูจะถ่อมตัวอยู่เสมอว่าเป็นแค่ “ครูคณิตศาสตร์แก่ๆ คนหนึ่ง” ที่อยากเห็นเด็กไทยสนุกในการ เรียนคณิตศาสตร์” แต่ผมคิดว่าสิ่งเล็กๆ ที่ครูทำเพื่อพวกเรา ได้ขยายไปสู่ครูคนอื่นๆ ในสังคมด้วย เพราะที่ผ่านมาครู และนักเรียนจากหลายโรงเรียนมาอบรมการใช้โปรแกรม The Geometer's Sketchpad หรือที่เรียกย่อๆ ว่า จีเอสพี (GSP) กับโรงเรียนของเรา และบางครั้งครูเปรมปรีดิ์ ก็ต้องออกไปทำหน้าที่วิทยากรข้างนอกด้วย ซึ่งข่าวที่ผมอ่าน ในอินเทอร์เน็ตวันนี้ เขียนว่า

“สวนสุนันทา ผณิต สสวท.อบรมครูคณิตศาสตร์ใช้ เทคโนโลยีช่วยการเรียนการสอน หวังกระตุ้นเด็กไทยรักวิชา คณิตศาสตร์ เรียนกวดวิชาน้อยลง ด้านครูสอนคณิตศาสตร์ ผ่าก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอบรมครูต่อเนื่องก่อนเด็กทิ้งห้องเรียน

“ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรองทอง ไครีรี ผู้อำนวยการวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา(มร.สส.) เปิดเผยว่า เมื่อเร็ว ๆ นี้ ทางมหาวิทยาลัย ได้ร่วมมือกับสถาบัน ส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี(สสวท.)จัดการประชุม นานาชาติ Asian Technology Conference In Mathematics (ATCM) ๒๐๑๒ ครั้งที่ ๑๗ โดยมีผู้เชี่ยวชาญ นักวิจัยด้าน คณิตศาสตร์จาก ๒๘ ประเทศเข้าร่วม ซึ่งในการประชุมดังกล่าว เป็นการนำเสนอผลงานวิจัยการใช้เทคโนโลยีทางคณิตศาสตร์ ผลงานสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ทางคณิตศาสตร์รูปแบบต่างๆ และ มีการจัดอบรมการใช้โปรแกรมการเรียนการสอนด้านคณิตศาสตร์ โดยใช้คอมพิวเตอร์ให้แก่ครูคณิตศาสตร์ของไทยจากโรงเรียนต่างๆ ๒๐๐ กว่าคน เพื่อเป็นการพัฒนาระบบการเรียนการสอนของครู คณิตศาสตร์ จุดประกายความคิดให้ครูสอนคณิตศาสตร์ได้สร้างสรรค์ รูปแบบ กิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเด็กไทย ทำให้เด็ก เรียนคณิตศาสตร์ได้ดีและมีทัศนคติในการเรียนคณิตศาสตร์ที่ดีขึ้น

“ด้านนางเปรมปรีดิ์ ธรรมปรีชา อาจารย์สอนคณิตศาสตร์ โรงเรียนศรีสำโรงชนูปถัมภ์ จังหวัดสุโขทัย กล่าวว่า การสอน คณิตศาสตร์ในปัจจุบันกับอดีตแตกต่างกันมาก ตอนนี้อาจารย์ไม่นำ เทคโนโลยี หรือสรรหากิจกรรม เช่น โครงการ หรือเกมมาช่วย ในการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจ สนุก ตื่นเต้น และมีความสุขในการเรียนคณิตศาสตร์แล้วเด็กไทยแทบจะ ไม่สนใจการเรียนคณิตศาสตร์และมองว่าเป็นวิชาที่น่าเบื่อ จึงอยาก ผ่ากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้จัดกิจกรรมอบรมความรู้ เทคนิคการ สอน กิจกรรมต่างๆ ที่จะนำมาบูรณาการในการเรียนการสอนให้แก่ ครูสอนคณิตศาสตร์อย่างต่อเนื่อง เพราะถ้าครูคณิตศาสตร์ยังสอนรูป แบบเดิมๆ อนาคตเด็กไทยจะทิ้งการเรียนในห้องเรียนและไปเรียน กวดวิชามากกว่าที่เป็นอยู่”

เห็นไหมล่ะครับว่าครูของผมมีวิสัยทัศน์ขนาดไหน ว่าแต่เจ้าเทคโนโลยีที่เรียกว่าโปรแกรมจีเอสพีนี้ จะทำให้ เด็กนักเรียนอย่างผมสนุกกับการเรียนคณิตศาสตร์ได้อย่างไร ลองไปเข้าห้องเรียน เรียนวิชาคณิตศาสตร์กับผมเลยดีกว่า

เรียนคณิตให้สนุก ต้องรู้จักใช้ความคิดสร้างสรรค์

ผมยังจำวันแรกที่ครูเปรมปรีดิ์บอกว่าจะนำโปรแกรม จีเอสพีมาสอนวิชาคณิตศาสตร์ให้พวกเรา ผมกับเพื่อนๆ งง เป็นไถ่ตาแตกว่ามันคืออะไร ไม่เข้าใจว่าทำไมเราต้องเรียน วิชาคณิตศาสตร์ด้วยวิธีนี้ จนกระทั่งเมื่อฟังครูอธิบายแล้ว ได้ลงมือทำ จึงรู้ว่า เราน่าจะเรียนคณิตศาสตร์แบบนี้ตั้งนาน แล้ว ที่ผ่านมามันไม่เคยจินตนาการได้เลยว่าแคลคูลัสที่ผม เรียนจะนำไปใช้งานได้อย่างไร แต่โปรแกรมนี้ทำให้ผมเห็น ภาพทุกอย่างชัดเจนขึ้น อย่างที่ครูบอกว่า

“โปรแกรม Geometer's Sketchpad (GSP) ได้ พัฒนามาจากส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาเรขาคณิตที่มองเห็นได้ (Visual Geometry Project) ของมูลนิธิวิทยาศาสตร์ แห่งชาติ สหรัฐอเมริกา ในปี ๑๙๘๗ โดยนิโคลัส แจคคิวิ (Nicholas Jackiw) จุดเด่นของโปรแกรมนี้นี้จึงเป็นสื่อที่ช่วย ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะของการนิยามภาพ (Visualization) ซึ่งจะเปลี่ยนวิชาคณิตศาสตร์จากนามธรรมให้กลายเป็นรูปธรรม ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจวิชาคณิตศาสตร์ ได้มากขึ้น โดยสามารถนำไปใช้ในวิชาคณิตศาสตร์ได้หลาย วิชา เช่น วิชาเรขาคณิต พีชคณิต ตรีโกณมิติ และแคลคูลัส ซึ่งวิชาเหล่านี้ต้องอาศัยการนิยามภาพเข้ามาช่วย ที่สำคัญ จีเอสพีเป็นสื่อเทคโนโลยีที่ช่วยให้นักเรียนมีโอกาสเรียน คณิตศาสตร์โดยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivist Approach) และเป็นการเรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ (Learner-Centered Learning) โดยสามารถบูรณา

การสาระที่เกี่ยวข้องกับความรู้คณิตศาสตร์และทักษะด้านเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาพหุปัญญาอันได้แก่ ปัญญาทางภาษา ด้านตรรกศาสตร์ ด้านมิติสัมพันธ์ และด้านศิลปะอีกด้วย”

ในการเรียนคณิตศาสตร์วิธีนี้ นอกจากครูเปรมปรีดิ์จะให้ครูคณิตศาสตร์ทั้ง ๑๒ คนได้สร้างสื่อการสอนคนละหนึ่งชิ้นแล้ว ครูยังให้นักเรียนทั้งหมด ๑๘๐ คนที่เรียนอยู่ในระดับชั้น ม.๑ - ม.๖ ที่มีความสนใจมาเรียนรู้โปรแกรมนี้ โดยแบ่งเป็น ๓ กิจกรรมคือ

กิจกรรมที่ ๑ สนุกคิดกับคณิตด้วย GSP ครูก็จะสอนการสร้างรูปเรขาคณิตพื้นฐาน การสร้างภาพเคลื่อนไหว โปรแกรมนี้ทำให้ผมเห็นว่าถ้าวาดรูปวงกลมรูปหนึ่ง วงกลมวงนี้จะมีเส้นรอบวงเท่าไร มีเส้นผ่านศูนย์กลางแค่ไหน โดยที่ไม่ต้องนั่งแก้โจทย์คณิตศาสตร์ แต่สุดท้ายแล้วครูบอกว่าพวกเราที่ต้องฝึกคิดแก้โจทย์อยู่ดี เพียงแต่วิธีการเรียนแบบนี้ จะช่วยให้เราเห็นภาพเท่านั้นเอง หลังจากนั้นครูก็ให้นำความรู้มาสร้างผลงานเป็นรูปเรขาคณิตสร้าง เช่น ใบหน้าคนจากเส้นโค้ง เส้นตรง ที่แสดงอารมณ์ต่างๆ แล้วปริ้นต์ออกมาตัดทำเป็นป๊อปอัพที่มองแล้วมีมิติ

กิจกรรมที่ ๒ ปัญหาชวนคิดด้วย GSP กิจกรรมนี้เริ่มยากขึ้นมาอีกนิดหนึ่ง ครูจะให้เรานำความคิดสถานการณ์ปัญหาขึ้นมาแล้วแก้โจทย์ด้วยโปรแกรมจีเอสพี เช่น มีลวดเส้นหนึ่งยาว ๒๐ เมตร ต้องการล้อมรั้วเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส และรูปสามเหลี่ยมด้านเท่า อยากทราบว่าต้องใช้ลวดยาวเท่าใด จึงจะได้รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสและรูปสามเหลี่ยมด้านเท่าที่มีพื้นที่เท่ากัน พวกเราก็ใช้โปรแกรมจีเอสพีสร้างภาพขึ้นมา ซึ่งจะทำให้เราได้คำตอบที่ต้องการ

ส่วนกิจกรรมที่ ๓ คณิตศาสตร์สร้างสรรค์ด้วย GSP นี่คือนวัตกรรมที่ผมจะสร้างสรรค์ผลงานวันลอยกระทงด้วยโปรแกรมนี้ โดยจะสร้างภาพที่มีพลวัตหรือมีความเคลื่อนไหวแบบแอนิเมชัน (animation) เช่น ทำให้กระทงลอยไปในน้ำ ให้พระอาทิตย์ค่อยๆ เคลื่อนลับขอบฟ้า ให้กลีบดอกไม้ค่อยๆ บาน ให้พลุค่อยๆ ถูกจุดขึ้นฟ้าส่องแสง

สว่างไปทั่วทั้งงาน โดยใช้หลักการเคลื่อนที่ของจุด และการย่อขยายทางคณิตศาสตร์เข้ามาช่วยในการคิดคำนวณ ส่วนเพื่อนๆ คนอื่นๆ ก็ทำเรื่องที่น่าสนใจ เช่น บ้านประหยัดพลังงาน หรือเรื่องแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด และที่ผ่านมาผมได้ยินมาว่าเพื่อนจากโรงเรียนที่จังหวัดอุดรธานีได้ใช้ความรู้ของโปรแกรมจีเอสพีต่อยอดความรู้ทางคณิตศาสตร์เชื่อมโยงเข้ากับเรื่องศิลปะและภูมิปัญญาไทย โดยได้ออกแบบลายผ้าชนิดใหม่ๆ กว่า ๒๐ ลายอีกด้วย

เพื่อนๆ ที่โรงเรียนของผมบอกว่าการเรียนรู้แบบนี้ทำให้สนุกกับการเรียนมากขึ้น เวลาว่างที่อยู่บ้านก็ใช้จีเอสพีสร้างรูปเรขาคณิตเล่นๆ เป็นงานอดิเรก หรือทำให้เรียนรู้

เรื่องที่เราไม่เข้าใจได้ดีขึ้น อย่างเช่น กิจกรรมเรื่องตะแกรงเอราทอสเทนีส ทำให้ได้เรียนรู้เรื่องจำนวนเฉพาะ ได้รู้ทฤษฎีและเห็นภาพการพิสูจน์ทฤษฎีได้ชัดเจนขึ้นดีกว่าการท่องจำอย่างเดียว อีกทั้งได้ลองสร้างภาพเคลื่อนไหวได้เองหลายๆ แบบ เช่น ออกแบบรถเคลื่อนที่ได้ โดยใช้ความรู้เรื่องการเลื่อนขนาน การเคลื่อนไหวไปตามเส้นตรง และเรขาคณิตมาใช้ในการออกแบบ

เทอมนี้ผลการเรียนคณิตศาสตร์ของพวกเราดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และมีน้อยคนที่ยากไปเรียนพิเศษ ส่วนใหญ่เราจะนั่งติวกันเองโดยใช้โปรแกรมจีเอสพีเป็นสื่อในการเรียนรู้

สุดท้ายคงต้องขอบคุณครูคณิตศาสตร์ทั้งหลายที่ยืนยันนำเทคโนโลยีดีๆ มาแนะนำพวกเรา และขอบคุณผู้คิดค้นเทคโนโลยีนี้ที่ทำให้เด็กไทยอย่างผมรักคณิตศาสตร์แบบสมัครใจ โดยไม่ต้องมีใครมาบังคับขู่เข็ญให้เรียนอีกต่อไปครับ

เคล็ดลับความสำเร็จ

ความตั้งใจของครูผู้ริเริ่ม ที่ทำงานด้วยความตั้งใจและอดทน นอกจากจะนำความรู้นี้มาสู่โรงเรียนของตนเองแล้ว ยังขยายความรู้ไปยังโรงเรียนอื่นๆ อีกด้วย รวมถึงยังกระตือรือร้นเสาะหาโครงการใหม่ๆ วิธีการเรียนใหม่ๆ มาพัฒนานักเรียนอยู่เสมอ

ลูกอยุธยาค้นหา unseen ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา

“อยุธยาเมืองเก่าของเราแต่ก่อน จิตใจอารวมมาเล่าสู่กันฟัง
อยุธยาแต่ก่อนนี้ยังเป็นดั่งเมืองก้องของพี่น้องเผ่าพงศ์ไทย”
เพลงอยุธยาเมืองเก่า ที่แต่งคำร้อง - ทำนองโดย สุรินทร์ ปิยานันท์ ดั่งขึ้นในใจทันทีที่ได้
เดินทางมาถึงเมืองราชธานีเก่าแห่งนี้ หนึ่งล้นฝีมือเด็กๆ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัยที่เผยแพร่ผ่าน
ทางยูทูปทันทีที่พิมพ์ว่า ลูกอยุธยาค้นหา unseen ดึงดูดให้ฉันเดินทางมาที่นี่

ความภาคภูมิใจที่ควรค่าแก่การเผยแพร่

“โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย สถานที่ผลิตมหาบุรุษและรัฐบุรุษให้แก่ประเทศไทยตลอดมา อาทิ สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ ๑๘ (วาสนมหาเถระ) นายปรีดี พนมยงค์ นายกรัฐมนตรีคนที่ ๗ หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรีคนที่ ๘

ตั้งแต่ปี ร.ศ.๑๒๗ นักเรียนของโรงเรียนนี้ต้องไปถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา แม้จะหยุดเสียในภายหลัง ก็ยอมแสดงถึงฐานะของโรงเรียนเป็นอย่างดี แม้สถานที่ตั้งของโรงเรียนในปัจจุบันก็ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ในการจัดสร้าง“

คือเนื้อหาสาระบางส่วนที่ถ่ายทอดผ่านวิดีโอที่ค้นแนะนำโรงเรียน ที่สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ลูกชาว-แดงทุกคน

ด้วยประสบการณ์ของงานในหน้าที่ที่ต้องทำวิดิทัศน์แนะนำโรงเรียน ต้องศึกษาข้อมูลของโรงเรียนและจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในเรื่องต่าง ๆ ทำให้อาจารย์รัชชานาแสงเปล่งปลั่ง และอาจารย์ในฝ่ายคอมพิวเตอร์อีกหลายท่านพบว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมืองหลวงเก่าสมัยกรุงศรีอยุธยา มีอายุถึง ๔๑๗ ปี มีพระมหากษัตริย์ ๓๓ พระองค์ ที่ยังมีซากปรักหักพังของอิฐเก่า เจดีย์เก่า วัดเก่า มีเรื่องราวมากมายที่บอกต่อ ๆ กันมา ทั้งที่มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และบางส่วนที่ไม่ได้บันทึกเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์

สร้างความหวังใจว่าเมื่อนานวันไปถ้าไม่มีการพุดถึงสิ่งดีงาม สิ่งมหัศจรรย์ และภูมิปัญญาชาวบ้านที่ปู่ย่าตายายได้สร้างและสืบทอดต่อกันมา ก็จะถูกลืมเลือนไปพร้อมกับความรู้ ความรู้สึกผูกพัน ความรักในท้องถิ่น

ในเมื่อครูและนักเรียนโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ซึ่งอยู่ในสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนที่ประวัติความเป็นมาที่ยาวนานและทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ มีประสบการณ์เดิมด้านคอมพิวเตอร์และการถ่ายทำวีดิทัศน์เป็นทุน ข้างยังมี สสค.ร่วมให้การสนับสนุนทุนดำเนินการ จึงพร้อมใจกันจัดทำโครงการลูกอู๋ยุคคันทา unseen ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้ค้นหา ศึกษา สร้างประสบการณ์ในการทำงาน การสืบค้น แยกแยะ การเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ และยังเป็นส่วนหนึ่งของการเผยแพร่ unseen ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีทั้งหมด ๑๖ อำเภอให้เป็นที่รู้จัก เกิดความรัก และภาคภูมิใจ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ก่อนเดินกลอง

โครงการลูกอู๋ยุคคันทา unseen นวัตกรรมสร้างคน ด้วยหนังสือ เริ่มขึ้นด้วยการเปิดค่ายเชิญผู้กำกับระดับชาติ มาช่วยสร้างแรงบันดาลใจ ดิดอวูให้พร้อมลงพื้นที่ด้วยการเรียนรู้ทั้งการเขียนบท เขียนสตอรี่บอร์ด และมีคุณครู ช่วยสอนการตัดต่อ งานนี้มีลูกขาว-แดง กว่า ๘๐ คน สนใจ และสนุกกับการใช้เครื่องมือร่วมสมัยมาช่วยสืบค้นคุณค่า ความงามในพื้นที่ของตน

ก่อนลงพื้นที่จริง นักเรียนจะจับกลุ่มกันตามอำเภอ บ้านเกิดของตัวเอง หรือตามความสนใจ กลุ่มละประมาณ ๕- ๖ คน มีครูที่ปรึกษาประจำอำเภอ

“หน้าที่ของครูที่ปรึกษาแต่ละอำเภอคืออำนวยความสะดวกให้เขา”

“เปิดโอกาสให้เขาคิดและให้เขาทำ”
“การทำงานร่วมกันคือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และลงมติ ไม่ใช่ได้กรอพงคำสั่งจากครู เป็นการเปิด กระบวนการคิดให้เขาเริ่มต้น”

ครูที่ปรึกษาแต่ละอำเภอบอกถึงบทบาทที่จะช่วยให้เด็กเกิดทักษะการคิด

ครั้งแรกนักเรียนและคุณครูจะค้นหาทางอินเทอร์เน็ต และหนังสือ เพื่อช่วยกันค้นหา unseen ของแต่ละอำเภอ โดยมีโจทย์ว่า unseen ไม่ได้หมายถึงแค่เพียงโบราณสถาน เท่านั้น แต่หมายรวมถึงวิถีชีวิต ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งมหัศจรรย์ในแต่ละพื้นที่ที่นักเรียนลงไปศึกษา

เมื่อสืบเสาะค้นลึกลงไปก็ยิ่งตื่นเต้นกับข้อมูลใหม่ที่หลายคนไม่เคยรู้มาก่อนทั้งที่เป็นคนอยุธยา

“ผมได้ค้นพบว่าสมเด็จพระพุทธาจารย์โต ท่านเป็นเบื้องหลังที่เกี่ยวข้องกับการเลิกทาสครับ”

ยิ่งเมื่อได้ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจและวางแผนก่อนที่จะกลับไปถ่ายทำจริงอีกครั้ง แต่ละกลุ่มก็พบว่ามีเนื้อหาที่น่าสนใจเต็มไปหมด จะจัดการกับข้อมูลที่น่าสนใจแบบนี้ได้ เด็กๆ ต้องพูดคุยระดมสมอง เอาข้อมูลทั้งหมดมากรองรวม ถกคิด กลั่นกรอง จับประเด็นในการนำเสนอจนชัด แล้วค่อยๆ แปลความคิดซับซ้อนออกมาเป็นภาพ ในที่สุดก็ได้สตอรี่บอร์ด และโครงบทที่มีลำดับการเล่าเรื่องชัดเจน

ทั้งหมดนี้ต้องใช้เทคนิคการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ก่อนจะนำมาสู่การคิดวางแผนการถ่ายทำต่อไป

“ถ้าเมื่อเอาทั้งหมดเลยเนี่ย มันจะน่าเบื่อเพราะใช้เวลานาน เพราะฉะนั้นเราจะเลือกในสิ่งที่เป็น unseen ที่สุดนะค่ะ อย่างของอำเภอท่าเรือก็จะเป็นวัดสะตือค่ะ”

“หัวใจหลักของการทำสตอรี่บอร์ดคือจินตนาการ เราต้องวาดภาพในหัวก่อนว่าอยากให้ภาพออกมาเป็นอย่างไร แล้วค่อยวาดออกมาเป็นภาพให้เห็นเป็นรูปธรรม”
เด็กๆ บอกถึงทักษะการคิดที่เกิดขึ้นจากการทำงาน

เมื่อเด็กๆ เป็นตัวเอก

เมื่อถึงวันถ่ายทำจริง คุณครูและเด็กๆ ก็พร้อมปฏิบัติตามแผน เวทีนี้เด็กๆ ทำหน้าที่หลัก คือ ถ่ายทอด สื่อสาร จัดการความรู้ แก้ปัญหาสถานการณ์สดใหม่เฉพาะหน้า โดยมีคุณครูเป็นที่เลี้ยงทำหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวยอยู่เบื้องหลัง

โค้งสุดท้ายของการทำหนังสือ เด็กๆ ต้องใช้ทักษะการติดต่อที่ได้เรียนรู้มาเพื่อนำเสนอออกมาให้น่าสนใจ จัดวางภาพและเสียง ใส่จังหวะลูกเล่น เพื่อให้หนังออกมามีเสน่ห์ที่สุด นี่คืองานปลดปล่อยความคิดสร้างสรรค์ที่คุณครูเปิดพื้นที่ให้เด็กๆ ได้แสดงฝีมือกันอย่างเต็มที่

และแล้วก็ถึงขั้นตอนของการนำเสนอ ที่เริ่มด้วยบรรยากาศผ่อนคลายจากกิจกรรมนันทนาการ สานสัมพันธ์ก่อนจะเปิดหนังสือ ๑๖ อำเภอจากฝีมือนักเรียน เมื่อแต่ละคนได้ชมผลงานของเพื่อนต่างกลุ่มก็จะสามารถประเมินได้ว่า ผลงานของกลุ่มตนเองเป็นอย่างไร ควรที่จะปรับปรุงแก้ไข

ส่วนไหนบ้าง ถือเป็น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประเมินผลเชิงบวกที่ช่วยให้เด็กๆ ไม่สูญเสียความภาคภูมิใจได้เป็นอย่างดี

เบื้องหลังการถ่ายทำ

พร้อมกับการตัดต่อหนังสือ บางคนเขียนสารคดีบางคนนั่งทำแผ่นพับ ตามแต่ความถนัดของแต่ละคน จึงเกิดเป็นหนังสือ แผ่นพับ สารคดีบอกเล่าประสบการณ์การค้นหา unseen ของแต่ละอำเภอ ปรากฏเป็นผลงานอยู่เบื้องหน้า

ส่วนเบื้องหลังคือการที่โครงการชวนเด็กๆ ให้ตั้งโจทย์เสาะสืบค้น ตลอดจนลงพื้นที่ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นด้วยการเอาตัวเอาใจเข้าไปสัมผัสสัมผัส จึงได้รู้รากเหง้าที่มาของทั้งชุมชนและตนเอง มองเห็นคุณค่าความงามที่อยู่เบื้องลึกเบื้องหลังบรรพบุรุษ อันเป็นฐานรากงดงามของชีวิต พร้อมๆ ไปกับกระบวนการคิดที่เติบโตงอกงามอย่างเป็นระบบ

เคล็ดลับความสำเร็จ
ผู้บริหารส่งเสริมและร่วมแก้ปัญหา ครูเปิดพื้นที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้การบอกเล่า ทุกคนให้ความร่วมมือเสมือนหนึ่งเป็นครอบครัวเดียวกัน

โครงการเริ่มต้น **ส่งเสริมทักษะ**
ชีวิต

โรงเรียนต้นแบบศูนย์เรียนรู้สิ่งแวดล้อมพระเกียรติ

โรงเรียนกุดบากพัฒนาศึกษา สกลนคร

🍷🍷 หลังเก็บเกี่ยวข้าวที่ปลูกไว้ในแปลงนาของโรงเรียนกุดบากพัฒนาศึกษา จังหวัดสกลนคร ซึ่งมีอยู่ทั้งหมดประมาณ ๖ ไร่ ทั้งครู นักเรียน ชาวบ้านบริเวณใกล้เคียง ก็ได้ฤกษ์ “ทำบุญคุณลาน” ประเพณีดั้งเดิมของชาวอีสานเพื่อรับขวัญข้าวด้วยกัน 🍷🍷

“คุณ” หมายความว่า เพิ่มเข้าหรือทำให้มากขึ้น ส่วนคำว่า “ลาน” คือสถานที่สำหรับนวดข้าว การนำข้าวที่นวดแล้วกองขึ้นให้สูง เรียกว่า “คุณลาน” ในพิธีทำบุญคุณลาน จะนิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์เพื่อเป็นมงคลแก่ข้าวเปลือก เรียกว่า “สู่ขวัญลานข้าว” คนอีสานอย่างพวกเราเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญแก่ไธนา เพราะเป็นแหล่งทำมาหากินที่สำคัญ

ที่ผ่านมาทางโรงเรียนได้มอบหมายให้นักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ดูแลแปลงนากันคนละ ๑ ไร่ โดยลงมือทำนาปลูกข้าวในช่วงต้นเดือนกรกฎาคม เพราะเป็นช่วงที่มีฝนนี้ หรือบางปีถ้าฝนมาช้าเราก็ปลูกวันพ้อเกี่ยววันแม่

ผม (ครูทองคำ วรสาร) ยังจำได้ดีถึงไธนาขี้มั่วแ่มแจ่มใสของเด็กๆ ทั้งโรงเรียน และชาวบ้านที่มาช่วยแรง

ร่วมใจกัน “ลงแขกเกี่ยวข้าว” พวกเราช่วยกันทำงาน โดยไม่มีใครเกี่ยงงอน ที่นี้เรายังใช้เกี่ยวเกี่ยวข้าว ไม่ได้ใช้รถตัดข้าวเหมือนที่อื่นๆ หลังจากทำบุญคุณลานเสร็จ เราก็จะนำข้าวที่เกี่ยวข้องแล้วมานวดมาตี ปีนี้เราได้ข้าวร้อยละ ๓๐๐ ถึง เพราะค่อนข้างแล้ง ข้าวจึงออกรวงได้ไม่สมบูรณ์

เด็กนักเรียนที่นี้จะรอคอยวันทำบุญคุณลานเป็นพิเศษ เพราะเป็นเหมือนวันที่พวกเขาได้สนุกสนานร่วมกัน ความจริงพวกเขามีความสุขกับทุกขั้นตอนในการทำทั้งการไถนา ตกกล้า ดำนา เกี่ยวข้าว เพราะส่วนใหญ่ก็เป็นลูกชาวนา จึงรู้จักการทำนาอยู่แล้ว เมื่อได้มาทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ก็ยิ่งเพลิดเพลิน ผมยังจำได้ว่านักเรียนบางคนนำควายที่บ้านมาช่วยไถนาด้วย ซึ่งทำให้เพื่อนนักเรียนคนอื่นๆ ได้เห็นวิธีการทำนาในสมัยก่อนที่ยังไม่มีรถไถนาเหมือนในปัจจุบัน

การทำบุญคุณลาน หากมองอย่างผิวเผินก็เป็นแค่พิธีกรรมอย่างหนึ่ง แต่หากมองอย่างลึกซึ้งซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ การเห็นคุณค่าของพืชพันธุ์ธัญญาหารที่หล่อเลี้ยงชีวิต การรู้จักร่วมแรงร่วมใจทำงานด้วยความสามัคคี โดยเฉพาะนักเรียน ผมคิดว่าพวกเขาได้ทักษะชีวิตในการประกอบอาชีพตามวิถีของชุมชนท้องถิ่น รู้จักรักถิ่นฐานบ้านเกิด และรักอาชีพการเกษตร แต่นอกจากการทำนาแล้ว โรงเรียนของผมนักยังมีกิจกรรมอื่นๆ อีกมากมายที่ทำให้ “คน” กับ “สิ่งแวดล้อม” ได้อิงอาศัยกันอย่างผสมกลมกลืน โดยคนอาศัยธรรมชาติในการมีชีวิตรอด ส่วนธรรมชาติก็ต้องการการเอาใจใส่ดูแล บำรุงรักษาจากคนที่อยู่อาศัยด้วยเช่นเดียวกัน

โรงเรียนต้นแบบ วิถีชีวิตพอเพียง

โรงเรียนของผมตั้งอยู่ในชุมชนเกษตร ที่มีทั้งปราชญ์ชาวบ้านและองค์กรต่างๆ ที่คอยให้การสนับสนุนให้ความรู้ในการพัฒนาการเกษตรและการใช้ชีวิตแบบพอเพียง ที่ผ่านมาผมเคยไปศึกษาดูงานที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนา

ภูพานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร เพราะอยากพัฒนาโรงเรียนของเราให้เป็นศูนย์ต้นแบบในการศึกษาเรียนรู้การใช้ชีวิตแบบพอเพียง ดังนั้นในปี ๒๕๔๗ - ๒๕๔๘ เราจึงดำเนินโครงการโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมดีเด่น เฉลิมพระเกียรติ และได้รับการคัดเลือกจากกลุ่มบริษัทฮอนด้าประเทศไทยให้เป็นโรงเรียนต้นแบบด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงในปี ๒๕๕๑ เราได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานสิ่งแวดล้อมภูมิภาคที่ ๙ ให้เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระดับทอง ส่วนในปี ๒๕๕๔ กลุ่มบริษัทฮอนด้าประเทศไทยก็สนับสนุนให้โรงเรียนกุดบากพัฒนาจัดตั้ง “ศูนย์เรียนรู้สิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ” ขึ้นเพื่อพัฒนาโรงเรียนเป็นต้นแบบและพี่เลี้ยงในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม

แต่อย่างไรก็ตาม การได้รับการสนับสนุนในด้านต่างๆ จากภายนอกยังไม่สามารถสร้างแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืน เพราะเมื่อจัดโครงการนั้นๆ ไปแล้ว เราก็ไม่ได้มีการสานต่ออย่างต่อเนื่อง ดังนั้นผมคิดว่าทั้งโรงเรียน ชุมชน ครูและนักเรียนต้องร่วมแรงร่วมใจกันสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเองเพื่อให้โครงการดีๆ ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป จึงเป็นที่มาให้พวกเราขอความสนับสนุนด้านงบประมาณจากสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน(สสค.) ในการจัดทำโครงการ “โรงเรียนต้นแบบศูนย์เรียนรู้สิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ” ซึ่งที่สุดเราก็แปลงองค์ความรู้ที่ได้ขึ้นมาเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนท้องถิ่น ที่ให้นักเรียนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ ได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติทั้งหมด ๔ ฐานการเรียนรู้

ปราชญ์ โรงเรียน ชุมชน องค์กร ทำงานประสานกัน

เมื่อเริ่มทำโครงการนี้ สิ่งที่เราให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก คือ การประชุมวางแผนร่วมกันระหว่างครู ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ปกครอง นักเรียน รวมถึงเชิญหน่วยงานต่างๆ มาให้คำแนะนำ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ฟาร์มตัวอย่างหนองหมากเผ่า ตามพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์อินแปลง ปศุสัตว์ เกษตรอำเภอ อุทยานแห่งชาติภูพาน ไร่นาสวนผสมนาแม่พิมพ์ ไถต้นคำ รวมถึงโรงพยาบาล ศูนย์อนามัย เพราะเราเห็นว่าโครงการที่เราทำขึ้นมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับทุกภาคส่วน ดังนั้นหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทำงานประสานกัน ทั้งให้คำแนะนำและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก็จะทำให้เห็นคุณค่า เกิดความร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน

อย่างแท้จริง หรือบางหน่วยงานก็สามารถนำไปต่อยอดได้ เมื่อได้ประชุมวางแผนการทำงานแล้ว เราก็จัดกิจกรรมของโครงการเพื่อมุ่งเน้นการเรียนการสอนด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและฝึกทักษะชีวิตในการประกอบอาชีพที่เน้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่นักเรียน โดยแบ่งออกเป็น ๔ ฐานการเรียนรู้ คือ หนึ่ง ฐานเรียนรู้เกษตรผสมผสาน สอง ฐานเรียนรู้ด้านพลังงาน สาม ฐานเรียนรู้ด้านการจัดการขยะ และสี่ ฐานเรียนรู้การจัดการน้ำและการส่งเสริมสุขภาพนักเรียน ซึ่งแต่ละฐานจะมีคุณครู ๑ ท่านรับผิดชอบดูแล และมีปราชญ์ชาวบ้านเป็นวิทยากรให้คำแนะนำ รวมถึงในแต่ละฐานการเรียนรู้เราได้สร้างเป็น “ศาลาศูนย์เรียนรู้” เพื่อเป็นสถานที่ที่มีความถาวรและสะดวกในการศึกษาเรียนรู้

โรงเรียนเกษตรพอเพียงที่มีจุดเด่นของตัวเอง

โรงเรียนของเรามีพื้นที่ ๑๑๙ ไร่ มีเด็กนักเรียน ๑,๓๓๕ คน เราแบ่งพื้นที่เป็นฐานเรียนรู้ประมาณ ๒๔ ไร่ ถ้าใครมาศึกษาดูงาน เราก็จะมีเด็กๆ ในโรงเรียนคอยเป็นไกด์พาเยี่ยมชมส่วนต่างๆ คือ

ฐานเรียนรู้เกษตรผสมผสาน ปลูกพืช เช่น ข้าว ผลไม้ต่างๆ ซึ่งเราให้นักเรียนชั้น ม.๔ ปลูกมะพร้าว น้ำหอมคนละหนึ่งต้นและดูแลรักษาจนจบการศึกษา ส่วนนักเรียนชั้น ม.๑ เราให้ปลูกมะไฟ พุทรา หมากเฒ่า ลำไย และชมพู่นอกจากนั้นเรายังปลูกผักสวนครัว กล้าย ไม้เลื้อย หญ้าแฝก รวมถึงมีการเพาะพันธุ์ไม้พื้นเมืองปลูกเป็นป่าในโรงเรียน อย่างเช่นข่อยนา ต้นบาก ส้มป่อย ซึ่งเป็นต้นไม้ที่อยู่ตามหัวไร่ปลายนามีสรรพคุณเป็นยาและมีความสวยงาม แต่ชาวบ้านมักจะขุดทิ้งเมื่อมีการปรับพื้นที่ทำการเกษตร ทางโรงเรียนได้พยายามรวบรวมนำมาปลูกเพื่ออนุรักษ์และนำมาจัดแต่งภูมิทัศน์ของโรงเรียนให้สวยงาม ซึ่งปัจจุบันมีอยู่กว่า ๓๐๐ ต้น

รวมถึงมีการเลี้ยงสัตว์ที่มีทั้งปลา กบ หมูป่า ไก่ เป็ด โดยเฉพาะหมูนั้น เราได้อนุรักษ์พันธุ์หมูป่าและหมูพันธุ์พื้นบ้าน (หมูก็) ซึ่งนอกจากจะเลี้ยงไว้ขายแล้ว ยังสามารถใช้แรงงานของหมูในการปราบวัชพืชรากหญ้าคา และหญ้าแห้งหมูได้อีกด้วย ส่วนคอกหมูเก่าเราก็นำมาปลูกผักสวนครัวได้เป็นอย่างดี ที่สำคัญกิจกรรมนี้ยังสามารถขยายผลไปสู่ชุมชนและโรงเรียนอื่นๆ เช่น โรงเรียนบ้านกุดแฮด โรงเรียนวาริชวิทยา ในอนาคตเรามีโครงการจะมอบหมูแก่นักเรียนผู้ดูแลไปเลี้ยงต่อบ้านอีกด้วย นอกจากนั้นในส่วนของฐานการเรียนรู้เกษตรผสมผสานก็ยังมีผลิตปุ๋ยชีวภาพ การผลิตอาหารสัตว์ เช่น อาหารปลา อาหารกบ และมี

ส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่การสร้างสำนึกรักท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม โรงเรียนขามแก่นนคร ขอนแก่น

การแปรรูปผลผลิต เช่น ข้าวกล้อง ผลิตภัณฑ์จากกล้วย และเสื่อกก

ผลผลิตในฐานนี้ นอกจากเราจะนำเงินที่ได้มาใช้จ่าย หมุนเวียน เช่นซื้ออาหารสัตว์แล้ว เรายังนำไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ เช่น นำผัก ปลาต่างๆ ไปเป็นอาหารในกิจกรรม เข้าค่ายลูกเสือ หรือประชุมผู้ปกครอง รวมถึงเราได้เปิดตลาดนัด ตอนเย็นหลังเลิกเรียนเพื่อให้นักเรียนนำผลผลิตที่ได้มาขาย โดยเฉพาะผักที่แต่ละคนปลูก และสามารถนำผลผลิตที่บ้าน มาขายได้ด้วย เช่น ผักพื้นบ้าน ผลไม้ต่างๆ

ฐานเรียนรู้ด้านพลังงาน โรงเรียนของเราอยู่ใกล้ป่า มีทั้งต้นไม้กิ่งไม้มากมาย เราจึงนำมาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยการจัดทำเตาเผาถ่านน้ำส้มควันไม้ แล้วนำน้ำส้ม ควันไม้ที่ได้ไปใช้ในการเกษตรต่อไป นอกจากนั้นเรายังคิดค้น วิธีการอนุรักษ์พลังงานด้วยการประดิษฐ์จักรยานปั่นน้ำ ด้วยแรงคน ทำชุดตัดกระแสไฟฟ้าในเครื่องทำน้ำเย็นของ โรงเรียนเพื่อช่วยประหยัดกระแสไฟฟ้า และทำเครื่องสูบน้ำ เพื่อใช้ในการเกษตร

ฐานเรียนรู้ขยะรีไซเคิล เราให้เด็กในโรงเรียนช่วยกัน เก็บขยะในโรงเรียนที่สามารถกลับมาใช้ใหม่ได้ อย่างเช่น ขวดพลาสติก หรือกระดาษ นำไปขายแล้วนำเงินที่ได้มา หมุนเวียนภายในโครงการ ซึ่งกิจกรรมนี้ทำให้เด็กๆ ได้เห็นคุณค่าของข้าวของเครื่องใช้ รู้จักใช้อย่างคุ้มค่ามากที่สุด

ฐานเรียนรู้น้ำและการส่งเสริมสุขภาพ ตัวอย่างหนึ่ง ของการเรียนรู้เรื่องน้ำที่เห็นได้ชัด คือการที่เราจัดระบบ น้ำทิ้งในโรงอาหารให้กลับมาใช้รดน้ำต้นไม้ ส่วนในด้านการ ส่งเสริมสุขภาพ เราได้จัดภูมิทัศน์ของโรงเรียนให้มีความ สวยงาม และรักษาห้องน้ำของโรงเรียนให้สะอาดอยู่เสมอ

ในการเรียนรู้แต่ละฐาน นอกจากเด็กๆจะได้รู้จักฝึก ความรับผิดชอบ ความอดทนแล้ว ยังสามารถบูรณาการ วิชาอื่นๆ มาใช้ได้ เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ในการสังเกต ทดลอง การแก้ปัญหา วิชาคณิตศาสตร์ในการนับจำนวน ผลผลิต และการจำหน่าย

นอกจากนั้น ทางโรงเรียนของเรายังได้ร่วมกับ คณะกรรมการป่าชุมชนบ้านกุดแฮด มหาวิทยาลัยราชภัฏ

สกลนคร จัดกิจกรรมบวชป่า (การนำจิ๋วรมาพันรอบต้นไม้ เป็นกุศโลบายไม่ให้มีการตัดไม้ทำลายป่า) ปลูกป่า และเดินป่า ศึกษาธรรมชาติ เนื่องจากป่าชุมชนบ้านกุดแฮดเป็นต้นน้ำ ที่สำคัญ มีพื้นที่อยู่บนเทือกเขาภูพานประมาณ ๕,๐๐๐ ไร่ แต่ประสบกับปัญหาการลักลอบตัดไม้ และเกิดไฟป่า ในหน้าแล้ง ที่สำคัญประชาชนยังขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ โรงเรียนของเราจึงจัดกิจกรรมเพื่อที่จะ สร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นกับนักเรียนด้วยการนำไปศึกษา เรียนรู้ยังสถานที่จริง

ผมตระหนักดีว่า นอกจากเราจะต้องสร้างทักษะใน การใช้ชีวิต ในการหาเลี้ยงชีพให้นักเรียนแล้ว ยังต้องปลูกจิต สำนึกให้พวกเขารู้จักหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ในท้องถิ่นด้วย เพราะเมื่อเขามีความรู้แล้ว เขาก็จะสามารถ นำความรู้ไปขยายต่อยังชุมชนใกล้เคียงได้ด้วย สำหรับผมการ อนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องใหญ่ที่ต้องทำร่วมกัน เพราะหากคนในหมู่บ้านหนึ่งตัดไม้ทำลายป่า แต่คนอีก หมู่บ้านหนึ่งอนุรักษ์ การดูแลรักษาป่าก็จะไม่ได้ผล

ดังนั้นนอกจากโครงการที่เราทำ จะเห็นดอกผลเป็น รูปธรรมชัดเจนเป็นต้นไม้ ใบหญ้า ผลผลิตต่างๆ สำหรับ เลี้ยงชีพแล้ว ส่วนหนึ่งที่ผมคิดว่าน่าจะมีเกิดขึ้นในใจของ นักเรียนและคนในชุมชนคือ เรื่องของจิตสำนึกที่อาจไม่เห็น ผลวันนี้ แต่ผมเชื่อว่าจะเห็นผลในวันหน้า

โดยเฉพาะกับนักเรียนทุกคนที่วันหนึ่งเมื่อพวกเขา เติบโตขึ้น และได้ใช้ผืนดินผืนป่าในการหาเลี้ยงชีพของ ตัวเอง เขาก็จะรู้ว่านอกจากเราจะเป็นผู้หาประโยชน์จาก ธรรมชาติแล้ว เรายังต้องดูแลธรรมชาติให้คงอยู่อย่าง ยั่งยืนอีกด้วย

เคล็ดลับความสำเร็จ

การดึงทุกภาคส่วนทั้งปราชญ์ชาวบ้าน ชุมชน และหน่วยงานองค์กรต่างๆ เข้ามีส่วนร่วม ทำให้ เกิดการเรียนรู้ศึกษาอย่างแท้จริง เกิดการต่อยอด ขยายความรู้ไปยังชุมชน และโรงเรียนใกล้เคียง กลายเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

“รู้สึก ผิดที่ทักษะ มโนธรรม โอบอ้อมสังคัม” คือภาพรวมทั้งหมดทั้งหมดของโครงการส่งเสริมการ พัฒนาการกระบวนการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่การสร้างสำนึกรักท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อม โครงการกลุ่มที่โรงเรียน ๔ แห่งในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ โรงเรียนขามแก่นนคร โรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัย โรงเรียนบ้านกุดกว้างประชาสรรค์ และโรงเรียนเทศบาลบ้านหนองใหญ่ ได้ร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้น ด้วยตระหนักถึงความสำคัญของแหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อมถิ่นฐานบ้านเกิด

น้ำคือชีวิต

หากจะนับแต่ตั้งเป็นเมืองเมื่อสมัยรัชกาลที่ ๑ ขอนแก่นก็มีอายุเพียงสองร้อยกว่าปี แต่แท้ที่จริงดินแดน บนที่ราบสูงแห่งนี้มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ไม่ว่าจะทาง ธรรมชาติหรือทางวัฒนธรรมดังที่มีการขุดพบซากไดโนเสาร์ และชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ สิ่งที่น่าทึ่งไม่ว่าจะเป็น วัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถานต่างๆ จึงล้วนเป็นส่วน หนึ่งที่สะท้อนให้ทราบความเป็นมาของคนไทยและชาติไทย

อาจารย์สุภา มนูญศักดิ์ แกนนำกลุ่ม กล่าวว่าการ สร้างสำนึกรักท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม เป็นการจัดการ ศึกษาที่ผสานเป็นเนื้อเดียวกับชีวิต เพราะสร้างทั้งทักษะ

การเรียนรู้ และมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดความตระหนักถึง ปัญหาในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ของท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป

อีกทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องใหญ่ และเป็นสิ่งที่ เด็กรุ่นหลังจะต้องรับผลกระทบไปเต็มๆ ดังนั้นการเสนอ เป็นโครงการกลุ่ม จึงมีประโยชน์กับตัวเด็กเอง ชุมชน และ สังคมมากกว่าการทำโครงการเฉพาะโรงเรียนเดียว การสร้าง **เครือข่ายเยาวชนรักษ์สิ่งแวดล้อมขอนแก่น** จำนวน ๑๕๐ คน จึงเป็นการเข้าร่วมของนักเรียนทั้ง ๔ โรงเรียน คือ นักเรียนชั้น ม.ปลาย จากโรงเรียนขามแก่นนคร และนักเรียน ชั้น ม.ต้นจากอีก ๓ โรงเรียน

“โครงการเราเน้นความสมัครใจ ความชอบของนักเรียนเป็นหลัก ไม่มีคะแนนมาบังคับให้ต้องเข้าร่วม แต่ทำให้เด็กรู้สึกว่าการเรียน เรื่องท้องถิ่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องเดียวกัน เพราะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่เขาอยู่ เมื่อเด็กตระหนักได้อย่างนี้แล้ว เขาก็สนุก อยากมีส่วนร่วมและอยากทำกิจกรรม”

กิจกรรมที่จัดมีทั้งกิจกรรมที่แต่ละโรงเรียนทำภายในโรงเรียน และกิจกรรมที่ทำร่วมกันระหว่างเครือข่าย เริ่มตั้งแต่ประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ ที่มาและแนวทางการดำเนินงานตามโครงการระหว่างโรงเรียนเครือข่าย และชุมชน สังคม จนถึงวางแผนงานในการทำกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

ขอนแก่นเป็นเมืองหลังเต่า น้ำเสียจากเมืองไหลลงลำธาร ลำคลองสาขา สุดท้ายแล้วก็จะลงไปสู่มแม่น้ำสายหลัก ดังนั้นการอนุรักษ์สายน้ำทุกสายจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ทางโครงการตระหนักถึงก่อนเป็นเรื่องแรก ๑๐ กิจกรรมหลัก และกิจกรรมย่อยๆ อีกจำนวนหนึ่งของโครงการจึงเกี่ยวกับสายน้ำและลำน้ำพอง เป็นส่วนใหญ่

หลากหลายกิจกรรม เสริมทักษะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

กิจกรรมในโครงการจะฝึกให้เด็กได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจกับปัญหาสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งไปกับการฝึกภาวะผู้นำการทำงานร่วมกัน ทั้งในรูปแบบกิจกรรมค่ายสร้างแกนนำ

สิ่งแวดล้อมของแต่ละโรงเรียน กิจกรรมสำรวจสิ่งแวดล้อมที่ได้ออกไปสำรวจอย่างเข้าถึง เช่น กิจกรรมสำรวจแหล่งน้ำในท้องถิ่น ซึ่งใช้เวลา ๓ วัน ๒ คืน ล่องเรือไปตามลำน้ำพอง ค่ำไหนนอนนั่น สำรวจสายน้ำในแต่ละช่วงว่ามีความเปลี่ยนแปลงอย่างไร

อีกกิจกรรมที่เด็กได้สัมผัสจากประสบการณ์จริง คือ กิจกรรมเฝ้าระวังแหล่งน้ำด้วยวิธีการตรวจวัดสัตว์หน้าดินที่ไม่อาจวัดผลได้ในครั้งเดียว แต่ละโรงเรียนจึงต้องจัดโรงเรียนละ ๕ ครั้ง รวมแล้ว ๒๐ ครั้ง จึงได้ผลสรุปที่ชัดเจนว่าสภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งน้ำ และผิวดินใกล้แหล่งน้ำในปีนั้นมีสภาพเป็นอย่างไร

“เราให้เด็กลงสำรวจผิวดินที่แหล่งน้ำใกล้โรงเรียน เช่น ห้วยพระคือ หอนงอีเลิง ห้วยกุดกว้างและหนองของแมว โดยตักดินขึ้นมาสำรวจด้วยการหยดสารเคมีบางชนิดลงไปดูสภาพความเป็นกรด เป็นด่าง และยังตรวจนับสัตว์ สิ่งมีชีวิตหน้าผิวดินว่ามีตัวอะไรบ้าง

เรามีผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์และรุ่นพี่อาสาสมัครคอยดูแล แล้วจึงทำรายงานสรุปผลออกมา ซึ่งผลการวิจัยนี้สามารถนำไปต่อยอดเพื่ออนุรักษ์ลำน้ำต่อไปได้อีกด้วย”

หากเมื่อกล่าวถึงคำว่า “มนน้อม โอบอ้อมต่อสังคม” คงไม่มีกิจกรรมไหนจะขยายภาพแจ่มชัดเท่ากิจกรรมธรรมดาศาตราเพื่อสิ่งแวดล้อมเมืองขอนแก่น โดยกิจกรรม

นี้มีแนวคิดหลัก คือ “เดินอย่างธรรมดา มีธรรมะ เพื่อท้องถิ่น” ซึ่งได้ต้นแบบมาจากการเดินธรรมยาตรา ของพระอาจารย์ไพศาล วิสาโล แต่ต่างกันที่กิจกรรมของโรงเรียนในปีแรกไม่มีพระเดินนำ จึงใช้คำว่า “ธรรมดาศาตรา” แทน โดยใช้เวลา ๓ วัน ๒ คืน เดินจากบึงทุ่งสร้างมายังบึงแก่นนครกลางเมืองขอนแก่น หลักสำคัญเด็กๆ ต้องเดินด้วยความสงบ ตั้งสมาธิ อยู่กับการเดิน ไม่พูดคุยไม่เล่นกัน

นอกจากนี้กิจกรรมอื่นๆในกลุ่มนี้ ก็มีค่ายศิลปะดนตรีเพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม ที่ทำให้เกิดสุนทรียะทางความรู้สึกจิตใจผ่อนคลาย และมีความสุขร่วมกันทั้งครูและนักเรียน และที่สำคัญเป็นการเรียนรู้การสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมผ่านงานศิลปะและดนตรี

กิจกรรมสิ่งแวดล้อมสร้างทักษะให้ชีวิต

จากการทำงานที่ทุ่มเทจริงจัง นอกจากจะทำให้เด็กได้เรียนรู้อย่างรู้สึก รู้จริง ได้ฝึกทักษะจนชำนาญแล้ว ยังช่วยสร้างลักษณะนิสัยละเอียดรอบคอบ และการหาข้อมูลให้รอบด้าน รวมถึงทักษะชีวิตและอนาคตให้เด็กๆ ด้วย

“กิจกรรมหลักของเราไม่ว่าจะเป็นธรรมดาศาตรา หรือการสำรวจแหล่งน้ำ ทำให้เด็กรู้จักอดทนอดกลั้น ทนต่อความร้อน ความเหนื่อย ความหิว ทนกับสภาวะที่มากกระทบได้มากขึ้น และมีสมาธิขึ้น

อีกอย่าง กิจกรรมเราเป็นกิจกรรมกลุ่ม มีเด็กจากหลายโรงเรียนมาทำงานร่วมกัน เด็กๆ จึงรู้จักทำงานเป็นทีมมากขึ้น รู้จักปรับตัว ให้อภัย ใช้เหตุผล รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักการประสานงานกันดีขึ้น เพราะอย่างที่บอกไปแล้ว ที่สำคัญเด็กได้ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น มีเด็กมาเล่าให้ฟังว่าหลังจากที่เขาไปสำรวจแหล่งน้ำ เขารู้ว่าน้ำในชุมชนมันเชื่อมถึงกันหมด เวลาหมู่บ้านจัดสรรปล่อยน้ำเสียลงคลอง มันก็เชื่อมโยงไปถึงแม่น้ำพอง เขาเลยไปบอก

พ่อแม่ให้ประหยัดน้ำ อย่าทำน้ำเสียเยอะ และเสียค่ายที่ใช้ น้ำก็กรวดน้ำต้นไม้ ให้ใช้น้ำซักผ้ารดน้ำต้นไม้แทน

เมื่อได้เรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ก็มีเด็กที่โรงเรียนเราหลายคนสนใจสอบเข้าคณะวิทยาศาสตร์มากขึ้น หรือมีเด็กคนหนึ่งมาบอกกับครูว่า ‘อาจารย์ ถ้าหนูไม่ได้ไปทำกิจกรรมกับอาจารย์ หนูคงไม่รู้หรอกว่าคาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint) คืออะไร เพราะหนูไปทำกิจกรรมกับอาจารย์เลยทำข้อสอบเรื่องนี้ได้’ มันก็ทำให้เราชื่นใจที่เด็กได้ประโยชน์จากสิ่งที่เราทำจริงๆ

ชุมชนเองก็ให้ความร่วมมือกับเรา จากที่มองว่าเราเป็นคนอื่น คิดว่าเราจะมาหาผลประโยชน์หรือเปล่า พอเขาเห็นกลุ่มของเราและเด็กๆ ทำงานกันจริงจังและต่อเนื่อง เขาก็เมตตา เอ็นดูเราเหมือนเป็นลูกหลาน ก็ส่งผลดีเมื่อจัดกิจกรรมครั้งต่อๆ มาด้วย”

นอกจากนี้โครงการนี้ ยังทำลายกำแพงของคำว่าต่างสถาบันลง รุ่นพี่จากโรงเรียนหนึ่งไปช่วยเหลือเพื่อน น้องอีกโรงเรียนหนึ่งอย่างเต็มใจ ทำให้เด็กในชุมชนเกิดความสามัคคี มีความเกื้อกูลช่วยเหลือกันอย่างเป็นธรรมชาติและทำให้รู้สึกที่ทุกคนล้วนเป็นเพื่อนพี่น้องกัน โครงการส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่การสร้างสำนึกรักท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม จึงเป็นอีกโครงการหนึ่งที่ประสานความสัมพันธ์ของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

เคล็ดลับความสำเร็จ
ศึกษาข้อมูลให้รอบด้าน ทำงานอย่างมุ่งมั่นเอาใจใส่ และเกื้อกูลถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน

พัฒนาการเรียนรู้ ควบคู่ทักษะชีวิต โรงเรียนชุมชนบ้านห้วยยายจิว ชัยภูมิ

“ หนูเคยไม่อยากขึ้น ม.๓ เลย ไม่ใช่หนูไม่รักเรียน แต่เพราะมันเป็นปีสุดท้ายที่หนูจะได้เรียนหนังสือ ใจจริงหนูอยากเรียนสูงๆ จะได้จบมาช่วยเลี้ยงแม่เลี้ยงน้องชาย แต่แม่บอกว่าส่งไม่ไหว หลังจากพ่อทิ้งพวกเราไปตั้งแต่น้องยังเล็กๆ แม่ก็หาเลี้ยงเราอยู่คนเดียว แม่รับจ้างทำไร่รายวัน บางวันก็ไม่มีคนจ้าง ถึงวันหยุดหนูจะออกไปช่วยแม่อีกแรง เวลาเรียนหนูจะตั้งใจเรียน แต่หนูก็คงไม่ได้เรียนต่ออยู่ดี การปลอบใจตัวเองว่าเพื่อนๆ อีกครั้งห้องก็ได้เรียนต่อเหมือนกันช่วยให้หนูทำใจได้บ้าง แต่หนูก็มองไม่เห็นว่าคุณรู้ระดับ ม.ต้นของหนูจะช่วยแม่หารายได้ให้ดีกว่ารับจ้างได้อย่างไร ”

การขาดทรัพย์ ขาดความอบอุ่น ขาดความมั่นใจ ในตนเอง และขาดโอกาสในการศึกษาต่อของนักเรียน เป็นสิ่งที่ครูโรงเรียนชุมชนบ้านห้วยยายจิว จังหวัดชัยภูมิ ไม่อาจนิ่งเฉย จึงร่วมกับ สสค. จัดทำโครงการพัฒนา การเรียนรู้ ควบคู่ทักษะชีวิต ติดตามผู้ตกหล่นและอาชีพ ให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมต้นทั้ง ๑๒๖ คน ด้วยหวังใจให้ ลูกศิษย์เติบโตออกไปเป็นพลเมืองดี ภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าใน ตนเอง สามารถยืนหยัดในสังคมได้อย่างมีความสุข

จุดประกาย เตรียมความพร้อม

เทอมปลายชั้น ม.๒ หนูและพี่น้องชั้น ม.ต้นทั้งหมดไป เข้าค่ายเยาวชนพลเมืองดีเฉลิมพระเกียรติที่โรงเรียนจัดขึ้น ที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา จังหวัดลพบุรี เป็นครั้งแรกที่ หนูได้มาไกลบ้าน มาใช้ชีวิตกลางป่าร่วมกับเพื่อนๆ กิจกรรม ในฐานสอนให้เรารู้จักเสียสละ และสามารถคิด หนูยังจำได้ว่า ตอนจุดเทียนชัยถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

หนูปฏิญาณตนว่าจะเป็นคนดีของสังคม

ต่อมา ครูพาเราไปดูงานกลุ่มสตรีแม่บ้าน พวกเรา สนุกที่ได้ชิม ได้ลองทำ กันถ้วนหน้า ได้รู้วิธีปรุงของกินหลาย อย่างที่เราเคยกินแต่ไม่เคยทำ บางอย่างนี่ไม่ถึงว่าจะทำ ขยายได้ ข้างมีสินค้ามากมายให้เลือกทำเป็นอาชีพได้ไม่ยากเลย

เมื่อไปดูนิทรรศการ ได้ไป พุดคุยกับคนที่ติดยาเสพติด ที่พระบาทน้ำพุลพบุรี ประสพการณ์ จากผู้ติดยาเสพติด ทำให้หนูและ เพื่อนๆ สัญญากับตัวเองว่าจะไม่ ข้องแวมกับยาเสพติดเป็นอันขาด เมื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ด้วยกิจกรรมค่าย จุดประกาย ความคิดด้วยการศึกษาดูงาน กลุ่มสตรีแม่บ้าน และสร้างภูมิ ทัศน์ด้านอาชีพด้วยการศึกษาดูงาน วัดพระบาทน้ำพุ ก็มาสู่ขั้นตอน เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ

พ่อค้าแม่ขายวัยเยาว์

หลังจากดูงานของกลุ่มแม่บ้านต่างๆ ที่ประสบ ความสำเร็จในการประกอบธุรกิจชุมชน ทางโรงเรียนยัง เชิญลุงป้าน้าอาในแถบบ้านเราที่เชี่ยวชาญในแต่ละอาชีพ มาถ่ายทอดสารพันอาชีพให้กับพวกเรา หรือหากใครใน ชุมชนสนใจขอมาร่วมเรียน ทางโรงเรียนของเราก็ไม่หวง คราวนี้ละจะได้รู้และได้เรียนกันอย่างใกล้ชิด ทั้งนวดไทย ตัดผม ทำขนมหวาน อาหารคาว และเครื่องดื่ม แถมครูยัง บอกว่าถ้าใครสนใจอยากทำอาชีพไหนก็ให้รวมกลุ่มกันเปิด กิจการตามความสมัครใจและบริหารงานกันเอง ส่วนเงินทุน ครูขอผู้ใหญ่ใจดี คือสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณภาพเยาวชน (สสค.) มาไว้ให้กู้ยืมโดยไม่คิดดอกเบี้ย

หนูรวมกลุ่มกับเพื่อนสนิท เปิดขายน้ำผลไม้ปั่น ส่วน เพื่อนๆ ก็รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่บ้างเล็กบ้าง นับหลายสิบ บริษัท ส่วนใหญ่จะขายของกิน แต่กลุ่มสนุกกับการคิดตั้ง ชื่อให้สอดคล้องกับสินค้า เช่น บริษัท ส้มตำ บริษัท ขนมหัง หลากรส บริษัท ไส้หอมหวาน บริษัท ไข่เต่า และ ฯลฯ ทุก บริษัทถือว่าเป็นบริษัทลูกของบริษัท ห้วยยายจิว จำกัด ที่โรงเรียนตั้งขึ้น

กิจการตัดผม ไม่มีพวกเราสักคนสนใจเปิด โรงเรียน เลยเปิดเสียเอง ตั้งแต่นั้นนักเรียนชายเลยได้ตัดผมฟรี ทุกเดือน ส่วนแม่ของเพื่อนหนูก็ได้อาชีพใหม่รับนวดไทย หลังจากมาขอเรียนกับพวกเรา

ทางโรงเรียนจัดพื้นที่ตลาดหน้าบ้านให้พวกเราขาย อาหารและเครื่องดื่มกันในโรงเรียน ช่วงตอนเช้าและกลางวัน โดยเฉพาะช่วงหลังพักเที่ยงตลาดของเราจะคึกคักไปด้วย คนซื้อและคนขาย

เสร็จจากช่วงพัก แต่ละร้านจะนำเงินที่หักต้นทุนแล้ว

ส่งคืนให้กับบริษัทแม่ พร้อมกับทำ บันทึกรายรับ-รายจ่ายไว้ชัดเจน คุณครูบอกว่ากำไรของแต่ละบริษัท ย่อยๆ จะกลับคืนมาเป็นเงินทุน การศึกษาของแต่ละคนในตอนปิด โครงการ กลุ่มไหนมีที่คืนก็เอากำไร หารกันตามจำนวนคน

ส่วนเงินที่ยืมมาลงทุนก็จะ คืนกลับไปโครงการ ทำให้โรงเรียน มีทุนสนับสนุนหมุนเวียนให้นักเรียน ทำโครงการได้ต่อไปอย่างต่อเนื่อง

ผิดเป็นครู การเรียนรู้คือกำไร

ในทุกๆ สัปดาห์คุณครูมานะพงษ์ มาบ้านซัง ผู้ดูแล โครงการ จะชวนพวกหนูมานั่งล้อมวงคุยกันว่าแต่ละกลุ่ม ขายของเป็นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรที่เจอแล้วกัน ฟัง อย่างมีบางกลุ่มตั้งร้านได้ ๒ วันจะเลิก เพราะเหนื่อย เพราะ ขาดทุน ครูก็ให้คิดว่าไม่สำเร็จจากอะไร จะแก้ไขอย่างไร

แต่ที่ที่มีความมานะพยายามที่สุดจนหนูเองยังนึกชม ต้องยกให้บริษัท ไข่เต่า ที่ลองผิดลองถูกอยู่นานกว่าจะปรับ รสชาติปลงสูตรจนเป็นขนมยอดฮิตของพวกเราในทุกวันนี้

เพื่อนๆ บริษัท น้ำเต้าหู้ ก็ขยันปรึกษาหารือกัน จน มีเมนูแปลกๆ ใหม่ๆ ออกมาดึงดูดใจลูกค้าอยู่เสมอ บริษัท ส้มตำเดี๋ยวนี้นี้มีกำไรมากขึ้น เพราะเลือกซื้อของเก่งขึ้น ได้ ของสดใหม่ มะละกอก็ไปตัดจากต้นริมรั้วโรงเรียน ลดต้นทุน ทุนเวลา ไปอีกทางหนึ่ง

ตัวหนูเองแรกๆ ไม่เคยขายของมาก่อนก็หัวใจไปซะทุกเรื่อง ตั้งแต่กะประมาณไม่ถูกว่าจะต้องซื้อวัตถุดิบอย่างไรที่ไหน เท่าไหร่จึงจะพอขาย จะจัดร้านอย่างไรให้ดึงดูดใจ จะปรับสัดส่วนอย่างไรให้ได้รับชาติถูกใจลูกค้า จะขายแก้วละเท่าไหร่ดี จึงจะไม่ถูกเกินไปจนเราขาดทุนและไม่แพงเกินไปจนลูกค้าไม่ซื้อ จะแบ่งงานกับเพื่อนอย่างไรจึงจะบริการลูกค้าได้รวดเร็ว ขายเสร็จจะเก็บร้านอย่างไรให้เสร็จทันเวลา

แต่มีอยู่เรื่องหนึ่งที่หนูไม่เคยห่วง คือเวลาที่จะใช้เตรียมสินค้าโดยไม่เสียการเรียน เพราะโรงเรียนจัดคาบสุดท้ายในแต่ละวันเป็นวิชาเลือกเสรี ให้พวกเราแต่ละบริษัทจะรวมกลุ่มกันเตรียมสินค้าสำหรับขายวันต่อไป หนูคิดว่านี่แหละเป็นวิชาเลือกเสรีของแท้ เสรีที่จะเลือกฝึกอาชีพที่เราสนใจ หนูรู้สึกว่าการที่เรานี้ได้ฝึกได้ทำ ความมั่นใจก็ค่อยๆ เพิ่มขึ้นตามไปด้วย พร้อมกับสิ่งที่เคยเป็นเพียงความสนใจก็กลายเป็นความถนัด

นั่นเพราะนอกจากคุณครูจะจัดเวลาให้แล้ว ยังเปิดโอกาสให้เราคิดตัดสินใจ รับผิดชอบ วางแผน บริหารจัดการ และแบ่งงานกันเอง ถึงจะล้มเหลวขาดทุนคุณครูก็ไม่เคยว่ามีแต่ให้กำลังใจ และให้โอกาสปรับปรุงแก้ไข ครูบอกว่า ไม่ว่าทำแล้วจะสำเร็จหรือล้มเหลว นักเรียนก็ได้เรียนรู้ **กำไรที่แท้จริงคือการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน ไม่ใช่เงินที่ได้จากการเรียนรู้**

นอกจากขายในโรงเรียนแล้ว ทุกเย็นวันอังคาร เรายังออกไปลองประสบการณ์จริง ฝึกขายที่ตลาดนัดใกล้โรงเรียน ต้องเตรียมของกันในตอนเช้าและพักเที่ยง แม้จะขายไม่ดีเท่าในโรงเรียนเพราะต้องแข่งกับพ่อค้าแม่ค้ามืออาชีพ แต่ก็ได้ประสบการณ์เป็นกำไร แถมลุงป้าในหมู่บ้านที่แวะเวียนมาอุดหนุนเป็นกำลังใจก็ยังซมกันยกใหญ่ ทำเอาพวกเรายิ้มแก้มปริไปตมๆ กัน

“คืนะ รู้จักช่วยครอบครัว”

“เก่งจัง ตอนที่อยู่เท่านี้ยังทำไม่ได้ขนาดนี้เลย”

“ทำอร่อย ดีแล้วจบไปจะได้มีอาชีพติดตัว เลี้ยงตัวเองได้”

นี่คือการเรียนรู้จากประสบการณ์ไม่ได้เรียนจากตัวหนังสือ หรือห้องเรียนทั่วไป แต่ได้ออกไปสัมผัสจริง ได้ปฏิบัติจริง สิ่งนี้ทำให้เกิดทักษะชีวิตอย่างแท้จริง ทักษะชีวิตที่ติดตัวไปตลอดชีวิต

วันแห่งความภาคภูมิใจ

ในวันที่โรงเรียนจัดนิทรรศการ “ต้นกล้าใจดี” สรูป

โครงการ ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ครู นักเรียน ทั้งโรงเรียนเรา และจากโรงเรียนใกล้เคียง ที่มาเยี่ยมชมโครงการฯ มาเห็นพวกเราที่ออกร้านขายสินค้า เป็นพ่อค้าแม่ขายได้คล่องแคล่ว คิดวางแผนชีวิตในอนาคตได้ ก็ชื่นชมกันใหญ่ หนูได้ยินครูประจำชั้นชมให้แขกในงานฟังว่า “หลังทำโครงการเด็กมีความรับผิดชอบในการส่งงานมากขึ้น มีความกระตือรือร้นในการเรียน”

ส่วน **อ.ฉลอง พัฒนกุลเดช** ผอ.โรงเรียนก็เชิญชวนโรงเรียนอื่นโดยเอาการเปลี่ยนแปลงของพวกเราเป็นเครื่องยืนยัน “เด็กของเราจะมีคุณภาพ คือ เป็นคนดี มีความรู้ ฟังตนเองได้ ไม่เป็นภาระให้สังคม ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข” ได้ยินแล้วรู้สึกภูมิใจที่สุด หนูจะไม่ทำให้อาจารย์ผิดหวังที่ให้การสนับสนุนโครงการมาโดยตลอดเลยคะ

ในงานยังมีการมอบเกียรติบัตร และมอบทุนการศึกษาจากกำไรสะสมของพวกเราแต่ละคน เพื่อนบางคนเอ่ยปากว่าเคยแต่ขอเงินพ่อแม่ พอได้มาทำโครงการถึงรู้ว่าว่าพ่อแม่จะหามาได้แต่ละบาทมันเหนื่อย

ส่วนหนูภูมิใจอย่างบอกไม่ถูก เพราะทุนการศึกษาคั้งนี้เป็นเงินส่วนแบ่งที่เกิดจากน้ำพักน้ำแรงของเอง ตั้งใจว่าส่วนหนึ่งจะเอาไปซื้อรองเท้าและเสื้อให้น้องชายใส่ในเทอมหน้าแทนของเดิมที่เริ่มเล็กเกินไปแล้ว อีกส่วนหนึ่งจะเก็บไว้เป็นเงินไปโรงเรียน ช่วยแม่ประหยัดอีกทาง

แม้หนูจะไม่ได้เรียนต่อ แต่ตอนนี้หนูก็รู้แล้วว่า จะช่วยแม่ช่วยน้องได้อย่างไร และมั่นใจว่าหนูสามารถทำได้ อย่างแน่นอน

เคล็ดลับความสำเร็จ

การทำโครงการที่สอดคล้องกับบริบทของเด็ก และชุมชน การสร้างโอกาสและทางเลือกที่หลากหลาย ให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดเป็นทักษะอาชีพและทักษะชีวิต

เขียนใจก่อนเขียนรูป

โรงเรียนชัยมงคลวิทยา ชัยภูมิ

“**ป้าย “เขียนใจก่อนเขียนรูป”** สภาพเก่าแก่ที่ติดอยู่หน้าอาคารชั้นเดียวหลังเล็กๆ บ่งบอกถึงระยะเวลาการแขวนที่เนิ่นนานพองๆ กับงานที่ครูชัยมงคลวิทยาร่วมกันทำมาอย่างต่อเนื่อง”

โจทย์ใหญ่ท้าทายความเป็นครู

ครอบครัวของเด็กๆ ชัยมงคลวิทยาส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ ไร่บ้าง บางส่วนเป็นชนกลุ่มน้อยที่เรียกตัวเองว่า “ชาวนน” ใช้ภาษามอญโบราณในการสื่อสารและมีวัฒนธรรมเฉพาะ เมื่อทางการบังคับให้ลงมาอยู่พื้นล่างเป็นคุ่มๆ ได้รับที่จัดสรรทำกิน ครอบครัวละ ๒ งาน ต้องประกอบอาชีพไร่บ้าง และส่วนใหญ่ไปรับจ้างต่างจังหวัด ทั้งลูกไว้กับผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เมื่อประกอบกับเทคโนโลยีที่ทันสมัยและรวดเร็ว ทำให้เด็กๆ ตกอยู่ในความเสี่ยงและมีปัญหา บางคนมีปัญหามากกว่าความยากจน

นักเรียนที่นี้ส่วนใหญ่เมื่อจบชั้น ม.๓ ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดของโรงเรียน ความก้าวหน้าในการศึกษาต่อก็

จบไปด้วย หลายคนทำไร่ บางคนอยู่กับบ้าน บ้างไปทำงานในร้านอาหารกลางคืน หลายคนเดินทางเข้าเมืองหลวงเพื่อรับจ้างและทำงานก่อสร้าง แม้หลายคนมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษาที่สูงขึ้นไป และมีโอกาสที่จะมีหน้าที่การงานที่ดีในอนาคต แต่ความยากจนก็ปิดโอกาสนั้นเสียหมด

ทำอย่างไรให้นักเรียนห่างไกลยาเสพติด มีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถที่จะเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นหากครอบครัวมีความพร้อม และที่สำคัญมีทักษะพื้นฐานด้านอาชีพ เห็นความสำคัญในตนเอง และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

เป็นโจทย์ที่ยิ่งใหญ่ ทำทลายความสามารถและจิตวิญญาณความเป็นครูของคณะครูชัยมงคลวิทยาทุกคน จนเป็นที่มาของ**โครงการเขียนใจก่อนเขียนรูป** ซึ่งมี **อ.พิระพงษ์ วงศ์ศรีจันทร์** ครูศิลปะ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ

ครูศิลปะผู้มีรางวัลครูภูมิปัญญาท้องถิ่น รางวัลครูเกียรติยศ รางวัลข้าราชการต้นแบบ “คนดีของแผ่นดิน” ๒ ปีซ้อนจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) จากกระทรวงยุติธรรมและที่วิบูลพา ได้เคยแสดงนิทรรศการเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ให้กับสภาภาษาชาวไทย จะใช้สิ่งที่ตนเองถนัดนำพานักเรียนมัธยมทั้ง ๖๙ คนให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างไรจึงเป็นเรื่องที่น่าเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง

“เขียนใจก่อนเขียนรูป” หัวใจของโครงการ

ไม่ต้องแปลกใจหากไปที่โรงเรียนชัยมงคลวิทยาแล้วพบว่า ครูและนักเรียนกำลังตัดต้นไม้ ซ่อมอุปกรณ์ ปลูกผัก จัดสวนหย่อม รดน้ำต้นไม้ เก็บขยะ ทำความสะอาด หรืออื่นๆ ตามแต่ครูและนักเรียนจะช่วยกันคิด เนื่องจากเป็นข้อตกลงร่วมกันว่าก่อนทำการสอนให้นักเรียนทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมอยู่เสมอ

นี่คือการเขียนใจ กิจกรรมแรกที่นักเรียนชัยมงคลวิทยาทุกคนต้องใช้เวลาและทำอย่างต่อเนื่องจนจบชั้น ม.๓ เพื่อฝึกการเสียสละเวลาส่วนตัว ทำงานร่วมกัน ระหว่างปฏิบัติงานนักเรียนต้องฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แก้ปัญหา ร่วมกัน รู้จักอดทน เสียสละ และรอคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้งานสำเร็จ เป็นการสร้างให้นักเรียนฉลาดในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น

เนื่องจากการเรียนการสอนในโครงการนี้ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังทัศนคติ คุณธรรม และทักษะทางด้านศิลปะ เพราะเชื่อว่าทุกสิ่งเริ่มต้นที่ใจ การเริ่มต้นจากจิตใจที่งดงาม ซื่อสัตย์ ซื่อสัตย์ อดทน เสียสละ จะส่งผลให้การเรียนและทักษะศิลปะติดตามไปด้วย

ถัดปีกแห่งความสามารถ

เมื่อได้ทำงานร่วมกัน นอกจากจะได้ปลูกฝังทักษะชีวิตในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขแล้ว ยังทำให้เกิดความใกล้ชิดระหว่างครูกับนักเรียน ทำให้ครูได้ข้อมูลเชิงลึก ได้สังเกตบุคลิกภาพและความสามารถ ความถนัดที่แตกต่างกันของแต่ละคน ได้ค้นพบศักยภาพที่ซ่อนอยู่ของแต่ละคน

การเขียนรูปสำหรับที่นี่ จึงหมายถึง การเรียนรู้ทักษะทางด้านศิลปะตามความถนัดและบุคลิกภาพของแต่ละคน ด้วยกิจกรรมที่หลากหลายเท่าที่ครู (จะจัดหาอุปกรณ์มา) สอนได้ ไม่ว่าจะเป็นการวาดรูป การปั้นเครื่องปั้นดินเผา เขียนสับนเครื่องแก้ว สลักลายลงบนกระจก ลงรักปิดทอง ฝ้าบาติก นี่คือนักเรียนที่ครูชัยมงคลวิทยาและครูพี่ระพีพงษ์ ทำมาอย่างต่อเนื่องยาวนานนับ ๑๔ ปี

เมื่อได้รับการสนับสนุนโครงการจาก สสค. ทำให้การทำงานเริ่มมีแผนงานที่ชัดเจนขึ้น สามารถจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ตามที่ต้องการ นักเรียนได้ฝึกทักษะงานศิลปะ หัตถศิลป์ที่หลากหลายครอบคลุมตามความสนใจมากขึ้น หรือนักเรียนหลายคนที่มีทักษะด้านศิลปะน้อย ก็สามารถฝึกงานช่างเข้ากรอรูป เป็นการฝึกอาชีพและเป็นการเพิ่มมูลค่าผลงานศิลปะ ซึ่งแต่เดิมไม่สามารถทำได้เนื่องจากวัสดุอุปกรณ์มีราคาแพง ทั้งยังขยายผู้เรียนจากกลุ่มสนใจ กลายเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาทุกคน

ส่วนสถานที่ฝึกนั้นเป็นอาคารหลังเล็กๆ ที่ทางสำนักงาน ป.ป.ท.และบริษัท ทีวีบูรพา จำกัด สร้างให้ตามความต้องการของอาจารย์พี่ระพีพงษ์เมื่อได้รับรางวัล “คนดีของแผ่นดิน” เป็นปีที่ ๒

นักเรียน ๓ ะ

โครงการเริ่มต้นจากการประชุมครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เพื่อชี้แจงรายละเอียดให้ครูทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมสำรวจความถนัดของนักเรียนมัธยมศึกษาเป็นรายบุคคล จัดตั้งชุมนุม จัดแยกนักเรียนออกเป็น ๓ กลุ่ม

กลุ่มแรก นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาทุกคน ได้ฝึกทักษะศิลปะหัตถศิลป์ในชั่วโมงชุมนุมตามตารางเรียน

กลุ่มที่สองเป็นนักเรียนที่มีความสนใจ สมัครใจเข้าฝึกทักษะในตอนเย็นหลังเลิกเรียน ช่วง ๑๕.๓๐-๑๖.๓๐ น.

กลุ่มที่สามเป็นกลุ่มสนใจพิเศษ (หรือถ้าจะเรียกให้ตรงคือกลุ่มที่ครูต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ) จำนวน ๒๐-๒๕ คน เข้าฝึกในตอนค่ำ ช่วง ๑๙.๐๐-๒๑.๐๐ น. แล้วพักค้างที่โรงเรียน โดยครูจะให้นักเรียนกลับไปช่วยงานที่บ้าน ก่อนกลับมาฝึก และกลับไปช่วยงานที่บ้านในตอนเช้าก่อนเข้าเรียนตามปกติ

นักเรียนชายคนหนึ่งอยู่บ้านคนเดียวมาตั้งแต่เรียนอยู่ชั้นประถม พ่อแม่ต้องไปทำมาหากินต่างถิ่น นานๆ จะกลับบ้านสักครั้ง ต่อมาเมื่อเด็กเรียนชั้นมัธยม เริ่มมีเพื่อนจากต่างโรงเรียน ต่างหมู่บ้านมาชุมนุมกันที่บ้านในตอนเย็นเกือบทุกวัน ครูที่ปรึกษาเริ่มเห็นความผิดปกติ จึงนำเข้าสู่โครงการในกลุ่มสนใจพิเศษและพักค้าง

งานศิลป์ชิ้นงาม

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๕ วันจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียนที่ได้ฝึกฝนตามโครงการ ณ อาคารหลังเล็กๆ ที่เด็กๆ ใช้เป็นที่ฝึกฝนงานศิลปะ (เป็นที่อยู่ ที่กิน และที่นอนในที่เดียวกัน) มีคณะครูนักเรียนโรงเรียนใกล้เคียงและโรงเรียนที่สนใจ ผู้หลักผู้ใหญ่ให้การสนับสนุนโครงการมา โดยตลอดเข้าร่วมชมกันอย่างอบอุ่น ต่างชื่นชมกับผลงานนักเรียนที่แทรกอยู่ท่ามกลางธรรมชาติของพื้นที่ ได้เห็นกระบวนการจริงจากนักเรียนผู้เข้าร่วมโครงการที่กำลังมุ่งมั่นและภาคภูมิใจกับการทำงานศิลปะตรงหน้า แววตาแห่งความสุขฉายให้เห็นแจ่มชัดในศิลปินน้อยแต่ละคน

เบื้องหลังผลงานของเด็กคือจิตวิญญาณของความ เป็นครูที่งดงามไม่แพ้กัน ดังตัวอย่างของเด็กชายที่ครูปรึกษาศึกษาเข้าโครงการในกลุ่มสนใจพิเศษ ที่วันนี้กลับกลายเป็นเด็กที่มีจิตอาสา ช่วยเพื่อนทุกอย่าง ที่เคยขาดเรียนก็มาเรียนเป็นประจำ

ศิษย์เก่าที่ได้รับการฝึกฝนทักษะและได้มีโอกาสศึกษาต่อในวิทยาลัยช่างศิลป์บ้าง มหาวิทยาลัยศิลปากรบ้าง ด้วยทุนที่ทางคณะและโรงเรียนช่วยกันหาสนับสนุน บางสถานศึกษาอินติรับเข้าศึกษาด้วยโควตาพิเศษ เช่น สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์สุพรรณบุรี ลาดกระบัง เป็นต้น

ที่น่าชื่นใจคือศิษย์เก่าเหล่านี้ทั้งที่จบไปแล้วและยังศึกษาอยู่ ได้รวมตัวกันจัดตั้งชมรมศิลปะศิษย์เก่าโรงเรียนชัยมงคลวิทยา หมุนเวียนกันอาสาช่วยงานโครงการ รุ่นพี่เหล่านี้เป็นเพื่อนที่ปรึกษา เป็นแบบอย่าง และช่วยแก้ปัญหาให้กับน้องๆ ได้เป็นอย่างดีด้วยวัยที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

“เขียนใจก่อนเขียนรูป” จึงไม่ใช่โครงการ แต่มันคือ “งาน” ที่ครูร่วมกันดำเนินการภายใต้การประกอบวิชาชีพครู ด้วยใจรัก และอยากเห็นลูกศิษย์ผู้ด้อยโอกาสได้มีชีวิตที่ดีขึ้น อยู่ร่วมกันในชุมชน สังคมได้อย่างมีความสุข โดยผู้บริหารโรงเรียนคอยเป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนมาโดยตลอด งานนี้ต่อเนื่องยาวนานมากกว่า ๑๔ ปี และจะต่อเนื่องยั่งยืนต่อไป

เคล็ดลับความสำเร็จ
ครูที่เป็นทั้งเพื่อน พี่ พ่อและแม่ในเวลาเดียวกัน ใส่ใจในการสร้างศิษย์โดยมีศิลปะเป็นเครื่องมือ

พัฒนาทักษะชีวิตด้วยเศรษฐกิจพอเพียง

โรงเรียนดอนน้ำใส นครราชสีมา

“แม่คะ วันนี้หนูมีถั่วฝักยาวกับแตงกวา จากที่โรงเรียนมาฝากจ๊ะ เย็นนี้เรามาทำแจ่วบอง กินกับผักที่เก็บมาดีกว่านะแม่...”

เสียงลูกสาวตัวดี ตะโกนบอกมาแต่ไกล ตั้งแต่ยังไม่ทันได้เห็นหน้าเห็นตา หนูนี้อีกสาวดู เปลี่ยนไปจากเมื่อก่อนมาก แม้แต่ความคิดความอ่านก็ต่างไปจากเดิม

ครอบครัวของเรามีอาชีพทำนา ทำกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษก็ว่าได้ ที่บ้านดอนตาแย ตำบลบ้านวัง อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่ก็รู้จักแต่การทำนาปลูกข้าว พอสิ้นหนานาเราก็เข้าไปทำงานในเมือง ทั้งลูกเล็กๆไว้กับปู่ย่าตายาย

ส่วนลูกสาวของฉันก็ไม่ต่างจากเด็กคนอื่น ๆ ในหมู่บ้าน ที่พยายามเรียนหนังสืออย่างน้อยๆ ให้จบ ม.๓ เพื่อจะได้ไปทำงานในเมืองอย่างรุ่นพี่ๆ เขา ฉันกับพ่อของลูกจึงได้แต่ทำใจว่า ที่นาที่มีอยู่ ๒๐-๓๐ ไร่ของเราในอนาคตคงต้องปล่อยให้ร้างเหมือนที่นาของเพื่อนบ้านอีกหลายคน และนอกจากจะหนักใจว่าต่อไปลูกสาวจะทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยอะไรแล้ว ฉันยังอดเป็นห่วงลูกไม่ได้ว่าต่อไปเขาจะใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างไร ในเมื่อลูกทำอะไรไม่ค่อยเป็นเลย แม้แต่หุงข้าวบางครั้งก็หุงสุกๆ ดิบๆ

จนกระทั่งหนึ่งปีที่ผ่านมา ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงในครอบครัวของฉัน ชนิดที่เรียกได้ว่า “มหัศจรรย์” เลยก็ว่าได้ เพราะลูกสาววัยรุ่นคนเดียวของเรา เริ่มเก็บผักจากโรงเรียนมาฝาก หลังจากนั้นก็มีมาเล่าให้ฟังว่าได้ลองทำนาที่โรงเรียน ทั้งที่อยู่ที่บ้านไม่เคยนึกอยากช่วยเหลือ และได้เห็นเรียนทำขนมอีกหลายอย่าง

แต่ที่น่าดีใจที่สุดคือคำพูดของลูกที่บอกว่า “แม่จำ...อย่าขยันท่านของเราให้คนอื่นนะจ๊ะ หนูจะไปเรียนต่อเกี่ยวกับวิชาเกษตร จบกลับมาจะได้พัฒนาที่ดินของเราให้กลายเป็นสวนเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนอย่างที่เราเรียนทำ”

ลูกสาวมีความสุขกับการไปโรงเรียน ที่สำคัญเมื่อฝึกหัดทำอะไรจากที่โรงเรียนเป็นแล้วก็นำกลับมาทำต่อที่บ้าน โดยเฉพาะขนมพื้นบ้านที่ลูกทำอร่อยดีทีเดียว ทั้งขนมกล้วย ขนมฟัก ฉันกินไปปลื้มไป ไม่อยากจะเชื่อเลยจริงๆ ว่าโรงเรียนฝึกเด็กได้ดีถึงเพียงนี้ให้ทั้งความรู้ ความคิด และสอนวิชาชีวิตให้ลูกของฉันด้วย

วิชาชีพ ของโรงเรียนดอนน้ำใสวิทยา

พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กหลายคนมักจะแปลกใจว่าโรงเรียนทำอะไรจึงสามารถทำให้เด็กๆ รักอาชีพเกษตรกร รู้จักคิดเป็น ทำเป็น และรักถิ่นฐานบ้านเกิดได้

ผม (ครูพล เวียงสันเทียะ) ครูโรงเรียนดอนน้ำใสวิทยา บ้านดอนตาแย ตำบลบ้านวัง อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ขอรับอาสาเล่าให้ฟังนะครับ

ความจริงแล้ว ผมก็คือเด็กอีสานคนหนึ่ง ที่พ่อแม่มีที่นามากมาย แต่ก็ยังยากจนเพราะความแห้งแล้งกันดาร ตอนเป็นเด็กผมรักอาชีพการเกษตรมาก เคยทำงานรับจ้างถากหญ้า ดำนา ขุดดิน และมีความฝันว่าจะเรียนต่อด้านเกษตร แต่แล้วก็จับพลัดจับผลูได้มาเรียนเป็นครูแทน ช่วงที่เรียนจึงศึกษาหาความรู้จนพบหลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่ จึงได้นำมาพัฒนาที่ดินของตัวเองจนเป็นผลสำเร็จ

แต่เป็นครูมาได้ ๑๕ ปี ผมก็พบว่าเด็กรุ่นใหม่ขาดทักษะในการใช้ชีวิต คิดไม่เป็น ทำงานไม่เป็น ขาดความอดทนอดกลั้น ต้องการงานสบายๆ ได้เงินเดือนสูงๆ แพงๆ และดูถูกอาชีพทำไร่นา ทั้งที่เป็นอาชีพที่พ่อแม่ทำมาหาเลี้ยงตนเองมา ลูกชวานาบางคนทำนาไม่เป็นเลยด้วยซ้ำ ส่วนเด็กบางคนก็ถึงกับขายไร่ขายนาแล้วไปเป็นลูกจ้างในเมืองแทนก็มี ด้วยเหตุนี้ผมจึงคิดว่าถ้าเด็กนักเรียนเหล่านี้ได้มีโอกาสเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักของทฤษฎีใหม่อย่างลึกซึ้ง ก็จะเป็นผู้ที่มีทักษะชีวิตมากขึ้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมชนบทอย่างมีความสุข โดยไม่ต้องไปยื้อแย่งแข่งขันกันในเมืองหลวง นี่จึงเป็นที่มาให้ผมทำโครงการพัฒนาทักษะชีวิตด้วยเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนและกำลังใจจากสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.)

เข้าห้องเรียนวิชาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยกัน

เมื่อเริ่มต้นจะทำโครงการนี้ ผมตั้งเป้าไว้ว่าจะสอนเด็กนักเรียนในระดับชั้น ม.๑-ม.๓ แต่ไปๆ มาๆ กลายเป็นว่าเด็กทั้งโรงเรียนตั้งแต่อนุบาลจนถึง ป.๖ ก็มาเรียนรู้ด้วย เราเริ่มโครงการด้วยการสำรวจความสามารถด้านทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ป.๖-ม.๓ เป็นรายบุคคล เช่น เด็กทำงานอะไรเป็นบ้าง ปลูกผักเป็นไหม ฯลฯ แล้วเชิญวิทยากรที่มีความรู้มาบรรยาย รวมถึงแนะนำครูผู้สอนเกี่ยวกับแนวทางการสอนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่

โรงเรียนของเราเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีที่ดิน ๔๗ ไร่ มีอาคารเรียน ๓ หลังคือ อาคารเรียนชั้นอนุบาล อาคารเรียนชั้นประถม และอาคารเรียนชั้นมัธยม เราแบ่งที่ดินทำโครงการประมาณ ๒๐ ไร่ โดยแบ่งเป็น ๘ ฐานการเรียนรู้โดยนักเรียนจะใช้เวลาชั่วโมงวิชาเกษตรและวิชาเลือกในการเรียนรู้สัปดาห์ละ ๒-๓ ชั่วโมง รวมถึงบางครั้งต้องใช้เวลาโฮมรูม หลังเลิกเรียนมาทำงาน เช่น ขุดดิน รดน้ำต้นไม้ด้วย

เด็กๆ ให้ความร่วมมือในการทำงานดีมาก พวกเขา รู้สึกสนุกกับทุกกิจกรรม เพราะเราเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำในสิ่งที่ชอบที่สนใจ ถ้าอยากรู้ว่าเป็นอย่างไร เดี่ยวเด็กๆ จะพาไปชมฐานการเรียนรู้ต่างๆ ครับ

เยี่ยมชมผลิตผลของ “วิชานอกห้องเรียน”

สวัสดิ์ผู้มาเยี่ยมชมโรงเรียนทุกท่านคะ วันนี้เราจะไปชมฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงทั้ง ๘ ฐานนะคะ ตอนเดินเข้าประตูโรงเรียนมาคงเห็นบ่อใหญ่ๆ นะคะ นั่นเป็นฐาน

แรกของเรา คือ ฐานการเลี้ยงปลา เรามีบ่อเลี้ยงปลาอยู่ ๒ บ่อ เป็นบ่อปลาประมาณ ๔,๐๐๐ ตัว และบ่อปลากินพืชที่เป็นสระใหญ่มีปลาประมาณ ๑๐,๐๐๐ ตัว ส่วนที่ติดกับบ่อเลี้ยงปลาเป็นฐานการทำสวนผลไม้ มีทั้งหมด ๑๕ ไร่เราปลูกขนุน น้อยหน่า มะม่วง ฝรั่ง ละครุด ซึ่งกำลังโตอีก ๒-๓ ปี น่าจะเริ่มเก็บผลได้ ส่วนกล้วยหอม กล้วยน้ำว้า กล้วยไข่ และมะละกอเราก็เก็บผลผลิตไปใช้ทำอาหารกลางวัน ทำขนมต่างๆ ได้แล้วคะ

เดินต่อกันมาอีกนิดก็เป็นฐานการปลูกผัก เราปลูกแตงกวา ถั่วฝักยาว มะเขือ ข้าวโพดฟักอ่อน ฟักทอง พริก ที่เห็นทำค่างไว้ดูสวยงามคือน้ำเต้าค่าง ผักพวกนี้เรานำไปขายในราคาถูกให้โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน เพื่อนำเงินที่ได้มาใช้หมุนเวียน จากเมื่อก่อนที่โรงเรียนเราต้องจ่ายเงินค่าอาหารกลางวัน วันละ ๓,๐๐๐-๓,๕๐๐ บาท เดียวนี้ลดลงเหลือวันละ ๒,๐๐๐-๒,๗๐๐ บาท เงินส่วนต่างนี้เรานำไปซื้อจาม ขาม กระทะเพิ่มเติม

ส่วนที่เห็นเป็นโรงเรือนยาวๆ นั่นมีด้วยการสองฐานคือ ฐานการเลี้ยงไก่ไข่ เรามีไก่ไข่ ๔๐ ตัว ออกไข่ ๓๕-๓๗ ฟอง เมื่อขายไข่ไก่ให้กับชาวบ้านในชุมชนหรือโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน เราก็นำเงินมาซื้อหัวอาหารสำหรับ

เลี้ยงไก่ต่อไป ส่วนอีกฐานที่ต่อเนื่องกันคือ**ฐานการเพาะเห็ดนางฟ้า** เราใช้ก้อนหัวเชื้อเห็ดทั้งหมด ๒,๕๐๐ ก้อน ช่วงสามเดือนแรก เก็บผลผลิตได้ประมาณวันละ ๕๐-๖๐ กิโล แต่ช่วงนี้เก็บได้น้อยแล้วคะ เหลือวันละ ๕ กิโลเท่านั้นเอง

เดินมาอีกนิดนะคะ ตรงนี้เป็น**ฐานโรงปุ๋ยชีวภาพ** เราทำน้ำอีเอ็ม (EM) อีเอ็ม ย่อมาจาก Effective Microorganisms เป็นน้ำจุลินทรีย์ที่ได้จากการหมักผลไม้กับกากน้ำตาล เราใช้น้ำที่ได้ใส่ในบ่อปลาเพื่อบำบัดน้ำเน่าเสีย และรดน้ำต้นไม้ช่วยเพิ่มการเจริญเติบโต ส่วนผลไม้ที่เรานำมาหมักก็เป็นมะละกอ ฟักทอง กล้วยที่เน่าเสียแล้วนั่นเอง ส่วนที่อยู่ใกล้กับโรงปุ๋ยชีวภาพก็เป็น**ฐานการทำนา**ที่มีอยู่ ๓ ไร่ ครอบคลุมให้โรงช่วยเตรียมแปลงนา ส่วนพวกเราเป็นคนหว่านข้าว ดำนา พอถึงเวลาเก็บเกี่ยวก็จ้างรถมาเกี่ยวได้ข้าวมาเราก็เซ็นไปให้โรงสีข้าวที่อยู่ใกล้ๆ สีให้กระสอบละ ๑๐ บาท ปีนี้เราได้ ๑๐ กระสอบก็จ่ายค่าสีข้าวไป ๑๐๐ บาท ค่ะ ข้าวที่ได้ก็ขายในราคาถูกให้กับโครงการอาหารกลางวันอีกเช่นกัน

ฐานสุดท้ายที่อยู่ใกล้แปลงนา เป็น**ฐานการทำขนม**ครูให้แม่ครัวที่โรงเรียนซึ่งเก่งเรื่องทำขนมพื้นบ้านมาสอนพวกเรา ตอนนี้หนูทำขนมฟัก ขนมกล้วย ขนมสอดไส้ ขนมสายบัว ขนมเทียนไส้เค็ม ขนมตาล และข้าวต้มมัดเป็นแล้ว โดยเฉพาะขนมสายบัวเป็นขนมโบราณที่หาทานได้ยาก เราใช้ก้านดอกของบัวสายมาลอกเยื่อหุ้มออก หั่นขวางโรยเกลือแล้วนำไปผสมกับแป้ง น้ำตาล เสร็จแล้วหยอดลงในถ้วยตะไลหรือกระทงใบตอง โรยหน้าด้วยมะพร้าวขูด รสชาติหวาน มัน หนึบๆ อร่อยมากคะ นอกจากนั้นครูยังสอนให้ทำโดนัทที่มีส่วนผสมของเห็ดนางฟ้าด้วย

ทุกเย็นก่อนกลับบ้าน หนูจะอยู่ช่วยรดน้ำต้นไม้ในโรงเรียนเรา ใช้สายบัวรดแปลงผัก ใช้ระบบน้ำอัตโนมัติอย่างสปริงเกอร์รดแปลงข้าวโพด และใช้ระบบน้ำหยดรดผลไม้ต่าง ๆ ผลจากการเรียนรู้ในครั้งนี้ ครูให้เราทำนวัตกรรมด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้ทั้งหมด ๘ เรื่อง ตามจำนวนฐานต่างๆ เพื่อใช้ฝึกทักษะชีวิตและการทำงานให้นักเรียนต่อไป

ทุกวันนี้โรงเรียนของเรากลายเป็นโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๕ มีหน่วยงานองค์กรต่างๆ มาขอศึกษาดูงานอยู่เป็นประจำ รวมทั้งได้รับเชิญไปจัดนิทรรศการต่างๆ ด้วย นอกจากนั้น เวลาพอๆ แม่ๆ มารับลูกที่โรงเรียนก็มาเก็บผักที่โรงเรียนไปทาน บางคนก็นำปุ๋ยคอก หญ้าแห้งมาให้หรือมาเรียนรู้การทำเกษตรพอเพียงที่นี่

การเรียนรู้ทั้ง ๘ ฐานทำให้เด็กซึ่เกียจชอบความสบายอย่างหนู รู้จักความรับผิดชอบ ความอดทน ได้เรียนรู้ว่าข้าวปลาอาหารแต่ละอย่างเราได้มาอย่างไร และพ่อแม่ต้องเหนื่อยยากเพื่อเรามากแค่ไหนคะ

ตอนนี้หนูไม่อยากไปทำงานในเมืองแล้ว อยากเป็นชานาเหมือนพ่อเหมือนแม่ แต่ขอเป็นชานาที่ปลูกผักเลี้ยงไก่ เพาะเห็ดด้วยนะจ๊ะ จะได้มีพออยู่พอกินไม่ต้องไปเสียเงินซื้อ

แม่คงแปลกใจว่าทำไมหนูถึงทำอะไรเป็นหลายอย่างจากที่เมื่อก่อนหนูขี้ขลาดขี้กลัวไม่เป็น ก็เพราะที่โรงเรียนไม่ได้สอนให้เรียนหนังสืออย่างเดียวนะแม่ เขายังสอนวิชาชีวิตให้ด้วยจ๊ะ

เคล็ดลับความสำเร็จ
ความตั้งใจจริงในการทำงานของครูผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้บริหาร และคณะครูทุกคนในโรงเรียน รวมถึงความร่วมมือจากพ่อแม่ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนนครขอนแก่นโดยใช้โครงสร้างซิท (SEAT)

โรงเรียนนครขอนแก่น ขอนแก่น

“ ปีนี้รุ่งตะวัน เรียนอยู่ ม.๕ เป็นที่รักของเพื่อนๆ เป็นเด็กกิจกรรม มีงานบุญงานบวชที่ไหน หรือแม่แต่งงานโรงเรียน หากใครต้องการการแสดงรำไทย รุ่งตะวันต้องได้รับเลือกทุกครั้ง ขณะเดียวกันเธอยังร่วมในโครงการเพื่อนที่ปรึกษา (YC) ของโรงเรียนคอยแนะนำให้คำปรึกษากับเพื่อนที่มีปัญหาเรื่องต่างๆ รุ่งตะวันในวันนี้ช่างแตกต่างกับรุ่งตะวันคนเดิมอย่างสิ้นเชิง ”

เวที “เอาดีมาอวดกัน”

ต้นกบชีวิตติดลบ

“รุ่งตะวันมาจากครอบครัวที่แตกแยก เธอเลยกินเหล้า สูบบุหรี่ เอาหมดทุกอย่าง อยู่ที่บ้านก็ไม่มีใครสนใจ มาโรงเรียนครูก็ตำหนิ เพื่อนก็ไม่อยากคบเพราะเป็นเด็กเกเร เธอเลยรู้สึกอ้าว้าวเป็นธรรมดา” **อ.เครือวัลย์ พนมศิริ** เล่าถึงที่มาของพฤติกรรมเสี่ยงในอดีตของลูกศิษย์อย่างเข้าอกเข้าใจ และไม่ใช้มีแต่รุ่งตะวันคนเดียวที่เป็นเช่นนั้น

“เราสำรวจต้นทุนชีวิต เด็กๆ ลูกๆ ของเราในโรงเรียน แล้วพบว่าเขามีต้นทุนชีวิตต่ำมาก บางคนมาจากครอบครัวแตกแยก เป็นเด็กเกเร หนีเรียน ติดเกม Face Book

อินเทอร์เน็ต ทุกอย่าง เรียกว่ารู้ไม่เท่าทันสื่อ บางคนโดดเรียนไปเล่นเกม เข้าเรียนบ้างไม่เข้าเรียนบ้างตั้งแต่ชั้น ม.๑-ม.๓ บางคนติดกาจนผลการเรียนติดลบ เรียนไม่รู้เรื่อง สมาธิสั้นหรือบางคนก็ติดเที่ยว ติดการพนัน เหล้าและบุหรี ขาดความอบอุ่น จนโทษหาความรักผิดวิธี ก็คิดว่าจะปล่อยแบบนี้ต่อไปเรื่อยๆ ไม่ได้ เราจะต้องทำอะไรสักอย่าง”

หากมองด้วยปริมาณวัดด้วยจำนวนตัวเลข โรงเรียนนครขอนแก่น โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ซึ่งมีนักเรียนทั้งหมดมากถึง ๒,๒๕๒ คน และมีนักเรียนบกพร่องด้านการมองเห็นเรียนร่วมอีก ๘ คน อาจไม่ได้มีนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงมากกว่าโรงเรียนอื่นแต่อย่างใด แต่ด้วยการมองปัญหาอย่างป้องกันการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่ขั้นรุนแรงที่ยากต่อการแก้ไขของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และให้ภูมิคุ้มกันพัฒนาทักษะชีวิตให้กับเด็กมัธยมทั้งโรงเรียน ทำให้ อ.เครือวัลย์ หัวหน้างานแนะแนว เร่งจัดทำโครงการส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนนครขอนแก่นโดยใช้โครงสร้างซิท (SEAT) ขึ้น และได้รับทุนสนับสนุนจาก สสค.

SEAT = ?

SEAT คือกรอบแนวคิดในการดำเนินโครงการนี้
S : Students หมายถึง นักเรียนทุกคนในโรงเรียนนครขอนแก่น ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ทั้งนักเรียนกลุ่มทั่วไป กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีความสามารถพิเศษ และนักเรียนพิเศษเรียนร่วม

E -Environment หมายถึง สภาพแวดล้อม บุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน และองค์กรภายนอก

A -Activity หมายถึง การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิต ที่สำคัญ ๓ กลยุทธ์ คือ ใช้กระบวนการแนะแนว สร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ และสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีกิจกรรมต่างๆ เช่น เพื่อนที่ปรึกษา เปิดใจลูกรัก สานสายใยลูกรัก ไปจนถึงกิจกรรมพัฒนาทักษะอาชีพ

T-Tool หมายถึง สื่อ โปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิต เครื่องมือ CAI ตำรา เอกสาร นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ ความร่วมมือทุกฝ่าย ความช่วยเหลืออื่น ครู บุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

แนะแนว สร้างภูมิคุ้มกัน

“เริ่มจากสำรวจก่อนว่าเด็กทั้ง ๒,๒๕๒ คน แต่ละคนในโรงเรียนมีปัญหาอะไรอย่างไรบ้าง โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาแต่ละห้องเป็นคนดูแล เมื่อคัดเด็กที่มีปัญหาได้แล้ว จึงมาวิเคราะห์เป็นรายคนว่า เขามีปัญหาจากอะไร ไปเยี่ยมบ้าน พบพ่อแม่ ผู้ปกครอง ดูสภาพที่อยู่เขาว่าเป็นอย่างไร มีปัญหาอะไร แล้วจึงจัดกิจกรรมขึ้นมารองรับ สร้างกิจกรรมให้เด็กได้ทำ ได้มีส่วนร่วม”

หลังจากคัดกรองเด็กแล้ว อาจารย์เครือข่ายและอาจารย์ท่านอื่นๆ จึงคิดกิจกรรมขึ้นเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันจิตใจและปรับพฤติกรรมเด็ก เช่น มีห้องชมรม ห้องดนตรี ปรับปรุงสนามกีฬาให้เด็กมีกิจกรรมที่หลากหลาย จัดกิจกรรมเปิดใจเด็ก ไปจนถึงสานความสัมพันธ์เด็กกับครอบครัว และกิจกรรมจิตอาสาเพื่อนที่ปรึกษา และเพื่อนช่วยเพื่อน ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้เด็กทุกคนในโรงเรียนทุกคนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อเป็นการสานสัมพันธ์ระหว่างเด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยง เด็กพิการ และเด็กปกติ ให้เขารู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และลดความรู้สึกแปลกแยก

“อย่างรัฐตะวันนี่ หลังจากเข้าโครงการ ครูชักชวนให้เขามาเข้าชมรมนาฏศิลป์ โชคดีที่มาถูกทาง เขาชอบการแสดงออก รำได้สวยจนได้ไปออกงานต่างๆ เพื่อนๆ ก็ยอมรับ สังคมก็ยอมรับ เขาเลยปรับพฤติกรรมใหม่กลายเป็นเด็กกิจกรรม ช่วยงานโรงเรียน ช่วยงานครู-อาจารย์ตลอด

พอเขาผ่านจุดนั้นมาได้ เขาก็ชักชวนเพื่อนมาเข้าโครงการอีกหลายคน สร้างกลุ่มเพื่อนขึ้นมาช่วยเหลือสังคมตัวรัฐตะวันเองก็เป็นเพื่อนที่ปรึกษา คอยแนะนำเพื่อนๆ เวลา

มีปัญหา เป็นความเปลี่ยนแปลงของเด็กที่เราสนใจมาก เรามีเด็กพิการทางสายตาเรียนร่วมกับเด็กปกติด้วย เราจึงทำโครงการจิตอาสา เพื่อนช่วยเพื่อนด้วย ให้เด็กเขารู้สึกอยากช่วยเหลือเพื่อนเมื่อมีโอกาส พาเพื่อนเดิน เป็นธุระไปซื้อน้ำ ซื้อของให้เพื่อน หรือช่วยทำกิจกรรมบางอย่างที่เพื่อนตาเสียทำไม่ได้ ซึ่งเด็กๆ ก็เต็มใจช่วยเพื่อนๆ เป็นอย่างดี”

สานสายใยครอบครัว

เมื่อปลายน้ำคือโรงเรียน ต้นน้ำคือครอบครัว หากปลายน้ำปรับเด็กได้ แต่ต้นน้ำของเด็กยังไม่เข้าใจโรงเรียนหรือไม่เข้าใจลูก ไม่เข้าใจเด็กก็จะกลับไปปัญหาอีกเช่นเดิม การสานสายใยพ่อแม่ ลูก หรือผู้ปกครอง จึงเป็นตาข่ายป้องกันเด็กได้ดีที่สุด

กิจกรรมสานสายใยลูกรัก จึงเป็นอีกกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้พ่อแม่ลูก ได้รับฟังซึ่งกันและกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน ให้ลูกได้ถอด ถิ่นนอนหนุนตักพ่อแม่ ทำเอาลูกบางคนถึงกับร้องไห้ บอกว่าดีใจมากที่ได้เป็นครั้งแรกที่ได้หนุนตักแม่ เพราะตั้งแต่เล็กไม่เคยได้หนุนตักแม่เลย

“มีเด็กคนหนึ่งชื่อปริญญา เขาติดเกม แม่เขามาร่วมกิจกรรมแล้วร้องไห้หนักมาก ขอร้องไห้เขากลับมาเรียน สุดท้ายปริญญาก็ยอมกลับมาเรียน และเป็นเด็กกิจกรรม

ช่วยเหลือโครงการด้วย ครูถามเขาว่าทำไมถึงยอมกลับมาเรียนทั้งๆ ที่โดดอยู่หลายปี เขาบอกว่าเขาไม่อยากให้แม่ร้องไห้อีกแล้ว... ก็เป็นความประทับใจที่ครูเห็นจากกิจกรรมนี้ เด็กที่ปรับพฤติกรรมได้แล้ว เราจะให้เขาเป็นแกนนำไปเป็นเพื่อนที่ปรึกษาให้คำแนะนำเพื่อนๆ ทั้งในโรงเรียนและโรงเรียนอื่น อย่างปริญญาาก็ไปเป็นวิทยากรในหลายโรงเรียน เช่น ชมแพศึกษา อนุบาลภูเก็ต เป็นต้น สิ่งที่เราได้นอกจากจะได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์แล้ว เขายังรู้สึกตัวเองมีคุณค่า มีคนให้การยอมรับ เพื่อนๆ ของปริญญาที่เรียนห้องเดียวกัน แล้วติดเกม ปริญาชักชวนให้เลิก เพื่อนๆ ก็เลิกมาช่วยกิจกรรมของโรงเรียนแทน”

หากมองในภาพรวมของโครงการ ครูคิดว่าโครงการนี้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เราแก้ปัญหาลูกๆ หลายคนได้ มีโครงการต่อเนื่องเช่น โครงการคุณธรรม ๑ ห้องเรียน ๑ โครงการ เด็กมีการแลกเปลี่ยนความรู้ในการทำความดีกัน ชวนกันไปทำความดี เด็กบางคนเคยเป็นเด็กหลังห้องไม่ตั้งใจเรียนก็หันมาสนใจการเรียนมากขึ้น อันนี้เป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโรงเรียนซึ่งเราภูมิใจมาก”

ประสบการณ์ชีวิตของรัฐตะวันและปริญญา เป็นตัวอย่างความสำเร็จของโครงการที่พลิกฟื้นจากชีวิตติดลบกลับมาเป็นบวก ทั้งยังเป็นกำลังสำคัญในการช่วยเหลือนักเรียน

ให้เพื่อนๆ กลับตัวกลับใจมาสู่เส้นทางที่ถูกที่ควรโดยมีเขาเป็นพี่ที่ปรึกษาและเป็นแบบอย่าง ที่สำคัญโครงการนี้ยังได้สร้างภูมิคุ้มกันให้กับวัยรุ่นทั้งโรงเรียนให้พ้นจากพฤติกรรมเสี่ยง และเชื่อมสายใยครอบครัวไว้เหนียวแน่นจิตใจอีกชั้นหนึ่ง พร้อมกันนั้นในกระบวนการทำงานของโครงการได้สร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งทั้งครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักเรียนแกนนำเพื่อนที่ปรึกษา และเครือข่ายผู้ปกครองที่พร้อมให้ความร่วมมือ ทั้งหมดนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย หากขาดความรัก ความปรารถนาเป็นทุนตั้งต้น

เคล็ดลับความสำเร็จ

มุ่งมั่น ท่วมเท การกำหนดแผนการทำงานที่ชัดเจน การนำต้นทุนความรู้เดิมที่มีอยู่มาต่อยอด เพื่อยกระดับกระบวนการเรียนรู้ทักษะชีวิตอย่างรอบด้าน ร่วมกันให้ข้อคิด และจุดประกายความคิด “มีเพื่อนร่วมคิด มิตรร่วมสร้าง” ที่จะเดินเคียงคู่กับความความสำเร็จ

ลมหายใจของใบเตย

โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม เพชรบูรณ์

อีกทั้งงบประมาณจากสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) จำนวนหนึ่งแสนบาท ที่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งยวดกับเด็กนักเรียน ครู และประชาชน ถึง ๑,๕๗๐ คน ก็ไม่น่าจะถือว่าเป็นเงินทอนก้อนโตจนเกินไป

เพราะสำหรับพวกเขา เพียงแค่มองความคิดสร้างสรรค์ มีสองมือ กับแรงบันดาลใจ อะไรๆ ก็เป็นไปได้

หอมกลิ่นใบเตย

กลิ่นหอมชื่นใจที่ลอยกรุ่นอยู่ในชนมไทยนานาชนิด รวมทั้งสีสันที่ผสมผสานแต่งแต้มให้อาหารคาวหวานงดงาม ด้วยสีเขียว ทั้งสด เข้ม อ่อน งาม หลากหลายระดับ คือหนึ่งในคุณค่าของใบเตยที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาส่งผ่านจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

นอกจากการผสมอาหารให้สวยหอมแล้ว ใบเตยยังทรงคุณค่าในฐานะสมุนไพรดับร้อน แก้กะหาย แก้อ่อนเพลีย บำรุงหัวใจ ใช้ดับกลิ่นในสถานที่ต่างๆ ทั้งยังใช้เป็นพืชหลักในการประดิษฐ์ตกแต่งช่อดอกไม้ในพิธีการต่างๆ ทำพวงหรีด และทำดอกไม้จันทน์ ในงานฌาปนกิจ

ใบเตยเป็นพืชท้องถิ่นที่ปลูกง่าย และปลูกมากในตำบลนาเฉลียง ชาวบ้านรู้จักใช้ประโยชน์จากใบเตยมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย องค์กรความรู้เกี่ยวกับใบเตยลอยกรุ่นอยู่ทั่วไปไม่ต่างจากกลิ่นหอมของมัน

อาจารย์อารีย์ แก้วบังเกิด ผู้อำนวยการโรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม จึงเกิดแรงบันดาลใจขึ้นว่า น่าจะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้มาสร้างทักษะทางอาชีพเพื่ออนาคตที่ยั่งยืนให้แก่เด็กนักเรียน

ใบเตยหาง่าย ราคาไม่แพง ปลูกเองก็ยิ่งได้ ถ้าจะนำมาใช้เป็นสื่อสร้างการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน ต่อให้ต้องลองผิดลองถูกหลายรอบ ก็จะไม่สิ้นเปลืองงบประมาณมากนัก (ถ้าใบเตยหายาก ราคาสูง งานนี้คงไปไม่รอด) อีกทั้งยังสามารถดึงวิทยากรชาวบ้านมาถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็กๆ เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้

อีกเหตุผลหนึ่งคือ ใบเตยเป็นพืชที่ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการปลูก การเก็บมาใช้ หรือการทิ้งให้ย่อยสลายหลังการใช้

ล้วนแต่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับความตั้งใจที่จะให้เกิดขึ้นงานที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

คิดแล้วมีแต่ได้กับได้ ไม่ว่าจะฝ่ายเด็ก ฝ่ายครู หรือฝ่ายชาวบ้าน พิจารณาเหตุผลและประโยชน์รอบด้านแล้ว ท่านผู้อำนวยการโรงเรียนก็สั่งเดินหน้าโครงการ “ลมหายใจของใบเตย” ทันที

ชาวบ้าน เด็ก ครู เรียนรู้ร่วมกัน

โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม ก็ไม่ต่างกับอีกหลายร้อยหลายพันโรงเรียนในท้องถิ่นชนบท ที่ตั้งอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม รายได้ยังชีพโดยเฉลี่ยของชาวบ้านอยู่ในระดับต่ำ (พูดง่ายๆ ว่ายากจนนั่นเอง) อนาคตของเด็กๆ ส่วนใหญ่หลังจบการศึกษาในระดับมัธยม คือการแสวงหาอาชีพเพื่อหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว

แต่ความพิเศษของโรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม คือผู้บริหารและคณะครูที่ให้ความหวังไปถึงคุณภาพชีวิตในอนาคตยาวไกลของเยาวชนในท้องถิ่น แม้เมื่อผ่านระบบโรงเรียนไปแล้ว

โครงการ “ลมหายใจของใบเตย” จึงมีวัตถุประสงค์หลักอยู่ที่การสร้างโอกาสให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ รวมทั้งเยาวชนและชุมชน ได้รับความรู้และได้ฝึกทักษะ

สร้างสรรค์งานจากใบเตย สามารถสร้างสรรค์งานให้มีคุณค่ามากขึ้น และสามารถใช้เป็นแนวทางประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืนต่อไป

เมื่อวัสดุการเรียนการสอนและองค์ความรู้พร้อมสรรพ ลำดับต่อมาคือ ทำอย่างไรให้เกิดการเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วม ทำอย่างไรให้องค์ความรู้ที่ถ่ายทอดสลายกลายเป็นทักษะชีวิตที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของเยาวชน รวมทั้งคุณภาพของชุมชนโดยรวมได้อย่างแท้จริง

แผนงานที่ชัดเจนถูกออกแบบและจัดวางลำดับขั้น โดยความร่วมมือของหลายฝ่าย เริ่มต้นจากผู้บริหารโรงเรียนที่ถ่ายทอดแรงบันดาลใจไปยังครูและผู้เกี่ยวข้องในชุมชน มีการประชุมระดมความคิดและความรับผิดชอบ ร่วมกันจัดกิจกรรม ทั้งครู ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด และปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถเรื่องใบเตย

จากนั้นจึงเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติ การจัดแสดงผลงาน และการนำไปใช้จริง

บทเรียนใบเตย

จากแค่รู้จักชื่อหรือกลิ่นผ่านชนมหวาน เด็กๆ เริ่มเรียนรู้เรื่องใบเตย ตั้งแต่ชนิดและลักษณะของต้นเตย วิธีการตัด การทำความสะอาด การดูแลรักษา และวิธีนำไปใช้ (ที่มีมากมายจนไม่สามารถบรรยายได้หมด)

การเรียนรู้ผ่านการถ่ายทอดของลุงป้าน้าอาในชุมชน ทำให้เด็กๆ ได้ใกล้ชิดผู้ใหญ่ เกิดสายสัมพันธ์ต่างรุ่น ผู้อาวุโสทั้งหลายที่อาสาช่วยถ่ายทอดต่างก็รู้สึกภูมิใจที่ได้เป็น “ครูชาวบ้าน”

ยิ่งถึงช่วงของการลงมือปฏิบัติ ยิ่งเกิดความสนุกทั้งผู้เรียนผู้สอน (ไม่ใช่แค่เด็กๆ แต่คุณครูก็ได้เรียนรู้ร่วมกับชาวบ้านไปด้วย) ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาหาร การทำน้ำใบเตย การหัดแปลงร่างใบเตยเป็นดอกกุหลาบ การฝึกจัดกุหลาบใบเตยเพื่อใช้ในโอกาสต่างๆ สารพัดรูปแบบ และการทำดอกไม้จันทน์จากกุหลาบใบเตย

แข่งขันทักษะวิชาการ

การทำความเข้าใจประโยชน์ของใบเตย รวมทั้ง การทดลองนำไปใช้ ทำให้เด็กๆ ได้เรียนรู้เรื่องวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต การกินการอยู่ การดูแลสุขภาพ ฯลฯ จาก เรื่องเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ ได้รู้จักขั้นตอนพิธีการ งานมงคล ต่างๆ ได้เรียนรู้วงจรอาชีพที่เกี่ยวข้องกัน ระหว่างชีวิต ประจำวันกับผลิตภัณฑ์ใบเตย พร้อมๆ กับการเกิดสมาธิ ความมีวินัย และสุนทรียภาพทางจิตใจ จากการทำงาน ประดิษฐ์ที่ประณีตและสวยงาม

เมื่อมีการจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียน และ ผลิตภัณฑ์ฝีมือเด็กๆ ถูกนำไปใช้จริงในกิจกรรมต่างๆ ของ ท้องถิ่น เด็กๆ ก็ได้รับกำลังใจจากชุมชน ได้รับคำตอบแทน จากผลงานของตนเอง ต่างภูมิใจและดีใจที่มีรายได้ไปช่วย พ่อแม่ พ่อแม่เกิดความมั่นใจในตัวลูก เกิดความเชื่อมั่นต่อ โรงเรียน ชุมชนก็ได้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (ที่ชุมชน เองมีส่วนร่วมตลอดโครงการ) และได้ตระหนักถึงคุณค่าของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งหมดเป็นการประเมินผลและสรุป บทเรียนที่ชัดเจนยิ่งกว่าคะแนนสอบหรือรายงานฉบับใด

Green Roses กับความหมายที่ลึกซึ้ง

ผู้อำนวยการโรงเรียนยินยอมกุหลาบเขียวช่อใหญ่ ที่ใช้ตกแต่งห้องประชุมของโรงเรียนด้วยความรู้สึกอึดอัดใจ เบื้องหลังความงดงามแข็งแรงของช่อกุหลาบ คือ ความตั้งใจของเด็กๆ ผสานกับองค์ความรู้จากภูมิปัญญา ชาวบ้าน นี่ไม่ใช่เพียงความสำเร็จของโรงเรียน แต่เป็นความ ภูมิใจร่วมกันของทุกภาคส่วนในชุมชน

การพัฒนาอุปถัมภ์ใบเตยเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้ เกิดการใช้ประโยชน์มากที่สุด โดยการรังสรรค์ให้เป็นดอก กุหลาบสีเขียว (Green Roses) ไม่ใช่เพียงเพื่อความสวยงาม แปลกตา สามารถใช้แทนดอกไม้ทุกชนิดได้ในทุกกิจกรรม ตั้งแต่เกิดจนตาย เพียงเท่านั้น

แต่ชื่อ Green Roses ยังมีความหมายแฝงอยู่อย่าง มีนัยสำคัญอีกด้วย

Green แปลว่าสีเขียว หมายถึง ความเจริญงอกงาม ความสดชื่น และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

Roses แปลว่า กุหลาบ ซึ่งถือเป็นราชินีแห่งดอกไม้ แล้วยังหมายถึง ความสวยงาม ความอ่อนหวาน ที่ซ่อนนหาม อันแหลมคม มีภูมิคุ้มกันตัวเองที่จะไม่หลงไหลไปกับความ เย้ายวนของมลพิษ สามารถป้องกันตัวเองจากภัยคุกคาม ภัยรุกรานในรูปแบบต่างๆ ได้

อาจารย์อารีย์เชื่อมั่นว่า นอกจากทักษะอาชีพที่จะ ติดตัวเด็กๆ ไปตลอดแล้ว กระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดใน โครงการนี้ จะช่วยหล่อหลอมให้เด็กๆ เกิดความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าของตนเอง และเกิดทักษะชีวิตที่ช่วยยกระดับ คุณภาพเยาวชนไปพร้อมๆ กันด้วย

ความเกี่ยวข้องหลายระดับที่ใบเตยมีต่อวิถีชีวิต ทำให้ ทุกคนเชื่อมั่นว่า โครงการนี้จะต้องนำไปสู่ความยั่งยืน

ยกตัวอย่างเรื่องดอกไม้จันทร์ อาจารย์อารีย์บอกว่า “การทำดอกไม้จันทร์ ถึงจะไม่ใช่ธุรกิจที่สร้าง กำไรก้อนโตๆ แต่ก็สามารถดำเนินได้อย่างต่อเนื่อง เพราะ สามารถขายได้ตลอด ทำแล้วเก็บไว้รอขายได้ทั้งปี ไม่มีเสีย ไม่บูด ไม่เน่า ถึงจะเป็นดอกไม้สำหรับคนตาย แต่ตราบดีที่ มนุษย์ยังเวียนว่ายตายเกิด ธุรกิจนี้จะไม่วันตายแน่นอน” เป็นข้อสรุปที่ไม่อาจปฏิเสธได้จริงๆ

เคล็ดลับความสำเร็จ

ความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหาร การเลือกใช้ องค์ความรู้เดิมในชุมชน กับทรัพยากรที่หาง่าย ต้นทุน ต่ำและวิทยากรชาวบ้านที่พร้อมให้ความร่วมมือ อย่างต่อเนื่องจริงจัง

การจัดการศึกษาโดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สู่วิถีชีวิตที่ยั่งยืน

โรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา ศรีสะเกษ

“ลมแล้งที่โชยชายเหมือนเป็นสัญญาณว่าหน้านาจะผ่านไปอีกครั้ง แม้รวงข้าว ท้องแก่จะใกล้เป็นสีทอง หากจะมีประโยชน์อันใดในเมื่อต้องพักการทำงานไปอีกหลาย เดือน ไม่มีใครอยากย้ายไปทำงานไกลบ้าน ไกลลูก ไกลเมีย แต่เมื่อปากท้องยังต้องให้อิ่ม เงินทองจึงต้องหา จะให้อยู่บ้านทำกินอะไร”

หน้านาผ่านไปแล้ว....พ่อ แม่ย้ายไปทำงานเป็น กรรมกรในเมืองใหญ่ ชีวิตเด็กนักเรียนก็ต้องดำเนินต่อไป ไม่มีใครถามสักคำว่าจะอยากทำอะไร บางทีเหงๆ เบื่อมากๆ ก็ไปเล่นกับเพื่อน ซึ่งก็ไม่มีอะไรให้ทำมากนัก นอกจากเล่น เกม นั่งคุยกัน ตายายที่อยู่ด้วยก็ช่างกันได้ทุกเรื่อง หาวาไป สุมหัวกินเหล้าบ้าง ดมกาวบ้าง บอกให้ตั้งใจเรียนบ้าง แต่จะ เรียนไปทำไมเมื่อจบไปก็ไม่ได้เรียนต่อ ต้องไปเป็นกรรมกร รับจ้างอยู่ดี

บ้านน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่ง ในจังหวัดภาคอีสานที่มีปัญหาแรงงานย้ายถิ่นเมื่อหมดฤดู ทำนา เมื่อพ่อไปทางแม่ไปทาง ลูกหลานที่อยู่บ้านก็ว่าแห้ว ครูที่โรงเรียนจึงเหมือนพ่อแม่คนที่สองที่เด็กจะพึ่งพิงได้ แต่ จะทำอย่างไรให้พ่อแม่ไม่ต้องอยู่ไกลลูก - หลาน นั่นคือสิ่งที่ **ครูกาญจนา ยอดมาลี** ครูโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยาคำนึงหา ทางออกอยู่ตลอดเวลา

เกษตรพอเพียงพาพ่อแม่กลับบ้าน

“ถ้าจะแก้ปัญหาเด็ก ก็ต้องแก้ปัญหาผู้ใหญ่ก่อน เมื่อเด็กขาดความอบอุ่น เพราะพ่อแม่ต้องไปทำงานต่างถิ่น เราก็ต้องหาวิธีดึงพ่อแม่กลับมาทำมาหากินที่บ้าน เด็กๆ ก็จะมีพ่อแม่ดูแลให้ความอบอุ่นมากขึ้น เราต้องคิดหาทางสร้าง อาชีพให้พ่อแม่เพิ่มขึ้น แต่จะไปสอนพ่อแม่ตรงๆ ก็คงไม่ใช่ เรื่อง เราก็สอนที่ตัวเด็กก่อน และเกษตรพอเพียงนี่แหละ คือคำตอบที่ยั่งยืน”

ครูกาญจนาบอกอย่างนั้นก่อนที่จะเล่าให้ฟังต่อว่า โครงการ**การจัดการศึกษาโดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงสู่วิถีชีวิตที่ยั่งยืน** ซึ่งได้รับทุนจาก สสค. นี้มีหลักการ สำคัญคือให้เด็กมีความรู้เสริมทักษะอาชีพ เรื่องเกษตร อินทรีย์ ปลูกผัก ปลูกพืช ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ไปจนถึง ปลาตู้ เพื่อให้เขามีความรู้ สามารถนำความรู้ไปชักชวน พ่อแม่ให้ทำงาน มีอาชีพโดยที่ไม่ต้องไปทำงานไกลๆ นอกจากนี้โครงการนี้ยังเสริมทักษะชีวิตของเด็กเรื่อง มารยาท และเท่าทันพิษภัยทางสังคมด้วย

๑๖ ศูนย์การเรียนรู้ สร้างงาน สร้างอาชีพ สอนทักษะชีวิต

เมื่อคิดได้แล้วว่าวิถีพอเพียงและเกษตรอินทรีย์ คือแนวทางที่จะช่วยเด็กๆ และครอบครัวได้ ครูกาญจนาจึงร่วมกับอาจารย์ท่านอื่นๆ ในโรงเรียนวางแผนงานว่าจะสร้างฐานการเรียนรู้ขึ้นมา ๑๖ ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่

- ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๑ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๒ คนไทยมารยาทดี
- ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๓ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๔ คนไทยยุคใหม่
- ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๕ ชยะเป็นมลภาวะของโลก
- ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๖ มนาวในทอซีเมนต์
- ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๗ แก้วมังกร
- ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๘ ปุ๋ยและน้ำหมักชีวภาพ
- ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๙ พืชผักปลอดสารพิษชีวิตปลอดภัย
- ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๑๐ พืชไรในชุมชน
- ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๑๑ การขยายพันธุ์พืช
- ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๑๒ พลังงานสีเขียว
- ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๑๓ ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๑๔ การเพาะเลี้ยงปลาสวยงาม
- ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๑๕ สวนพฤกษศาสตร์ในโรงเรียน
- ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๑๖ ไม้ดอกไม้ประดับ

“ไม่ว่าจะทำอะไรอย่าลืมมองบริบทในท้องถิ่น อย่างหมู่บ้านของครูเป็นที่แล้ง เราต้องเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับหมู่บ้าน เช่น การเลือกปลูกแก้วมังกร เพราะแก้วมังกรเป็นพืชทนแล้ง แม้น้ำน้อยก็อยู่ได้ หรือการทำปุ๋ยและน้ำหมักชีวภาพ นอกจากจะไม่ทำลายธรรมชาติแล้ว ยังช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลงลงไปอีก

“อีกอย่างหนึ่งก็คือ การให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรามีปราชญ์ชาวบ้าน มีผู้รู้ เราก็ต้องพาเด็กไปหาไปดู ไปเรียนรู้ บ้านเราทอผ้าไหมสวย ชาวบ้านมีฝีมือด้านทอผ้า เราก็พาเด็กๆ ไปศึกษาเรื่องการทอผ้า ตั้งแต่การปลูก

หม่อน ย้อมไหม ไปจนถึงการทอ หรือมีชาวบ้านบางคนที่มีฝีมือด้านการจักสาน เราก็เชิญท่านมาให้ความรู้เด็กๆ”

เมื่อศูนย์การเรียนรู้เสร็จสรรพก็ถึงคราวปฏิบัติให้เห็นผลจริง นักเรียนตั้งแต่ ม. ๑-๖ จัดเป็น ๑๖ กลุ่ม คณะชั้นปี คณะเพศ เพื่อให้พี่ดูแลน้อง สอนน้องได้ อีกทั้งยังเป็นกุศโลบายให้เด็กเล็กมีมารยาทต่อผู้ใหญ่ (กว่า) ส่วนพี่โตก็ได้ฝึกภาวะความเป็นผู้นำ นำน้องๆ ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจากครู

แบ่งกลุ่มแล้วก็มาถึงขั้นตอนเลือกเด็กแกนนำ ๙๐ คน ซึ่งก็ไม่่ง่ายนัก เพราะเด็กยังขาดความกล้าที่จะเสนอตัวเป็นหัวหน้า จึงมีเด็กสมัครเป็นแกนนำเพียงครึ่งหนึ่งของจำนวนที่ต้องการ ครูที่ปรึกษาเลยต้องคัดแกนนำเพิ่ม จึงได้หัวหน้าทีมครบแต่ละส่วนงาน ทำหน้าที่คอยเป็นกำลังสำคัญช่วยครูประจำศูนย์การเรียนรู้ในการถ่ายทอดความรู้และฝึกปฏิบัติให้กับนักเรียนในโรงเรียนอย่างครบถ้วน

ลงมือปฏิบัติ

ในหนึ่งปีการศึกษาเด็กๆ ทั้ง ๑๖ กลุ่ม จะได้ศึกษาค้นหาความรู้ในแต่ละศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์ละ ๔ สัปดาห์ สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง สลับกันไป เดือนแรก กลุ่มหนึ่ง เรียนรู้ที่ศูนย์ ๑ กลุ่มสองก็เรียนรู้ที่ศูนย์ ๒ ไล่เรียงกันไป พอครบเดือน (๔ ครั้ง) กลุ่มหนึ่งก็ย้ายไปศูนย์ ๒ กลุ่มสองย้ายไปศูนย์ ๓

“เดือนแรก เด็กยังไม่ได้อะไรกันมากนัก เหมือนเป็นการเรียนทฤษฎีมากกว่า พอเดือนที่ ๒ จึงเริ่มเตรียมดินปรับหน้าดิน เตรียมอุปกรณ์ ซึ่งเด็กทั้ง ๑๖ กลุ่มเป็นผู้ดูแล

ผลผลิตร่วมกัน ไม่ได้กำหนดว่ากลุ่มเธอปลูกแก้วมังกร กลุ่มชั้นทำปุ๋ย ที่ทำอย่างนั้นเพราะอยากให้เด็กมีความรู้หลายๆ เรื่องทั้งการปลูกพืช เลี้ยงปลา และเรื่องมารยาท ให้เขามีความรู้แบบองค์รวมมากกว่าจะเจาะจงไปเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

“พอครบปีการศึกษา (๒ เทอม) เด็กก็เข้าครบทั้ง ๑๖ ศูนย์การเรียนรู้ บางอย่างก็มีผลผลิตให้เก็บเกี่ยวแล้ว แต่บางอย่างก็ยังไม่ มี เช่น พวกพืชผักบางอย่าง หรือปลาสวยงามก็เก็บผลผลิตขายได้ก่อน แต่แก้วมังกรยังเก็บผลผลิตไม่ได้ เด็กก็ได้เรียนรู้ว่าไม่ควรปลูกพืชชนิดใดชนิดหนึ่งชนิดเดียว แต่ควรปลูกพืชผสมผสาน เพื่อให้มีผลผลิตเก็บเกี่ยวเป็นรายได้สม่ำเสมอ

หรือศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่นก็มีทั้งสอนการสานกระจาด ตะกร้า หรือทอผ้า เด็กๆ ได้เรียนรู้ว่าเมื่อว่างจากการทำมาหากิน ก็ยังทำสิ่งเหล่านี้เป็นอาชีพเสริมได้ เพียงแต่พวกเขาต้องมีความขยัน อดทน รับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนั้นเด็กยังได้เรียนรู้วิถีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่มีประโยชน์”

พาพ่อกลับบ้าน

จากเด็กที่ไม่สนใจเรียนเอาแต่เที่ยวเล่น เมื่อโครงการนี้สร้างงาน สร้างอาชีพให้พวกเขาได้ เด็กเริ่มปรับตัว มีความรับผิดชอบมากขึ้น อดทน มีวินัย และมีมารยาทดีขึ้น ซึ่งข้อสรุปนี้ได้จากการทำแบบวัดผล และการสังเกตของครู ส่วนผู้ใหญ่ในชุมชน พ่อแม่ผู้ปกครอง เมื่อได้ฟังลูกหลานเล่าและเห็นว่าทางโรงเรียนมีศูนย์การเรียนรู้ที่สร้าง

รายได้ได้จริง ก็เริ่มเข้ามาขอข้อมูล ดูงานแล้วนำกลับไปทำที่ไร่ ที่สวนตนเองบ้าง

“แรกๆ ผลผลิตยังไม่มากนัก เราก็แบ่งให้เด็กๆ เอาไปกิน พอมีมากขึ้นก็เริ่มมีขายบ้าง รายได้ที่ได้ก็เก็บเข้าธนาคารโรงเรียน หากใครจะลงทุนอะไรก็มาเบิก ส่วนพวกกระจาด ตะกร้า เรายังผลิตได้ไม่มาก เลยเก็บไว้ใส่ฝัก หรือผลิตผลจากศูนย์ต่างๆ ไว้เป็นของฝากให้กับคนที่มาดูงาน ถึงจะไม่ได้อะไรเป็นตัวเงิน แต่เด็กก็ได้ความภูมิใจว่าผลงานของเขา拿去ใช้ประโยชน์ได้จริงๆ”

หน้าแล้งเวียนมาถึงอีกแล้ว แต่ปีนี้ต่างจากปีก่อน พ่อแม่ไม่ต้องไปทำงานรับจ้างต่างเมืองอีกแล้ว เมื่อได้ปลูกพืชผักสวนครัวหมุนเวียนไว้กิน ไว้ขาย แม้จะมีรายได้เพิ่มขึ้นไม่มากมาย แต่ก็ไม่ถึงกับขัดสนเช่นเดิม เพราะพืชผักเหล่านั้นใช้กินเองได้ จนไม่ต้องไปซื้อไปหาให้เสียสตางค์

เคล็ดลับความสำเร็จ

การร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจจากทุกๆ ฝ่าย ทั้งอาจารย์ในโรงเรียน ผู้ปกครอง ไปจนถึงปราชญ์ชาวบ้าน

กิจกรรมบูรณาการโครงการสาระท้องถิ่น เรื่อง “กล้วย พืชล้ำค่าคู่บ้านเขายายกะตา” โรงเรียนบ้านเขายายกะตา ลพบุรี

“ถ้าการพัฒนาคนง่ายเหมือนปอกกล้วย เราคงไม่ต้องสรรหาสารพัดวิธี สารพัน
กระบวนการ มาสร้างคนให้มีคุณภาพ เพื่อนำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพ
ยิ่งถ้าคนที่กำลังจะถูกสร้างนั้น เป็นเด็กวัยเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล สภาพ
ครอบครัวยากจน ครอบครัวขาดความรู้และเวลาในการดูแล เพราะมีปัญหาปากท้องเป็น
เรื่องสำคัญเฉพาะหน้า อนาคตที่รอเด็กๆ อยู่ ไม่ใช่การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น แต่เป็นการ
รับสืบทอดภาระการ “ทำมาหากิน” เลี้ยงดูตนเองและครอบครัว”

ทั้งผู้บริหารและครูโรงเรียนบ้านเขายายกะตา ต่าง
ตระหนักถึงความสำคัญของคุณภาพชีวิตนักเรียนหลังจบ
การศึกษา จึงร่วมกันคิดค้นหาวิธีการที่จะช่วยให้เด็กๆ
“คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น” และเห็นแนวทางประกอบ
อาชีพ สามารถเลี้ยงตัวได้ในบริบทท้องถิ่น
เมื่อคิดถึงบริบทของท้องถิ่น ครูก็นึกถึงอะไรที่หาได้
ง่าย ๆ ใกล้เคียง ไม่ต้องใช้ทุนมากมาย ทำประโยชน์ได้หลาก
หลาย สามารถสร้างอาชีพและรายได้ และดำเนินการได้
ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คำตอบจึงลงที่ “กล้วย”
พืชท้องถิ่นรอบโรงเรียนที่ใครๆ ก็รู้จักมาตั้งแต่เกิด

จับเข้าคุย สร้าง “กล้วย” เป็นเครื่องมือ

แต่กล้วยจะช่วยเด็กๆ ได้อย่างไร หรืออีกนัยหนึ่ง
เด็กๆ จะได้เรียนรู้อะไรบ้างจากกล้วย

อยู่ๆ ครูจะบอกเด็กๆ ว่า กล้วยมีประโยชน์ ทำกินก็ได้
ทำขายก็ดี และแจกสูตรทำอาหารจากกล้วยให้เด็กทุกคน
โดยหวังว่าคุณภาพชีวิตของเด็กจะดีไปเอง การเรียนรู้อย่าง
แท้จริงและยั่งยืนคงไม่ใช่ “เรื่องกล้วยๆ” เพียงเท่านั้นแน่นอน
บรรดาครูจึงหันหน้าเข้าหากัน ประชุมระดมสมอง
จากผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารโรงเรียน ตัวแทนครูผู้สอน ตัวแทน
พ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียน ตัวแทนองค์กรส่วนท้องถิ่น และ
ตัวแทนนักเรียน เพื่อค้นหาวิธีการใช้กล้วยเป็นเครื่องมือ
พัฒนาคุณภาพชีวิต ที่สอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด

คำถามเพื่อเด็กๆ

คำถามเหล่านี้ จึงเกิดขึ้นกับคุณครูและผู้บริหาร
โรงเรียนบ้านเขายายกะตา อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
ทำอย่างไร จึงจะช่วยให้เด็กๆ มีอนาคตที่ดีขึ้น
ทำอย่างไร ให้เด็กๆ กล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น
ใฝ่เรียนรู้ อันเป็นที่กระพือพื้นฐานของชีวิตที่จะช่วยให้เกิด
การพัฒนาอย่างรอบด้าน
ทำอย่างไร เด็กๆ จึงจะรู้จักนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ใน
ชีวิตประจำวัน นำไปสู่การมีอาชีพ มีรายได้ สามารถดำรง
ชีวิตอยู่ในท้องถิ่นอย่างมีความสุข

เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๔ ถึงเดือนกันยายน ๒๕๕๕
คือช่วงเวลาที่กล้วย ก้าวเข้ามาเป็นหัวใจของกิจกรรมบูรณา
การโครงการของโรงเรียนบ้านเขายายกะตา มีนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๙๘ คนเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก

การเรียนรู้ที่แตกหน่อ ขยายกอ

จะมีกล้วยได้ ก็ต้องเริ่มด้วยการปลูกกล้วย แปลง
เกษตรสวนกล้วยจึงเป็นกิจกรรมแรกสุด เด็กๆ ได้เรียนรู้
“วิถีแห่งกล้วย” กล้วยมีกี่ชนิด กล้วยเติบโตอย่างไร เด็กๆ

แปลงเกษตรสวนกล้วย แหล่งวัตถุดิบอันทรงคุณค่า

ได้คำตอบจากการสังเกต และการค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ใน
ท้องถิ่น เช่น วิทยาลัยเกษตร สหกรณ์ตำบล ศูนย์ศิลปาชีพ
 ฯลฯ ได้ลงมือปลูก สังเกตและบันทึกการเจริญเติบโต
หัดทำปุ๋ยชีวภาพ ฝึกทำรายงานและประเมินผล ได้รู้ว่
สารพัดวิชา เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษา
อังกฤษ ศิลปะ ฯลฯ สามารถบูรณาการได้ในสวนกล้วย
(ทั้งยังสนุกกว่านั่งเรียนในห้องสี่เหลี่ยมหลายเท่า)

เมื่อกล้วยแข่งกันแทงหน่อขึ้นเป็นลำต้นอวบใหญ่
ใบหนา ดอกกล้วยหรือหัวปลีเริ่มผลิใบ และเครือกล้วย
ปรากฏให้เห็นทั่วสวน เด็กๆ ก็เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้
ประโยชน์จากกล้วย ตั้งแต่รากถึงยอด ลำต้นทำอะไรได้บ้าง
ใบ ก้าน ดอก ผล เปลือก ทั้งอ่อนแก่ ดิบ สุก สดแห้ง
มีคุณสมบัติอย่างไร และจะนำคุณสมบัติเหล่านั้นมาใช้
ประโยชน์ทางไหนได้บ้าง ตั้งแต่ชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน
อาหารการกิน สิ่งประดิษฐ์เครื่องใช้ ศิลปะอันละเมียดละไม
ไปจนถึงงานบุญประเพณีต่างๆ

กิจกรรมการเรียนรู้หลากหลาย ไม่ว่าจะ เป็น งาน
ใบตอง ต่อด้วย ผลิตภัณฑ์แปรรูป และ สรรบสี่ภาค ทำให้
เด็กได้รู้จักการทำกระทงใบตอง บายศรี กระจาดสาจาก
ใยกล้วย กระจ่าเชือกกล้วย สารพัดอาหารหวานคาวและ

บายศรีสร้างสรรค์

บางส่วนจากเมนูอร่อยแบบกล้วยๆ

สองนักเรียนเกษตรสวนกล้วย

จากกล้วยกลายเป็นกระจาด

กรรมวิธีการถนอมกล้วยไว้กินนานๆ เด็กๆ ได้แลกเปลี่ยน
เรียนรู้กับกลุ่มแม่บ้านและผู้ใหญ่ใจดีในชุมชนที่เต็มใจ
ถ่ายทอดความรู้ให้ลูกหลาน เพราะได้รับรู้และเข้าใจทั่วกัน
ว่า ทุกคนกำลังร่วมกันสร้างอนาคตที่ดีให้กับชุมชน สังคม
การเรียนรู้ค่อยๆ ขยายวงกว้างขึ้นเรื่อยๆ

เติบโตครบวงจรตามอย่างกล้วย

นอกจากเด็กๆ จะอัศจรรย์ใจกับการค้นพบคุณ
ประโยชน์มหาศาลของกล้วย ยังนำไปสู่กระบวนการต่อยอด

ทำเอง อร่อยเอง

ความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่สิ้นสุด เช่น การคิดค้นสูตรอาหารใหม่ๆ ทั้งรูปลักษณ์และรสชาติ การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ สิ่งของ เครื่องใช้ในรูปแบบที่แตกต่าง การออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อการจำหน่าย การคำนวณต้นทุนการผลิตและผลกำไร การคิดค้นวิธีประหยัดต้นทุนเพื่อความคุ้มค่า รวมทั้งการค้นหาสถานที่จัดจำหน่าย ในกิจกรรม สหกรณ์ BANANA ช่วยให้ได้ศึกษา ได้เรียนรู้เศรษฐศาสตร์เบื้องต้นที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ ขณะเดียวกัน เด็กๆ ก็ยังได้เรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมพื้นฐานผ่านความรับผิดชอบทั้งในฐานะผู้ผลิตและผู้บริโภคอีกด้วย เรียกได้ว่าปลูกเอง แปรรูปเอง ขายเอง อย่างครบวงจร เช่นเดียวกับต้นกล้วยที่แตกหน่อ เติบโต ออกปลี ให้ผล และแตกหน่อขยายกอ เป็นวัฏจักรการเติบโตของงามที่ต่อเนื่องไม่สิ้นสุด

การคลุกคลีอยู่กับกล้วยตั้งแต่ต้นจนจบ ได้เห็น ได้สัมผัสจากการลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน ทำให้เด็กๆ ได้มองเห็นภาพรวมของกระบวนการอย่างชัดเจน ได้เรียนรู้การจัดการอย่างเป็นระบบ ฝึกคิด ฝึกวางแผน ฝึกวิเคราะห์ แยกแยะ ฝึกรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังเป็นการเรียนรู้แบบปลายเปิดที่ไม่มีการจำกัดกรอบหรือตัดสินถูกผิด ทำให้เด็กๆ รู้สึกสนุกสนานกับการคิด และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การทดลองลงมือทำ การเรียนรู้ข้อผิดพลาด การค้นหาวิธีการแก้ไข การทดลองคิดใหม่ทำใหม่ เกิดการสรุปทบทวนได้ด้วยตนเอง

กิจกรรมการ **เผยแพร่ผลงานโครงการและผลิตภัณฑ์จากกล้วย** ผ่านเว็บไซต์โรงเรียน รวมทั้งการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ คือหนึ่งด้านการประเมินผลความสำเร็จจากความร่วมมือของทุกฝ่าย ที่สำคัญคือ เด็กๆ ได้ตระหนักถึงศักยภาพของตนเอง เกิดความภาคภูมิใจในผลงานที่ได้รับการยอมรับ เกิดความเชื่อมั่นในอนาคต ที่แม้จะยังไม่ถึงในวันนี้ แต่สิ่งที่ได้เรียนรู้อย่างแจ่มแจ้ง เป็นต้น

ทุนใหม่ที่ช่วยให้เด็กทุกคนมีทักษะในการพึ่งตนเอง มีความพร้อมเพียงพอสำหรับการประกอบกิจการงานอาชีพ และมีแนวโน้มในการเป็นสมาชิกชุมชนที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ ในแต่ละช่วงเวลาทั้ง ๖ กิจกรรมดำเนินไป จึงหล่อหลอมให้เด็กๆ เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงขึ้นตลอดเวลา สิ่งที่ได้เห็นได้ชัดที่สุด คือ ความกล้า นักเรียนกล้าที่จะคิด กล้าที่จะแสดงออก และกล้าที่จะตัดสินใจ ส่งผลให้การจัดกิจกรรมบูรณาการโครงการที่เป็นเรื่องยากสำหรับนักเรียน ขยายโอกาสเป็นเรื่องง่ายไปในทันที

ดอกล้วยที่สวยงามที่สุดในโลก

“ครูครับ...ผมตั้งใจที่ปลูกผมเรียนจบแล้ว ทำขนมคุกกี้ กล้วยตาก และเค้กกล้วยหอมเป็นอาชีพได้”

เพียงแค่ประโยคเดียว เป็นคำตอบที่ยิ่งใหญ่แทนการประเมินโครงการจากหน่วยงานใดๆ ช่วยสร้างกำลังใจให้ครูผู้มานะที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ดียิ่งๆ ขึ้น การที่ผู้ปกครองใส่ใจกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่โรงเรียนจัดให้กับบุตรหลาน แสดงถึง ความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างบ้านและโรงเรียน และการจัดการเรียนการสอนสนองตอบความต้องการของนักเรียนได้

ยิ่งไปกว่านั้น การจัดการเรียนรู้แบบแยกส่วนเฉพาะในสาระวิชาของตนเองของครูผู้สอน ได้เปลี่ยนเป็นรูปแบบการสอนแบบองค์รวม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งหมดเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมบูรณาการการเรียนรู้ในรูปแบบโครงการ

วันนี้ เด็กๆ บ้านเขายายกะตาเปลี่ยนไป สังคมการเรียนรู้เกิดขึ้นแล้ว ทั้งจากสวนกล้วย และจากทุกภาคส่วนในชุมชน พร้อมๆ กับกระบวนการพัฒนาคุณภาพเยาวชนที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ทุกสิ่งที่มีอยู่ในเนื้อในตัวเด็กๆ คือใบรับประกันความยั่งยืนขององค์ความรู้ ที่นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีของทุกคน

เคล็ดลับความสำเร็จ
ความพร้อมและความเข้าใจกระบวนการทำงานที่เป็นรูปธรรมร่วมกันของบุคลากรทั้งโรงเรียน ผันวกับความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการประสานงานกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น

ร้านน้ำชาโรงเรียน เปิดโลกการเรียนรู้เพื่อเด็กไทย

“ก๊อดตาแต” คำๆ นี้จะได้ยินกันบ่อย ในหมู่คนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แปลว่า “ไปร้านน้ำชา”
ทำไมเขาถึงชักชวนกันไปร้านน้ำชา
ร้านน้ำชามีอะไรดี

“ก๊อดตาแต” หรือ “ร้านน้ำชา” ปลูกสร้างเป็นเพิงเล็กๆ แบบเรียบง่าย มีโต๊ะ เก้าอี้ และอุปกรณ์ชงชาเป็นหลัก เสริมด้วยการจำหน่ายอาหารเช้า เช่น ข้าวต้ม ข้าวเหนียวชนิดต่างๆ หรือโรตีสี่ แต่หลักๆ คือบริการเครื่องดื่ม น้ำชา กาแฟ โอวัลติน ซึ่งเปิดบริการตั้งแต่เช้าถึงค่ำ ตลอดทั้งวัน จะมีลูกค้าแวะเวียนเข้าร้านเพื่อดื่มน้ำชาและพูดคุย รับประทานอาหารควราสังคม แลกเปลี่ยนและถกความคิดในเรื่องต่างๆ ทำให้เกิดความอุ่นใจได้ว่า ยังมีมิตรร่วมถิ่นฐานบ้านเกิด เมื่อเกิดปัญหายังมีเพื่อนคอยช่วยเหลือกัน ถือเป็นบริการผูกความสัมพันธ์ที่ดีในทางอ้อม ในแต่ละชุมชนจึงมีร้านน้ำชาเป็นแหล่งพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนข่าวสารของคนในชุมชนอยู่หลายแห่ง

จุดเริ่มต้นของร้านน้ำชาสอนชีวิต

จากวิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นได้ตนเอง ได้จุดประกายความคิดให้กับฉัน (ครูชูโรยา อาแต) ครูโรงเรียนบ้านคอลลอดตันทอง โรงเรียนในชุมชนเล็กๆ เขตอำเภอ

หนองจิก จังหวัดปัตตานี เนื่องด้วยวัฒนธรรมร้านน้ำชาเป็นวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมในชุมชนบ้านคอลลอดตันทอง โดยร้านน้ำชาจะเป็นที่รับประทานอาหารเช้าและพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในแต่ละวันของคนในชุมชน เมื่อประกอบกับยามเช้าเป็นช่วงเวลาที่ได้รับแจ้งในการไปทำงานของผู้ปกครอง ทำให้ไม่มีเวลาในการเตรียมอาหารเช้าให้กับบุตรหลาน เด็กบางคนจึงไม่ได้กินอาหารเช้าก่อนมาโรงเรียน หรือต้องฝากท้องไว้ที่ร้านน้ำชา ร้านน้ำชาจึงเหมือนเป็นครัวที่สองของทุกคนครอบครัวยามเช้าวันใหม่มาเยือน

จากแนวคิดเรื่องครัวที่สอง และการเป็นสถานที่สังสรรค์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดยามเช้าของร้านน้ำชา ประกอบความต้องการให้เด็กนักเรียนได้กินอาหารเช้าก่อนเข้าเรียน จึงทำให้โรงเรียนของเราเสนอโครงการ **“ร้านน้ำชาโรงเรียน เปิดโลกการเรียนรู้เพื่อเด็กไทย”** กับสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) เพื่อเป็นแหล่งอาหาร และต้นแบบการเรียนรู้เชิงบูรณาการ อีกทั้งยังส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการประกอบอาชีพอีกด้วย

“คอลลอดตันทอง” ร้านน้ำชาเพื่อหนู

“คอลลอดตันทอง” หรือ “KHOLO TEA” คือชื่อร้านน้ำชาของเรา เราขายอาหารเช้าราคาถูกให้แก่เด็กนักเรียนและชุมชน มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ เป็นผู้บริหารจัดการร้าน ภายใต้การดูแลของคณะครูและชุมชน หากมองในแง่สาระการเรียนรู้ร้านน้ำชาคอลลอดตันทองเกิดขึ้นเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตให้เด็กๆ ได้พัฒนาทักษะความคิด

อย่างเป็นระบบ ฝึกทักษะการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเอง ค้นหาความชอบ เห็นคุณค่าของตนเอง แก้ปัญหานักเรียนที่ไม่ได้รับประทานอาหารเช้า อีกทั้งยังช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ประสานมือ ประสานใจ ร่วมกันพัฒนา “คอลลอต”

เมื่อโครงการผ่านได้รับความเห็นชอบจากโรงเรียน และได้รับอนุมัติงบประมาณจาก สสค. เราก็เริ่มแผนการดำเนินงาน โดยแบ่งการทำงานออกเป็น ๓ เทอม

ในเทอมแรก เราวางแผนดำเนินงานและเตรียมบุคลากร แสวงหาแนวร่วมทั้งจากชุมชน จากบุคลากรในโรงเรียน และที่สำคัญแนวร่วมจากนักเรียน

เราจัดเวทีประชาคม ระดมความคิดและความร่วมมือจากผู้ปกครอง หน่วยงานรัฐ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และขอการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือในด้านของความคิด แรงกาย และทุนทรัพย์ ได้แนวร่วมจากชุมชนมาพอให้ได้ชื่นใจ

ส่วนอีกด้านหนึ่งงานภายในโรงเรียน จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานร้านน้ำชา ประชุมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนการดำเนินกิจกรรมร้านน้ำชา แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับคณะกรรมการทุกคนไปดำเนินการแผนการดำเนินงานที่เราแบ่งหน้าที่กัน หลักๆ มี ๒ ส่วน ส่วนแรกการจัดทำหลักสูตรบูรณาการทั้ง ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้เรื่องร้านน้ำชาในโรงเรียน และส่วนที่ ๒ คือฝึกอาชีพการทำอาหารและขนมพื้นบ้านแก่นักเรียนและชุมชน เช่น การทำข้าวยา ชาชัก ข้าวเหนียวปิ้ง และให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการร้านน้ำชา เช่น การทำบัญชีรายรับรายจ่าย การบริการลูกค้า

ในส่วนของนักเรียน เราวางแผนให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ -๓ ทั้ง ๘๖ คน เป็นเป้าหมายหลัก เมื่อเรารอบอกกับเด็กๆ ว่า “พวกเขาจะเป็นเจ้าของร้านน้ำชา”

นักเรียนร่วมกันวางแผนและออกแบบรูปแบบการดำเนินงานของร้านน้ำชา

ทุกคนตื่นเต้นกันมากทีเดียว เราสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของ ให้กับเด็กตั้งแต่เริ่มแรก ด้วยการให้เขาช่วยกันวางแผนและออกแบบรูปแบบการดำเนินงานของร้าน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และกำหนดภาระงานของแต่ละฝ่าย

ชุมชนและคณะครู ร่วมแรง ร่วมใจช่วยกันสร้างร้านคอลลอต

เทอม ๒ แผนงานทุกอย่างเริ่มเป็นรูปเป็นร่างขึ้น ผู้ปกครองมาช่วยกันก่อสร้างร้านน้ำชา บางคนสนับสนุนไม่ บางคนแม้ไม่มีเงินมากพอ แต่ก็ร่วมด้วยช่วยกันบอกกล่าว “ผมขอช่วยแรงครูแล้วกัน” น้ำใจจากชาวบ้านเหล่านี้ส่วนหนึ่งล้วนเกิดจากความปรารถนาดีที่เขามีต่อเด็กๆ อยากให้เด็กๆ ได้ฝึกอาชีพ และมีอาหารเช้างอก เพราะอย่างที่รู้กันในชุมชนว่าโรงเรียนของเราเป็นโรงเรียนขยายโอกาส นักเรียนร้อยละ ๖๐ มาจากครอบครัวฐานะครอบครัวไม่ติดกัน ร้านน้ำชาโรงเรียนจึงเป็นความหวังเล็กๆ ที่จะทำให้เด็กๆ มีรายได้ และได้ออมท้องไปพร้อมกัน

เสียงตอกไม้ ขึ้นโครงร้านตั้งอยู่ในฝั่งหนึ่ง ส่วนอีกด้านหนึ่ง ทุกสัปดาห์เวลาทั้ง ๒ คาบในการเรียนพัฒนาทักษะชีวิต เด็กนักเรียนชายจะได้ฝึกทำชาชัก ส่วนเด็กนักเรียนหญิงก็ฝึกปรุงอาหาร ทั้งทำข้าวยา ไข่ต้ม ข้าวเหนียวปิ้ง และอาหารเช้าต่างๆ ไว้สำหรับขายในร้าน ฝึกหมุนเวียนเปลี่ยนกันไป

เรียนรู้การทำนาฬิกา (ข้าวยา) ไข่ต้ม ปิ้ง (ข้าวเหนียวปิ้ง) ขนมถั่วแปบ

ในแต่ละชั้นปี กว่า ๑ เดือน ครูจึงคัดแกนนำกลุ่ม ๑๐ คน เพื่อดูแลเพื่อนและน้องที่กำลังจะได้เป็นพ่อค้าแม่ขายหน้าใหม่ โดยแบ่งออกเป็นฝ่ายต่างๆ และมีหัวหน้าในแต่ละฝ่ายคอยดูแล เช่น นักเรียนชายดูแลเรื่องขายน้ำชา นม น้ำ ฝ่ายทำความสะอาดร้าน ฝ่ายขายอาหาร โดยผู้ดูแลหน้าร้านจะใช้คนกลุ่มละประมาณ ๑๐ คน ส่วนที่เหลือก็จะเป็นฝ่ายบัญชี ล้างจาน เตรียมของ ทำความสะอาด คละกันไป ตั้งแต่ ม.๑-๓

ร้านน้ำชา ร้อนๆ พร้อมเสิร์ฟ

เมื่อเข้าเทอม ๓ หลังจากเด็กฝึกทำชาชัก และอาหารอื่นๆ จนฝีมืออยู่ตัวแล้ว เราจึงพาเด็กๆ ไปออกร้านตามงานต่างๆ เพื่อให้เขามีประสบการณ์การบริการคนหมู่มาก ไม่ตื่นคน และมีใจพร้อมที่จะบริการ และเป็นการประชาสัมพันธ์ร้านไปในตัว จากนั้นไม่นานก็ถึงเวลาเปิดร้านน้ำชา “คอลลอต”

วันนี้ ถือเป็นวันพิเศษของโรงเรียนเราอีกวันหนึ่ง เด็กนักเรียน ม.๑ - ๓ กลุ่มแรก เตรียมอาหารไว้พร้อมพร้อมครูเรียกนักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึง ป.๖ มากินอาหารเช้า เด็กบางคนบอกไม่มีเงิน ครูจึงบอกว่า “ไม่เป็นไร วันนี้เปิดร้าน พี่เขาให้กินฟรี” เราเชิญคณะกรรมการการศึกษาชาวบ้าน ผู้ปกครองและโรงเรียนใกล้เคียงมาร่วมงานเปิดร้าน มีการสวดมนต์อวยพรตามหลักศาสนา

จากวันนั้นตั้งแต่วันที่ ๗.๑๕ น. - ๘.๑๕ น. ความคึกคักเล็กๆ จึงเกิดขึ้นที่ร้านน้ำชาคอลลอต โรงเรียน

ออกร้านนอกสถานที่ ฝึกจากสถานการณ์จริงและประชาสัมพันธ์ร้านคอลลอต

ลีลาชาชัก

บ้านคอลลอตนอย เสียงเจี๊ยวจ๊าวส่งน้ำชา กาแฟ อาหารของนักเรียน ครู และผู้ปกครองที่มาส่งบุตรหลาน ดั่งไม่ขาดระยะ ก่อนที่จะปิดร้านเพื่อให้นักธุรกิจรุ่นเยาว์ไปเข้าเรียน และจะมีนักเรียนกะใหม่มาเปิดร้านอีกครั้งตั้งแต่เวลาเที่ยงจนถึงบ่ายโมง

พอถึงปลายเดือนก็มีการสรุปบัญชีรายรับรายจ่าย และแบ่งเงินปันผลให้นักเรียนในโครงการ แต่นอกเหนือจากเงินที่ได้รับแล้ว การประเมินผลยังพบว่านักเรียนมีประสิทธิผลทางการเรียนสูงขึ้น มีการคิดที่เป็นระบบขึ้น มีทักษะการทำงานกับผู้อื่นดีขึ้น อีกทั้งยังสนใจอยากทำงานประกอบอาชีพ ทหารายได้เข้าครอบครัวเพิ่มขึ้นด้วย และที่สำคัญเด็กๆ มีความกระตือรือร้น อยากมาโรงเรียนมากขึ้น

ส่วนเด็กนักเรียนในชั้นอื่นๆ ก็มีอาหารเช้าที่ถูกลูกศิษย์มาฝากด้วย ด้านความสัมพันธ์กับชุมชนก็เกิดความใกล้ชิดกันมากขึ้น มีความไว้วางใจกันมากขึ้น คนชุมชนยินดีให้การสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนอย่างเต็มที่ อีกทั้งชุมชนยังมีความห่วงใยโรงเรียนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้ปัญหาความไม่สงบจะเกิดขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้โรงเรียนต้องหยุดการเรียนการสอน ร้านน้ำชาต้องปิดบริการ บางครั้งเด็กๆ เตรียมตัวไขว่คว้าขาย เมื่อโรงเรียนหยุดกะทันหัน ของที่เตรียมไว้ก็ต้องแจกจ่ายไปกินเน่าเสีย รายได้ส่วนหนึ่งหายไป แต่เราก็ไม่หมดหวัง คณะครูยังพานักเรียนไปออกร้านงานต่างๆ ตามแต่โอกาสจะอำนวยให้เขาได้ฝึกอาชีพ ฝึกทักษะต่อไปเท่าที่จะทำได้

สุดท้าย อยากบอกทุกคนว่า
“สถานการณ์ความไม่สงบไม่ใช่อุปสรรคขัดขวางการพัฒนา ณ ปลายด้ามขวานนี้ยังมีสิ่งดีๆ ที่รอคอยท่านสัมผัสและรอคอยความช่วยเหลือจากท่าน”

เคล็ดลับความสำเร็จ

การสร้างความรู้สึกร่วมกันและเป็นเจ้าของ การวางแผนให้ดีและเตรียมตัวให้พร้อม อยู่เสมอสำหรับโอกาสที่มาถึง

การเพาะเห็ดนางฟ้า และการแปรรูปอาหารจากเห็ด

โรงเรียนบ้านไชยมงคล (สืบสินวิทยา) นครราชสีมา

... แชนด์ แซบเด๋ ของแซบมากมี ของดีเก่าแก่ ของพ่อของแม่ ตั้งแต่โบราณ
ของกิน ทั่วแคว้นแดนใด บ่มีของไม่ แซบคือบ้านเฮา
อาหาร ราคาประหยัด มีสารพัด ทั้งหวานทั้งคาว
ของสูง คือไข่มัดแดง ราคาไม่แพง อร่อยไม่เบา
ของต่ำ ที่แสนอร่อย คือต้มบักหอย ใส่กับลาบเทา(เทาคือสาหร่ายน้ำจืด)
นอกนั้น ให้เลือกเอาเอง ผมจะร้องเพลง ให้ท่านเลือกเอา...

เห็ดอย่างน้ำพริกหนุ่มเห็ด น้ำพริกเผาเห็ด น้ำพริกนรกเห็ด
เกี้ยวเห็ด ไส้กรอกเห็ด เต้าฮวยนมสดเห็ด เห็ดชุบแป้งทอด
วุ้นกะทิเห็ด ข้าวเกรียบเห็ด นางเล็ดหน้าเห็ด ฯลฯ

ไม่ว่าจะเป็นอาหารชนิดไหน ครูและนักเรียนที่
โรงเรียนของเราก็สามารถนำเห็ดไปตัดแปดแปลงเป็นส่วน
ประกอบได้แทบทั้งนั้น แลมนักเรียนที่นี่ยังรู้จักปลูกเห็ด
นางฟ้าไว้ทำอาหารกลางวันด้วยตัวเอง ที่สำคัญยังได้วิชา
ความรู้ติดตัวไปอีกด้วย ดังนั้น อยู่ที่ไหนก็ไม่มีทางอดตาย
ถ้าได้มาเรียน “วิชาเห็ด” จากที่นี่

“วิชาเห็ด”...เรียนสนุก ก็ได้ สร้างอาชีพ

ก่อนอื่น ต้องขอเล่านะครั้นว่า โรงเรียนของผมเป็น
โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่สอนเด็กนักเรียนตั้งแต่
ชั้นอนุบาลปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ นักเรียนส่วนใหญ่
มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน พ่อแม่หาเช้ากินค่ำ และ
ระเห่ร่อนมาจากถิ่นอื่นเพื่อทำงานรับจ้างในพื้นที่ใกล้
โรงเรียน ที่มีทั้งฟาร์มหมู ฟาร์มไก่ และโรงงานทำแป้งมัน
สำหรับ ส่วนบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของพวกเขาก็เป็นแค่
กระต๊อบหลังเล็กๆ ที่มีแต่หลังคาถิ่นแดดกันฝนเท่านั้น
ดังนั้นเมื่อเด็กที่นี่เรียนจบ ม.๓ พ่อแม่จึงไม่มีเงินทุนส่งให้
เรียนต่อ ต้องออกมาขายแรงงานเหมือนคนรุ่นพ่อรุ่นแม่ต่อไป
ฟังแล้วชีวิตเหมือนน่าเศร้านะครับ แต่ผมคิดว่าความ
ยากจนแก้ไขได้ด้วยปัญญา แม้เด็กเหล่านี้จะไม่มีทุนทาง
สังคมเทียบเท่ากับเด็กในเมือง แต่สิ่งที่พวกเขาสามารถจะ
สร้างให้ตัวเองได้คือ “ทุนชีวิต”

เสียงเพลง “อีสานแซบ” ของสมัย อ่อนวงศ์
“ผู้เป็นยอดขุนพลแดนแห่งแดนสยาม” ทำให้ผม (ครูกิตติ
ปอบอ) ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านไชยมงคล (สืบสินวิทยา)
อดอมยิ้มไม่ได้ เพราะถ้าฟังเพลงนี้ให้จบก็จะรู้จักวัตถุดิบใน
การทำอาหารอีสานบ้านเฮาอีกเยอะแยะมากมาย อย่างไข่
มัดแดง ปลาชิว ปลาร้า ปลาช่อน ส่วนเมนูอาหารก็อร่อย
ไชยอ้อมมีทั้งลาบ ทั้งก้อย ทั้งแกงที่เล่าสามวันสามคืนก็ยังไม่
หมดเลยละครับ

แต่ที่ฟังเพลงนี้แล้วครีมนอกครีมนใจเป็นพิเศษ เพราะ
ผมคิดว่าต่อไปเพลงอีสานแซบคงต้องเต็มเนื้อร้องไปด้วยว่า
ของดีบ้านเฮานั่นมีเห็ดนางฟ้าด้วยเด้อ เพราะเห็ดนางฟ้า
นอกจากจะนำมาต้มยำทำแกงแล้ว ยังสามารถนำไปแปรรูป
เป็นอาหารชนิดอื่นๆ ได้อีกมากมาย อย่างที่โรงเรียนของผม
ทำมาแล้ว ซึ่งมีทั้งเห็ดสวรรค์ ที่นำเห็ดไปทอดแล้วปรุงรส
แหม่มเห็ด ที่ใช้เห็ด เกลือ น้ำตาลทราย ข้าวเหนียวหนึ่ง
กระเทียมมาคลุกเคล้าเข้าด้วยกัน จากนั้นนำมาห่อเป็นมัด
แล้วหมักไว้จนได้รสเปรี้ยวกำลังดี รวมถึงอาหารแปรรูปจาก

ทุนชีวิตที่ว่าเป็นคือการรู้จักแปลงทุนความรู้ที่มีอยู่เป็น
อาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับตัวเอง พวกเขาอาจไม่มี
โอกาสเรียนจนจบสูงๆ แต่หากพวกเขาได้เรียนที่โรงเรียน
บ้านไชยมงคล (สืบสินวิทยา) แห่งนี้ ผมเชื่อว่าเด็กนักเรียน
เหล่านี้จะได้ทุนชีวิตกลับไปสร้างเนื้อสร้างตัวในอนาคต
สามารถพึ่งพิงตัวเองได้

ด้วยสภาพแวดล้อม และสภาพความเป็นอยู่ของ
นักเรียน และผู้ปกครองทำให้ทางโรงเรียนของเราจัดการ
เรียนการสอนโดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาปรับใช้เพื่อให้นักเรียน
เกิดการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ และเป็นแนวทางในการประกอบ
อาชีพได้ โดยโครงการเพาะเห็ดนางฟ้าก็เป็นอีกโครงการหนึ่ง
ที่โรงเรียนได้ดำเนินการภายใต้หลักปรัชญาที่ผ่านมาจาก
โรงเรียนสามารถนำผลผลิตที่ได้มาแปรรูปเป็นอาหารจาก
เห็ดได้อย่างหลากหลาย จนได้รับรางวัลเหรียญทอง ๓ ปีซ้อน
ในการนำนักเรียนเข้าแข่งขันงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน
ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โครงการเพาะเห็ดนางฟ้าของโรงเรียนเกิดขึ้น ๓ ปี
ที่แล้ว เมื่อครูคำพันธ์ แสงจำปาย้ายมาเป็นครูที่โรงเรียน
ของเรา เธอได้นำความรู้เกี่ยวกับการเพาะเห็ดนางฟ้า และการ
แปรรูปอาหารจากเห็ดมาสู่นักเรียนและคุณครูในโรงเรียน
แรกที่เดียวผมเห็นเธอเพาะเห็ดที่ได้กลับบ้านพักครู แต่ก็ไม่
ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเพราะสภาพแวดล้อมไม่อำนวย
ตอนหลังผมจึงชักชวนให้เธอตัดแปลงเรือนเพาะชำต้นไม้
มาเป็นเรือนเพาะเห็ดแทน แต่ก็ยังไม่ได้มาตรฐานของ
เรือนเพาะเห็ดที่ดี เนื่องจากหลังคาทรงตรงที่คลุมด้วย
สแลนดัดไม้ไม่สามารถป้องกันฝน และแสงแดดได้ ทำให้ผลผลิต
ที่ได้น้อย มีหน้าเข้าเมื่อถึงฤดูฝน น้ำฝนก็ตกลงมาถูกก้อนเชื้อ
เห็ดทำให้เกิดราดำ ก้อนเชื้อเน่าเสียเร็ว ทางคณะครูจึงคิด
กันว่าเราน่าจะปรับปรุงเรือนให้มีประสิทธิภาพ นี่จึงเป็น
ที่มาให้เรานำเสนอข้อมูลไปยังสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่ง
การเรียนรู้และพัฒนาเยาวชน (สสค.) เพื่อรับการสนับสนุน
ด้านงบประมาณในการทำ “โครงการเพาะเห็ดนางฟ้า
และการแปรรูปอาหารจากเห็ด” โดยนำเงินที่ได้ไปจัดทำ
เรือนเพาะเห็ด และนำนักเรียนไปศึกษาดูงานยังแหล่ง
เรียนรู้ภายในชุมชน

ส่วนความสนใจในการเพาะเห็ดของครูคำพันธ์นั้น เธอ
เล่าให้ผมฟังว่า สามีของเธอรับราชการเป็นทหารอยู่ในค่าย
สุธรรมพิทักษ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ค่ายแห่งนี้
นี้เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของเหล่าทหาร
สามีของเธอจึงพลอยได้รับความรู้ต่างๆ ไปด้วย รวมถึงการ

เพาะเห็ดและการแปรรูปอาหารจากเห็ด ที่สุดสองสามมี
ภรรยาที่เลขาหารายได้พิเศษด้วยการแปรรูปอาหารจากเห็ด
เพื่อจำหน่ายเป็นของฝาก เมื่อย้ายมาเป็นครูที่โรงเรียนนี้
ครูคำพันธ์จึงรับอาสาทำโครงการอาหารกลางวันเพื่อเด็ก
อย่างแข็งขัน รวมถึงรับผิดชอบโครงการใหม่นี้ด้วย

นอกจากนั้น เหตุที่เราเลือกเพาะเห็ดนางฟ้า ก็เพราะ
เป็นเห็ดที่เพาะพันธุ์ได้ง่าย ใช้ระยะเวลาในการเพาะเลี้ยงสั้น
มีรสชาติอร่อย และมีคุณค่าทางโภชนาการสูง แลผมยังมี
สรรพคุณช่วยป้องกันโรคหวัด ช่วยการไหลเวียนเลือดให้ดีขึ้น
และช่วยป้องกันโรคกระเพาะ ที่สำคัญโรงเรียนของเรา
สามารถนำเห็ดนางฟ้ามาทำเป็นอาหารกลางวันให้เด็กๆ ใน
โรงเรียนได้อย่างหลากหลายอีกด้วย

กระบวนการเพาะเห็ด ที่ครูและเด็กลงมือด้วยกัน

ก่อนหน้าที่จะมีเรือนเพาะเห็ดที่ได้มาตรฐานจาก
งบประมาณของ สสค. ทางโรงเรียนเคยซื้อก้อนเชื้อเห็ดมา
ทดลองเพาะ ๑,๐๐๐ ก้อน ปรากฏว่าเสียหายแทบทั้งหมด
เพราะสภาพแวดล้อมและอุณหภูมิไม่เหมาะสม แต่หลังจาก
ที่ได้ปรับปรุงเรือนสำหรับเพาะเห็ดให้มีขนาด ๕ x ๑๐
เมตร พร้อมชั้นวางก้อนเห็ดเสร็จเรียบร้อยแล้ว หนทางข้าง
หน้าก็ดูมีความหวังมากขึ้น ครูคำพันธ์เริ่มเดินหน้าพาเด็กๆ ไป
ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการเพาะเห็ดเป็นลำดับแรก

ความจริง ตัวเธอเองก็มีความรู้ความสามารถในเรื่อง
นี้ครับถ้วน แต่ครูคำพันธ์คิดว่าอยากให้เด็กได้ไปเห็นการใช้
ชีวิตจริงๆ ของเกษตรกรที่เพาะเห็ดซึ่งมีเทคนิควิธีการและ
ภูมิปัญญาชาวบ้านที่น่าสนใจ เธอจึงติดต่อประสานงานกับ
วิทยากรท้องถิ่นเพื่อช่วยอธิบายให้ความรู้แก่เด็กๆ เรื่องการ
ดูแลรักษาเรือนเพาะเห็ด การรดน้ำ การเพาะก้อนเชื้อเห็ด
ตลอดจนการแปรรูปอาหารจากเห็ด อย่างไรก็ตาม การเพาะ
ก้อนเชื้อเห็ดนั้นทางโรงเรียนไม่สามารถทำเองได้ เพราะต้อง
ใช้อุปกรณ์และงบประมาณค่อนข้างสูง จึงจำเป็นต้องซื้อก้อน
เชื้อเห็ดจากฟาร์มที่อยู่ในชุมชน

ครั้งนั้น เมื่อนักเรียนระดับชั้น ม.๑ - ม.๓ จำนวน
๗๘ คน ได้ไปเรียนรู้การเพาะเห็ดจากวิทยากรข้างนอก ทาง

วิทยากรได้มอบก้อนเชื้อเห็ดให้นักเรียนคนละ ๕ ก้อน เพื่อไปฝึกเพาะเลี้ยงต่อบ้าน ครูคำพันเห็นเป็นโอกาสอันดีจึงให้เด็กๆ นำความรู้จากการศึกษาเรียนรู้ก้อนเชื้อเห็ดที่นำไปเพาะที่บ้าน มาต่อยอดที่โรงเรียนต่อไป

เมื่อเด็กมีความรู้ และโรงเรียนมีโรงเพาะเห็ดที่ได้มาตรฐาน ทางโรงเรียนจึงจัดหาก้อนเชื้อเห็ดจำนวน ๒,๐๐๐ ก้อน ซึ่งเพียงพอต่อการผลิตเพื่อจำหน่ายและให้นักเรียนรับประทานมาเพาะในโรงเรือนหลังใหม่ ปรากฏว่าได้ผลผลิตดีสามารถนำมาทำเป็นอาหารกลางวัน และแปรรูปอาหารจากเห็ดได้หลากหลาย โดยเฉพาะเห็ดสวรรค์ และแหวนเห็ดกลายเป็นสินค้าขายดีของโรงเรียน และกลายเป็นของฝากที่มีชื่อเสียง มีคนในชุมชนมาสั่งซื้อมากมายเพื่อเป็นของฝากในเทศกาลต่างๆ รวมถึงทางโรงเรียนจัดเป็นกระเช้าของฝากผู้มาเยี่ยมมาเยือนอีกด้วย

งานนี้ผมคิดว่าครูและนักเรียนต้องทำงานประสานกันเป็นใจเดียวจึงจะออกมาสำเร็จ ครูต้องมีความตั้งใจที่จะถ่ายทอดความรู้ ลองผิดลองถูกสูตรการแปรรูปอาหารจากเห็ดไปพร้อมๆ กับนักเรียน ส่วนนักเรียนก็ได้เรียนรู้เรื่องต่างๆ ตั้งแต่การสร้างโรงเรือนเพาะเห็ดที่ได้มาตรฐาน ขั้นตอนการแปรรูปอาหารจากเห็ด ไปจนถึงวิธีการจัดจำหน่าย เรียนรู้เรื่องความสามัคคีจากการช่วยกันทำความสะอาดก้อนเชื้อเห็ด และการช่วยกันเก็บผลผลิต เรียนรู้เรื่องความประหยัด จากการที่มีเห็ดไว้รับประทานในโครงการอาหารกลางวันโดยไม่ต้องซื้อหา เรียนรู้เรื่องความซื่อสัตย์จากการที่ครูมอบหมายให้จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายจากการเพาะเห็ดเพื่อจำหน่ายให้กับชุมชน และเรียนรู้เรื่องความมีระเบียบวินัยจากการดูแลรักษาโรงเรือนเพาะเห็ด การรดน้ำ และการเก็บผลผลิต

บูรณาการความรู้สู่เรื่อง “เห็ด”

เนื่องจากโครงการนี้ได้รับผลตอบรับที่ดี เป็นที่ยอมรับของชุมชน ผู้ปกครองและบุคคลทั่วไป จนได้รับ “รางวัลหนึ่งนวัตกรรม หนึ่งโรงเรียน” ของระดับเขตการศึกษา ทางโรงเรียนจึงได้บรรจุโครงการเพาะเห็ดนางฟ้า และการแปรรูปอาหารจากเห็ด เข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอนทางอาชีพ “หนึ่งโรงเรียนหนึ่งผลิตภัณฑ์” กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง การแปรรูปอาหารจากเห็ดนางฟ้า เป็นหลักสูตรเพิ่มเติม ให้แก่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ทุกคนได้เรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ พร้อมขยายผลไปยังนักเรียนชั้นอื่นและผู้สนใจต่อไป

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเรียนรู้เรื่องการเพาะเห็ดและการแปรรูปอาหารจากเห็ดจะอยู่ในชั่วโมงการงานอาชีพที่มีแค่ ๒ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ แต่ผมก็ยังเชื่อว่าเด็กๆ ได้เรียนรู้อะไรมากกว่านั้น เพราะนอกจากเด็กๆ จะได้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รู้จักหารายได้ระหว่างเรียน พวกเขายังสามารถบูรณาการความรู้ในวิชาอื่นๆ มาใช้ในการทำโครงการนี้ได้เป็นอย่างดี

เช่นเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ผ่านการวัดการเจริญเติบโต หรือการชั่งน้ำหนักของเห็ด รวมถึงจากการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย หรือเรียนรู้วิชาศิลปะจากการวาดรูปประกอบ การออกแบบตกแต่งผลิตภัณฑ์ และการจัดกระเช้าต่างๆ เรียนรู้วิชาสุขศึกษา จากการค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าทางโภชนาการของเห็ด

ยิ่งไปกว่านั้นเด็กๆ ยังได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง เช่น ในการเพาะเห็ดนางฟ้าพบว่าไม้ค้ำครูพืชที่สำคัญคือ แผลงหวี และแผลงปีกแข็ง เด็กๆ จึงช่วยกันค้นคว้าหาข้อมูล และทดลองนำน้ำหมักสมุนไพรจากดาวเรือง ตะไคร้ และลูกสะเดามาฉีดพ่น ผลปรากฏว่าน้ำหมักจากลูกสะเดาใช้ได้ผลดีที่สุด ส่วนสภาพอากาศที่ร้อนมากเกินไป จนเป็นอุปสรรคต่อการออกดอกของเห็ดเด็กๆ ก็ช่วยกันแก้ไขด้วยการนำสแลนสีดำมาใช้กรองแสง ซึ่งช่วยเก็บความชื้นในโรงเรือนได้ระดับหนึ่ง

แค่เห็ดนางฟ้าอย่างเดียว ไม่น่าเชื่อใช้ไหมล่ะครับว่า จะสามารถต่อยอดความรู้ไปได้มากมายขนาดนี้ ผมคิดว่าถ้าในชุมชนของเรามีของดีหรือภูมิปัญญาอะไรที่อยู่ใกล้ตัวเราก็สามารถนำมาเรียนรู้ เพิ่มมูลค่า สร้างอาชีพและสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในชุมชนทั้งชาวบ้าน ครู และนักเรียนได้เหมือนที่โรงเรียนผมนี้แหละ

ว่าแต่...จะกล้าลองดูสักตั้งไหมล่ะครับคุณครู

เคล็ดลับความสำเร็จ

ความเอาใจจริงเอาใจ และความเอาใจใส่ของครูทุกคนในโรงเรียน โดยเฉพาะครูที่เป็นหัวหน้าโครงการที่จุดประกายให้เกิดกิจกรรมนี้ รวมถึงความคิดสร้างสรรค์ของครูและนักเรียนในการแปรรูปอาหารจากเห็ดได้อย่างหลากหลาย

ส่งเสริมนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ เรื่องสมุนไพรใกล้ตัว

โรงเรียนบ้านนาขอม นครสวรรค์

“แม่ครับ...ผมรู้สึกครั่นเนื้อครั่นตัว สงสัยจะเป็นหวัดแน่เลย” ผมบอกกับแม่ในเช้าวันหนึ่งที่ตื่นขึ้นมาแล้วรู้สึกปวดศีรษะ มีอาการเหมือนจะเป็นไข้ แทนที่แม่ของผมจะเดินไปหยิบยาพาราเซตามอล แม่กลับบอกกับผมว่า “รอเดี๋ยวนะลูก แม่จะไปเด็ดยอดฟ้าทะเลลายโจรข้างบ้าน มาต้มให้ดื่ม วันนี้นอนพักเยอะๆ เดียวก็หาย”

กานพลู

กระวาน

ลูกใต้ใบ

เวลาเป็นไข้เจ็บป่วยเล็กๆ น้อยๆ แม่ของผมไม่เคยต้องไปซื้อหาหยูกยาที่ไหน เพราะที่ตำบลนาขอม อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ของเรา ทั้งเด็กเล็กเด็กโต ผู้ใหญ่ในหมู่บ้านต่างรู้ดีว่าแค่เดินเข้าไปในสวนข้างบ้านเราก็จะมียาสมุนไพรใกล้ตัวไว้ใช้สอยมากมาย

ก่อนหน้านี้นี้ คนในหมู่บ้านของผมปลูกพืชสมุนไพรไว้ที่บ้านเยอะแยะ เช่น ฟ้าทะเลลายโจร รางจืด ขมิ้นชัน กะเพรา ทองพันชั่ง กระเจี๊ยบแดง มะขามป้อม ย่านาง มะรุม ชุมเห็ดเทศ บอระเพ็ด เสลดพังพอน มะแว้ง ฯลฯ แต่พอเวลาผ่านไปคนรุ่นปู่ย่าตายายล้มหายตายจาก ความรู้เรื่องสมุนไพรก็พลอยหายตามไปด้วย ถึงขนาดที่คนรุ่นหลังไม่รู้ว่ามีสมุนไพรชนิดนั้นๆ มีชื่อเรียกว่าอะไร และมีสรรพคุณอย่างไรบ้าง

แต่สองปีที่ผ่านมา หลังจากที่บ้านนาขอมของผม ทำโครงการส่งเสริมนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้เรื่องสมุนไพรใกล้ตัว นอกจากนักเรียนอย่างผมจะรู้จัก

สมุนไพรต่างๆ แล้ว ก็ยังขยายความรู้ในเรื่องนี้ไปสู่เรื่องอื่น ๆ อีกด้วย

“เชิญชมสวนสมุนไพรที่โรงเรียนบ้านนาขอมครับ”

เช้าวันนั้นผมได้รับมอบหมายจากครูวัชชัย จินดาศรี ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาขอม ตำบลนาขอม อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ และครูประชา อุ่นเจริญ ครูสอนวิชาเกษตรที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการนี้ ให้เป็นมัคคุเทศน์นำเพื่อนๆ จากต่างโรงเรียนเดินชมสวนสมุนไพรที่อยู่ภายในโรงเรียนของเรา

สวนสมุนไพรแห่งนี้มีเนื้อที่ไร่เศษๆ แต่กลับมีสมุนไพรนับร้อยชนิด ซึ่งเราแยกปลูกเป็นหมวดหมู่ตามการบำบัดโรคต่างๆ ทั้งหมด ๑๖ กลุ่มอาการ

“บริเวณสวนส่วนนี้ เราใช้ปลูกพืชสมุนไพรที่เป็นกลุ่มยาแก้ท้องขึ้น ท้องอืด ท้องเฟ้อ เช่น กานพลู กระวาน

ดีป्ली เพื่อนๆ เห็นไหมครับ ต้นดีป्लीหน้าตาคล้ายต้นพริกไทยเลย เราจะนำลูกของมันไปทำเป็นยา หมอยาพื้นบ้านที่มาให้ความรู้พวกเราบอกว่าให้ใช้ลูกดีป्ली ๒๐ ลูก ต้มกับน้ำ ๒ แก้ว แล้วดื่มวันละ ๒ ครั้งๆ ละ ๑ แก้ว ก่อนอาหารเช้า-เย็นจะช่วยแก้ไอ และแก้ท้องอืดได้

ส่วนด้านนี้ เราปลูกสมุนไพรกลุ่มยาแก้ไข้ ลดความร้อน เช่น บอระเพ็ด ประคำดีควาย ย่านาง ลูกใต้ใบ ปลาไหลเผือก ฟ้าทะลายโจร และอื่นๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะฟ้าทะลายโจรนี้ผมเองใช้เป็นประจำครับ เวลาไม่สบายแม่ไม่ต้องไปซื้อยาที่ร้านขายยา แต่จะนำฟ้าทะลายโจรมาต้มให้ผมดื่มแทน ช่วงที่ใช้หัวदनกระบาดเนี่ยฟ้าทะลายโจรดังใหญ่เลยครับ เพราะองค์การอนามัยโลก (WHO) ได้รับรองว่า ฟ้าทะลายโจร เป็นสมุนไพรที่ช่วยบรรเทาอาการหวัดได้ เพราะมีฤทธิ์ในการสร้างภูมิคุ้มกันให้ร่างกายคนที่เป็นหวัด หรืออ่อนในบ่อยๆ ถ้ารับประทานฟ้าทะลายโจรก็จะสามารถช่วยกระตุ้นภูมิคุ้มกันให้ดีขึ้น จึงไม่เป็นหวัดง่าย ส่วนอาการร้อนในก็จะหายไปด้วย ถ้าเพื่อนๆ อยากรู้ว่าฟ้าทะลายโจรมีรสชาตืออย่างไร ลองเด็ดชิมได้เลยครับ... ชมใช้ไหมละครับ รสขมแบบนี้ครูของผมบอกว่ามีสรรพคุณเป็นยาเย็น ช่วยแก้ร้อนในได้ดี เพื่อนๆ คงไม่ชอบ ผมเองก็ต้องกลืนใจทานครับ พร้อมกับท่องไว้ในใจว่า ‘หวานเป็นลม ขมเป็นยา กินแล้วหาย ไม่ว้ายชีวาแ่นเอย’...ถ้าอยากหายป่วยก็ต้องทานครับ

ยังไม่เหน้อยกันใช่ไหมครับ ผมจะพาไปดูกลุ่มสมุนไพรที่เป็นกลุ่มยาแก้ปวด ท้องเดิน ท้องร่วง และโรคกระเพาะ เช่นกระเทียมอ่อนว่า ‘กระเทียม’ นะครับ ไม่ใช่ ‘กระเทียม’ เดียวจะเข้าใจผิดกันไปใหญ่ ต้นกระเทียมหน้าตาคล้ายต้นขิงและต้นไพล เห็นไหมครับว่ามีดอกเป็นทรงกระบอกสีเขียว สีสแดงสวยเขียวละ ที่บ้านของผมแม่จะขุดกระเทียมมาทั้งต้นแล้วลอกกาบออก เลือกเอาแต่ส่วนที่เป็นช่อดอกอ่อน เนื้อในอ่อนๆ นำไปลวกจิ้มน้ำพริก ทำแกงเลียง หรือทำแกงเผ็ดอร่อยมาก นอกจากนั้นสมุนไพรกลุ่มนี้ยังมีกระชาย ทับทิม ฝรั่ง เพกา และเป็ล้าน้อย โดยเฉพาะเป็ล้าน้อย คนไทยเรานิยมนำมาใช้เป็นสมุนไพรรักษาโรคมานาน โดยเฉพาะส่วนใบนิยมนำมาต้มน้ำรักษาโรคกระเพาะ แต่ปัจจุบันสมุนไพรชนิดนี้ได้ถูกญี่ปุ่นนำไปจดสิทธิบัตรเรียบร้อยแล้ว”

“ทุกฝ่ายร่วมใจ” หัวใจของความสำเร็ง

นอกจากความเชี่ยวชาญ และดอกเล็กๆ ของสมุนไพรจะทำให้ใครต่อใครที่มาเที่ยวสวนสมุนไพรของเรา เพลิดเพลินแล้ว บ้ายบอกชื่อสมุนไพรแต่ละชนิดก็ยังเชื่อเชิญให้เพื่อนต่างโรงเรียนหยุดอ่านเป็นระยะๆ

ผมก็ย้อนถึงปีก่อนโน้นที่ครูประจำทำโครงการนี้ใหม่ๆ ความจริงครูทำโครงการศึกษาและอนุรักษ์สมุนไพรไทยมาก่อนหน้านี้แล้ว พอย้ายมาเป็นครูของโรงเรียนเราจึงปรึกษากับผู้อำนวยการโรงเรียนว่าน่าเสียดายที่สมุนไพรประจำถิ่นของตำบลเรากำลังจะสูญหาย อย่างเช่น รากสามสิบ หรือที่เรียกกันว่า “สารร้อยฝั้ว” รวมถึง เอนอ้า โดไม่รู้ล้ม ซึ่งทั้งหมดเป็นยาบำรุงกำลังของทั้งสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี

ผู้อำนวยการเห็นด้วยว่าเราน่าจะร่วมมือกันอนุรักษ์สมุนไพรเหล่านี้ไว้ พอดีกับที่ทางสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ได้เปิดโอกาสให้เสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน ทางโรงเรียนจึงเดินหน้าในเรื่องนี้อย่างเต็มที่

ครูบอกว่าการทำงานครั้งนี้ต้องใช้ทีมเวิร์คเป็นอย่างมาก โดยเริ่มจากการที่โรงเรียนดำเนินการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียน คณะครู ผู้ปกครองและชุมชนว่าเห็นด้วยกับการอนุรักษ์พันธุ์พืชสมุนไพรเพื่อเป็นมรดกให้กับลูกหลานหรือไม่ เมื่อทุกภาคส่วนเห็นด้วย ครูก็เชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพร ทั้งที่เป็นแพทย์แผนไทยจากตัวเมืองนครสวรรค์ รวมถึงได้รับความร่วมมือจากคุณณัฐรัชย์ นุชขม หัวหน้าสวนรุกขชาติ ๑๐๐ ปี กรมป่าไม้ (ชัยสมบุญ) ที่มาให้ความรู้และช่วยประสานความร่วมมือกับเครือข่ายสมุนไพร เพราะก่อนหน้านี้ทางสวนรุกขชาติ ๑๐๐ ปี ๆ ได้ทำโครงการ “ท่องไพร หัวใจไพศาล” โดยให้โรงเรียนของเราและโรงเรียนอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียงได้รวมตัวกันเป็น “เครือข่ายสมุนไพร” เพื่อช่วยกันอนุรักษ์พืชสมุนไพรและพันธุ์ไม้ของอำเภไพศาลด้วยกัน โดยเราให้สัญญาใจกันว่าเราจะช่วยเหลือกันในเรื่องของการอนุรักษ์พันธุ์พืชและพันธุ์ไม้ต่างๆ

“ถอดผ้าป่าสมุนไพร” ได้ทั้งบุญทั้งเ้า่งเรียนรู้

แล้ววันที่เราได้เห็นพลังของชุมชนและเครือข่ายสมุนไพรก็มาถึง หลังจากที่ครูในโรงเรียนและนักเรียนได้ทำการสำรวจพืชสมุนไพรที่อยู่ในท้องถิ่น ด้วยการถ่ายภาพจัดทำเป็นหนังสือสมุนไพรใกล้ตัว โดยรวบรวมพืชสมุนไพรในท้องถิ่น แบ่งตามอาการรักษาโรค ๑๖ อาการ และแผนภาพการเรียนรู้ ซึ่งภาพสมุนไพรที่ครูให้พวกเราไปถ่ายมาจัดทำเป็นหนังสือนั้นได้มาจากสมุนไพรของชาวบ้าน รวมถึงภาพสมุนไพรที่ทางเครือข่ายส่งมาให้ จากนั้นทางเครือข่ายสมุนไพรก็ให้คำแนะนำว่า เราควรที่จะจัด “ทอดผ้าป่าสมุนไพร” เพื่อปรับปรุงสวนสมุนไพรของโรงเรียนที่มีอยู่เดิมให้เป็นแหล่งเรียนรู้สมุนไพรของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ภาพงานวันนั้นไม่ต่างกับการทอดผ้าป่าที่ทำกันทั่วไปแตกต่างกันก็แต่แทนที่ชาวบ้านในชุมชนใกล้เคียง รวมถึงโรงเรียนที่เป็นเครือข่ายสมุนไพรจะนำปัจจัยที่เป็น “เงิน” มาทอดผ้าป่าก็ให้นำ “พืชสมุนไพร” ใส่ถุงกันมาทำบุญแทน... เสียงพระสวดให้พรในวันนั้น ทำให้คนที่นำสมุนไพรมาทำบุญต่างอึ้งบุญกันไปถ้วนหน้า แม้กระทั่งตัวผมเองก็ยังจดจำเหตุการณ์ในวันนั้นได้เป็นอย่างดี วันนั้นชาวบ้านบางคนนำสมุนไพรที่ตัวเองไม่รู้จักชื่อมาสอบถามชื่อและสรรพคุณจากแพทย์แผนไทยที่มาร่วมบุญในครั้งนี้ด้วย

หนึ่งสัปดาห์หลังจากนั้นผม เพื่อนๆ และคณะครูก็เริ่มลงมือปลูกพืชสมุนไพรด้วยกัน ผมได้เรียนรู้วิธีการขุดดิน การปลูก การขยายพันธุ์ รวมถึงการดูแลรักษา พวกเราไม่จำเป็นต้องท่องจำจากหนังสือว่าพืชสมุนไพรชนิดนี้หน้าตาเป็นอย่างไร มีสรรพคุณอย่างไรบ้าง แต่สามารถเห็นภาพสมุนไพรจากของจริง ดมกลิ่นได้ เด็ดมาชิมได้ และที่สำคัญพวกเราได้นำสมุนไพรที่ปลูกเองกับมือไปทำเป็นโครงการสมุนไพรใกล้ตัว ๓ โครงการ คือ โครงการน้ำมันเหลืองสมุนไพร โครงการยาหม่องเสลดพังพอน และโครงการสเปรย์ตะไคร้หอมกันยุง ผลิตภัณฑ์ที่เราทำขึ้นมา นี้ ทางโรงเรียนได้นำไปร่วมจัดนิทรรศการในงานต่างๆ และส่งเข้าประกวด

โครงการอาชีพ ได้รับรางวัลเหรียญทองระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับภาคเหนือ

ล่าสุดพวกเราได้ต่อยอดนำสมุนไพรมาทำน้ำสมุนไพร เช่น ใบเตย กระจับปี่ จำหน่ายให้เพื่อนนักเรียนแทนที่จะให้ร้านค้ามาจำหน่ายน้ำอัดลม นอกจากนั้นยังพัฒนาสมุนไพรเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ เช่น บาล์มเสลดพังพอน ลูกประคบ ซึ่งในอนาคตจะมีการต่อยอดให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องการนวดแผนไทย เพราะทางโรงเรียนเห็นว่าเราสามารถผลิตน้ำมันสำหรับนวด และลูกประคบได้ด้วยตัวเอง เราจึงน่าจะเรียนรู้ศาสตร์ด้านนี้เพิ่มเข้ามา เพื่อวันหนึ่งนอกจากเด็กนักเรียนจะสามารถปลูกสมุนไพรไว้ใช้เอง รู้จักสรรพคุณต่างๆ ของสมุนไพรแล้วก็อาจยึดการนวดแผนไทยเป็นอาชีพได้ต่อไปอีกด้วย

ผมคิดว่าสิ่งที่ตัวเองได้รับการเรียนที่นี้คือความรู้ และทักษะการใช้ชีวิต เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยผมก็รู้ว่าจะสามารถนำสมุนไพรที่ปลูกไว้ที่บ้านชนิดไหนมาบำบัดรักษาตัวเอง รู้ว่าจะทำน้ำมันเหลือง ยาหม่อง สเปรย์ตะไคร้หอมกันยุงไว้ใช้เองได้อย่างไร หรือที่ดีกว่านั้นถ้าผมจะยึดการทำผลิตภัณฑ์เหล่านี้เป็นอาชีพ โอกาสที่จะหาเลี้ยงตัวเองได้ก็มีอยู่มาก

ทุกวันนี้คนในชุมชนบริเวณโรงเรียนได้มีโอกาสใช้สวนสมุนไพรแห่งนี้เป็นทั้งแหล่งเรียนรู้ และเป็นทั้งโรงพยาบาลใครเจ็บป่วยขึ้นมา ก็มักจะมาหาคุณครูที่โรงเรียนเพื่อถามหายาสมุนไพรแก้โรคต่างๆ เช่น เบาหวาน ความดัน หรือบางคนที่เคยทดลองใช้น้ำมันเหลือง ยาหม่องที่ทางโรงเรียนทำแจกก็ยังถามไถ่ว่าจะทำอีกเมื่อไร เพราะใช้แล้วได้ผลดี

ที่ผ่านมาโรงเรียนของเราจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เราเป็นโรงเรียนต้นแบบ ยุวเกษตร ของกรมพัฒนาที่ดิน จังหวัดนครสวรรค์ และเป็นโรงเรียนสถานศึกษาพอเพียง ทำให้ที่โรงเรียนของเรามีทั้งบ้านดิน แปลงผัก บ่อเลี้ยงปลา และตอนนี้ก็มีสวนสมุนไพรให้ใครต่อใครมาเยี่ยมชมอีกด้วย

ไม่ต้องบอกก็คงรู้แน่ครับว่าผมภูมิใจในโรงเรียนคุณครู ชุมชน และเครือข่ายของเรามากแค่ไหน หากมีเวลาว่าง ลองแวะมาชมโรงเรียนผมได้นะครับ ยินดีต้อนรับเสมอ

เคล็ดลับความสำเร็จ

การรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงความร่วมมือร่วมใจของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายสมุนไพรที่เป็นพลังขับเคลื่อนให้การทำงานสำเร็จ

ดนตรีสืบสานตำนานยาเสพติด

โรงเรียนบ้านนาบอน กาฬสินธุ์

🎵🎵 วันจันทร์ที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๕ เวลา ๑๒.๓๐ น. วงดนตรีชาโต้ ของโรงเรียนบ้านนาบอน ได้ถูกเปิดการแสดงในพิธีเปิดการแข่งขันกีฬานักเรียนระดับเขตพื้นที่การศึกษา ครั้งที่ ๘ ปีการศึกษา ๒๕๕๕ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต ๓ ณ สนามโรงเรียนบ้านนาคูพัฒนา (กรป.กลางอุปถัมภ์) 🎵🎵

ผมและเพื่อนๆ น้องๆ ในวงดนตรีตื่นเต้นกับงานนี้มาก เราตื่นกันแต่เช้า มารวมพลที่โรงเรียนตั้งแต่เวลา ๖.๓๐ น. เพื่อจัดเตรียมอุปกรณ์ในการแสดง ที่มีทั้งกีตาร์ กีตาร์เบส คีย์บอร์ด และกลองชุด รวมถึงช่วยกันจัดเตรียมเครื่องแต่งกายของน้องๆ ชั้นประถมที่มารำริ้วประกอบเพลง เมื่อได้เวลา ๗.๐๐ น. พวกเรากว่า ๓๐ ชีวิตจึงขึ้นรถบัสเพื่อเดินทางไปยังสถานที่จัดการแข่งขัน

จุดเปลี่ยนของชีวิตผม คือ “ดนตรี”

ใครๆ ก็เรียกผมว่า “อาร์ต” แต่ชื่อจริงของผมคือ **พีระพล** เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ของโรงเรียนบ้านนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ก่อนหน้านี้ไม่มีใครคาดคิดว่าผมจะมาเป็นนักร้องนำในวงดนตรีได้ เพราะผมถูกจัดอยู่ในประเภทกลุ่มเสียง เป็นนักเรียนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมและครอบครัวที่ขาดความอบอุ่นและมีโอกาสติดยาเสพติด ส่วนกิจกรรมของผมก็ช้อย่อยทั้งโดดเรียนสูบบุหรี่ จนที่สุดแม่กับพ่อเลี้ยงต้องเปลี่ยนโรงเรียนให้ผมจากโรงเรียนในตัวอำเภอมายังโรงเรียนบ้านนาบอนซึ่งเป็นโรงเรียนใกล้บ้านแทน เพื่อจะได้ดูแลอย่างใกล้ชิด

เสียงพิธีกร เรียงวงดนตรีชาโต้ ของโรงเรียนบ้านนาบอนขึ้นทำการแสดง หลังเพื่อนผู้หญิงที่เรียนอยู่ ม.๓ เหมือนผมออกไปร้องเพลง “สยามเมืองยิ้ม” ของพุ่มพวง ดวงจันทร์ เป็นการเปิดงาน เสียงปรบมือจากคณะครูและนักเรียนทั้ง ๑๐ โรงเรียนที่เข้าแข่งขันกีฬาในครั้งนี้ดังกึกก้อง

“จงภูมิใจเถิดที่เกิดเป็นไทย มิเป็นทาสใคร แหละมิ น้ำใจสิ้นปริม

ทั่วโลกกล่าวขาน ขนานนาม ให้ว่าสยามเมืองยิ้ม เราควรกระหึ่มถึงความดีงาม...”

หลังจากเสียงเพลงที่สะท้อนถึงความภาคภูมิใจในความเป็นไทยจบลง เสียงร้องของน้องเตี้ย นักเรียนชั้น ม.๒ ในเพลง “กระเซเซ” ของพุ่มพวง ดวงจันทร์ก็ดังขึ้น ช่วยสร้างความคึกคักสนุกสนานต่อในทันที จบแล้วก็เป็นการริ้วประกอบเพลงของน้องๆ ชั้นประถมที่มีความพร้อมเพียงสวยงาม

คราวนี้ก็มาถึงหน้าที่ของผมกับเพื่อนผู้หญิงอีกคนที่รับหน้าที่ร้อง “เพลงอาเซียนร่วมใจ” สลับเสียงชาย-หญิงคู่กัน เพลงนี้มีการแต่งเนื้อร้องและทำนองโดย **ประภาส ชลศรานนท์** ดนตรีโดย **คุณพระช่วย** ออร์เคสตรา และขับร้องโดย **ปาน-ธนพร แวกประยูร** และ **ปี-พีระพัฒน์ เถรว่อง**

“อาเซียนร่วมใจ อาเซียนเราร่วมใจ อาเซียนร่วมใจ อาเซียนเราร่วมใจ

มาเลเซีย พม่า กัมพูชา ลาว ไทย สิงคโปร์ เวียดนาม บรูไน ฟิลิปปินส์ ... อินโดนีเซีย

อาเซียนร่วมใจ อาเซียนเราร่วมใจ อาเซียนร่วมใจ อาเซียนเราร่วมใจ

(ญ.) รอบบ้านเราอยู่ติดกัน ขอบรั้วชนกัน เป็นบ้านที่เมืองน้อง

ตะวันออกเฉียงใต้เรื่องราว แผ่นดินสีทองสอดส่อง บ้านเรา

รอบบ้านเราอยู่ติดกัน สุขทุกข์ร่วมกัน แบ่งปันบรรเทา

ฝนรั่ว ฝนแล้งก็แบ่งเบา บ้านเราบ้านเขา เรามาช่วยเหลือกัน

อาเซียนร่วมใจ อาเซียนเราร่วมใจ อาเซียนร่วมใจ อาเซียนเราร่วมใจ

(ข.) ข้าวปลาและอาหาร ตั้งร้านเรียงกัน ผูกพันแลกเปลี่ยน

วัฒนธรรมเราหมุนเวียน ปรับเปลี่ยนเชื่อมโยง เสริมส่งแข่งแรง

(พร้อมกัน) มาจับมือกันสร้างรั้ว เพราะลมเศรษฐกิจนั้นมันพัดแรง

รั้วนี้จะแข็งแรงแกร่ง มันอยู่ที่เรา ผองชาวอาเซียนร่วมใจ...”

ผมร้องเพลงสุดเสียง ใส่ความรู้สึกลงไปเพลงอย่างเต็มที่ เมื่อกวาดสายตาไปรอบเวที ก็เห็นดวงตาหลายคู่มองมาที่ผมไม่วางตา ทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตัวเองอย่างประหลาด เหมือนสิ่งที่มีคุณค่ามากมายมหาศาล ผมไม่ใช่เด็กนอกสายตาใครๆ อีกต่อไปแล้วใช้ไหมผมสามารถเป็นเด็กดีได้เหมือนคนอื่นๆ ใช้ไหม...ผมแอบถามตัวเองอยู่ในใจ

จวบจนถึงตอนเย็น เมื่อถึงเวลาปิดงาน ผมออกไปร้องเพลงสุดท้ายของตัวเอง เพลง “ชมซาน” ของเสก โลโซ ซึ่งเป็นเพลงโปรดของผมเลยก็ว่าได้

“เกิดมาไม่เคยเจอ ใครเหมือนเธอ หลับฝันละเมอ ภาพเธอคอยหลอนทุกคืน

หลับลงคราใด อยากนอนไม่ยอมตื่น ก็ทุกคำคืน เจอเธอที่ปลายฟ้าไกล

ก็ได้แต่เพ้อ แต่ฝันลมลม ก็หลงชื่นชม โดยเธอไม่รู้ตัว เจอเธอที่ไร จิตใจเด่นรั้ว ฉันทกั้วฉันทกั้ว กลั้วเธอไม่สนใจ

อยากเดินเข้าไป บอกว่ารักเธอ เวลาที่เจอที่เธอส่งยิ้มมา เหมือนดังโลกนี้ สดใสขึ้นทันตา ในช่วงเวลาที่

ต้องการใคร เข้าใจสักคน...”

แน่นอนที่สุด สิ่งที่ย้ำรู้อย่างผมโยหาก็แค่ใครสักคนที่เข้าใจ นอกจากดนตรีแล้วผมก็ยังมี **ครูอภิศักดิ์ สูงทา** ซึ่งทำหน้าที่ฝึกซ้อมวงดนตรีวงนี้อีกหนึ่งคน ที่ยังศรัทธาในความดีงามที่มีอยู่ในตัวผม

ฝึกดนตรีให้หนีห่างยาเสพติด

โรงเรียนบ้านนาบอนของเราเป็นโรงเรียนขยายโอกาสขนาดใหญ่ ที่อยู่ในพื้นที่แห่งแล้งกันดาร พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กนักเรียนส่วนใหญ่อพยพเข้าไปทำงานในเมืองเพื่อนรุ่นผมหลายคนจึงต้องอยู่กับปู่ย่าตายาย

ครูอภิศักดิ์บอกกับผมว่า **ครูวิวัฒนา ศิสาลัง** ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูทุกคนเป็นห่วงเด็กรุ่นผมมาก กลัวว่าจะขาดความอบอุ่นแล้วไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด จึงคิดทำโครงการที่จะให้พวกผมได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ในปีการศึกษา ๒๕๕๔ โรงเรียนจึงได้จัดตั้ง **โครงการดนตรีสืบสานตำนานยาเสพติดขึ้น** โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องดนตรีและฝึกอบรมจาก **สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.)** ผมยังจำที่ ผอ.พูดหน้าเสาธงได้ว่า

“ดนตรีเป็นทูตทางวัฒนธรรมและสังคมที่สามารถกล่อมเกล่าจิตใจ ปลูกฝังจิตวิญญาณให้เกิดความสำนึกรักในความดีงาม เป็นการฝึกทักษะของชีวิต ทำให้รู้จักแก้ปัญหา รับผิดชอบตนเองและปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข...”

คงจะจริงอย่างที่ ผอ.ว่า การได้ฝึกซ้อมดนตรีทุกเย็นหลังเลิกเรียน ช่วยทำให้ผมเข้าเรียนในวิชาอื่นๆ มากขึ้น ผมเริ่มรู้สึกเห็นใจครูที่ต้องมาเหนื่อยยากเปื่อยปากและสอนเราซ้ำๆ ทุกวัน แล้วเมื่อก่อนผมทำได้อย่างไรนะ ที่โดดเรียนไปนั่งสูมหัวกับเพื่อนผู้ชายเพื่อลองสูบบุหรี่ด้วยกัน ทั้งที่ครูพร้อมสละแรงกายแรงใจเพื่อพวกเรา

แล้วทำไมผมต้องน้อยใจว่าแม่ไม่รัก ทั้งที่ความจริงแม่รักผมมากที่สุด เพียงแต่แม่ต้องทำหน้าที่หาเลี้ยงครอบครัว จึงไม่มีเวลามาพูดคุยกับผมมากนัก เพลง “แม่” ของเสก โลโซที่ผมร้องเข้าไปเข้ามาว่า “คิดถึงแม่ขึ้นมา น้ำตามันก็ไหล อยากกลับไป ชบลงที่ตรงตักแม่ ในอ้อมกอด รักจริง ที่เที่ยงแท้ ในอกแม่ สุขเกินใคร...” มันค่อยๆ สลายความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจของผมลงทีละนิดๆ วันนั้นผมยังไม่กล้าพูดบอกรักแม่ แต่วันหนึ่งผมจะทำ และจะเป็นลูกที่ดีให้แม่ภูมิใจ

ก่อนหน้าที่เราจะตั้งวงดนตรีขึ้นมา ครูในโรงเรียนได้ไปเยี่ยมบ้านของนักเรียนชั้น ม.๑-ม.๓ ทั้งหมด ๑๖๘ คน เพื่อพูดคุยสอบถามปัญหาเกี่ยวกับพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย และก็คง

จะรู้ว่าเด็กคนไหนจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง หลังจากนั้นครูก็คัดกรองนักเรียนกลุ่มเสี่ยงโดยขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจจากสถานีตำรวจภูธร ตำรวจและเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล นานอน เพื่อคัดกรองนักเรียนกลุ่มเสี่ยงที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดด้วยการตรวจปัสสาวะเพื่อหาสารเสพติด

หลังจากนั้นครูในโรงเรียนก็ชักชวนผมและเพื่อนๆ โดยเฉพาะที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงให้มาตั้งวงดนตรีสากลด้วยกัน เราเล่นทั้งเพลงลูกทุ่งและเพลงไทยสากล โดยใช้เวลาว่างตอนเย็นหลังเลิกเรียนมาซ้อมดนตรี บางคนเล่นดนตรีบางคนก็เป็นนักร้อง ส่วนน้องๆ ชั้นประถมก็มาเต้นประกอบบรีวเพลง ทำให้วงดนตรีของเราเป็นวงที่ครบเครื่องตั้งนั้นหน่วยงานต่างๆจึงเชิญพวกเราไปแสดงอยู่บ่อยๆ เช่นในงานเปิดกีฬาเขตฯ หรือในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครูสอนดนตรีของพวกเราก็เป็นครูในโรงเรียนอย่างครูอภิรักษ์ ที่ทำหน้าที่สอนดนตรีสากลและทำหน้าที่ติดต่อประสานงาน หรือถ้าดนตรีชนิดไหนครูไม่ถนัดก็จะให้วิทยากรจากข้างนอก ซึ่งอาจเป็นศิษย์เก่าหรือคนในตำบลที่มีความสามารถมาสอนแทน

ฝึกระเบียบวินัย การปรับตัวเข้าสู่สังคมด้วยดนตรี

กว่าเราจะไปได้แสดงในแต่ละครั้ง ครูจะให้เราฝึกซ้อมจนพอใจกันทั้งสองฝ่าย ส่วนเพลงที่คัดเลือกมาร้องก็เป็นเพลงที่ทั้งครู และพวกเราได้มานั่งคิดปรึกษาหารือกัน บางเพลงยากเกินไปนักดนตรีก็เล่นไม่ได้ บางเพลงก็ไม่เหมาะกับการเต้นบรีวประกอบ เราต้องช่วยกันเลือกจนเป็นที่พอใจของทุกฝ่าย

เมื่อก่อนผมเป็นคนที่ไม่มีระเบียบวินัย ชอบเอาแต่ใจตัวเอง อยากทำอะไรก็ทำ ไม่อยากทำอะไรก็บังคับผมไม่ได้ แต่พอได้มาฝึกซ้อมร้องเพลงกับวงดนตรีฯได้ ผมก็ต้องไปฝึกซ้อมให้ตรงเวลา ต้องรู้จักปรับตัวในการพูดคุยหรือใช้ชีวิตกับเพื่อนๆ น้องๆ คนอื่นๆ เวลาไปแสดงที่ไหนก็ต้องตื่นแต่เช้าเพื่อไปเตรียมอุปกรณ์ที่โรงเรียน ไม่ใช่ไปสายให้คนอื่นรอ ผมกลายเป็นรุ่นพี่ที่มีรุ่นน้องเฝ้ามองอยู่ ดังนั้นผมจึงต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้น

วันหนึ่ง หลังซ้อมดนตรีเสร็จแล้วครูอภิรักษ์ขับรถไปส่งผมและเพื่อนๆ คนอื่นๆ ระหว่างที่นั่งอยู่ในรถด้วยกัน ครูถามผมว่า “ย้ายมาเรียนโรงเรียนนี้แล้วมีปัญหาอะไรไหม มีอะไรให้ครูช่วยก็บอกได้ แล้วตอนนี้ยังสูบบุหรี่อยู่หรือเปลว” ผมตอบครูว่า “ไม่สูบบุหรี่” แล้วยาเสพติดอย่างอื่นล่ะ” ครูถามต่อ “ผมไม่เคยยุ่งเกี่ยวกับ” เรานั่งเงียบกันไป

อีกอดีตหนึ่งครูก็อุดขึ้นมาว่า “สัญญากับครูได้ใหม่ว่าจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด”

“ได้ครับครู” ผมตอบสั้นๆ แต่ในใจนั้นคิดว่า ก็ครูทำเพื่อพวกเราขนาดนี้ ทำไมผมจะทำอะไรเพื่อครูบ้างไม่ได้ ผมสัญญาด้วยเกียรติของลูกผู้ชายเลยครับ

บางครั้งเวลาเรานั่งรถบัสไปแสดงยังที่ต่างๆ ครูอภิรักษ์ก็มักจะเข้ามาพูดคุยกับเราทุกคน จนผมเคยแผลงแหวว่า “ครูเป็นครูแนวแนว หรือครูสอนวิทยาศาสตร์กันแน่ครับ” ครูได้แต่หัวเราะ แต่ผมรู้ว่าที่ครูซักครูถามก็เพราะรักและเป็นห่วงพวกเรา ถ้าไม่ห่วงครูวิทยาศาสตร์ที่สอนเด็กชั้นประถม คงไม่อาสามาตั้งวงดนตรี และคอยถามสารทุกข์สุกดิบของพวกเราราวกับเป็นครูแนวแนวอย่างนี้หรอกใช่ไหมครับ

หลังจากทำโครงการดนตรีสืบสานด้านหาเสพติดจนประสบความสำเร็จ ทำให้โรงเรียนมีแนวคิดที่จะพัฒนาโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และช่วยแก้ปัญหาเยาวชนห่างไกลยาเสพติด และเพื่อให้การดำเนินการสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่จะรวมเป็นประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘ โรงเรียนของเราจึงต่อยอดโครงการนี้เป็น “โครงการดนตรีเพื่ออาชีพสู่อาเซียน” เพื่อช่วยแก้ไขปัญหายาของเยาวชนและพัฒนาศักยภาพของสถานศึกษาอย่างแท้จริง

ด้วยเหตุนี้ โรงเรียนจึงมีแนวคิดในการพัฒนาโดยใช้นวัตกรรม Nabon Model 5-2-8 (N= narcotics ยาเสพติด A= anti ต่อต้าน B= band วงดนตรี O= organization องค์กรได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมนำเสนอ N= nabon school โรงเรียนบ้านนาบอนที่นำดนตรีมาแก้ไขปัญหายาอย่างเป็นขั้นตอนและสร้างสรรค์) เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากที่สุดในการดำเนินโครงการ

ผมเชื่อว่า ถ้าครูในประเทศไทยเป็นอย่างครูในโรงเรียนของผม นักเรียนอย่างผมก็อยากเป็นเด็กดี ให้สมกับความตั้งใจและความทุ่มเทของครูครับ

เคล็ดลับความสำเร็จ

การนำความสามารถพิเศษของครูมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งครูที่เก่งด้านดนตรี และครูที่เก่งด้านการแสดง รวมทั้งการหาวิธีแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในตัวเอง

ส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน

โรงเรียนบ้านเมืองกีด เชียงใหม่

“เพื่อนฉันเป็นชาวเขาชาวดอย ตัวน้อยๆ หน้าขาวๆ มาโรงเรียนก็มากันแต่เช้า ทั้ง มัง เย้า กะเหรี่ยง มูเซอ เพื่อนขามังเขามีน้ำใจ เอาแครอทมาให้เสมอ พูดจริงจังทุกครั้ง ที่เจอ ฟังเสียงเธอน่ารักจัง...”

“...ที่โรงเรียนฉันมีเมฆลอย ปุยน้อยๆ ล่องลอยตามลม มีลมพัดไม่ต้องมีพัดลม น้ำค้างพรหมเย็นฉ่ำยามเช้า เพื่อนฉันเป็นชาวเขาชาวดอย ตัวน้อยๆ หน้าตาขาวๆ ถึงอยู่ไกลสุดตาป่าเขา แต่หมู่เฮามีน้ำใจจริง...”

ครั้งแรกที่ได้ยินเพลง “เด็กดอยใจดี” ของน้องมายด์-ชลนิภา แสงทอง ผม (ครูณรงค์ จันทร์ศิริ) ก็แอบคิดเข้าข้างตัวเองว่าเป็นเพลงที่แต่งขึ้นมาเพื่อโรงเรียนของเรา โดยเฉพาะ แต่เพลงที่พวกเราแต่งแล้วร้องกันจริงๆ ในโรงเรียนนั้น มีว่า

“โอ้ โอ...เมืองกีดบ้านเรา โอ้ โอ...เมืองกีดบ้านเรา มีน้ำ ภูเขา ผลไม้มากมี จะไปไหนซี้ข้างล่องแพ...”

ผมคือครูดอยนานแท้ สอนอยู่ที่โรงเรียนบ้านเมืองกีด ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่ เด็กๆ ที่น่ารัก และใสบริสุทธิ์ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น อาข่า ลาหู่ ไทยใหญ่ จีนฮ่อ และคนในพื้นที่ราบ

โรงเรียนของเรามีทั้งจุดเด่นและจุดด้อย จุดด้อยคือพ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนที่นี่มีฐานะยากจน จึงไม่สามารถให้การสนับสนุนนักเรียนในด้านต่างๆ เช่น เรื่องอาหาร เครื่องนุ่งห่ม อุปกรณ์การเรียน รวมถึงพ่อแม่ยังต้องการแรงงานของลูกในการช่วยเหลืองานไร่นานานที่สำคัญถนนหนทางมาโรงเรียนก็เป็นถนนดินลูกรังและอยู่ห่างไกลจากบางหมู่บ้านอีกด้วย ดังนั้นส่วนใหญ่เมื่อนักเรียนเหล่านี้เรียนจบมัธยมศึกษาปีที่ ๓ พวกเขาที่ไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อ ดังนั้นใจของเราก็มีว่าจะทำอย่างไรให้เด็กนักเรียนเหล่านี้สามารถมาเรียนหนังสือได้โดยที่พ่อแม่ไม่เดือดร้อน และถ้าเรียนจบมัธยมศึกษาปีที่ ๓ แล้ว

พวกเขาจะหาเลี้ยงชีพได้อย่างไร โดยที่ไม่ต้องออกไปทำงานนอกชุมชน หรือถ้าพวกเขาอยากเรียนต่อ พวกเขาจะเห็นโอกาสและหนทางในชีวิตของตัวเองได้อย่างไร

เมืองกัตโมเดล : โรงเรียนเป็นฐาน เน้นการมีส่วนร่วม

ส่วนจุดเด่นของเรา คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน **คุณรงค์ อภัยใจ** และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนได้คิดค้นมาเป็น “เมืองกัตโมเดล” ที่มีรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพสำหรับเด็กในพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดารโมเดลที่ว่านี้เน้นการพัฒนาโดยยึด**โรงเรียนเป็นฐาน** คือเน้นการเรียนการสอนของโรงเรียนที่ยึดบริบทของชุมชนเป็นสำคัญ ค้นหาศักยภาพและอัตลักษณ์ของตนเอง รวมถึง**เน้นการมีส่วนร่วม**จากครู วิทยากรในชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ตัวแทนชุมชน ตัวแทนนักเรียน รวมถึง อบต. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๒ มาคิดแก้ปัญหาพร้อมกัน

ผอ.ณรงค์ บอกว่าเราต้องรู้จักนำบริบทของชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยการพิจารณาศักยภาพของเราที่มีใน ๓ ด้านคือ **หนึ่ง**ศักยภาพด้านภูมิศาสตร์ โรงเรียนของเรามีภูเขาสวย แม่น้ำไหลผ่าน มีแหล่งท่องเที่ยวทั้งโรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ ปางช้าง มีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบทั้งขี่ช้าง ล่องแพ **สอง** ศักยภาพด้านมนุษย์หรือด้านชุมชน เรามีภูมิปัญญาของตัวเอง มีประชาชนชาวบ้านมีผู้ประกอบการนักเรียนที่ทำงานจักสาน นวดแผนไทย เล่นดนตรีไทยเป็น และ**สาม** ศักยภาพด้านวัฒนธรรม เรามีอัตลักษณ์ของโรงเรียนที่แข็งแกร่ง นักเรียนมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น บางคนพูดภาษาจีนได้เพราะในครอบครัวใช้ภาษาจีนเราก็นำสิ่งนี้มาเป็นจุดเด่นของเรา

ด้วยจุดเด่นที่ว่านี้เองทำให้เรานำมาปรับใช้ในการเรียนการสอน โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้การทำการกิจกรรมต่างๆ จากการลงมือปฏิบัติจริง สามารถนำไปประกอบ

อาชีพได้เมื่อจบการศึกษา อีกทั้งยังเป็นการหารายได้ระหว่างเรียน ช่วยแบ่งเบาภาระของครอบครัว ซึ่งเริ่มต้นการเรียนรู้ในห้องเรียน หลังจากนั้นก็ให้เลือกรเรียนตามความสนใจโดยทำเป็นกิจกรรมชมรมได้แก่ **ชมรมนวดแผนไทย ชมรมร้านอาหาร ชมรมโฮมสเตย์ ชมรมจักสานและร้อยลูกปัด ชมรมทำซีเมนต์บล็อก ชมรมมัคคุเทศน์น้อย (Little Guide) ชมรมทำขนมไทย ชมรมดนตรีไทย และชมรมรีไซเคิล**

ในขั้นแรกเราให้เด็กๆ ได้เรียนภาคทฤษฎีจากคุณครูในห้องเรียน รวมทั้งเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นวิทยากรหรือบางครั้งก็นำนักเรียนไปเรียนรู้ยังสถานที่จริง เช่น กิจกรรมโฮมสเตย์ ทางเราก็ตัดต่อไปยัง อบต.เพื่อประสานกับทางผู้ประกอบการรีสอร์ท โรงแรมในการพานักเรียนไปเรียนรู้การจัดการด้านการโรงแรมในด้านต่างๆ เช่น การจัดโต๊ะแบบสากล การปูเตียง กิจกรรมนี้นอกจากเด็กๆ จะได้ปฏิบัติจริงแล้ว ทางเราก็อ้างอิงกับสถานประกอบการว่าในอนาคตหากต้องการพนักงานที่มีความรู้ความสามารถทางเราก็มักมีการฝึกสอนมาเป็นอย่างดี ซึ่งช่วยทำให้เด็กๆ เห็นคุณค่าในการประกอบอาชีพในอนาคตของตัวเองได้อีกด้วย เราจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบนี้มาได้ระยะหนึ่ง และได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจาก**สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.)** ให้ทำ “**โครงการส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน**” ให้มีความยั่งยืนและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป

เวลคัม ๗ โรงเรียนบ้านเมืองกัต

ณ โรงเรียนบ้านเมืองกัตของเรา เรียกได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่ เพราะบริเวณใกล้เคียงมีทั้งปางช้างของ**คุณแสงเดือน ชัยเลิศ** ผู้ก่อตั้งศูนย์บริการช้างตำบลกัตช้าง ผู้ได้รับรางวัล “ฮีโร่ ออฟ เอเชีย ๒๐๐๕” ในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเป็นเจ้าของบริษัทนำเที่ยว ทำให้ที่นี่มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเข้ามาเที่ยว

เยอะมาก ส่วนใหญ่จะมาขี่ช้าง ล่องแพ เป็นอาสาสมัครดูแลช้างที่เจ็บป่วย และยังมาเป็นอาสาสมัครสอนหนังสือให้เด็กๆ ที่โรงเรียนด้วย นอกจากปางช้างแห่งนี้แล้ว ยังมีสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ให้การสนับสนุนในการทำโครงการส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านเมืองกัต โดยเราทำข้อตกลงกับสถานประกอบการบริษัททัวร์ให้นำนักท่องเที่ยวเข้ามาทำกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียนทุกวันพฤหัสบดี

เหตุที่เลือกเป็นวันนี้ก็เพราะโรงเรียนของเรามีการสร้างหอพักให้นักเรียน เพื่อแก้ปัญหาในการเดินทางมาโรงเรียนของเด็กนักเรียนที่อยู่ห่างไกล ทุกเย็นวันศุกร์พวกเขาก็จะเตรียมตัวกลับบ้าน ส่วนวันจันทร์เขาก็เพิ่งกลับมาจากบ้าน เราจึงเลือกใช้วันหยุดสัปดาห์เป็นวันทำกิจกรรมชมรม บรรยายภาคในวันนั้น โรงเรียนของเราจะคึกคักไปด้วยชาวต่างชาติ ที่เข้ามาทำกิจกรรมในบริเวณต่างๆ เช่น ห้องนวด ร้านขายกาแฟ ร้านขายขนมไทย บ้านพักโฮมสเตย์ ๒ หลัง ห้องจักสานและร้อยลูกปัด โรงทำซีเมนต์บล็อก เมื่อมาที่นี่หากนักท่องเที่ยวสนใจเรียนรู้เรื่องอะไรก็สามารถทดลองปฏิบัติได้ ดังนั้นบางคนอาจจะมานวดหรือมาเรียนรู้เรื่องการนวด หรือมาเรียนทำขนมที่บ้านของที่นี่

เมื่อชาวต่างชาติมาถึงที่โรงเรียน จะมีมัคคุเทศน์น้อยให้การต้อนรับด้วยภาษาอังกฤษที่ได้รับการฝึกสอนมาจากผม ผู้ทำหน้าที่ดูแลเด็กๆ ในชมรมนี้

“Ladies and Gentlemen ,Today I would like to show you about the activities”

(ท่านสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี วันนี้หนูขอเชิญทุกท่านเยี่ยมชมกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนเราค่ะ)

หลังจากนั้นมัคคุเทศน์น้อยก็จะพานักท่องเที่ยวไปยังชมรมต่างๆ

ผมสอนให้เด็กๆ พูดอย่างนี้ ซึ่งอาจดูเหมือนเป็นการท่องบท แต่ผมเชื่อว่าวันหนึ่งเมื่อเด็กฝึกพูดจนเก่งแล้วเขาก็จะสามารถคิดสร้างสรรค์คำพูดต่างๆ ได้ด้วยตัวเอง ผมสอนเด็กนักเรียนลึกลงไปในรายละเอียดต่างๆ ตั้งแต่การพูด มารยาท หรือแม้กระทั่งการคิดค่าส่วนแบ่งกับร้านค้าอื่นๆ ในโรงเรียนเหมือนที่โกดมีอาชีพจำเป็นต้องเรียนรู้ส่วนเด็กๆ ที่อยู่ชมรมอื่นๆ เช่นชมรมนวดแผนไทย เราก็สอนให้สนทนาสื่อสารกับชาวต่างชาติเป็นภาษาต่างๆ เช่น “Where are you” (คุณมาจากประเทศอะไรคะ) หรือสอนให้เด็กๆ ในชมรมดนตรีไทยแนะนำเครื่องดนตรีเป็นภาษาต่างๆ เช่น “This is called salor” (นี่เรียกว่าสะล้อคะ)

เมื่อเด็กๆ ทำงานมีรายได้ เราจะให้เด็กนำเงินไปฝากในบัญชีออมทรัพย์ประจำวันของพวกเขา ซึ่งส่วนใหญ่เด็กๆ จะพยายามเก็บเงินเหล่านั้นไว้ไม่นำไปใช้จ่าย เมื่อจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เด็กนักเรียนบางคนอาจมีเงินเก็บคนละ ๔,๐๐๐-๕,๐๐๐ บาทเลยทีเดียว ผู้ปกครองของเด็กๆ แทบทุกคนชอบการเรียนการสอนของเราแบบนี้ เพราะนอกจากจะสอนให้เด็กๆ รู้จักความรับผิดชอบ รู้จักทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย กล้าแสดงออก รู้จักการทำงานเป็นทีม ฯลฯ ยังทำให้มีรายได้ระหว่างเรียนอีกด้วย

ส่วนตัวเด็กๆ เองก็ได้ฝึกทักษะชีวิตอย่างหลากหลายอย่างน้อยๆ ก็ ๓ อย่าง เพราะเราให้เด็กที่เรียนชั้นม.๑-ม.๓ ทำกิจกรรมของชมรมปีละ ๑ อย่างไม่ซ้ำกันในแต่ละปี ปีนี้อาจเข้าชมรมนวดแผนไทย อีกปีอาจเข้าชมรมทำขนมไทยแล้วแต่ความสมัครใจของนักเรียนแต่ละคน

สิ่งที่เราต้องการให้นักเรียนได้รับไม่ใช่เงิน แต่อยากให้พวกเขาเติบโตขึ้นมามีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความรู้ มีทักษะชีวิต สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขโดยไม่ต้องพึ่งพาท่านนอก แต่เรียนรู้ที่จะนำศักยภาพของตนเองและชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์นั่นเอง

เคล็ดลับความสำเร็จ

การรู้จักนำศักยภาพของชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวมาเอื้อประโยชน์ในการเรียนการสอน และการลงมือปฏิบัติจริง รวมถึงการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในชุมชนเพื่อประสานการทำงานให้สอดคล้องกัน

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต โรงเรียนบ้านรางกระต่าย “พิริยะประชาวิทยาการ” กาญจนบุรี

“เมื่อก่อนผมติดเกมครับ ชอบหนีแม่ไปเล่นเกมเลี้ยงหมูที่ร้านเน็ต (เกมออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ต) แต่เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยไปเล่นแล้วครับ เลี้ยงหมูจริงๆ ดีกว่า ได้ประโยชน์กว่าเยอะ”

ขวัญมา นักเรียนชั้น ป.๖ เล่าให้ฟังถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น หลังจากที่เขาได้รับมอบหมายให้ดูแลหมู ๒ ตัว ที่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านรางกระต่าย “พิริยะประชาการ” อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

ที่นี่แทบไม่ต่างจากโรงเรียนขยายโอกาสทั่วไปที่นักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง บ้างก็ไปขายแรงงานในเมืองกรุง ทำให้เด็กๆ ขาดที่พึ่งพิงทางใจ ขาดคนคอยอบรมขัดเกลา

อ.ปริชา สอนสาระฐาน มองเห็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับเด็กๆ เหล่านี้จึงไม่มึนงงอนใจ พยายามสร้างแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีให้กับพวกเขา ด้วยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงมาปรับประยุกต์ใช้ในรูปแบบศูนย์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตที่เปิดกว้างให้นักเรียนทุกคน

การเกษตรแบบพอเพียง

เมื่อมาถึงโรงเรียน ขวัญมาและเพื่อนๆ จะตรงมาที่

ทำคอกหมูหลุม

นักเรียนช่วยกันปรุงอาหารเลี้ยงสัตว์ในโครงการ

เลี้ยงหมูหลุมของพวกเขา พวกมันส่งเสียงอืด อืด ทันทที เพราะรู้ว่าได้เวลาอาหารแล้ว เด็กๆ จึงช่วยกันเอาหยวกกล้วยที่สับจนละเอียดมาผสมคลุกเคล้ากับรำ แล้วนำไปให้เจ้าหมูผู้หิวโหย อีกทั้งพวกเปิดและไก่ในเล้าที่พากันร้องก๊าก ก๊าก กระต๊าก กระต๊าก ระงมไปหมด

ขวัญมาบอกว่า “ตอนแรกๆ ก็เหนื่อย แต่พอทำไปทำมาก็รู้สึกมีความสุข เวลาอยู่กับพวกมันก็เล่นกับมัน อย่างหมูเนี่ยบางครั้งคุยกับมัน มันก็เข้าใจจริงๆ หมูก็มีชีวิตจิตใจเหมือนคนนั่นแหละ แค่ออกเดินสี่ขาเท่านั้นเอง”

ทุนสนับสนุนที่ได้รับจาก สสค. โรงเรียนได้นำมาต่อยอด ขยายฐานการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น ทุกวันนี้ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงจึงมีกิจกรรมหลากหลายให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ไม่ว่าจะเป็นการปลูกพืชผัก

ช่วยกันติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์

ชุมชนช่วยเจาะบ่อบาดาลเพราะอยากเห็นก้นหลุมซึมน้ำจากบ่อบาดาล

สวนครัว การเลี้ยงปลา กบ เป็ด ไก่เนื้อ ไก่ไข่ และยังมีแปลงนา มีโรงเพาะเห็ด ซึ่งแต่ละฐานกิจกรรมต่างก็มีนักเรียนชั้นต่างๆ มาประจำการ ทำหน้าที่ที่พวกเขาได้รับมอบหมายอย่างดีที่สุด

ผลจากการดูแลเอาใจใส่ ทำให้แม่ไก่ใจดีออกไข่ให้เด็กๆ เก็บได้ทุกวัน ส่วนเห็ดนางฟ้าก็ไม่ค่อยเหี่ยว พวกมันออกดอกเป่งบานเต็มไปหมด และผลผลิตเหล่านี้ก็จะกลายเป็นเป็นอาหารกลางวันให้กับพวกเขานั่นเอง

พลังงานแห่งอนาคต

พื้นที่ส่วนหนึ่งของศูนย์เรียนรู้แห่งนี้ ถูกแบ่งไว้ให้กับแนวคิดสำคัญอีกเรื่องหนึ่งตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นั่นก็คือ “พลังงานทดแทน”

แม้จะเกิดจากความชอบส่วนตัวของ อ.ปริชา ที่สนใจศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองมานานแล้ว แต่การนำมาจุดประกายความคิดและถ่ายทอดความรู้เรื่องพลังงานทดแทนให้กับเด็กๆ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกต่อการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า นับเป็นเรื่องที่สมสมัยและเป็นสิ่งจำเป็นมากขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต...

หลอดไฟเล็กๆ ที่มีแสงสว่างแวววาวขึ้นมา ทำให้เด็กน้อยเห็นประกายกับสายตาตนเองว่า พลังงานแสงอาทิตย์สามารถเปลี่ยนเป็นกระแสไฟฟ้าได้จริงๆ ด้วยแผงโซลาร์เซลล์ที่ อ.ปริชา นำมาติดตั้งไว้

นอกจากนี้ยังมีก้นหลุมสูบน้ำตัวใหญ่ ที่ชาวบ้านมาช่วยกันลงมือลงแรงสร้างให้อย่างสวยงาม เมื่อสายลมพัดมาปะทะใบพัด ก็ทำให้กังหันหมุนตัวๆ ตามแรงลม แรงหมุนของใบพัดจะทำให้ปั๊มชักทำงาน และสามารถดึงน้ำจากบ่อบาดาลขึ้นมาใช้ได้

ที่นี่ยังมีเครื่องกรองน้ำแบบประหยัด และมีเครื่องทำความเย็นเล็กๆ ซึ่งอาจจะไม่เย็นเท่าเครื่องปรับอากาศ แต่ก็ไม่ต้องเสียเงินค่าไฟฟ้า เพราะใช้พลังงานจากแบตเตอรี่ที่เก็บจากแผงโซลาร์เซลล์อีกทีหนึ่ง

ใกล้ๆ กันก็มีจักรยานปั่นน้ำ ซึ่งเด็กๆ พากันมาต่อแถวปั่น ปั่น ปั่น กันอย่างสนุกสนาน แรงปั่นของเด็กๆ จะทำให้สายพานของเครื่องปั่นน้ำหมุนแทนการใช้พลังงานไฟฟ้า สามารถปั่นน้ำจากบ่อขึ้นมารดผักสวนครัวได้ งานนี้ทั้งสนุกทั้งได้ประโยชน์ ช่วยประหยัดพลังงาน และได้ออกกำลังกายด้วย

“เราต้องประหยัดพลังงานค่ะ เพราะพลังงานของเรา กำลังจะหมดไป”

“เดี๋ยวนี้ใช้ไฟกันเปลือง เพราะมีโรงงานผลิตให้เลยไม่กลัว แต่ไฟฟ้าจะหมดวันไหน ไม่มีใครรู้ แต่ถ้าเราใช้พลังงานทดแทน อย่างพลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานน้ำ พลังงานลม พวกนี้มันเป็นพลังงานที่สะอาด ใช้ผลิตกระแสไฟฟ้าได้ ถึงจะผลิตได้น้อยแต่ก็สามารถใช้ได้...”

“ไม่ทำให้โลกร้อนด้วยครับ”

บูรณาการเรียนการสอน

บ่อยครั้งที่ อ.ยุพิน ทัศนวิจิตรพันธ์ ซึ่งสอนวิทยาศาสตร์ระดับชั้น ม.ต้น จะพานักเรียนมาเรียนรู้เรื่อง “พลังงาน” ที่ศูนย์เรียนรู้พลังงานทดแทน โดยมี อ.ปริชามาช่วยให้ความรู้และอธิบายให้ฟังอย่างละเอียด พร้อมกับสาธิตให้ดูอีกด้วย เป็นการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่ช่วยให้เด็กๆ เข้าใจเนื้อหาวิชามากขึ้น เพราะได้เห็นจากของจริงนั่นเอง

“วิทยาศาสตร์มันไม่ได้อยู่แต่ในห้องเรียนอย่างเดียว ถ้าเราพาเขาออกมาสัมผัสของจริงและเชื่อมโยงให้เขาเห็นว่า เรื่องนี้สามารถอธิบายได้ด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์อย่างไร เขาจะสนุกและอยากที่จะเรียนรู้มากขึ้น” อ.ยุพินกล่าว

เมื่อเด็กๆ ได้รู้จักพลังงานทดแทนมากขึ้น ก็ทำให้พวกเขาเกิดความคิดสร้างสรรค์ นำไปสู่การทำโครงการวิทยาศาสตร์ และไปแข่งขันในเวทีต่างๆ จนได้รับรางวัลมากมาย เช่น เครื่องทำน้ำอุ่นจากปุ๋ยหมัก ได้รับรางวัลเหรียญทองในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน เป็นต้น

ประกอบงานไม้ไผ่

การสร้างงานจากไม้ไผ่

อ.ปรีชา ให้ความสำคัญกับการฝึกทักษะอาชีพมาก เพราะกว่าครึ่งหนึ่งของเด็กๆ ที่จบออกไป มักจะไม่ศึกษาต่อ ดังนั้นนอกจากกิจกรรมทางด้านการเกษตรแล้ว อ.ปรีชา ยังสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้การทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ จากไม้ไผ่ด้วย เพราะเป็นวัสดุในท้องถิ่นที่หาได้ไม่ยาก สามารถสานต่อเป็นอาชีพในอนาคตของพวกเขาได้

ที่นี่ อ.ปรีชา จะสอนให้เด็กๆ ทำข้าวของเครื่องใช้จากไม้ไผ่หลายอย่าง เช่น โคมไฟ เตียงนอน กังหันน้ำ ม่านน้ำ ฯลฯ ซึ่งเป็นของประดับตกแต่งบ้านและสวนที่ได้รับความนิยมอย่างมาก เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าได้อย่างดี เพราะจากไม้ไผ่ลำละไม่กี่บาท เมื่อนำมาทำเป็นเตียงนอนแล้ว สามารถขายได้หลายพันบาทเลยทีเดียว

นอกจากจะบูรณาการกับการเรียนการสอนในชั่วโมงการทำงานพื้นฐานอาชีพที่ อ.ปรีชา รับผิดชอบอยู่แล้ว ในเวลาว่างช่วงพักกลางวันและหลังเลิกเรียน หากเด็กๆ คนไหนสนใจและต้องการหารายได้ระหว่างเรียนก็สามารถเข้ามาฝึกทำได้ โดยจะมี**น้ำวัฒณ์ (ศิริวัฒน์ สอสะอาด)**นักการภารโรงคนเก่งที่ฟ่วงตำแหน่งช่างไม้ ๒ ไร่ด้วย มาช่วยให้คำแนะนำและดูแลการใช้เครื่องมือต่างๆ เช่น เลื่อยไฟฟ้า สว่าน เครื่องตัดเครื่องเจาะ เครื่องเจียไม้ไผ่ ไม้ให้เด็กๆ ได้รับอันตรายจากการใช้งาน และ**น้ำวัฒณ์**ยังมีความรู้มากมาย สามารถให้คำแนะนำแก่เด็กๆ ได้เป็นอย่างดี

“ตรงไหนที่เราทำไม่ได้ ครูจะมาช่วยดู หรือน้ำวัฒณ์ก็จะสอน ว่าต้องทำยังไงบ้าง”

“อย่างเครื่องมือพวกนี้เราจะค่อยๆ ฝึกทีละอย่าง ถ้ามาใหม่ๆ จะฝึกใช้มีดก่อน ค่อยๆ เหลาไม้ไผ่จนกลม ฝึกใช้มีด ถ้าเริ่มเป็นแล้ว ก็เริ่มใช้เลื่อย สว่าน”

“ช่วยให้เราได้ฝึกคิดเลขด้วยครับ อย่างกังหันไม้ไผ่ มันมีส่วนประกอบเยอะ เราต้องคำนวณส่วนต่างๆ ให้เท่ากัน ไม่อย่างนั้นมันจะไม่หมุน”

“ช่วยให้เรามีสมาธิ เกิดความอดทนครับ”
เด็กๆ ช่วยกันเล่าถึงขั้นตอนการฝึกและสิ่งที่ได้เรียนรู้ นอกเหนือจากการฝึกอาชีพ

อ.ปรีชา กล่าวด้วยความภาคภูมิใจว่า “เด็กของเรา ถ้าจบ ม.๓ แล้ว ส่วนหนึ่งจะไปต่อวิทยาลัยเทคนิค เขาจะได้ทักษะตรงนี้ติดตัวไปด้วย เรื่องการใช้เครื่องมือต่างๆ ซึ่งเขาจะได้เปรียบจากเด็กคนอื่นๆ เพราะเขาเคยใช้เครื่องมือเหล่านี้มาแล้ว ทำเป็นแล้ว สบายมาก เคยมีอาจารย์จากเทคนิคชมว่า เด็กๆ ของเราใช้เครื่องมือเก่ง ไม่ต้องสอนเลย ซึ่งเราภูมิใจมากครับ”

คือการบ่มเพาะทักษะชีวิต

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จึงไม่เป็นเพียงโครงการที่หวังผลแค่วันนี้ แต่เป็นการบ่มเพาะทักษะชีวิตด้านต่างๆ ให้เกิดขึ้นในตัวเด็กผ่านการลงมือทำ เกิดเป็นความสามารถในการคิดได้ ทำเป็น พร้อมกับคุณธรรมในหัวใจที่ค่อยๆ งอกงามขึ้นทุกวัน นี่คือฐานทุนที่พวกเขาจะนำติดตัวไปใช้ในอนาคต

“สนุกครับ ได้คิด ได้วิเคราะห์ ได้ฝึกทักษะการใช้ชีวิต เราสามารถเอาไปใช้ที่อื่นได้ อ.ปรีชา เขาจะสอนอยู่เสมอว่า ชีวิตเราไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบเสมอไป เราต้องอดทน รับผิดชอบต่อหน้าที่ และต้องขยัน ความขยันคือสิ่งที่ดีที่สุด”

“ทำให้หนูรู้ว่า เราอยู่แบบพอเพียง มีบ้านหลังเล็กๆ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ปลูกผักเอาไว้กิน เหลือกก็ขาย”

“ถ้าผมเรียนจบไปแล้ว ไม่มีเงินเรียนต่อ ผมก็สามารถทำไร่สวนผสม ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง ทำแบบที่โรงเรียนสอนนี่แหละ ไม่ต้องเข้ากรุงเทพฯ ได้อยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตา พ่อ แม่ ลูก แค่นี้ก็มีความสุขแล้ว”

คือผลที่เกิดจากความร่วมมือร่วมใจของผู้อำนวยความสะดวก อาจารย์ และนักเรียนทุกคน รวมถึง สสค. ซึ่งเป็นแรงหนุนสำคัญที่ช่วยกันสร้างสรรค์ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแห่งนี้ให้มีชีวิตชีวา มีรอยยิ้มและเปี่ยมไปด้วยความสุข...

เคล็ดลับความสำเร็จ
ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำสิ่งดีๆ ให้กับนักเรียน คือพลังสำคัญที่ทำให้เราไม่ท้อแท้

เข้าใจเรื่องเพศศึกษา พัฒนาชีวิต

โรงเรียนบ้านวังหิน เพชรบูรณ์

“**“เซ็กซ์ในวัยเรียน”** คำนี้อาจเป็นคำที่หอมหวานเย้ายวนชวนอยากรู้ สำหรับเด็กทุกคนที่อย่างเข้าสู่วัยรุ่นหนุ่มสาว แต่สำหรับพ่อแม่ผู้ปกครองแล้วนั้น คำนี้ก็เปรียบดั่งฝันร้ายที่คอยพรากอนาคตอันสดใสของลูกรัก”

ครูมิใช่เพียงผู้สอนหนังสือ

ยิ่งในสังคมต่างจังหวัด พ่อแม่ไปทำมาหากินต่างถิ่น ลูกจึงอยู่ในความดูแลของปู่ย่า ตายาย ปัญหาที่ตามมาคือ เด็กคิดว่าพ่อแม่ไม่รัก ส่วนปู่ย่าตายายก็ไม่กล้าตักเตือนหลาน เพราะคิดว่าตัวเองไม่ใช่พ่อแม่หรือบางครอบครัวแม้เด็กจะอยู่กับพ่อแม่ หากด้วยการงานที่รัดตัวและพฤติกรรมไม่กล้าแสดงความรักของพ่อแม่ ทำให้เด็กโหยหา ขาดความรัก ความอบอุ่น จนเป็นช่องว่างให้เกิดปัญหาชู้สาวในวัยรุ่น และนับวันจะยิ่งรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ในเมื่อเขาเหล่านั้นล้วนเห็นตัวอย่างที่มากมายไปด้วยเรื่องกามารมณ์และความรักจากสื่อ นานาชนิดไม่ว่าจะเป็นละครโทรทัศน์ หรืออินเทอร์เน็ต

ด้วยตระหนักว่าครูมิใช่ผู้สอนหนังสือเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเป็นผู้ยกระดับวิญญาณของมนุษย์ ต้องสอนทุกด้าน ต้องมีความรัก ความสงสาร ความเมตตา และสิ่งสำคัญต้องสอนให้ลูกศิษย์มีความรู้คู่ความดี มีอนาคตที่สดใส อยู่ในโลกอย่างมีความสุข สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ มีครอบครัวที่สมบูรณ์ ทำให้ทางโรงเรียนตัดสินใจร่วมกับสำนักงาน

ส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) จัดโครงการ**เข้าใจเรื่องเพศศึกษา พัฒนาชีวิต** ขึ้น เพื่อให้ความรู้ด้านเพศศึกษาที่ถูกต้องแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พ่อแม่ รวมไปถึงผู้นำชุมชน

ครูพรทิพย์ มากมี ผู้รับผิดชอบโครงการ เล่าถึงโครงการนี้ว่า “บอกตรงๆ ว่าโรงเรียนเราเป็นโรงเรียนใน บ้านนอก แคมครอบครัวผู้ปกครอง และนักเรียนส่วนใหญ่ ก็ยังยากจน พ่อแม่ต้องไปทำมาหากินที่อื่น ทั้งลูกหลานให้อยู่กับตายาย บางครั้งก็ขาดความเข้าใจกัน เลยทำให้เด็ก หลงไหลไปเรื่องกามารมณ์ได้ง่าย”

เผ่าระวัง...ล้อมรั้วป้องกัน

โครงการนี้ เริ่มต้นด้วยความเชื่อว่าหากจะให้ความรู้ เรื่องเพศที่ถูกต้องแก่เด็ก เราก็ต้องให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่พ่อแม่ ผู้ปกครองก่อน ทางโรงเรียนจึงเริ่มจาก

การจัดเสวนาระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครอง ครู ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอ หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อให้พ่อแม่เกิดความเข้าใจ ตระหนัก ร่วมกันหาแนวทางป้องกัน และแก้ไขปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรและการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมในวัยรุ่น และสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังในโรงเรียนและชุมชน

“เราเชิญพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็ก ม.๑ ถึง ม.๓ มา นั่งคุยกัน หาหนทางแก้ไขปัญหาแม่วัยรุ่น โชคดีที่พ่อแม่ผู้ปกครองเข้าใจ เราเลยสรุปกันว่าจะมีตัวแทนเฝ้าระวังจากภาคประชาสังคม ก็คือผู้ปกครองของเด็ก ม.๑-๓ ทั้ง ๑๑๔ คน คอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมลูกหลาน ถ้าเห็นทำไม่ดีหรือออกนอกกลุ่มออกทางก็จะมาแจ้งทางโรงเรียนเพื่อหาทางแก้กันต่อไป”

จับเพศศึกษาไปสู่วิทยาการ

จากการล้อมรั้วป้องกัน มาสู่การให้ความรู้เพื่อให้เด็กมีความเข้าใจเรื่องเพศอย่างถูกต้อง โดยจัดอบรมความรู้แก่

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ จำนวน ๑๑๔ คน ผ่านฐานการเรียนรู้ ๗ ฐาน เพื่อลดความตึงเครียด หรือกระดากอายของทั้งเด็กและผู้ใหญ่เมื่อต้องพูดถึงเรื่องเพศ

ฐานที่ ๑ เรียนรู้สถานการณ์ ปัญหา และผลกระทบจากการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรและการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมในวัยรุ่น ฐานที่ ๒ เพศศึกษา ฐานที่ ๓ ทักษะชีวิตเป็นฐานที่เด็กๆ ชอบกันมาก เพราะเป็นเรื่องที่เขาไม่เคยรู้มาก่อน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการตั้งครรภ์ ความไม่พร้อมหากเป็นคุณแม่ตั้งแต่ในวัยรุ่น รวมไปถึงการระวังตัวไม่ให้ตกอยู่ในความเสี่ยงทางเพศ ฐานที่ ๔ การวางแผนครอบครัว

ฐานที่ ๕ การป้องกันโรคเอดส์และโรคทางเพศสัมพันธ์ เป็นอีกฐานที่ได้รับความสนใจจากเด็ก เพราะคุณครูและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้นำถุงยางอนามัยและอุปกรณ์ป้องกันการตั้งครรภ์มาบอกเล่าและแนะนำวิธีการป้องกันอย่างถูกต้อง ถึงจะเขินอายแต่ทั้งครูและลูกศิษย์ก็ได้เรียนรู้การป้องกันตัวเองในระดับหนึ่ง

ฐานที่ ๖ การป้องกันตัวเองในภาวะคับขันและวิธีการปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์ มีเจ้าหน้าที่ตำรวจจากสถานีตำรวจวังโป่งและครูฝ่ายปกครองโรงเรียนบ้านวังหิน เป็นวิทยากรมาสอนการศิลปะการป้องกันตัวเบื้องต้น และฐานที่ ๗ ความรู้ E-learning เรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ในการหาข้อมูลต่างๆ เช่น เรื่องความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย สิทธิในเนื้อตัวร่างกาย การเคารพสิทธิของผู้อื่น หน้าที่และความรับผิดชอบตามวัยและในครอบครัว โดยมีครูผู้สอนคอมพิวเตอร์โรงเรียนบ้านวังหินเป็นวิทยากร

สานรัก สร้างความเข้าใจ

เมื่อเด็กมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศศึกษาในระดับหนึ่งแล้ว ก็มาถึงขั้นตอนสานความรัก ความเข้าใจและความอบอุ่นในครอบครัว ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นเกราะป้องกันเด็กจากเซ็กส์ในวัยเรียน เพราะเมื่อเด็กๆ ได้รับความรักจากครอบครัวอย่างเต็มเปี่ยม เขาจะไม่โยนหาความรักจากที่อื่นเพื่อมาเติมเต็ม

กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว จึงเป็นอีกกิจกรรมที่คิดขึ้นเพื่อให้ความสำคัญกับพ่อแม่ลูก และเรียกได้ว่าป็นกิจกรรมที่ซึ่งและมีคุณค่าที่สุดสำหรับทุกๆ คน

กระดาษรูปหัวใจแต่ละแผ่นที่แจกให้กับผู้ปกครองและเด็กคนละแผ่น พร้อมกับโจทย์ให้เขียนความรู้สึก หรือความคับข้องใจที่มีต่อกัน เมื่อนำกลับมาติดบนบอร์ดอีกครั้ง กระดาษแผ่นน้อยๆ กลับช่วยเป็นนกพิราบสื่อสารความในใจที่ต่างฝ่ายต่างไม่เคยรู้มาก่อนได้เป็นอย่างดี

“เบื่อก่อนนอนตื่นสาย”
 “เบื่อก่อนแม่ชอบบ่น”
 “แม่ไม่รักผมเลย”
 “หนูเสียใจมากที่แม่บอกว่า เก็บเขามาจากถังขยะ”

เมื่อให้กระดาษอีกแผ่นเพื่อเขียนความรู้สึกว่าอยากให้พ่อแม่ หรือลูกทำอะไร ก็ทำให้ต่างฝ่ายได้โอกาสละความกลัว ความเขินอาย บอกความต้องการให้อีกฝ่ายได้เข้าใจ

“อยากให้แม่กอดหนูบ้าง เพราะตั้งแต่มีน้อง แม่ก็กอด ก็รักแต่น้อง ไม่รักหนู”

ทำให้แม่ได้รู้ว่าลูกน้อยใจคิดว่าแม่ไม่รัก หรือพ่อแม่บางคนพอได้อ่านสิ่งที่ลูกเขียนก็รู้สึกเสียใจ และคิดไม่ถึงว่าสิ่งที่ได้ทำไปพูดไปตอนโกรธจะทำให้ลูกเสียใจมาก พ่อแม่ลูกจึงได้ปรับความเข้าใจกันมากขึ้น

คือส่วนหนึ่งของความรู้สึกที่ถ่ายทอดออกมา ก่อให้เกิดความเข้าใจ และสานสายใยครอบครัวให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

ได้วาก็...ตรวจสอบความเข้าใจ

กิจกรรมได้วาก็... สอบถาม “เพศสัมพันธ์วัยรุ่นนุ่นอย่างไร” และ “การตั้งครรภ์แม่วัยรุ่นนุ่นเพราะใคร” ระหว่างนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย ม.๑-๓ ชั้นละ ๕ คน คือกิจกรรมถัดมาของโครงการเพื่อตรวจสอบความเข้าใจและทัศนคติของเด็กๆ ในเรื่องเพศศึกษาที่ได้เรียนรู้ไป ว่าเด็กทั้งสองกลุ่มมีความเข้าใจในระดับใด ซึ่งผลที่ได้รับก็น่าพอใจเป็นอย่างยิ่ง นักเรียนมีความเข้าใจเรื่องเพศศึกษา และความไม่พร้อมของเซ็กส์ในวัยเรียนเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจน

เพื่อนที่ปรึกษา...ทุกปัญหาเพื่อนพร้อมรับฟัง

เพื่อนช่วยเพื่อน ให้คำปรึกษาเมื่อเพื่อนเกิดปัญหา

เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่ทางโรงเรียนพยายามผลักดัน เพราะตระหนักดีว่าเด็กๆ มักมอบความไว้วางใจเบื้องต้นให้กับเพื่อนก่อนเป็นอันดับแรก เริ่มด้วยการอบรมนักเรียนชั้นมัธยม ๑-๓ สร้างเครือข่ายผู้นำรุ่นใหม่ในโรงเรียน และสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มเพื่อน เลือกตัวแทน ๕ คน ของแต่ละชั้นเรียน เป็นเพื่อนที่ปรึกษา คอยสอดส่องดูแลเพื่อนในห้องที่มีพฤติกรรมเสี่ยง และนำปัญหาปรึกษาครูเพื่อหาแนวทางแก้ไข

เมื่อพี่ๆ ชั้นมัธยมมีความเข้าใจที่มากพอแล้ว คณะครูโรงเรียนบ้านวังหินจึงจัดนิทรรศการสรุปความรู้ ความเข้าใจเรื่องเพศศึกษาที่จัดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ให้น้องๆ ทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมในโครงการครั้งนี้ด้วย ยิ่งพี่ๆ มัธยมเข้าใจปรับประยุกต์การนำเสนอให้เหมาะกับวัยน้องๆ ประถมด้วยการแสดงหุ่นมือ น้องๆ ก็ยิ่งให้ความสนใจกิจกรรมมากเป็นพิเศษ

แม้จะเหน็ดเหนื่อย แต่โครงการนี้ก็สร้างความประทับใจให้กับครู อาจารย์ทุกคนที่เกี่ยวข้อง เพราะเป็นงานที่ท้าทายความรู้ความสามารถอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นงานที่ต้องแก้ปัญหาในด้านพฤติกรรม ด้านความรู้สึก และค่านิยมของคนในยุคดิจิทัล การติดต่อสื่อสารไร้พรมแดน และน่าชื่นใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้เห็นความเปลี่ยนแปลง เด็กมีปัญหาลดลงอย่างเห็นได้ชัด

เคล็ดลับความสำเร็จ
 ความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความคิด ด้านพฤติกรรม การกระทำ รวมทั้งนักเรียนเองต้องมีความตั้งใจ สนใจ ดูแลตนเอง โดยมีครู พ่อแม่ และเพื่อน เป็นที่ปรึกษา ให้ความรัก ความเอาใจใส่ ให้กำลังใจ

สานฝันวัฒนธรรมพื้นบ้าน โรงเรียนบ้านเหล่าผักไล่ สกลนคร

“วันวาน ยามเย็นไกลออกไปในแคว้นแดนอีสาน เสียงเพลงโปงลางแว่วมาตามสายลม จาก
ท่วงทำนองคึกคัก สะท้อนความเป็นตัวตนคนพื้นบ้าน เมื่อใครได้ฟังก็ย่อมรู้ว่านี่คือวัฒนธรรม
ท้องถิ่นที่นับวันจะล้มหายตายจาก หากปราศจากการอนุรักษ์หรือความสนใจจากเด็กรุ่นใหม่
ซึ่งนับวันจะกลายเป็นสาวกเค ป๊อปมากขึ้นเรื่อยๆ”

เมื่อบวกกับความต้องการสร้างแนวคิดการประกอบ
อาชีพทำมาหากินให้กับเด็ก โครงการสานฝันวัฒนธรรม
พื้นบ้าน ของโรงเรียนบ้านเหล่าผักไล่ จึงเกิดขึ้นด้วยความ
มุ่งมั่นตั้งใจของ อ.มงคล ปางชาติ

โรฎุณ ไวจนคุมาง

แม้จะเป็นโรงเรียนที่ห่างไกลในจังหวัดสกลนคร
แต่เมื่อมีโอกาสได้รับทุนจากสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่ง
การเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) อาจารย์มงคล
จึงสานฝันของตนเองและเด็กๆ ด้วยการใช้เงินทุนที่ได้ในการ
ซื้อเครื่องดนตรี ทั้งโปงลาง พิณ แคน กลอง ฉิ่ง ฉาบ และอื่นๆ
ที่จำเป็น แล้วเริ่มโครงการกับนักเรียนชั้น ม.ต้น ทั้ง ๑๖๖ คน

เริ่มจากสำรวจความสนใจเรื่องดนตรีพื้นบ้านของ
เด็กว่ามีมากน้อยแค่ไหน เรียกได้ว่าสำรวจต้นทุนเดิมที่เด็กก
มีอยู่ก่อน เพื่อให้รู้ว่าจะต้องเพิ่มเติมต้องเสริมให้ในส่วน
ไหน มากน้อยเพียงใด จากนั้นจึงวางแผนทำเอกสารประกอบ
การสอน คัดเลือกเพลง ทำคู่มือ ไปจนถึงติดต่อคนที่จะมา
ช่วยสอน แล้วจึงเริ่มขึ้นตอนฝึกซ้อม ฝึกสอน ตั้งแต่เนื้อเพลง
การเล่นดนตรี และการร้องรำ

เรียนร้องซ้อมรำ

การฝึกซ้อมเริ่มต้นขึ้น เป็นเวลา ๑๕ วันที่เด็กๆ ทุกคน
ได้ฝึกประสบการณ์ใหม่ๆ นักเรียนชายฝึกเล่นเครื่องดนตรี
นักเรียนหญิงฝึกรำ โดยมีนักเรียนจากวิทยาลัยนาฏศิลป์

ภาพสินธุ์เป็นครูสอน จากนั้นจึงคัดเด็กชายที่มีความพร้อม
ที่สุด ๒๐ คน ฝึกเป็นนักดนตรี และเด็กหญิง ๒๐ คน
ฝึกเป็นนางรำ ถือเป็นเด็กชุดแรกหรือชุดบุกเบิก

เด็กทั้ง ๔๐ คนจะได้ไปเข้าค่ายอบรม ฝึกซ้อมร้อง เล่น
เต้น รำ กว่าเดือน จนจำเนื้อเพลง โน้ตเพลงได้แม่นยำเป็น
อันพร้อมที่จะออกงานแสดง นอกจากนั้นเด็กกลุ่มนี้ยังเป็น
แกนนำ เพื่อนสอนเพื่อน ฝึกสอนเพื่อนคนอื่นๆ ในชั้นให้ม
ีความรู้เรื่องดนตรี และโปงลางด้วย เพื่อเป็นกำลังสำรองใน
เวลาจำเป็น

ออกงาน ออกแขก

จากเด็กที่ไม่เคยร้องรำ ผ่านการฝึกฝนจนเกิดทักษะ
ร้องรำไม่ขัดเขิน แบบทดสอบแรกจึงเริ่มขึ้นที่สนามของ
โรงเรียน “วงโปงลางลูกอีสาน โรงเรียนบ้านเหล่าผักไล่”

พร้อมแสดง มีพ่อแม่ผู้ปกครองมานั่งคอยเชียร์ให้กำลังใจ
ลูกหลานกันอย่างอุ่หนาผาคัง เพลงหนึ่งผ่านไป สองเพลง
ผ่านไป เด็กหายตื่นคนร้องรำกันอย่างมั่นใจ ผู้ใหญ่เองก็
สนุกสนาน อีกทั้งยังตบรางวัลให้ ถึงจะไม่มากไม่มาย แต่ก็
ทำให้หัวใจเด็กๆ พองโตด้วยความเชื่อมั่นว่าการแสดงนั้นคง
ต้องถูกอกถูกใจที่ป้าน้าอาเป็นแน่

หลังจากนั้นเมื่อมีงานประจำปีไม่ว่าจะเป็นงานบุญ
อะไร เด็กบ้านเหล่าผักไล่ก็ได้ไปแสดงอยู่เนืองๆ ถึงแม้จะได้
กำลังใจตอบแทนเป็นเงินแล้วไม่ถึง ๕๐ บาทต่อคน แต่ก็เป็
นกำลังใจให้เด็กเป็นอย่างดี

“ช่วงแรกๆ พาเด็กไปแสดงตามงานบุญต่างๆ ให้เขา
ได้รู้จักทำมาหากิน ไม่ไปมั่วสุมกับยาเสพติด ไม่ยุ่งเรื่องชู้สาว
ได้เงินมาก็แบ่งให้เขาไปเป็นค่าขนม เด็กๆ รู้สึกตัวเองมีคุณค่า
มีความสามารถ หาเลี้ยงตัวเองได้แม้จะไม่มากไม่มายก็ตาม”

ความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าในตัวเอง คือภูมิคุ้มกัน
สำคัญ ที่จะปกป้องวัยรุ่นจากพฤติกรรมเสี่ยง โปงลางจึงเป็น
เครื่องมือหนึ่งในการกล่อมเกลาคิดใจ และเปิดทางเลือกสู่
การเป็นเด็กดีเป็นที่ยอมรับของสังคมให้กับเยาวชน ทั้งยัง
ได้เงินทองของตอบแทนเป็นของแถม สร้างความภาคภูมิใจ
ที่ได้มีส่วนช่วยหารายได้อีกคำรบหนึ่ง

รางวัลที่มากกว่าเงิน

แล้ววันที่คณะโปงลางโรงเรียนบ้านเหล่าผักไล่พร้อม
ออกงานใหญ่ก็มาถึง การประกวดแข่งขันโปงลางระดับมัธยม
คือเป้าหมาย นักดนตรีพร้อม นางรำพร้อม ทุกคนขึ้นเวทีโชว์
ลีลาตามที่ได้ฝึกมาอย่างซ้ำของ ผลจะเป็นอย่างไรไม่สำคัญ
เท่ากับทำอย่างสุดความสามารถ คือสิ่งที่อาจารย์มงคลบอก
เด็กๆ

“ความจริงแล้วการเข้าร่วมประกวดของเด็กๆ ไม่ได้
สำคัญอะไรนัก สิ่งที่เราต้องการ คืออยากให้เด็ก สืบสาน

วัฒนธรรมท้องถิ่น มีความรู้มีอาชีพติดตัว เห็นคุณค่าในตัวเอง รู้จักทำงานเป็นทีม เพราะวงโปงลางต้องอาศัยความร่วมมือเพรียงของคนในวง หากร้องรำไม่ตรงกัน ไม่ประสานกัน ก็รำไม่สวย”

ถึงจะไม่ได้คาดหวังกับรางวัลใหญ่ แต่การฝึกซ้อมอย่างตั้งใจ และความมุ่งมั่นของเด็กๆ ก็นำความชื่นใจมาให้ เมื่องวงโปงลางของโรงเรียนบ้านเหล่าฝักไถ่ สามารถคว้ารางวัล รองชนะเลิศ อันดับ ๒ จากงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ ๖๒ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕ จังหวัดชัยภูมิ ได้สำเร็จ

นอกจากจะสร้างชื่อเสียงให้โรงเรียนแล้ว ยังเป็นความภาคภูมิใจของเด็กๆ ในคณะ ว่าผลจากการฝึกฝนของพวกเขาไม่สูญเปล่า สามารถสร้างงาน สร้างชื่อเสียงให้ตัวเขา ครอบครัว และโรงเรียนได้จริงๆ

“เมื่อเด็กโปงลางชุดแรกจบไปแล้ว บางคนก็ไปเรียนต่อด้านนาฏศิลป์ บางคนที่บ้านไม่มีเงินส่งเรียนต่อ เขาก็ทำงานเป็นนักดนตรีโปงลางได้ เขาเหล่านั้นจึงไม่เป็นภาระ

สังคม มีอาชีพการทำงาน ทหารายได้ให้ครอบครัวได้พอประมาณ แค่นี้ก็ถือเป็นความภูมิใจของครูแล้ว”

“แล้วเรายังทำโครงการที่สอนน้อง รุ่นพี่คณะโปงลางต้องสอนน้องๆ รุ่นต่อไปให้แสดงโปงลางได้ด้วย เป็นการฝึกเด็กรุ่นต่อรุ่น และสร้างความสามัคคีในโรงเรียนอีกทางหนึ่ง ปัจจุบันเราจึงมีวงโปงลางทั้งรุ่นเล็กรุ่นใหญ่ไว้แสดงสืบสานศิลปะการแสดงท้องถิ่นให้ยั่งยืนสืบไป”

วันนี้ จากรุ่นแรก มารุ่นสอง พี่น้องโรงเรียนบ้านเหล่าฝักไถ่ยังฝึกสอนน้องๆ รุ่นต่อไป ช่วยสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านให้คงอยู่ อีกทั้งยังฝึกทักษะอาชีพให้เด็กๆ อีกทางหนึ่ง และเป็นความหวังว่าวัฒนธรรมพื้นบ้านจะไม่หายไปจากดินแดนไทยอีสาน

เคล็ดลับความสำเร็จ

ใส่ใจ มุ่งมั่นทุ่มเท เรียนรู้ ทำงานเป็นทีม

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้เครือข่ายสังคมเพื่อการเรียนรู้ (Social Network)

โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช อุบลราชธานี

“โลกทุกวันนี้เปลี่ยนแปลงเร็วจนพออย่างผมแทบจะตามลูกสาวไม่ทัน ไทจนจะดาราเกาหลีที่เขาชื่นชอบ เพลงป๊อปแดนซ์ที่เขาชอบฟัง รวมถึงเทคโนโลยีอย่างเฟซบุ๊ก ที่ลูกๆ และเพื่อน ๆ ใช้โพสต์รูปและข้อความระหว่างกัน”

จากชีวิตข้าราชการวัยใกล้เกษียณ ที่เรียกได้ว่าโลว์เทค (Low Technology) วันนี้ผมต้องปรับเปลี่ยนตัวเองให้มีทั้งอีเมล มีทั้งเฟซบุ๊ก เพื่อจะได้คุยกับลูกๆ เรื่อง ลูกสนใจเรื่องไหน มีปัญหาไม่สบายใจเรื่องอะไร ผมก็แอบๆ ดูเอาจากข้อความที่พวกเขาสื่อสารในโลกออนไลน์นี้แหละ เพราะเด็กวัยรุ่นเขาไม่ค่อยมาบอกความในใจของตัวเองกับพ่อแม่หรอกครับ ส่วนใหญ่ก็มักจะพูดคุยปรึกษากับเพื่อนมากกว่า

แม้เหมือนว่าลูกยิ่งโตก็ยิ่งถอยห่างจากเรามากขึ้น แต่ผมก็ถือได้ว่าตัวเองยังโชคดี ที่มาใช้ชีวิตครอบครัวในต่างจังหวัดที่เป็นบ้านเกิดของตัวเอง

อุบลราชธานีเป็นจังหวัดที่มีแม่น้ำมูลไหลผ่าน ดังนั้นจึงมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานและมีความอุดมสมบูรณ์มาแต่อดีต เมื่อก่อนมีพื้นที่ที่กว้างใหญ่มากที่สุดในประเทศไทย แต่ภายหลังแยกออกเป็นจังหวัดยโสธร และจังหวัดอำนาจเจริญ สำหรับคนที่สนใจในทางธรรมจะรู้ว่าที่นี่เป็นสถานที่ที่มีพระอาริยะสงฆ์สายวัดป่าเกิดขึ้นหลายรูป เช่น พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต พระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล พระอาจารย์ชาวนาโย รวมถึงพระโพธิญาณเถระ (ชา สุภทฺโท)

นอกจากจะเด่นในเรื่องทางธรรมแล้ว จังหวัดของเราก็มีชื่อเสียงเป็นที่ขึ้นชื่อลือชาในเรื่องทางโลกๆ เช่นงานหัตถกรรม อย่างผ้ากบอบัวที่มีความวิจิตรงดงาม ผ้าฝ้ายทอมือ หมอนขิด ผ้าไหม เครื่องทองเหลือง ส่วนของกินที่นี่ก็ไม่แพ้ใครมีทั้งหมวยอ กุนเชียง โดยเฉพาะเค็มบักนัด (เค็มสับปะรด) ที่พูดแล้วน้ำลายสอขึ้นมาเลยทีเดียว เป็นอาหารพื้นเมืองของที่นี่ทำด้วยเนื้อปลาสาวยหรือปลาเทโพ หั่นเป็นชิ้นยาวๆ ดองในน้ำเกลือและเนื้อสับปะรดที่ซอยเป็นชิ้นเล็กๆ บรรจุในขวดแก้ว นำมาทำอาหารได้หลายอย่าง เช่นทอด หรือหลน

ผมขอศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ชอบเล่าเรื่องโน่นหรือนี้ให้ลูกสาวฟัง ว่างๆ เราก็ขับรถไปเที่ยวด้วยกัน ทั้งครอบครัว ผมอยากให้ลูกๆ รู้จักใช้เทคโนโลยีต่างๆ แต่ในขณะที่เดียวกันก็อยากให้มีความรักความผูกพัน รวมทั้งภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตัวเองด้วย ไม่ก็ปีข้างหน้าประเทศไทยก็จะเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จะเกิดการค้าเสรี การเคลื่อนย้ายของแรงงานและอื่นๆ ตามมา ผมคิดว่าประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อม โดยเฉพาะเรื่องการศึกษาที่จะทำให้เด็กไทยของเรานำพาประเทศไปสู่ความก้าวหน้า

ผมคิดว่าตัวเองคิดไม่ผิดที่ส่งลูกสาวไปเรียนที่โรงเรียนเบญจมมหาราช โรงเรียนประจำจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีการเรียนการสอนที่ถือได้ว่าเป็นต้นแบบของโรงเรียนอื่นๆ ทั้งในระดับอำเภอและระดับประเทศ เพราะมีคุณครูที่คัดสรรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และที่สำคัญยังทำให้เด็กๆ รู้จักรักเหงาของตัวเอง และภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้วย

Social Network เชื่อมต่อท้องถิ่นกับสังคมโลก

พ่อของหนูเป็นคนไม่เรียนไม่รู้ จากเด็กบ้านนอกคนหนึ่งที่มีฐานะยากจน ก็มานะพยายามด้วยการบวชเรียนทางธรรม แล้วสึกไปเรียนมหาวิทยาลัยจนจบปริญญาตรี หลังจากนั้นก็สอบทำงานรับราชการ เริ่มจากเป็นปลัดอำเภอ จนทุกวันนี้ได้เป็นนายอำเภอ

พ่อก็คงจะเล่าให้ฟังเสมอว่าชีวิตในวัยเด็กลำบากอย่างไร ท่านชอบเล่าเรื่องโน้นเรื่องนี้ แต่พอขึ้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ หนูก็อยากคุยกับเพื่อนมากกว่าพ่อ ทั้งๆ ที่รู้ว่าพ่อรักและเป็นห่วง แต่ก็ยังอยากที่จะมี “โลกส่วนตัว” บ้าง หลังกลับจากโรงเรียนทุกวัน พ่อก็คงมาชวนคุยชวนถามว่าวันนี้เรียนอะไรมาบ้าง โชคดีที่ช่วงนี้ครูที่โรงเรียนทำโครงการ “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้เครือข่ายสังคมเพื่อการเรียนรู้ (Social Network)” หรือเรียกง่ายๆ ว่านำการเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการเรียนรู้ หนูจึงได้โอกาสบอกเล่าถึงประโยชน์ของอินเทอร์เน็ตให้พ่อฟัง พี่งู้เหมือนกันนะเนี่ยว่าพ่อก็คงมีอีเมล และเฟซบุ๊กกับเขาด้วย อย่างนี้ก็ง่ายใหญ่ จะเล่าอะไรให้ฟังก็ไม่ต้องอธิบายกันมาก

วันนี้หนูเปิดเว็บไซต์ของโรงเรียนให้พ่อดู เพื่อให้พ่ออ่านบทความที่เขียนโดยครูลัดดา จิตรมาศ ซึ่งเป็นรองผู้อำนวยการโรงเรียนเบญจมมหาราชว่าได้แรงบันดาลใจในการคิดโครงการนี้ได้อย่างไร

“จากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology-ICT) และการที่ประเทศไทยจะก้าวสู่ประชาคมอาเซียน พุทธศักราช ๒๕๕๘ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันครูต้องตระหนักว่า ‘กระบวนการเรียนรู้สำคัญกว่าความรู้’ และ ‘ครูมิใช่ผู้มอบความรู้’ แต่เป็นผู้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ไปพร้อมกับเด็กและเยาวชน เป้าหมายของการเรียนรู้ไม่ใช่ตัวความรู้ที่ออกไป เพราะตัวความรู้นั้นมีมากมายมหาศาลเกินกว่าที่จะมอบให้นักเรียนแต่ละชั้นปีได้ อีกทั้งนักเรียนในศตวรรษใหม่มีหนทางค้นหาความรู้ด้วยตัวเองจากทุกหนแห่งทั้งในสิ่งแวดล้อมและอินเทอร์เน็ต ดังนั้นครูต้องพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต...โครงการของเราดำเนินงานเป็นเครือข่ายร่วมพัฒนาเป็นกลุ่มโรงเรียนทั้งหมด ๕ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเบญจมมหาราช เป็นโรงเรียนแกนนำ โรงเรียนเครือข่ายประกอบด้วย โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ โรงเรียนเดชอุดม โรงเรียนบุณชกรวิทยาคาร และโรงเรียนลำโรงวิทยา”

กระบวนการเรียนรู้ที่ครูและนักเรียนร่วมมือกัน

พ่อใช้เวลาในการอ่านรายละเอียดของโครงการอย่างใส่ใจ พร้อมถามคำถามที่สงสัยว่า “แสดงว่าครูที่โรงเรียนของลูกก็ต้องใช้โซเชียลเน็ตเวิร์ค (Social Network) อย่างอีเมล ยูทูป เป็นก่อนจึงจะนำมาสอนนักเรียนได้ใช่ไหม”

“ถูกเพลงเลยค่ะพ่อ” ฉันทบพร้อมไปกับแอบปลื้มนิดๆ ที่มีพ่อฉลาดและเข้าใจการเรียนการสอนยุคใหม่

ก่อนที่จะทำโครงการนี้ได้ ครูลัดดาต้องประชุมครูผู้บริหาร คนในชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อให้ทุกคนได้ตระหนักถึงการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก พร้อมทั้งจัดทำคู่มือการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเกี่ยวกับท้องถิ่นเชื่อมโยงสู่ประเทศชาติและสังคมโลก จัดทำคู่มือการใช้เครือข่ายสังคมเพื่อการเรียนรู้ และจัดอบรมครูด้านการใช้เครือข่ายสังคมเพื่อการเรียนรู้

อย่างไรก็ตาม พ่อก็ยังไม่วายสงสัยว่า การเรียนแบบนี้ครูกับนักเรียนจะจัดการเรียนการสอนอย่างไร เมื่อถามมาแบบนี้ก็เข้าทางหนู ได้โอกาสแสดงให้พ่อรู้ว่าลูกของพ่อก็เก่งไม่แพ้กัน

“พ่อคะ การเรียนการสอนแบบนี้ทำให้ครูและนักเรียนมาเรียนรู้ร่วมกัน ครูก็มีกระบวนการสอนด้วยการสร้างเว็บไซต์ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการใช้จีเมล (gmail) และทำโครงงานบนเว็บ ส่วนนักเรียนอย่างหนู นอกจากจะหาความรู้จากยูทูปตามาย ปราชญ์ในหมู่บ้านแล้ว ก็ใช้โซเชียลเน็ตเวิร์คนี้แหละในการค้นหาหาข้อมูลหรือที่เพื่อนๆ ชอบพูดกันว่า ‘อย่ากรูเรื่องอะไรก็ถามครูกู (กูเกิ้ล-google)’ ซึ่งเป็นการค้นคว้าหาความรู้และนำเทคโนโลยีขั้นพื้นฐานมาใช้ แต่ขั้นสูงอีกนิดหรือแอดวานซ์อีกหน่อยสำหรับหนูคือ ใช้อีเมลในการส่งงานครูแทนที่จะต้องเขียนใส่สมุดรายงาน ซึ่งช่วยประหยัดพลังงานได้ด้วยนะค่ะพ่อ นอกจากนั้นเมื่อก่อนเวลานำเสนองานเราต้องเอารูปภาพไปแปะบนบอร์ดใช้ใหม่ค่ะ แต่เดี๋ยวนี้เรานำเสนองานด้วยการสร้างอัลบั้มรูปในกูเกิลพิกษาเว็บ (google picasaweb) หรือนำเสนองานด้วยวิดีโอคลิปผ่านเว็บไซต์ ยูทูป (youtube) ส่วนเวลาทำรายงานกลุ่มหนูกับเพื่อนๆ ก็ใช้กูเกิ้ลด็อกส์ (google docs) โดยเราสามารถแก้ไขจัดเก็บ และแชร์ไฟล์เอกสารต่างๆ ผ่านบริการแอปฯ เวิร์ดโพรเซสเซอร์ (word processor) ได้บนออนไลน์ ผ่านทางสมาร์ทโฟน หรือแท็บเล็ตได้ นั่นหมายความว่าเราไม่ได้นั่งเรียนอยู่แต่ในห้องเรียนกับกระดานดำอย่างเดียว แต่เราสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ไม่ว่าจะที่บ้าน หรือแม้แต่ไปเที่ยวที่ไหนก็สามารถเรียนรู้ได้หมด อย่างที่ผ่านมานูกับเพื่อนทำโครงงาน ‘เยาวชนเบญจมมหาราชร่วมสืบสานชื่นชมกษัตริย์พระพุทธรูปมีเครื่องบูชา ๕ อย่าง ได้แก่ หมาก พลู ทุปเทียน ข้าวตอกและดอกไม้ อย่างละ ๕ คู่ เราเรียนรู้วิธีการทำจากปราชญ์ชาวบ้าน แล้วก็ถ่ายภาพนำเสนอในเว็บไซต์ของโรงเรียน และถ่ายทำเป็นวิดีโอลงในยูทูปด้วย ”

พ่อฟังฉันอธิบายเสียยืดยาว ไม่รู้ว่าจะแอบเหนียวหรือเปล่า แต่ก็เห็นตั้งอกตั้งใจฟังดี และก็มีคำถามต่อท้ายเหมือนทุกครั้งว่า “ลูกเรียนแบบนี้แล้วดีอย่างไร เล่าให้พ่อฟังหน่อยสิ”

“อันดับแรกก็สนุกค่ะพ่อ ไม่ต้องอุดหนุนทำรายงานอยู่แต่ในห้องเรียนหรือห้องสมุดแบบเดิมๆ แต่เราออกไป

หาความรู้นอกห้องเรียน ไปคุยกับผู้รู้ที่เป็นชาวบ้าน ได้รู้ได้เห็นว่าเขาดำเนินชีวิตอย่างไร เรียกว่าเรียนรู้จากของจริง ก็ว่าได้ค่ะ รู้จักทำโครงงานเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักใช้เทคโนโลยีให้คุ้มค่า ในวันข้างหน้าเรียนจบจากที่นี่แล้วไปเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัย หรือในการทำงานหนูก็สามารถนำเทคโนโลยีเหล่านี้ไปใช้ได้ด้วยค่ะ”

พ่อพยักหน้าหงึกหงัก พร้อมรอยยิ้มและพูดกับหนูว่า “เทคโนโลยีเป็นแค่เครื่องมือหนึ่งในการแสวงหาความรู้ สิ่งสำคัญคือเราต้องใฝ่รู้อยู่เสมอ และเรียนรู้ไปจนตลอดชีวิตเลยนะลูก”

นี่แหละพ่อของหนู น่าภูมิใจที่สุดค่ะ

เคล็ดลับความสำเร็จ

การนำเทคโนโลยีที่เป็นเรื่องใกล้ตัวเด็กนักเรียนมาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ซึ่งทำให้เกิดความสนุก น่าสนใจ อีกทั้งคุณครูทั้ง ๕ โรงเรียนก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

รัฐราษฎร์อนุสรณ์ โรงเรียนแห่งโครงการ แบบบูรณาการ ๑๐ ฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนรัฐราษฎร์อนุสรณ์ นครสวรรค์

๖๖ การเรียนรู้ที่ดีควรเกิดจากความต้องการ
ความชอบ ความสนใจของเด็กๆ เฉกเช่น
ประสบการณ์ของโรงเรียนรัฐราษฎร์อนุสรณ์
ที่การเรียนรู้ทักษะชีวิตเกิดขึ้นได้ด้วยการ
สร้างชุมชน การปกครอง แบ่งปันปันส่วนงาน
ของเด็กเองจริงๆ ๖๖

อดีตที่กำลังเปลี่ยนไป

นักเรียนรัฐราษฎร์อนุสรณ์ ตำบลบึงปลาทุ อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ก็เหมือนกับนักเรียนในชนบทส่วนใหญ่ คือ ไม่ได้ศึกษาต่อเมื่อจบชั้น ม.๓ และชั้น ม.๖ เนื่องจากฐานะยากจน จึงไม่สนใจวิชาการ ขาดเรียนบ่อย ผลประเมินทางด้านการเรียนจึงต่ำมาก ขาดทักษะชีวิตโดยเฉพาะความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง คณะครูจึงดำเนินการวางรากฐานพัฒนาทักษะการคิดให้นักเรียน เพื่อไปพัฒนากระบวนการเรียนรู้และอาชีพของตนให้ดีขึ้น ด้วยโครงการรัฐราษฎร์อนุสรณ์ โรงเรียนแห่งโครงการแบบบูรณาการ ๑๐ ฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมี **ครูปรียา เตียมชุมพล** เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ด้วยการสนับสนุนด้านงบประมาณจาก สสค.ที่มาสานต่อลมหายใจของโครงการให้ยั่งยืน

การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการบูรณาการ ๙ ฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย ฐานปลูกพืชผักสวนครัวโดยใช้ชีวภาพและระบบนิเวศในการกำจัดแมลง ฐานน้ำหมักชีวภาพ ฐานปุ๋ยเม็ด ฐานเลี้ยงกบในบ่อเลี้ยงปลาในนาข้าว ฐานปลูกข้าว สีข้าวกล้อง ฐานแปรรูปและถนอมอาหาร ฐานเพาะเห็ด ฐานปลูกผักพื้นบ้าน และฐานนำผลผลิตจำหน่ายในราคาถูก ได้เริ่มต้นขึ้น พร้อมกับชีวิตของนักเรียนรัฐราษฎร์ทั้ง ๒๓๔ คนที่เริ่มเปลี่ยนไป

หมู่บ้านเงินสร้างสรรค์ตามใจ

ครั้งแรกที่จัดทำโครงการได้จัดฐานการเรียนรู้เป็นห้องทั้งหมด ๙ ห้อง เมื่อจัดทำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงปรากฏว่าเกิดปัญหา คือ พี่ใหญ่ (นักเรียน ม.ปลาย) ทำฐานของตนเองได้ดีแต่ก็เกียจกัน โดยหัวหน้าหรือเรียกอีกอย่างว่า “คนใช้” ต้องรับผิดชอบทุกอย่าง ถ้างานไม่เรียบร้อยครูประจำชั้นก็บ่นกับหัวหน้าห้อง ส่วนน้องเล็ก (นักเรียน ม.ต้น) ก็ทำงานไม่เป็น ทำให้นักเรียนทะเลาะกัน หลังจากเกิดปัญหามากมาย งบประมาณก็ใกล้หมด คิดว่าโครงการคงต้องจบแน่ๆ

นายกอบต.หมู่บ้านนำทีมช่วยกันเกี่ยวช่วยกันเก็บ

ผู้ปกครองช่วยสร้างศูนย์เรียนรู้โรงเรียน

เลี้ยงไก่แบบปล่อยและจัดทำโครงการเครื่องให้น้ำไก่อัตโนมัติ

เราต้องปรับตัวเรามีโอกาสแค่ครั้งเดียวถ้าถูกประมูลไปด้านข้างแน่นอนเลย

ครูแก้ไขปัญหาเรื่องเด็ก โดยคิดว่าถ้าให้เด็ก มีบทบาทและหน้าที่ในกิจกรรมอย่างเต็มที่และอำนาจสิทธิขาดอยู่ที่นักเรียนคนน่าจะทำให้งานดีขึ้น แต่ก็เกิดปัญหาอีกจนได้ เพราะไม่มีงบทำต่อ โชคดีที่ได้ข่าวดีจาก สสค. ว่าโครงการของเราได้รับการอนุมัติทุนสนับสนุน

เมื่อวางแผนเรียบร้อยเราก็ให้นักเรียนมีบทบาทมากขึ้น โดยกำหนดให้เขาจัดกิจกรรม แยกตามหมู่บ้านที่เขาอาศัยอยู่ในชีวิตจริง ๙ หมู่บ้าน ของตำบลบึงปลาทุ คณะชั้นปีการศึกษา ไม่สนใจว่าเด็กในหมู่บ้านจะมากหรือน้อย

เมื่อแยกเสร็จก็มีการเลือกตั้ง กำหนดผู้นำหมู่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้สมจริงในสถานการณ์จำลอง และมีการเลือกตั้งนายก อบต. สมาชิก อบต. เลือกตั้งเสร็จ ก็ให้ผู้นำแต่ละหมู่บ้านช่วยกันวางแผนให้เหมาะสมกับแต่ละหมู่บ้าน ทั้ง ๑๐ หมู่บ้าน อ้อ! หมู่บ้านที่ ๑๐ ที่เพิ่มขึ้น คือ “หมู่บ้านต่างจังหวัด” ที่นักเรียนตั้งขึ้นเอง เพราะพวกเขาเป็นเด็กที่มาจากจังหวัดอื่นนอกนครสวรรค์

เมื่อตั้งหมู่บ้านเรียบร้อยแล้ว คนในหมู่บ้านก็คิดว่าหมู่บ้านของเราจะทำอะไร บางหมู่บ้านปลูกข้าว บางหมู่บ้านเลี้ยงไก่ บางหมู่บ้านก็ปลูกผักสวนครัว หรือทำปุ๋ยหมัก ซึ่งอาจารย์ก็เชิญปราชญ์ชาวบ้านมาให้ความรู้เด็กๆ ในเรื่องที่เขาต้องการ

หลังจากนั้นแต่ละหมู่บ้านก็ตั้งปราชญ์ประจำหมู่บ้าน ทำหน้าที่คอยพูดคุยกับคนหมู่บ้านอื่นที่มาขอความรู้ หรือคนภายนอกที่มาดูงาน เพราะเด็กที่นี่พูดไม่เก่ง ชอบทำงานและยังขี้อายอยู่มาก เด็กทุกคนทำหน้าที่ได้ตามบทบาทหน้าที่ มีปัญหาที่ช่วยกันแก้ไข ทำให้เกิดทักษะชีวิตในสถานการณ์จำลอง และเกิดโครงการในการแก้ไขปัญหาซึ่งทำหายมาก

หมู่บ้านด้านข้างจะถูกประมูล

หมู่บ้านด้านข้างเป็นหมู่บ้านที่เด็กไม่ค่อยเอาใจใส่กิจกรรมในหมู่บ้านของตนเอง (กิจกรรมที่ว่าคือ เลี้ยงไก่ไข่ เลี้ยงเป็ดไข่) ทำให้เดือดร้อนหมู่บ้านอื่นๆ ต้องช่วยกันมาดูแล จึงมีประชุมลงมติกันว่าชายหมู่บ้านด้านข้างทอดตลาด โดยมีการประมูลในแต่ละหมู่บ้าน และสมาชิกต้อง

ฝึกทักษะชีวิตที่สอนน้อง

ไปขออาศัยอยู่หมู่บ้านอื่น คนในหมู่บ้านและผู้นำหมู่บ้านด้านข้าง รู้สึกร้อนรอนใจกันมาก เริ่มเกิดสำนึกรักหมู่บ้านขอแก้ตัว

หลังจากนั้น หมู่บ้านด้านข้างก็เป็นหมู่บ้านที่ขยันและทำงานสำเร็จ โดยเป็นหมู่บ้านแรกที่สามารสร้างนวัตกรรมในหมู่บ้านของตน นั่นคือ เครื่องให้อาหารไก่ระบบสั่งสะท้อนอัตโนมัติ (โดยการจิกของไก่) และเครื่องให้น้ำไก่ประหยัดแรงงาน (จากการที่หมู่บ้านในชีวิตจริงของเด็กอยู่ไกลโรงเรียน จึงทำให้ไม่อยากมาให้อาหารไก่ เปิดในวันเสาร์-อาทิตย์) ทำให้หมู่บ้านอื่นๆ ต้องปรับและเร่งสร้างนวัตกรรมในหมู่บ้านของตนเองตามมา

ประสบการณ์ของหมู่บ้านด้านข้าง จึงแสดงให้เห็นว่าเด็กรักชุมชนของตนมากขึ้น สร้างความสามัคคีในหมู่บ้าน รู้ถึงหน้าที่ของตนและมีความรับผิดชอบสูงขึ้น อีกทั้งยังเป็นแรงขับเคลื่อนหมู่บ้านอื่นๆ ให้เร่งพัฒนาหมู่บ้านตนเองขึ้นด้วย

ยอดผักแข่งกันยาว หมู่บ้านคลองยาง ไม้เลื้อย

โรงเรียนรัฐราษฎร์อนุสรณ์ มีพื้นที่ลักษณะค่อนข้างต่ำอยู่แปลงหนึ่ง เวลาฝนตกมาที่ไร่น้ำก็จะขังตลอด แต่ทว่าเมื่อนักเรียนกลุ่มหนึ่งมีสมาชิกทั้งหมด ๒๕ คน คิดมาตั้งหมู่บ้าน

ลูกใหญ่สุดต้องประมุข

กล้วยไม่มีพันแต่ตำลึงพันต้นกล้วย

เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบนที่แปลงนี้

สมาชิกทั้งหมดรวมหัวกันคิดว่าจะทำฐานเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหมู่บ้านไม้เลื้อย ปลูกฟักทอง ถั่วฝักยาว ฟักเขียว และต้นดอกสลิด หลังจากนั้นทุกคนภายในหมู่บ้านก็ช่วยกันลงมือปลูกไม้เลื้อยตามความคิด แต่พอปลูกไปได้ระยะหนึ่งก็เจอเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด คือ เมื่อฝนตกก็เกิดน้ำท่วมในแปลงผักที่ปลูก ตามสภาพที่เป็นพื้นที่ลุ่มต่ำกว่าบริเวณอื่น

สมาชิกในหมู่บ้านจึงรวมตัวคิดกันใหม่ว่าจะทำอย่างไร จนในที่สุดก็ตกลงกันว่า ขุดบ่อเลี้ยงปลา เพื่อดักไม่ให้น้ำท่วมมายังแปลงผัก ลูกบ้านจึงลงมือช่วยกันขุดบ่อและนำปลาควมมาเลี้ยงอีก ๒๐๐ ตัว ผลปรากฏว่าได้ประโยชน์จริง ฟักทองก็เลื้อยขึ้นในร้านที่ทำไว้ ฟักเขียวก็เลื้อยแข่งฟักทอง ส่วนถั่วฝักยาวก็ไม่น้อยหน้าเลื้อยแข่งหน้าเป็นผู้นำเลย แต่สุดท้ายเจอต้นดอกสลิดเลื้อยพันรั้วข้างหมู่บ้าน ดอกสลิดออกดอกสีเหลืองทองสวยงามอร่ามตาจัง จนสุดท้ายจริง ๆ ลูกฟักทอง ลูกฟักเขียว ถั่วฝักยาว และต้นดอกสลิด แข่งกันออกทั้งลูก ออกทั้งดอก เก็บกินได้ทุกส่วน ขายได้ทุกอย่างนำผลกำไรมาสู่หมู่บ้านไม้เลื้อย โดยไม่ต้องลงทุนอะไรมากมาย

แม้เวลากิจกรรมสัปดาห์ละ ๒ ชั่วโมง จะไม่มากไม่มาย หากแต่การร่วมแรงร่วมใจของเด็ก ไม่ว่าจะใครว่างก็จะแวะเวียนมาดูหมู่บ้าน ถอนหญ้า ให้อาหารปลาเล็กๆ น้อยๆ บวกความสนุกที่ได้เรียนรู้ ความรู้สึกเป็นเจ้าของเจ้าของชุมชนเล็กๆ ในโรงเรียน ล้วนทำให้เขาเกิดความคิดสร้างสรรค์ ความสามัคคี อยากพัฒนาหมู่บ้านให้ดีขึ้นซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจ

นำไปสู่การต่อยอดความคิดพัฒนาชุมชนในชีวิตจริงของเขาก็เป็นได้

พืชผักพันธุ์อะไร

ครั้งหนึ่งโรงเรียนเราได้รับการประเมิน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง คณะกรรมการถามว่า “ฟักทองมีพันธุ์อะไรบ้าง”

นักเรียนตอบ “ผมไม่ทราบเหมือนกันว่าฟักทองมันพันธุ์อะไรบ้าง แต่ที่รู้ๆ ผมว่ามันต้องพันธุ์แน่นนอนเพราะผมทำร้านไว้ให้มันเรียบริบร้อยแล้วครับ”

จากนั้นกรรมการชุดเดิมก็มาที่ฐานปลูกกล้วยแล้วถามว่ากล้วยที่ปลูกไว้เนี่ยพันธุ์อะไร นักเรียนตอบ “ผมไม่เคยเห็นต้นกล้วยพันธุ์อะไรเลยครับ มันอยู่ของมันเฉยๆ มีแต่เอาตำลึงนี้แหละครับที่มาพันมัน”

สุดท้ายแล้ว บางครั้งเราอย่าไปรู้เลยว่าพืชผักที่ปลูกมันมีกี่สายพันธุ์ ขอเพียงให้นักเรียนรู้จักปลูกไว้กินตามสภาพดินและอากาศของท้องถิ่นก็น่าจะเพียงพอแล้ว สำหรับความพอเพียง

รัฐราษฎร์อนุสรณ์จึงเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างของนวัตกรรมสร้างสรรค์ด้านส่งเสริมทักษะชีวิตที่ปรับให้สอดคล้องกับบริบทของเด็กๆ ในชุมชน

เคล็ดลับความสำเร็จ

เปิดโอกาสให้เด็กคิด สร้างสรรค์พัฒนาศักยภาพด้วยตนเอง

พัฒนาทักษะชีวิตสร้างอุปนิสัยพอเพียง โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก ตาก

“ ทุกวันศุกร์ ที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก นักเรียนจะสวดใส่อยู่ในชุดประจำเผ่าของตนเอง ทั้งมัง กะเที๋ยง ลีซอ มูเซอ เห่า อาฆ่า เด็กๆ นักเรียนชนเผ่าเหล่านี้มีถึงร้อยละ ๘๐ ของนักเรียนเกือบ ๑,๐๐๐ คน แม้จะมีที่มาแตกต่างหลากหลาย บ้างก็ยากจน บ้างก็ถูกทำร้ายทารุณ ถูกทอดทิ้ง แต่ทุกคนล้วนแล้วแต่เป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ”

บ้านหลังที่สองของเด็กๆ

ภารกิจหลักของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก คือการจัดการศึกษาให้แก่เด็กด้อยโอกาส ๑๐ ประเภท โรงเรียนประจำแห่งนี้จึงเป็นทั้งโรงเรียนและบ้านหลังที่สองให้กับนักเรียนทุกคน ที่ให้ทั้งวิชาการ ความรักความอบอุ่น ตลอดไปจนถึงที่อยู่ เสื้อผ้า อาหาร ๓ มื้อ รวมไปถึงของใช้ส่วนตัวทุกชิ้น

“ที่นี่เหมือนเป็นครอบครัวใหญ่ครอบครัวหนึ่งนะคะ เราักพยายามปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ในเรื่องมารยาทในเรื่องความมีระเบียบวินัย การกินอยู่หลับนอน เราจะเพาะบ่มนิสัย พยายามใกล้ชิดเขา ดูแลเขาเหมือนลูก เพื่อนๆ ในห้องหรือในกลุ่มนอนก็จะเหมือนพี่น้องดูแลกันเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน” อ.ทักษิณา ทองถ้วน รอง ผอ.ฝ่ายบริหารงานทั่วไป บอกเล่าถึงสิ่งที่ทางโรงเรียนพยายามสร้างให้กับลูกศิษย์ผู้ไกลโพห่างแม่

นอกจากฝึกความรับผิดชอบดูแลตนเองให้ได้แล้ว การจัดให้อยู่ในเรือนนอนแบบคณะชนเผ่ายังเป็นการจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน เคารพและยอมรับความแตกต่างทางภาษา วัฒนธรรม เกิดความสามัคคีและเข้าใจกันมากขึ้น คืออีกหนึ่งในทักษะชีวิตที่โรงเรียนพยายามหล่อหลอมให้กับนักเรียน เพราะนอกจากทักษะวิชาการแล้ว โจทย์สำคัญของครูที่นี่คือการบ่มเพาะทักษะชีวิตด้านต่างๆ ให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก เพื่อเป็นกุญแจที่จะช่วยให้พวกเขาสามารถก้าวไปสู่สังคมภายนอกได้อย่างมั่นคง

ต้นทุนจากโรงเรียน

“เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วเขาน่าจะกลับไปสู่ท้องถิ่นเขา เพราะฉะนั้นเราต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตเขามากที่สุด” อ.สมศักดิ์ แสงประเสริฐ ผอ.โรงเรียน กล่าวถึงจุดหมายของการศึกษาที่นี่

“โอกาสที่เขาจะศึกษาต่อถ้าเขาไม่มีทุน เขาก็ไปไม่ได้ ฉะนั้นเราจะเน้นส่งเสริมอาชีพให้กับเขา” ครุณิยาม อยู่รัมย์ กล่าวถึงแนวทางในการส่งต่อลูกศิษย์ให้ถึงฝั่งฝัน

การฝึกฝนฐานอาชีพอย่างหลากหลายให้นักเรียนได้ฝึกอาชีพตามความสนใจจึงเป็นสิ่งที่โรงเรียนดำเนินการมาโดยตลอด นี่คือทุนดีของศึกษาสงเคราะห์ตากที่มีอยู่แต่เดิม

“นอกจากจะมีความรู้แล้วต้องอยู่บนพื้นฐานหรือเงื่อนไขของคุณธรรม และเชื่อว่าหลักของความพอเพียงเขาจะไม่ฟุ้งเฟ้อ เขาจะต้องใช้หลักคิดทุกครั้งในการดำเนินชีวิต เมื่อเขาจบออกไปแล้วเขาก็จะได้เติบโตในสังคม แต่เราเลือกสังคมไม่ได้ เราจะต้องพัฒนาหล่อหลอมในตัวของเขาเองมากกว่า เพื่อปรับตัวเข้ากับสังคมนั้นได้อย่างมีความสุข” อ.นงคณัฐ อุดกันทา ผู้รับผิดชอบโครงการกล่าว

ทั้งหมดนี้คือที่มาของโครงการพัฒนาทักษะชีวิตสร้างอุปนิสัยพอเพียง ที่ได้รับทุนสนับสนุนจาก สสค. เพื่อให้เด็กๆ สามารถพัฒนาตนเองทั้งภายนอกและภายในได้อย่างสมดุล เมื่อได้รับทุนโรงเรียนนำมาปรับปรุงฐานการเรียนรู้ที่มีอยู่ให้เป็นระบบมากขึ้น มีการพัฒนาครูโดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาจัดอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างเข้มข้น จากนั้นครูจะนำความรู้มาสู่เด็กๆ ผ่านการจัดค่ายฝึกอบรมนักเรียนแกนนำพลังพอเพียง

โดยมีเป้าหมายให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถเป็นผู้บรรยายถ่ายทอดองค์ความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ทั้ง ๕ ศูนย์ ให้แก่เพื่อนหรือผู้สนใจได้

๕ ศูนย์การเรียนรู้ เตรียมพร้อมสู่โลกกว้าง

การเรียนรู้ของครูและคำแนะนำจากที่ปรึกษาโครงการอย่างมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ทำให้เกิดการจัดระบบใหม่ของฐานการเรียนรู้ทั้ง ๑๙ ฐานที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายให้เป็นหมวดหมู่มากขึ้น กลายเป็น ๕ ศูนย์การเรียนรู้ใหญ่ คือ ศูนย์การเรียนรู้อาชีพเพื่อการมีงานทำ ศูนย์การเรียนรู้หอนอนพอเพียง ศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ศูนย์การเรียนรู้เพิ่มพูนปัญญา และศูนย์การเรียนรู้วิถีพอเพียง ช่วยให้ครูทำงานอย่างเป็นระบบและง่ายขึ้น เด็กๆ ได้เรียนรู้มากขึ้น

ศูนย์การเรียนรู้อาชีพเพื่อการมีงานทำ ประกอบด้วยฐานอาชีพต่างๆ มากมาย เด็กๆ จะได้ฝึกทักษะการทำงานที่ต้องลงมือทำจริงทุกขั้นตอนและสร้างรายได้ได้จริง ไม่ว่าจะเป็นการทำอุปถัมภ์ประสาน สินค้าขายดีที่มียอดสั่งจากลูกค้าอย่างต่อเนื่อง โรงสีข้าวที่เปิดสีทุกวันเพื่อนำข้าวมาเป็นอาหารกลางวันในโรงเรียน และเด็กๆ จะได้ค่าแรงเป็นรายได้ประจำ

สำหรับอาชีพที่หนักและเหนื่อยอย่างช่างเชื่อมเหล็ก เด็กๆ ก็สามารถฝึกฝนจนชำนาญเป็นงานที่หล่อหลอมความอดทนพยายามให้กับพวกเรา โดยมีครูคอยดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด

ขณะที่ร้านค้าก๋วยเตี๋ยว ร้านค้าที่ทางโรงเรียนตั้งขึ้น เพื่อ

เป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ฝีมือนักเรียนและเครื่องอุปโภคบริโภคชนิดต่างๆ คือห้องเรียนจากประสบการณ์จริงที่นักเรียนจะได้เรียนรู้การวางแผน เช็คสต็อกสินค้า การจัดตกแต่งร้าน รวมถึงการบริการที่ติดต่อกับลูกค้าให้กับนักเรียน

ช่างตัดผมทั้งชายหญิงคืออีกหนึ่งอาชีพที่เด็กๆ จะได้ฝึกฝนหากมีความสนใจ เพราะโรงเรียนเปิดร้านใกล้ๆ ร้านก๋วยเตี๋ยวให้บริการเพื่อนักเรียนด้วยกัน

สำหรับเด็กที่มีใจรักด้านการตัดเย็บเสื้อผ้า ห้องตัดเย็บของทางโรงเรียนก็มีอุปกรณ์และครูผู้สอนอยู่พร้อมสรรพ เมื่อเด็กๆ ฝึกจนชำนาญ โรงเรียนก็จัดชิ้นงานไปจำหน่ายที่ร้านค้าของโรงเรียน เพื่อเป็นรายได้ของแต่ละคน ชุดนักเรียนที่ทางโรงเรียนแจกฟรีให้กับนักเรียนทั้งโรงเรียนก็เป็นอีกงานสั่งตัดที่มีมาประจำทุกปี เด็กๆ หลายคนมาเย็บผ้าในช่วงเย็นและวันหยุด สามารถสร้างรายได้ส่งตัวเองเรียนโดยไม่ต้องรบกวนเงินจากที่บ้าน เป็นอีกหนึ่งความภาคภูมิใจและสร้างช่องทางอาชีพในอนาคตให้กับเด็กๆ

นอกจากทักษะอาชีพที่สามารถสร้างรายได้แล้ว ยังมีทักษะชีวิตอีกหลายด้านที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตภายนอก ซึ่งเด็กๆ ได้เรียนรู้จากศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ อย่าง**ศูนย์การเรียนรู้หอนอนพอเพียง**ช่วยฝึกทักษะการดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกัน กล่อมเกลาจิตใจให้เกิดความรักความอบอุ่น

ศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น แหล่งศึกษาวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ชนเผ่า ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเอง

ศูนย์การเรียนรู้เพิ่มพูนปัญญา ให้บริการทางด้านวิชาการ มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และสื่อทันสมัย มุ่งพัฒนาศักยภาพด้านการเรียนรู้ของนักเรียนให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น

ศูนย์การเรียนรู้วิถีพอเพียง บ่มเพาะการทำอยู่ทำกินให้กับเด็ก สร้างอาหารที่ปลอดภัยให้แก่ตนเองเนื่องจากเป็นแหล่งวัตถุดิบของอาหารกลางวันภายในโรงเรียน

ที่ศูนย์แห่งนี้ เด็กๆ จะได้เรียนรู้ด้วยการลงมือทำทุกขั้นตอนทำให้ได้ทั้งทักษะอาชีพและได้ฝึกความขยัน รับผิดชอบอดทน จนเกิดเป็นฉันทะในการทำงาน เป็นวิชาชีพที่จะติดตัวพวกเขาไปตลอด

“เป็นความรู้อีกแบบหนึ่ง เพราะว่าที่นี่เขาสอนหลายๆ อย่าง เราก็ศึกษาแล้วไปพัฒนาที่บ้านครับ”

“เราไม่จำเป็นต้องเข้ากรุงเทพฯ เราสามารถทำแปลงผัก หรือทำ EM ทำปุ๋ยหมักขายได้ครับ ผมคิดว่าในอนาคตคงมีสักครั้งหนึ่งที่ผมต้องไปใช้ชีวิตอย่างนี้ครับ”

เป็นตัวอย่างแนวทางการนำไปใช้ในภายภาคหน้าจากนักเรียนหนุ่ม ๒ คน

นอกจากการฝึกในศูนย์การเรียนรู้แล้ว สำหรับใครที่ใฝ่ฝันอยากเป็นพ่อค้าแม่ค้ามีอาชีพในอนาคตทางโรงเรียนก็มีตลาดในชีวิตจริงให้ได้ฝึกฝนกันทุกวันเสาร์ ที่ตลาดนัดเทศบาลเมืองตาก เด็กๆ จะนำผลผลิตและผลิตภัณฑ์ฝีมือนักเรียนมาตั้งร้านจำหน่าย นอกจากการวางแผนและแบ่งงานอย่างเป็นระบบแล้ว เด็กๆ ยังได้เรียนรู้เทคนิคการค้าขายทุกรูปแบบ

ป้าย “โครงการส่งเสริมการสร้างรายได้ระหว่างเรียน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก” เรียกความสนใจจากลูกค้าหลายคนให้แวะเวียนมาอุดหนุน สร้างรอยยิ้มจากความภาคภูมิใจให้กับเด็กๆ

ความในใจของครูและลูกศิษย์

“คิดว่าเงินรายได้ที่เด็กได้ มันไม่สำคัญเท่ากับประสบการณ์ที่เด็กได้รับ เราเตรียมเป็นพื้นฐานให้เขา ถึงแม้ว่าเขาจะได้เรียนต่อหรือไม่ก็ตาม ก็จะได้ทักษะตรงนี้

ไปใช้ชีวิตประจำวันของเขา“ **ครูบงอร จันทรชุ่ม** ย้ำถึงจุดมุ่งหมายของการฝึกฝน

“สิ่งที่หนูได้เรียนรู้มากๆ คือ การทำงานไม่ใช่สิ่งที่ทำให้เราเหนื่อย แต่เป็นสิ่งที่ฝึกให้เราเป็นคนดี มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองมากกว่าค่ะ”

“หาประสบการณ์ให้เยอะๆ ค่ะ ถ้าเราไปอยู่ภายนอกแล้วเราก็จะได้เอาตัวรอดได้ ถ้าเรามีความหนักแน่นในตัวเองจริงๆ อยู่ได้อยู่แล้วค่ะ”

คือเสียงตอบรับจากนักเรียนถึงสิ่งที่เขาได้เรียนรู้จนเกิดความมั่นใจในศักยภาพของตน พ้นไปจากคนด้อยโอกาส เพราะสามารถสร้างโอกาส สร้างอนาคตให้กับตนเอง ด้วยเมล็ดพันธุ์แห่งความรู้ที่ครูค่อยๆ บ่มเพาะเพื่อวันหนึ่งข้างหน้าทักษะชีวิตที่ค่อยๆ งอกเงยขึ้นเหล่านี้ จะช่วยให้พวกเขาสามารถเอาตัวรอดและอยู่รอดในสังคมได้อย่างมีความสุข

เคล็ดลับความสำเร็จ
จิตวิญญาณความเป็นครูที่มุ่งส่งเสริมให้ถึงฝั่งฝันของความสำเร็จ และการหล่อเลี้ยงเป็นหนึ่งเดียว

ห้องเรียนธรรมชาติสร้างสรรค์ทักษะชีวิต

โรงเรียนสตรีศรีสะเกษ ศรีสะเกษ

“เรามีสัญญาใจร่วมกันว่า ถ้าทำอะไรก็จะทำร่วมกัน”

คือคำมั่นของเครือข่ายศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ เครือข่ายที่ผนึกกำลังกันถึง ๑๓ โรงเรียน ได้ทำงานบ่มเพาะความเป็นพลังเครือข่ายและจิตอาสา ร่วมกันมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๔ นับแต่โรงเรียนสตรีศรีสะเกษ หัวหน้ากลุ่มได้รับเลือกเป็นสถานที่ตั้งของศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ในครั้งนี้เมื่อมารวมตัวกันทำโครงการห้องเรียนธรรมชาติสร้างสรรค์ทักษะชีวิต โดยมี สสค.ให้การสนับสนุนจึงเป็นการขับเคลื่อนที่น่าสนใจ

หลอมใจเป็นหนึ่งเดียว

๑๓ โรงเรียนในเครือข่ายศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๙ โรงเรียนวัดหลวงวิทยา โรงเรียนรวมสินวิทยา โรงเรียนวัดมหาพุทธาราม โรงเรียนเทศบาล ๑ วัดเจียงอี โรงเรียนเทศบาล ๒ รัชมังคลาานุสรณ์ โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย ๒ ห้วยคล้า โรงเรียนสวัสดิศึกษา โรงเรียนมารีวิทยา โรงเรียนอนุบาลวัดพระโต โรงเรียนสตรีศรีสะเกษ และโรงเรียนสตรีศรีสะเกษ ขนาดเล็กบ้างใหญ่บ้างแตกต่างกันไป บางแห่งก็เป็นโรงเรียนขยายโอกาส แต่ที่เหมือนกันคือทุกโรงเรียนมีชั้นมัธยมศึกษา

โครงการเริ่มเดินหน้าด้วยการจัดประชุมเครือข่าย ทั้ง ๑๓ โรงเรียน เพื่อรับทราบข้อตกลงโครงการ พร้อมร่วมกันวางแผนคิดออกแบบกิจกรรมในโครงการฯ โดยแต่ละโรงเรียนจะคิดรูปแบบกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตให้สอดคล้องกับบริบท และขนาดของโรงเรียนด้วยกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมตามแนวคิด

“ขั้นแรกแต่ละโรงเรียนจะคิดโครงการงานที่อยากทำมาเสนอ ทำกันเทศกัน มีผู้รู้เป็นปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยวางแผนงานด้วย อย่างของโรงเรียนสตรีศรีสะเกษมีกิจกรรมหลัก คือ ทำน้ำหมักชีวภาพ เพื่อนำไปใช้ทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน การคัดแยกขยะรีไซเคิล แล้วขายแบ่งปันรายได้แบบธนาคารขยะ กิจกรรมสวนครัวรั้วกินได้ โดยปลูกผัก

ปลูกป่า

สวนครัวแบบอินทรีย์ บางโรงเรียนเป็นโรงเรียนวิถีพุทธก็จัดกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมพัฒนาทักษะชีวิต บางโรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็กและยากจนก็คิดโครงการปลูกผักสวนครัว เพื่อเป็นแหล่งอาหารในโรงเรียน” อ.สุวคนธ์ รุ่งแก้ว ผู้รับผิดชอบโครงการยกตัวอย่างในรายละเอียด

แม้การคิดออกแบบกิจกรรมในโครงการพัฒนาทักษะชีวิตของแต่ละโรงเรียนจะมีความหลากหลายแตกต่างกันไป แต่สิ่งหนึ่งที่เหมือนกันคือต้องสามารถนำทุนทางสังคมที่แต่ละโรงเรียนมีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อโครงการมากที่สุด และสามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการห้องเรียนธรรมชาติฯ ได้ และที่สำคัญคือการได้เรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน พร้อมทั้งได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย

2 in 1 ที่สตรีศรีสะเกษ

สำหรับที่สตรีศรีสะเกษเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีนักเรียนตั้งแต่ชั้น ม.๑-๖ รวมถึง ๓,๑๑๖ คน นักเรียนมีความหลากหลายทั้งกลุ่มเด็กที่มีความเป็นเลิศด้านวิชาการ และเด็กหลังห้องที่ต้องปรับปรุงแก้ไขด้านการเรียนเป็นจำนวนมากถึงร้อยละ ๒๐ ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งทางโรงเรียนได้ทำข้อตกลงไว้กับ สสค.ว่าจะต้องปรับให้เหลือไม่เกินร้อยละ ๕

ทางโรงเรียนได้มีการจัดประชุมครูประจำชั้น ประจำวิชา และผู้เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน มีมติให้ขั้นแรกครูประจำวิชาออกแบบให้นักเรียนสอบเพื่อปรับผลการเรียน เชิญผู้ปกครองและนักเรียนมาประชุมร่วมกับครูประจำชั้น และครูประจำวิชา

ขั้นตอนต่อมาคือการพัฒนาให้นักเรียนเหล่านี้ด้านทักษะชีวิตด้วยกิจกรรมค่ายห้องเรียนธรรมชาติพัฒนาทักษะชีวิต และจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต

โครงการห้องเรียนธรรมชาติ สร้างสรรค์ทักษะชีวิต สำหรับที่นี่ จึงเป็นการผนวก ๒ เรื่องเข้าด้วยกัน คือการพัฒนาเด็กหลังห้องด้วยสิ่งแวดล้อม

ค่ายห้องเรียนธรรมชาติ พัฒนาทักษะชีวิต

ตลอด ๓ วัน ๒ คืน ภายในค่ายเยาวชนห้องเรียนธรรมชาติสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะชีวิต ที่มีโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๙ เอื้อเฟื้อสถานที่ นักเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการทั้ง ๑๓ โรงเรียน ได้มาเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมและทักษะชีวิตร่วมกัน ผ่านกิจกรรมที่คัดสรรภายในค่าย อาทิเช่น การบรรยาย “ทักษะชีวิตดี ชีวิตมีสุข” “ใช้ชีวิตพอเพียงกับการทำบัญชีรับ-จ่ายประจำวัน” “เรียนรู้เรื่องเพศศึกษาในวัยรุ่น” “ต้นไม้มิตรแท้ของมนุษย์” ฯลฯ

“แต่ละโรงเรียนจะคัดเลือกเด็กมาเอง สำหรับโรงเรียนเราเลือกเด็กที่มีปัญหา เรียนอ่อน ไม่ตั้งใจเรียน จากชั้นม.๓ ที่ครูดูแล ครูเรียกว่าเขาว่า ‘เด็กหลังห้อง’ กับเด็กที่เป็นคณะกรรมการนักเรียนมาก่อน เพราะเด็กหลังห้องจะคิดช้า ความรับผิดชอบ และภาวะผู้นำบางอย่างยังไม่มากพอ เราเลยต้องเอาเด็กที่เป็นคณะกรรมการนักเรียนมาช่วยดึงกระตุ้นเขา”

จากนั้นแต่ละโรงเรียนก็จะเริ่มทำกิจกรรมภายในโรงเรียนของตัวเอง

กรณีศึกษา : โรงเรียนสตรีศรีสะเกษ ขยะมหาศาล เก็บเท่าไรก็ไม่หมด

ด้วยความที่เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่มีคนจำนวนมากมาอยู่ร่วมกัน ปัญหาที่ตามมาก็คือ “ขยะล้นโรงเรียน” ที่มากมายขนาดที่ว่าแม่บ้านเก็บขวดพลาสติกขายได้วันละเป็นพันบาท กิจกรรมแรกที่ทำจึงเป็น ธนาคารขยะ รณรงค์ให้เด็กทิ้งขยะให้ถูกที่ และคัดแยกเป็นขยะรีไซเคิลเพื่อขายให้แม่ค้ารับซื้อของเก่า ส่วนเงินที่ได้ก็จะเข้ากองทุนธนาคารขยะ เพื่อเอาไปทำกิจกรรมในโรงเรียน แล้วก็แบ่งให้นักเรียนที่เป็นสมาชิกตอนปลายเทอม

“แรกๆ มีปัญหาหลายอย่าง แม่บ้านเคือง คิดว่าครูจะหาผลประโยชน์ แย่งรายได้ ครูบางท่านก็สงสัยว่าจะทำได้จริงหรือ เพราะยังไม่เคยทำโครงการขนาดใหญ่มาก่อน ต้องประสานความเข้าใจกันทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่พอสมควร ชักชวนเด็กม.๓ ที่ครูสอนอยู่ให้เข้าโครงการ ทั้งชู ทั้งปลอบ เพราะเด็กรังเกียจไม่ยอมทำ”

เมื่อได้ลงมือเป็นผู้เก็บด้วยตนเองพฤติกรรมที่ทิ้งขยะก็เปลี่ยนไป เด็กๆ เริ่มทิ้งขยะเป็นที่ เป็นทาง รักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมากขึ้นด้วย ผอ.จึงให้ขยายจากนักเรียนกลุ่มแกนนำเป็นทำทั้งโรงเรียน ส่วนรายได้จากการขายขยะที่ประกาศให้ทุกคนทราบล่วงหน้ากันอย่างโปร่งใส ทุกสัปดาห์ และแบ่งเอาไปทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของโรงเรียน เช่น เป็นขวัญและกำลังใจให้กับนักกีฬาโรงเรียน

สวนครัวลอยฟ้า

กระถางยารถยนต์ปลูกไม้ประดับ

นอกจากนั้นแล้วโครงการผักสวนครัวก็เป็นอีกโครงการหนึ่งที่โรงเรียนทำขึ้น ให้เด็กๆ ได้นำไปปรับประทาน และจำหน่ายให้คนภายนอก ซึ่งได้ราคาดีไม่แพ้โครงการขยะรีไซเคิลเลยทีเดียว พร้อมกับเป็นการปลูกทักษะชีวิตความรับผิดชอบ และรักษาสีสิ่งแวดล้อมให้กับเด็กไปในตัว

ผลสำเร็จของเครือข่าย

สำหรับโรงเรียนในเครือข่ายแห่งอื่น อาจารย์ได้ยกตัวอย่างโครงการคุณธรรมจริยธรรมพัฒนาทักษะชีวิต ของโรงเรียนวัดหลวงวิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนวิถีพุทธว่า กิจกรรมของโรงเรียนนี้จะนำเรื่องพุทธศาสนามาพัฒนาทักษะชีวิตทุกวันพระ ครูและนักเรียนจะแต่งชุดขาวมาโรงเรียน มีการทำบุญตักบาตร และการปลูกฝังจริยธรรมต่างๆ ซึ่งก็ได้ผลดีเช่นกัน

“หรือโรงเรียนเทศบาล ๒ เขาให้ปราชญ์ชาวบ้านมาสอนเด็กทำกระถางต้นไม้จากยางรถยนต์ เด็กก็ลองทำตอนแรกก็เพื่อใช้ปลูกผักสวนครัวในโรงเรียน ตอนหลัง

พอทำได้ก็ไปออกร้านขายในงานต่างๆ วงละ ๖๐ บาท ขายดีพอสมควร และมีคนสั่งให้ทำเพิ่มด้วย เด็กๆ ภูมิใจตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง”

“อีกโรงเรียนที่ครูประทับใจเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก เขาเป็นโรงเรียนขยายโอกาส แล้วเด็กยังยากจนด้วย เขาเลือกทำโครงการปลูกผักสวนครัว ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ผลที่ได้ คือ เด็กมีอาหารกลางวันเพิ่มขึ้นจากผักที่เขาปลูก จากไข่ จากปลา ที่เขาเลี้ยง เวลาครูจากโรงเรียนต่างๆ ไปดูงานหรือมาเยี่ยมกันก็จะมีตะกร้าผัก ตะกร้าไข่ ผลผลิตที่เขาปลูกได้ เลี้ยงได้ในโรงเรียนเป็นของฝากกันด้วย”

พลังเครือข่าย

จากการที่เครือข่ายร่วมกันวางแผนและวิเคราะห์ความเหมาะสมของกิจกรรมในแต่ละโรงเรียน แลกเปลี่ยนองค์ความรู้และผู้รู้ซึ่งกันและกัน จึงเกิดผลที่งดงามชวนชื่นใจ โรงเรียนเครือข่ายทั้ง ๑๓ โรงเรียนมีผลการดำเนินงานเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงได้ผลดีเหมือนกันโดยมิได้นัดหมาย

พร้อมกับทักษะชีวิตที่เด็กทุกคนได้รับคือเป็นคนมีน้ำใจ ช่วยเหลือกัน เห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพ พร้อมกันนั้นวันนี้เด็กหลังห้องที่ตั้งมาร่วมกิจกรรมก็มีแนวโน้มพฤติกรรมที่ดีขึ้น

ห้องเรียนธรรมชาติที่เครือข่ายทั้ง ๑๓ โรงเรียนร่วมกันรังสรรค์ จึงเป็นห้องเรียนทักษะชีวิตที่ยิ่งใหญ่ไปพร้อมๆ กัน

เคล็ดลับความสำเร็จ
เคล็ดลับความสำเร็จ : จริงใจ แบ่งปัน ช่วยเหลือกัน

การวิจัยและพัฒนาสื่อการสอนทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

โรงเรียนสาริตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม กรุงเทพฯ

“หากคุณพบกลุ่มคนเหล่านี้ คนจมน้ำ คนถูกไฟฟ้าดูด คนขาดอากาศหายใจเพราะเพิ่งหนีออกมาจากกองเพลิง คนไข้โรคหัวใจ หรือกินยาเกินขนาด ในสภาพหัวใจหยุดเต้น และหยุดหายใจ กระทั่งหัน คุณจะทำอย่างไร

ตามคนมาช่วย โทร.เรียกรถพยาบาล...อาจจะไม่ทันการณ

กตที่หน้าอก เป่าลมเข้าปาก...ถูกต้องแล้วค่ะ นั่นเพราะคุณทราบดีว่ากู้ชีพด้วยการนวดหัวใจ และ mouth to mouth จะช่วยต่อเวลาให้คนไข้ได้รับความช่วยเหลือที่เต็มที่ต่อไป

๔ นาทีแรกของการหยุดหายใจจึงเป็นช่วงเวลาเป็นเวลาตายทีเดียว

แต่...แน่ใจหรือว่าคุณจะทำได้ถูกวิธี

กู้ชีพ...ทักษะที่ต้องฝึกฝน

“ความรู้คู่คุณธรรม” คือ ปรัชญาของโรงเรียนสาริตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังนั้นนอกจากการเรียนการสอนที่เน้นความเป็นเลิศด้านวิชาการ ทางโรงเรียนจึงให้ความสำคัญกับการฝึกให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมควบคู่กันไปด้วย การกู้ชีพช่วยชีวิตคนถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ควรมองข้าม หากแต่อุปกรณ์การสอนที่จำกัด จึงทำให้ทักษะด้านนี้มีจำกัดตามไปด้วย

จากประสบการณ์การสอนวิชาสุขศึกษาและสอนเรื่องทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพในระดับ ม.ปลายมาเป็นเวลา ๕ ปี ทำให้ อ.จรรุวรรณ ตันจันทร์พงศ์ โรงเรียนสาริตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม เห็นว่าในการฝึกทักษะการกู้ชีพมีสิ่งสำคัญที่ควรพัฒนาอยู่ ๒ เรื่อง คือ สื่อ และรูปแบบการเรียนการสอน

การกู้ชีพจะเป็นไปอย่างมั่นใจและได้ผลก็ต่อเมื่อได้เรียนรู้ฝึกฝนจนเกิดเป็นทักษะติดตัว ชนิดที่ว่าเห็นปั๊บทำได้ปั๊บ ทักษะชีวิตมีมากมาย เช่น ว่ายน้ำ ขี่จักรยาน ขับรถ แต่ส่วนใหญ่เป็นการฝึกเพื่อไว้ช่วยเหลือตัวเองให้พ้นจากความเสี่ยง แต่การกู้ชีพเป็นทักษะเดียวที่ฝึกเพื่อช่วยชีวิตผู้อื่น จึงเป็นทักษะที่ส่งเสริมคุณธรรมความดีงามอีกด้วย

“ขาดสื่อการสอนขาดอุปกรณ์ให้เรียนรู้ หุ่นจำลอง ที่ต้องใช้ในการเรียนการสอนทักษะกวีซีพีมีราคาแพง หรือมี เฉพาะในสถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานต่างๆ ซึ่งน้อยมาก เมื่อเทียบกับความต้องการ และถูกขอยืมจากหลายๆ สถาบัน บางครั้งเมื่อติดต่อขอยืมไป จึงขาดแคลนไม่สามารถ นำมาใช้ได้

อีกเรื่องหนึ่ง คือ รูปแบบการเรียนการสอนการเรียน เรื่องการกวีซีพี จะเน้นให้นักเรียนฝึกฝนจนเกิดทักษะชีวิต ติดตัว ต้องใช้รูปแบบการสอนหลากหลาย และมีทฤษฎีการเรียนรู้อื่นๆ ที่พัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ ทำให้ การเรียนการสอนมีความน่าสนใจ ง่ายต่อการจดจำ และนำไป ปฏิบัติได้ทันที”

ทั้งหมดจึงเป็นที่มาของโครงการการวิจัยและพัฒนา สื่อการสอนทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพสำหรับนักเรียน มัธยมศึกษาตอนปลายที่ทางโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยจัดทำขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงาน ส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.) เพื่อเป็นต้นแบบแก่โรงเรียนอื่นต่อไป

หุ่นกวีซีพีหลากหลายไอเดียดี จากเด็กสร้างสรรค์

การวางแผนออกแบบโครงการเริ่มขึ้นจากการ ร่วมแรงร่วมใจของคณาจารย์หลายท่าน เมื่อโจทย์คือการ ขาดแคลนสื่อ และการค้นหาเทคนิควิธีการสอนที่ก่อให้เกิด ทักษะติดตัวนำไปปฏิบัติได้จริง โครงการนี้จึงไม่ใช่เพียง การฝึกทักษะกวีซีพีธรรมดา แต่เริ่มตั้งแต่ให้เด็กได้มีส่วนร่วม คิดหาไอเดียทำสื่อในการเรียนด้วยตนเอง โดยมีนักเรียนชั้น ม. ๖ เป็นกลุ่มเป้าหมายเนื่องจากโตพอที่จะเข้าใจเทคนิค การกวีซีพีได้ในระดับหนึ่ง

“เรามีเด็กชั้นม.๖ เจ็ดห้อง ห้องละประมาณ ๓๐-๓๕ คน เราจึงให้แต่ละห้องทำหุ่นเพื่อใช้เรียนกวีซีพี โดยกำหนดให้ ทำหุ่นที่มีช่วงวัยแตกต่างกัน ๓ แบบ คือ หุ่นเด็กทารก หุ่นเด็ก ๘ ขวบขึ้นไป และหุ่นคนอ้วนหรือคนแก่ ซึ่งเด็กๆ ต้องออกแบบหุ่นให้ใช้ในการเรียนการสอนกวีซีพีได้จริง คือ ถ้าเป็นหุ่นที่ใช้กวีซีพีระบบหายใจ ก็ต้องออกแบบให้ ‘เป่าปาก แล้วออกยก’ เด็กๆ ก็ต้องไปคิดวิธีว่าจะทำ อย่างไร

เราได้เห็นไอเดียที่น่าสนใจของเด็กๆ บางกลุ่มใช้วิธี ไปซื้อหุ่นมาจากประตูน้ำ แล้วใช้มีดผ่าตรงอกให้เป็นรูใส่ถุง พลาสติกหรือลูกโป่งในโพรงอก และต่อสายยางมาที่ปาก หุ่น เมื่อเป่าลมลงไป ถุงพลาสติกก็ขยาย เข้าหลักการเป่าปาก แล้วออกยกได้จริง หรืออีกกรณีหนึ่งคือ ทำหุ่นสำหรับปั๊มหัวใจ

เด็กบางกลุ่มก็ใส่ตุ๊กตาที่เวลากดแล้วมีเสียงดังไว้ในอกหุ่น เมื่อกดในระดับที่พอเหมาะก็มีเสียงดังจากอก ก็ถือว่าผ่าน”

ถึงแม้ว่าหุ่นที่นักเรียนผลิตขึ้นอาจจะยังไม่ได้ตาม มาตรฐานสากล หากแต่ความพยายามและความคิด สร้างสรรค์ของเด็กๆ ต่างหากที่เป็นสิ่งสำคัญที่ไว้วัดผล ในครั้งนี้

ที่สำคัญเมื่อนักเรียนผลิตและปรับแก้หุ่นจนพอใช้ เรียนได้ในระดับหนึ่งแล้ว จะต้องทำคู่มือการสร้างหุ่นจำลอง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับน้องๆ รุ่นต่อไปให้นำมาใช้เรียนหรือ ผลิตหุ่นในเบื้องต้นได้ เป็นการส่งต่อความรู้ให้รุ่นน้องได้ไป พัฒนาต่อยอดต่อไป

ไม่เฉพาะแต่นักเรียนที่ต้องทำหุ่นกวีซีพี และคู่มือการ สร้างหุ่น อาจารย์ผู้สอนก็ต้องออกแบบหุ่นที่สามารถใช้เรียน กวีซีพีได้ด้วย โดยมีขั้นตอนการทำงานเหมือนเด็กๆ ทุกอย่าง ตั้งแต่การออกแบบ ผลิตหุ่นและรวมถึงการทำคู่มือการผลิต หุ่น และพิเศษสำหรับอาจารย์ต้องทำคู่มือการเรียนการสอน เทคนิคกวีซีพีที่เหมาะสมอีกด้วย

“อาจารย์ต้องทำหุ่นต้นแบบขึ้นด้วย หุ่นบางประเภท นักเรียนทำไม่สำเร็จ เราก็ต้องดูว่าผิดพลาดตรงไหน หรือจะ ปรับปรุงให้ดีขึ้นได้อย่างไร เช่น หุ่นบางตัวกดตรงอกแล้วไฟ ไม่ติด เราก็ต้องหาที่ปรึกษาที่มีความรู้เรื่องการต่อวงจรไฟฟ้า มาช่วย เรียกว่าลองผิดลองถูกไปด้วยกันกับเด็กเหมือนกัน”

ค้นหาการสอนที่ทำได้จริง ทำได้จริง

กว่าจะมาเป็นคู่มือการเรียนการสอนเทคนิคกวีซีพีที่ เหมาะสม ในขั้นตอนการสอน และฝึกทดลองใช้หุ่นจำลอง ได้แยกเด็กออกเป็น ๒ กลุ่ม คือสายวิทย์ และสายศิลป์ โดยใช้ทฤษฎี และเทคนิคการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ เพื่อ พัฒนาความรู้ ทักษะคิด การปฏิบัติในทักษะการช่วยฟื้น คืนชีพของวิชาสุขศึกษา คือ ทักษะปฏิบัติของเดวิสแบ่ง เป็นทักษะย่อยๆ ฝึกแต่ละทักษะย่อยๆ ก่อนจะเชื่อมกลับ มาเป็นทักษะใหญ่), ทักษะปฏิบัติแบบสาธิต(ครูทำให้เด็กดู), การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ (จัดเป็นศูนย์ให้เด็กเข้าเรียนรู้)

และการสอนแบบ Walk Rally (การเรียนรู้เป็นกลุ่มด้วยการ ค้นพบ เน้นการทำงานเป็นทีม)

“ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนการสอนตามทฤษฎีที่มีแตก ต่างกัน แล้ววัดผลว่าวิธีการไหนใช้ในการเรียนการสอนได้ดี ปัญหาที่พบคือ เด็กๆ ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการทำ กิจกรรมกวีซีพี บางคนถึงขนาดยอมให้ตัดคะแนนเพราะไม่ ยอยากเป่าปากหุ่น แม้เราจะชูตัดคะแนน หรือเช็ดปากหุ่น ด้วยแอลกอฮอล์ให้ดูแล้ว ก็ยังไม่ยอมอยู่ดี สุดท้ายเราเลย ต้องปรับวิธีการใหม่โดยให้เด็กเลือกว่าจะกวีซีพีด้วยการปั๊ม หัวใจ หรือเป่าปาก เด็กก็ให้ความร่วมมือมากขึ้น”

ความยืดหยุ่นให้เด็กได้เลือกด้วยตนเองจึงเป็นอีกหนึ่ง ทางออกที่ช่วยให้เด็กได้ฝึกตามเป้าหมายการสอน และเด็ก ร่วมมือในการฝึกปฏิบัติด้วยดียิ่งขึ้น เพราะหัวใจของการฝึก ปฏิบัติคือการลงมือทำจริงและทำด้วยใจไม่ใช่ว่าการบังคับ

“ถึงจะมีเด็กให้ความร่วมมือ ๘๐ เปอร์เซ็นต์จาก ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ แล้วใน ๘๐ เปอร์เซ็นต์นั้น มี ๑-๒ คน ที่สามารถกวีซีพีคนอื่นได้ ก็ถือเป็นความสำเร็จของเราแล้ว”

สิ่งที่เงินซื้อไม่ได้

องค์ความรู้จากโครงการนี้จะเผยแพร่สู่วงกว้างโดย การอบรมครู และผู้สนใจ บรรจุอยู่ในคู่มือการจัดทำหุ่น จำลองทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพ อยู่ในวิดีโอ ๒ เรื่อง คือเรื่อง รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะการช่วย ฟื้นคืนชีพด้วยกระบวนการคิดสร้างสรรค์ และเรื่องที่สอง เป็นบันทึกการแสดงบทบาทสมมติทักษะการฟื้นคืนชีพใน สถานการณ์ต่างๆ อยู่ในรายงานผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และการปฏิบัติในทักษะช่วยฟื้นคืนชีพ ของวิชาสุขศึกษา ระหว่างกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการสอน แบบสาธิต และกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยการสอนแบบทักษะ ปฏิบัติของเดวิส นี่คือนวัตกรรมส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นและ บรรจุอยู่ในผู้ร่วมโครงการทุกคนมากกว่านั้น

“จากการให้เด็กทำงานและทำงานร่วมกับเด็กตรงนี้ เราสรุปเป็นประสบการณ์ได้หลายข้อ คือ หนึ่ง ได้ทักษะ กระบวนการทำงานในรูปแบบตนเอง และการทำงานกับ ผู้อื่น ที่บางครั้งก็ต้องอ่อนอ่อนหรือลองผิดลองถูกบ้าง สอง ได้ สร้างนวัตกรรมใหม่ในสาขาวิชาที่ตนถนัดและเป็นประโยชน์ ต่อตนเองและผู้อื่น สาม นักเรียนมีทักษะการทำงานใน รูปแบบต่างๆ รู้จักแบ่งเวลาในการทำงาน อย่างตอนที่ทำ โครงการติดยุทธศาสตร์ เวลาในการเรียนการสอนน้อยลง โชคดีที่เด็กและอาจารย์ท่านอื่นๆ เข้าใจ และพยายาม ช่วยเหลือกันมาทำงานเสาร์-อาทิตย์ทำให้ผ่านไปด้วยดีสี่คือ

กระตุ้นให้เด็กเกิดจิตสาธารณะ มีความกล้า ความมั่นใจ และ การเห็นความสำคัญของการช่วยชีวิตผู้อื่น”

เป็นอีกหนึ่งนวัตกรรมด้านทักษะชีวิตที่ยั่งยืน สร้าง คุณธรรมแก่ผู้ให้และผู้รับประโยชน์ต่อผู้รับ สามารถนำไป ต่อยอดค้นหาวิธีการใหม่ๆ มาจัดกิจกรรมให้เหมาะสม กับวัย และขยายผลสู่โรงเรียนอื่นๆ ต่อไป

เคล็ดลับความสำเร็จ

แบ่งการทำงานออกเป็น ๓ ระยะ คือจัดทำ หุ่นจำลอง เปรียบเทียบเทคนิคการสอน และอบรม ผู้สนใจ ในแต่ละระยะทำงานในลักษณะโครงการ วิจัยมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านคอยช่วยเหลือในการ พิจารณาตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้โครงการ มีความถูกต้องเหมาะสมที่สุด

โครงการจัดการเรียนการสอนบนฐานวัฒนธรรมชุมชน

โรงเรียนอุดมสิทธิศึกษา กาญจนบุรี

ไอ้มือโซเปอ เนอะ ไอ้ ชู๋ อ่า
 ส่วสตี สบายดีหรือเปล่า (ภาษากะเหรี่ยง)
 มิงกะหล่าบ่า แนนเก๊าแน เจชูติน บาแด
 ส่วสตี สบายดี ขอบคุณ (ภาษาพม่า)
 แหมะเง่อระอาว ยามอะเห่ร่หม่อนเกอะเทอะเกอะฮา
 ส่วสตี พุดภาษามอญได้หรือเปล่า (ภาษามอญ)

ลดเลี้ยวลัดเลาะไปตามไหล่เขา ขึ้นดอย ลงดอย ผ่านเส้นทางทิวทัศน์ทางไกลจากตัวเมืองกว่า ๒๐๐ กิโลเมตร ไม่ไกลจากชายแดนไทย-พม่า เมืองเล็กๆ ชื่อว่าอำเภอสังขละบุรี

ยามเช้าตรู่ของทุกวัน จะเห็นวิถีชีวิตอันหลากหลายของชุมชน ผู้เฒ่าเฝ้ารอใส่บาตรพระ ชายหนุ่มในชุดโสร่งเตรียมตัวไปไร่ หญิงสาวใบหน้าหมองจืด ประแป้งสีเหลืองขมึ้นบนสองแก้ม ทูนกระจาดไว้บนศีรษะเดินไปตลาดเช้า เด็กชายหญิงแรกรุ่ง ในเครื่องแต่งกายหลากสี สะพายย่ามบ้าง เป้บ้าง เดินแถวมุ่งหน้าไปโรงเรียน นักท่องเที่ยวสะพายกล้องเดินอยู่บนสะพานไม้เก่าแก่ที่ยาวที่สุดในประเทศไทย

นี่คือชุมชนที่อุดมไปด้วยวัฒนธรรมชนชาติที่หลากหลาย ทั้งภาษา อาหาร การแต่งกาย และประเพณีวัฒนธรรม ตัวอำเภอตั้งอยู่ในบริเวณที่เรียกกันว่า สามประสบ เพราะเป็นสถานที่ที่ลำนํ้าสามสาย คือ ของกาเลียย บิคลี และรันตี ไหลมาบรรจบกัน รวมทั้งได้ชื่อว่าเป็นดินแดนสามวัฒนธรรม คือ ไทย มอญ กะเหรี่ยง

“แต่จริงๆ ชุมชนนี้มีมากกว่าสามวัฒนธรรม ในโรงเรียนเรามีเด็กๆ สารพัดเชื้อชาติ นอกจากไทย มอญ กะเหรี่ยง ยังมีกะเหรี่ยง ลาว จีน พม่า แขกปากีสถาน แขกบังคลาเทศ นอกจากนั้น ยังมีกลุ่มเด็กไร้สัญชาติ เพราะฉะนั้นการจัดการศึกษาในพื้นที่นี้จึงต้องคำนึงถึงเรื่องเหล่านี้ และต้องจัดการศึกษาที่เหมาะสม”

เป็นคำบอกเล่าของ **ครูประยูร สุธาบุรณ์** ผู้อำนวยการผู้ซึ่งเพิ่งได้รับรางวัล “ยอดครูผู้มีอุดมการณ์” ประจำปี ๒๕๕๕ มาสดๆ ร้อนๆ ของโรงเรียนอุดมสิทธิศึกษา โรงเรียน

มัธยมศึกษาเพียงแห่งเดียวในอำเภอ ที่เปิดสอนในชั้น ม. ๑ ถึง ม.๖

ขนาดโรงเรียนในชุมชนเมืองหลายแห่ง ที่มีเพียงภาษาเดียวยังประสบปัญหานานัปการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน รวมทั้งการแสวงหาความร่วมมือในชุมชน นับประสาอะไรกับโรงเรียนห่างไกล ทิวทัศน์ และติดชายแดน เป็นทั้งทางผ่านและที่พักพิงของผู้คนหลายสัญชาติ อย่างอุดมสิทธิศึกษา ปัญหาสำคัญที่คณะครูต้องเผชิญโดยไม่อาจหลีกเลี่ยง คือ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความคิด ความเชื่อ และการสื่อความหมายทางภาษา

แต่ทั้งผู้บริหารและคณะครูที่มีหัวใจนักสู้ ต่างรู้เหมือนกันว่า “ปัญหาไม่ได้มีไว้ให้กลุ่ม”

ปัญหามีไว้ให้แก้

นอกจากจะมีความแตกต่างหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ วัฒนธรรมและภาษาแล้ว คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังเป็นผู้อพยพ เคลื่อนย้ายจากต่างประเทศมาอาศัยอยู่ตามแนวชายแดน ไม่มีหลักฐานการเข้าเมืองที่ถูกต้อง ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพทางอาชีพได้ นอกจากปลูกข้าวไร่

ทอผ้า รับจ้างหาของป่า จักสาน ทำไม้กวาด พ่อแม่ผู้ปกครองเด็กส่วนใหญ่ต้องการศึกษา อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ทำให้มีฐานะยากจน ส่งผลให้เห็นความสำคัญของการหาเลี้ยงชีพมากกว่าการส่งเสริมให้ลูกหลานใช้เวลาอยู่ในโรงเรียน เด็กเองก็อยากออกไปทำงานช่วยครอบครัวมากกว่าเรียนหนังสือ

“เมื่อก่อนปัญหาเด็กออกจากโรงเรียนกลางคันมีมากเลย ผมและครูจึงช่วยกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาว่าในพื้นที่แห่งนี้มีจุดอ่อน จุดแข็งอะไรบ้าง และจะหาวิธีใดให้เด็กได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ทำอย่างไรจะจัดการศึกษาให้เด็ก ๆ ทุกคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ”

ในที่สุดทางโรงเรียนก็ได้พัฒนา นวัตกรรมทางการศึกษาขึ้น เรียกว่า สามประสบโมเดล เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาส และเพื่อเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนและเป็นแผนแม่บทของโรงเรียนในการบริหารจัดการทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ

สามประสบโมเดล

สามประสบโมเดล คือ นวัตกรรมการบริหารจัดการศึกษาที่นำทฤษฎีหลักการบริหารทางการศึกษาแนวคิดในการปฏิบัติงาน มาหลอมรวมกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน ทำให้การบริหารไม่แปลกแยกออกจากชุมชน นำไปสู่การได้รับความร่วมมือ และทำให้การบริหารสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จประกอบด้วย การวางแผน สร้างความรู้ ความเข้าใจ จัดเวทีเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ตัวแทนของนักเรียนและหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทั้งผู้บริหารและครูต่างร่วมกันฟันฝ่าทุกวิถีทาง เพื่อให้เด็กๆ ได้อยู่บนเส้นทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องยาวนานที่สุด จึงเปิดการเรียนการสอนใน ๓ รูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษิตตามอัธยาศัย และได้บูรณาการการจัดการศึกษาทั้ง ๓ รูปแบบเข้าด้วยกัน โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานในท้องถิ่นและชุมชนจัดการเรียนการสอนบนฐานวัฒนธรรมชุมชน ให้เด็กนักเรียนสามารถทำงานหาเลี้ยงชีพไปพร้อมกับการเรียนได้ ทำให้เด็กสามารถสร้างรายได้ช่วยเหลือครอบครัว และมีโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้น

เด็กๆ มีความสุขและมั่นใจในอนาคตของตนเองมากขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น พ่อแม่ผู้ปกครองเกิดความเชื่อมั่นศรัทธาโรงเรียนมากขึ้น และจำนวนนักเรียนที่ออกกลางคันก็ลดลง จากปีการศึกษา ๒๕๕๐ ที่มีนักเรียน

จำนวน ๕๖๘ คน ก็เพิ่มขึ้นเป็น ๑,๐๘๑ คน ในปี ๒๕๕๔ จำนวนเด็กออกกลางคันมีเพียง ๗ คน จากปี ๒๕๕๐ ที่มีเด็กออกกลางคันสูงถึง ๓๘ คน

ที่น้าภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง คือที่สำคัญ “สามประสบโมเดล” หรือในชื่อผลงาน “นวัตกรรมบริหารจัดการรูปแบบสามประสบเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส” ของโรงเรียนสิทธิอุดมศึกษา ได้รับรางวัลหนึ่งโรงเรียน หนึ่งนวัตกรรม ระดับเหรียญทอง ในด้านการบริหารและการจัดการสถานศึกษา จากสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาด้วย

ลำดับขั้นของนวัตกรรม

สามประสบโมเดล มีรูปแบบการบริหารจัดการที่เรียกว่า เรียกว่า ASROVN ซึ่งมีกระบวนการทำงานต่างๆ ในแต่ละขั้นตอนเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ ดังนี้

Awareness การสร้างความตระหนักให้ครู ชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นความสำคัญในการสร้างโอกาสทางการศึกษาในเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ถิ่นทุรกันดาร

Survey สำรวจประชากรวัยเรียนในพื้นที่เขตบริการของโรงเรียนเพื่อรวบรวม ข้อมูลสารสนเทศ ในการสร้างโอกาสทางการศึกษา

Road map แผนที่นำทางแผนงาน พัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน

Observation การเฝ้าระวังติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน ให้บรรลุตามเป้าหมาย

Valuate การเพิ่มค่า การปรับปรุงการทำงาน

Network ภาคิเครือข่ายสร้างความยั่งยืนในการจัดการศึกษาร่วมกันบนฐานวัฒนธรรมชุมชน

“กระบวนการจัดการเรียนการสอน ให้ความสำคัญหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นคุณธรรม จริยธรรมที่ทำในโรงเรียนนั้น ครูก็จะนำรูปแบบเหล่านี้ไปจับซึ่งช่วยให้เราสามารถถอดรอยรั้วช่องว่างวัฒนธรรมและหลักสูตรการเรียนรู้อันได้” เป็นคำกล่าวของผู้อำนวยการโรงเรียน

จากสามประสบโมเดล สู่อาริยนฐานวัฒนธรรมชุมชน

ปัจจุบัน กระแสวัฒนธรรมตะวันตกที่แพร่ผ่านสื่อสารพัด ได้ไหลบ่ามากระทบกับกลุ่มเยาวชนอันเป็นวัยที่รับสื่อต่างๆ ได้ง่าย ทำให้วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี

วัฒนธรรมของชาวสังขละบุรี รวมทั้งอาชีพที่พอเพียง เรียบง่ายเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง

ครูประยูรและคณะครูในโรงเรียน ต่างมองเห็นว่า สภาพการณ์เช่นนี้จะสร้างปัญหาให้ชาวสังขละบุรีและ ประเทศไทยในอนาคต จึงได้วางแผนจัดทำ**โครงการจัดการเรียนการสอนบนฐานวัฒนธรรมชุมชน**ขึ้น เพื่อที่จะอนุรักษ์ วิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และอาชีพของชาวสังขละบุรีเอาไว้ โดยเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้นักเรียนตระหนักในคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรม รวมทั้งอาชีพท้องถิ่น เกิดความภูมิใจในถิ่นเกิดของตน

และแน่นอน หัวใจของการขับเคลื่อน ย่อมต้องเป็น “สามประสบโมเดล” และกระบวนการ ASROVN

กิจกรรมในโครงการ ประกอบด้วย การพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงและมอญ ซึ่งเป็นกลุ่มหลัก รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลอาชีพต่างๆ ในชุมชน เช่น ปลูกข้าวไร่ ทอผ้า ประมง จักสาน ทำไม้กวาด ซึ่งล้วนเป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่า ให้เด็กๆ ได้ทำความรู้จักและเข้าใจ ทั้งโดยการถ่ายทอดแบบเมตตา เอื้ออาทรจากครูภูมิปัญญาและผู้ใหญ่ในชุมชน ทั้งการเรียนรู้ผ่านสื่อสารสนเทศ และการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต

เมื่อตระหนักรู้แล้ว เด็กๆ ก็ทำหน้าที่เป็นผู้เผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีที่งดงาม รวมทั้งอาชีพที่น่าสนใจ ผ่านสื่อสร้างสรรค์รูปแบบต่างๆ เช่น การจัดทำหนังสือ การจัดนิทรรศการ รวมถึงการแสดงพื้นบ้านต่างๆ ที่สร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน

ครูประยูรยังมองถึงอีกหลายโครงการในอนาคต ที่จะจัดการศึกษาบนฐานวัฒนธรรมชุมชน เช่น เชื่อมโยงประเพณี วัฒนธรรมเข้ากับประชาคมอาเซียน การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมชายขอบกับพม่า เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งทางด้านสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน ชุมชน เทศบาลตำบล เอกชนริสอร์ท เพื่อเป็นการสร้างรายได้แก่ชุมชนและเป็นการสนับสนุนเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมประเพณีของชาวสังขละบุรี

“ถ้าจะให้เกิดการพัฒนา เราต้องสร้างโอกาส ถ้าจะเกิดความยั่งยืน เราต้องให้เกิดการมีส่วนร่วม” ครูประยูรสรุป

วัฒนธรรม นำไปสู่ความเจริญงอกงาม

สิ่งที่ผู้อำนวยการโรงเรียนอุดมสิทธิศึกษา มักย้ำเตือนกับครูทุกคนอยู่เสมอ คือ

“จะทำอะไรให้คำนึงถึงคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะโลกทุกวันนี้เปลี่ยนเร็ว การประกอบอาชีพก็เปลี่ยนไป ถ้าไม่เตรียมเด็กให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คล่องตัว ปรับตัวเองได้ดีขึ้น และมีทักษะด้านอารมณ์ เด็กจะเสียเปรียบทำงานไม่ได้ ทนอารมณ์ไม่ได้ ทนเหนื่อยไม่ได้ ซึ่งโรงเรียนต้องปลูกฝังให้เด็กโดยผ่านกระบวนการทักษะชีวิต ความเป็นครู ต้องเป็นผู้ให้ ไม่ต้องถามว่าเราได้อะไร แต่ต้องถามว่าเด็กได้อะไร ผู้ปกครองได้อะไร ชุมชนได้อะไร และโรงเรียนได้อะไร นอกจากนี้ครูต้องมีความรัก ความเมตตา เข้าใจเด็ก ไม่ใช่หยิบหนังสือมาสอนเท่านั้น การให้แก่เด็กในวันนี้ กุศลจะส่งถึงครูในวันข้างหน้า”

หากมองในมุมใหม่ ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมของชุมชนสังขละบุรี อาจมีข้อปัญหา หากคือบริบทสำคัญ ที่เป็นพลังเสริมหนุนให้ผู้บริหารและครูโรงเรียนอุดมสิทธิศึกษา ที่มีใจมุ่งมั่นในความเป็นครูที่แท้ สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้กับเยาวชนในท้องถิ่น ได้มีทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาคุณภาพตนเอง

วัฒนธรรมคือความเจริญงอกงาม หากวัฒนธรรมหมายถึงความเป็นหนึ่งเดียวกันของสังคมใดๆ การเรียนรู้เรื่องทักษะชีวิต ก็นับว่าเป็นวัฒนธรรมชุมชนที่เข้มแข็งของโรงเรียนอุดมสิทธิศึกษาที่แสดงถึงความยั่งยืน

เคล็ดลับความสำเร็จ

ความเข้มแข็งของผู้บริหารโรงเรียน ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของบุคลากร และความร่วมมือของครูภูมิปัญญาในท้องถิ่น

โครงการเด่นด้าน **บริหารจัดการสถานศึกษา** อย่างมีประสิทธิภาพ

แหล่งเรียนรู้อัจฉริยะนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้และ ความเป็นพลโลกที่สมบูรณ์

โรงเรียนกาญจนาอนุเคราะห์ กาญจนบุรี

ของโรงเรียนกาญจนาอนุเคราะห์กำลังจะผ่านไป เสียงชื่นชมจากครูอาจารย์จากโรงเรียนอื่นดังไม่ขาดสาย ส่วนพ่อแม่ผู้ปกครองที่มาชมผลงานลูกหลานก็เปี่ยมไปด้วยความภูมิใจ บางเสียงสะท้อนให้ขยายวันจัดนิทรรศการเพิ่มขึ้น

หลากหลายเสียงชื่นชมไม่สำคัญเท่าการเรียนรู้ที่เด็กได้รับ คือ คำตอบของ **ดร.เกศทิพย์ ศุภวานิช** อาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการก่อนเข้าประเด็นสำคัญเรื่องการทำงานในกระบวนการเรียนรู้

สร้างแหล่งเรียนรู้อัจฉริยะ

“โรงเรียนกาญจนาอนุเคราะห์เป็นโรงเรียนที่มีศักยภาพด้านไอที เรามีห้องเรียนที่มีเทคโนโลยีสื่อสาร ทั้งคอมพิวเตอร์ โปรเจกเตอร์อยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการเรียนรู้ของเด็กอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งทางโรงเรียนอยากให้เด็กได้ใช้เวลาในห้องเรียนอย่างเป็นประโยชน์ให้นักเรียนและครูได้ใช้ประโยชน์มากขึ้น เราเลยคิดโครงการนี้ขึ้น”

“ห้องนี้คือห้องเรียนสีเขียวนะคะ เป็นห้องเรียนประหยัดพลังงาน ลดการใช้ไฟฟ้า และมีนิทรรศการเรื่องการประหยัดพลังงานแสดง”

“ส่วนห้องนี้เป็นห้องเรียนอัจฉริยะ เรามีไอทีบอร์ดทัชสกินขนาดใหญ่ เวลาจะเปลี่ยนอะไรก็แตะที่หน้าจอได้เลยครับ”

“ห้องนี้เป็นห้องรีซอร์ซ เซ็นเตอร์ (Resource Center) ไว้ให้นักเรียนหรืออาจารย์มาประชุม หรือจะไว้มหาหาข้อมูลก็ได้ค่ะ”

เสียงพาดพิงนิทรรศการในโรงเรียนกาญจนาอนุเคราะห์ดังเป็นระยะๆ จากห้องนั้นห้องนี้ ส่วนเด็กนักเรียนก็เดินดูนิทรรศการต่างๆ ในมือถือสมุดพกสปอร์ตไว้ประดับตราว่าได้เยี่ยมชมห้องไหนบ้างแล้ว ส่วนบนเวทีกลุ่มโครงการของนักเรียนชั้น ม. ๕ กำลังเสนอผลงานที่ค้นคว้ามาอย่างสนุกสนานเข้มข้น

บรรยากาศในวันสรุปโครงการแหล่งเรียนรู้อัจฉริยะนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้และความเป็นพลโลกที่สมบูรณ์

โครงการเริ่มต้นจากการประชุมครู-อาจารย์ในโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนแต่งตั้งคณะทำงาน จากนั้นคณะทำงานได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนตั้งแต่ ม.๑-ม.๖ ทั้งโรงเรียน

“กระบวนการกับเด็ก เราทำแบบสอบถาม ถามเด็กๆ ว่าอะไรที่เขาคิดว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เขาอยากเรียนรู้ เด็กตอบว่ามีสามเรื่อง คือ สิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นให้อยากเรียนรู้ ครูเก่ง และเพื่อนดีชวนกันทำงาน”

เมื่อรู้ความต้องการของนักเรียนแล้ว ดร.เกศทิพย์ จึงวางแผนให้ครูและนักเรียนได้ใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนมากขึ้น เพราะห้องเรียนทั้ง ๗๒ ห้อง มีคอมพิวเตอร์และโปรเจกเตอร์อยู่แล้ว เลยนำระบบทัชสกินมาใช้ในการเรียนการสอนมากขึ้น มีห้องรีซอร์ซ เซ็นเตอร์ (Resource Center) ไว้ให้ครู และนักเรียนใช้ประชุม หรือหาข้อมูลต่างๆ ส่วนห้องสมุดอัจฉริยะก็แบ่งออกเป็น ๓ โซน โซนเงียบ ไว้อ่านหนังสือเงียบๆ ห้ามใช้เสียง โซนประชุม แบ่งมุมไว้สำหรับให้เด็กๆ ได้มีที่ประชุมการทำรายงาน และโซนหนังสือสำหรับการสืบค้นด้วยตำราโดยเฉพาะ ซึ่งในห้องสมุดนี้ก็มีคอมพิวเตอร์ไว้บริการนักเรียนให้หาข้อมูลเรื่องต่างๆ ด้วยเช่นกัน

“ไม่เพียงการเรียนรู้ในห้องเท่านั้นที่สำคัญ เรามองว่าเด็กควรสืบค้นข้อมูลได้ทุกสถานที่ เมื่อเราสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการหาข้อมูลให้เขามากพอแล้วเราได้มอบหมายงานให้เด็กทำ อย่างตัวอาจารย์เองสอนวิทยาศาสตร์ ม.๕ ก็มอบหมายทั้งงานเดี่ยวและงานกลุ่มให้เขาได้ทำ

ให้เขาทำงานเดี่ยวก่อน ให้สืบค้นข้อมูลเรื่องที่สนใจแล้วมารายงาน แต่ละคนก็จะทำเรื่องไม่เหมือนกัน บางคนทำเรื่องทำไมวัยรุ่นไทยชอบใช้แบล็กเบอร์รี่ ครูก็จะถามต่อว่าวัยรุ่นไทยหมายถึงใคร แล้วแบล็กเบอร์รี่มีอะไรรุ่นไหนบ้าง เด็กก็ต้องไปสืบค้นข้อมูลมาตอบ แต่ละโจทย์มีระยะเวลาทำงาน ๑-๒ สัปดาห์

พอเขาทำงานเดี่ยวแล้วเขาก็จะมีความรู้เรื่องการเขียนรายงาน อาจารย์ก็มอบหมายให้ทำงานกลุ่ม กลุ่มละ ๓ คน เลือกทำได้ตามความชอบเช่นกัน บางกลุ่มทำเรื่องวิธีฆ่าแมลงสาบ บางกลุ่มทำเรื่องการเลี้ยงไก่ให้อ้วน บางกลุ่มก็ทำเรื่อง EM เมื่อเขาหาข้อมูลได้ เขาต้องเขียนรายงานให้พี่ ม.๖ ตรวจสอบ และต้องเอารายงานที่พี่ ม.๖ ตรวจสอบแล้ว มาส่งอาจารย์ด้วย เด็ก ม.๕ ก็ได้ทำงานรอบคอบขึ้น ส่วนพี่ ม. ๖ ก็ได้ฝึกหาข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล ซึ่งงานกลุ่มนี้เรามีระยะเวลาการทำงานให้หนึ่งเทอม ก็ประมาณ ๓ เดือน”

หลังจากผลงานผ่านการตรวจทานจากพี่ ม.๖ และอาจารย์แล้ว เด็กๆ ต้องเผยแพร่ผลงานลง เฟสบุ๊ก แฟนเพจ (Facebook Fanpage) ภาควิชาภาษาอังกฤษของโรงเรียน ซึ่งจะมีอาจารย์คอยตรวจทานความเรียบร้อยในการใช้ภาษาว่าถูกต้องสุภาพหรือไม่ ซึ่งเด็กนักเรียนคนอื่นๆ ในโรงเรียนจะได้เข้ามาอ่านงานนี้ด้วย

ไม่เพียงวิชาวิทยาศาสตร์เท่านั้นที่เด็กได้ใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ วิชาพลศึกษา เด็กๆ ก็ได้ถ่ายวิดีโอสอนไอคิโด แล้วแชร์ลงในเว็บไซต์ยูทูบด้วยเช่นกัน

“ความจริงแล้วเราพยายามให้เด็กใช้เทคโนโลยีสารสนเทศหลายวิชา แต่วิชาวิทยาศาสตร์อาจจะได้ผลมากที่สุด เพราะเป็นวิชาที่ต้องหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตมากที่สุดอยู่แล้ว”

เด็กรู้เรียน ครูเรียนรู้

เมื่อเด็กอยากได้ครูเก่งๆ ครู – อาจารย์ของโรงเรียนกาญจนาอนุเคราะห์ก็ต้องปรับเปลี่ยนเช่นเดียวกัน อาจารย์มีการประชุมนิเทศสื่อการสอน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงความเหมาะสมของสื่อการสอนของอาจารย์แต่ละท่าน เพื่อปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

“เราคุยกันด้วยความรัก ความปรารถนาดี อยากให้อาจารย์มีสื่อการสอนที่ดี อาจารย์แต่ละท่านก็ช่วยกันอย่างต่อเนื่องที่ ไม่โกรธไม่เคืองกันเวลาวิพากษ์ผลงาน แล้วก็เอาคำแนะนำที่ได้ไปปรับปรุงผลงานให้ดีขึ้น ผลที่ได้คืออาจารย์มีสื่อการสอนที่ดี เด็กก็ถูกใจ สนุกกับการเรียนมากขึ้น”

สู่พลโลกที่สมบูรณ์

นอกจากการจัดสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นการเรียนรู้ให้เด็กแล้ว ครูอาจารย์ก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้เด็กอยากเรียนรู้ ครูทุกๆ คนในโรงเรียนจะกระตุ้นให้เด็กใช้ประโยชน์จากสื่อสารสนเทศ อาจารย์ที่ปรึกษาพูดคุยกระตุ้นเด็กในคาบเรียน

โฮมรูม หรือหากอาจารย์ไปเจอเด็กนั่งเล่นใช้เวลาว่างไม่เป็นประโยชน์ก็จะบอกให้กลับไปทำงาน ไปหาข้อมูลดีกว่า

เด็ก ม.๕ และ ม.๖ ได้ฝึกใช้อังกฤษด้วยการเผยแพร่ผลงานลงเฟสบุ๊ก แฟนเพจ ส่วนน้องๆ ชั้นอื่นๆ ก็ต้องเข้าไปอ่าน นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังมีเว็บไซต์ของโรงเรียนให้เด็กเข้าไปพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในห้องสนทนา

“เรามีห้องสนทนาในเว็บปกติของโรงเรียน วิธีนี้จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การใช้เทคโนโลยี น้องเล็กได้ปรึกษาปัญหาที่พี่ใหญ่ หรือปรึกษางานกันระหว่างเพื่อน โดยเราจะมีอาจารย์ด้านสารสนเทศเป็นผู้ควบคุมการใช้ภาษาหรือความเหมาะสมเรื่องต่างๆ อีกที

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับตัวเด็ก เขาใช้เวลาว่างเป็นประโยชน์มากขึ้น งานที่เราให้ทำก็คือการบ้านที่เขาต้องทำอยู่แล้ว ไม่ได้เพิ่มภาระให้เขา เพียงแต่กระตุ้นให้เขาใช้เวลาว่างที่โรงเรียนในการสืบค้นข้อมูล แล้วเด็กก็ทำงานกันออกมาได้ดี

วันนำเสนอผลงานนี้ เราเชิญ ผอ.โรงเรียน อาจารย์นักเรียน จากหลายโรงเรียนมาร่วมงาน รวมถึงผู้ปกครองของเด็กๆ เราให้เด็กเป็นคนแนะนำห้องแต่ละห้อง คือ ห้องสมุด อัจฉริยะ ห้องเรียนสีเขียว ห้องริชชอร์ท เซ็นเตอร์ (Resource Center) และนำชมนิทรรศการต่างๆ เอง เด็กทำได้ดีมาก เพราะเขาได้ใช้งานห้องเหล่านั้นด้วยตนเอง เรียนรู้จนมีความเข้าใจ ส่วนเด็กที่ทำโครงการนอกจากเสนอผลงานผ่านเว็บแล้วก็ได้พิธีเซ็นงานในวันนี้ด้วย คือเป็นวันที่เราได้สรุป

ความรู้ของเด็กกันจริงๆ ว่ามีความเข้าใจและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีมากน้อยแค่ไหน

“ส่วนเด็กที่ไม่มีหน้าที่ประจำห้อง หรือมีหน้าที่อะไรเขาต้องเข้าชมงาน โดยเราจะมีฐาน ๕ ฐานให้เขาไปชมและประทับตราลงในสมุดพาสปอร์ตว่าได้เข้ามาทำกิจกรรมในแต่ละฐานแล้ว วิธีนี้ช่วยให้เด็กสนุกกับกิจกรรมและได้ความรู้ไปพร้อมกัน ซึ่งก็มีคนเรียกร้องให้จัดเพิ่ม แต่เราคิดว่าวันเดียวก็เพียงพอแล้ว”

เทคโนโลยีที่เป็นดาบสองคม หากความพยายามกระตุ้น ผลักดันให้เด็กเข้าถึงอย่างถูกวิธี โดยผู้ใหญ่คอยดูแล ก็จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ใช้งานอย่างถูกต้อง เป็นคนที่เท่าทันสื่อและเป็นคนที่มีความสามารถได้ในอนาคต จึงเป็นตัวอย่างของการบริหารจัดการสถานศึกษาจากต้นทุนเดิมที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้อย่างสอดคล้องกับยุคสมัย

เคล็ดลับความสำเร็จ
ความชัดเจนในการทำงาน การมอบหมายงานอย่างเป็นระบบ จัดสรรหน้าที่อย่างถูกที่ถูกเวลา (put the right man on the right job)

เศรษฐกิจพอเพียงเพื่ออาหารกลางวันที่ยั่งยืน

โรงเรียนบ้านร่องหอย

“ ฟัก แฟง น้ำเต้าลูกโตห้อยอยู่เต็มซุ้ม ฟักในแปลงกำลังแตกใบเขียวสดนารับประทาน กบตัวเชื่องในบ่อเลี้ยง หน่อไม้หวานแตกหน่อลือฝนเห็นนางฟ้าบานสะพรั่งอยู่เต็มโรงเพาะเห็ด และผลิตผลจากฐานกิจกรรมอื่นๆ นับรวมร่วม ๑๐ ฐาน ที่โรงเรียนบ้านร่องหอยในวันนี้ไม่เพียงเป็นแหล่งอาหารกลางวันคุณภาพดีที่สร้างความอิ่มท้อง รูปร่างสมวัย และผลการเรียนที่ดีขึ้นให้กับนักเรียนทั้ง ๑๕๔ ชีวิต แต่ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ทักษะอาชีพจากการลงมือปฏิบัติจริง ที่สร้างรอยยิ้มสดใสและความภาคภูมิใจให้กับนักเรียนทุกคน แตกต่างจากภาพในอดีตอย่างสิ้นเชิง ”

บึงอ้อมแต่พืด
โรงเรียนบ้านร่องหอย ตั้งอยู่ที่ตำบลวังน้ำลาด อำเภอฟากท่า จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ห่างจากตัวจังหวัดนครสวรรค์ ๙๐ กิโลเมตร เป็นโรงเรียนขยายโอกาสเปิดสอนชั้นอนุบาล ๑ ถึง มัธยมศึกษาปีที่ ๓ นักเรียนร้อยละ ๘๐ มีฐานะยากจน พ่อแม่หย่าร้าง ขาดความอบอุ่น ขาดแคลนอาหาร “ช่วงหมดหน้างานผู้ปกครองจะเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ ปล่อยให้ลูกอยู่กับปู่ย่าตายาย เราเป็นเด็กที่ยากจนมาก่อน รู้ว่าความอดอยากยากจนเป็นอย่างไร จึงอยากทำโครงการฯ เพื่อทดแทนสิ่งที่เราไม่เคยมี” ครูยุทธนา

แสงทอง ผู้รับผิดชอบโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่ออาหารกลางวันที่ยั่งยืน มุ่งมั่นตั้งใจอยากให้เด็กๆ ในโรงเรียนแห่งนี้ได้กินอาหารกลางวันอิ่มกันถ้วนหน้า แต่ปัญหาใหญ่คืองบประมาณที่โรงเรียนได้รับ มีไม่เพียงพอสำหรับเด็กทุกคน **อ.สมศักดิ์ แก่นยิ่ง** ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านร่องหอย เล่าถึงปัญหาในอดีตว่า “ค่าอาหารกลางวันเขาให้เฉพาะสำหรับเด็กประถม ระดับมัธยมนั้นไม่มีให้ นักเรียนก็ต้องกลับไปรับประทานอาหารกลางวันที่บ้าน ปัญหาที่ตามมาคือนักเรียนกลับไปแล้ว ไม่กลับมาเรียนในภาคบ่าย ไปมีเรื่องทะเลาะวิวาทบ้าง ยาเสพติดบ้าง ชู้สาวบ้าง ผมแก้ปัญหาด้วยการให้นักเรียนมัธยมห่อข้าวมาโรงเรียน แต่เด็กไม่ยอมห่อข้าวมาที่โรงเรียน เพราะเขาอายุที่บ้านไม่มีกับข้าว เขาก็ยอมอดอาหารกลางวันแทน”
น้องอ้อมแต่พืด ทำให้คนเป็นครูนั่งดูตายตอไปไม่ได้ ผู้อำนวยการโรงเรียนจึงประชุมทีม กำหนดวิสัยทัศน์ชัดเจน เด็กต้องอิ่ม ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ ช่วยกันระดมทุนและระดมแรง ทั้งจากภายนอกและในชุมชน จนได้รับงบประมาณจากมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง ในปี ๒๕๕๐
ในระยะแรกได้เงินสนับสนุนมากก็นำไปซื้ออาหาร เมื่อเงินหมดจนจรรยาความอดอยากก็กลับมาอีก ทางโรงเรียน

จึงชักชวน อบต. และชาวบ้านให้เข้ามาคิดหาทางออกในระยะยาว

“ถ้าคนเราท้องหิวอยู่ จะให้ตั้งใจเรียนคงจะเป็นไปไม่ได้ เราเล็งเห็นความสำคัญในเรื่องนี้จึงสนับสนุนเต็มที่ เด็กจะได้ไม่อด” **ทองสุข หาเวียง** นายก อบต.วังน้ำลาด จึงช่วยผลักดันให้ อบต.วังน้ำลาดจัดสรรงบประมาณสนับสนุนตั้งตั้งแต่ปี ๒๕๕๑ จนถึงปัจจุบัน

งบสนับสนุนส่วนหนึ่งจึงนำไปเป็นต้นทุนซื้อกล้าไม้ เชื้อเห็ด เมล็ดพันธุ์ผัก พันธุ์กบ และพันธุ์ปลา ซึ่งผลผลิตที่ออกเงยเหล่านี้จะกลายเป็นอาหารกลางวันของเด็กๆ แต่อาหารกลางวันผลิตได้ก็ยังไม่เพียงพอ โรงเรียนยังต้องพึ่งพาวัตถุดิบจากภายนอกอยู่มาก

ดังนั้นเมื่อได้รับทุนสนับสนุนจาก สสค. ทำให้สามารถสร้างฐานการผลิตอาหารเพื่อพึ่งตนเองแบบครบวงจร จากเดิมที่มีปลาเพียง ๑ กระจังก็เพิ่มเป็น ๒ กระจัง จากเดิมที่มีกบเพียง ๑ กระจัง ก็เพิ่มเป็น ๓ กระจัง มีการต่อเติมขยายโรงเพาะเห็ด เพิ่มฐานไก่ไข่ขึ้นมาเป็นฐานที่ ๑๐ อีกทั้งต่อยอดขยายกิจกรรมการผลิตให้มีความหลากหลายมั่นคงและเพียงพอสำหรับเด็กทุกคนตลอดทั้งปี ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บนฐานกิจกรรมทั้ง ๑๐ ฐาน

แหล่งอาหาร แหล่งเรียนรู้

เด็กๆ ทั้งโรงเรียนจะเป็นทั้งผู้เรียนและเป็นกำลังหลักในการผลิต โดยมีครูเกษตรที่มีทั้งความรู้และใจรักเป็นกำลังหลักในการบริหารจัดการดูแล มีภูมิปัญญาชาวบ้านจากชุมชนที่ศรัทธาในความรักความทุ่มเทของครูเข้ามาร่วมเป็นที่ปรึกษา

ค่อยๆ ปลุก ค่อยๆ สร้าง ค่อยๆ เพิ่มขึ้นทีละอย่างๆ จนมีผลผลิตให้เก็บกินเป็นอาหารกลางวันได้อย่างเพียงพอสำหรับเด็กๆ ทุกคน จากฐานนาข้าว ฐานปลูกไผ่หวาน ฐานปุยหมัก ฐานเลี้ยงปลา ฐานเพาะเห็ด ฐานเลี้ยงกบ ฐานเลี้ยงไก่เนื้อ ฐานเลี้ยงเป็ดไข่ ฐานผักปลอดสารพิษ และล่าสุด ฐานไก่ไข่ ทุกวันนี้เด็กๆ บ้านร่องหอยจะมาโรงเรียนพร้อมกับห่อข้าวเปล่ามาด้วย ส่วนกับข้าวมีอยู่แล้วในโรงเรียนเต็มไปหมด

ทุกเช้าและเย็น เด็กๆ จะลงประจำการที่ฐานกิจกรรมที่ตนเองรับผิดชอบ ซึ่งแต่ละฐานมีการแบ่งเด็กแบบคละชั้น ตั้งแต่เด็กเล็กไปจนถึงเด็กโตตามความสมัครใจ ตลอดหนึ่งปีเต็ม เด็กจะได้เรียนรู้การผลิตในทุกขั้นตอนไปจนถึงเก็บเกี่ยวเผชิญปัญหาอุปสรรคและได้ค้นพบคำตอบจากประสบการณ์ตรง การได้ทำซ้ำในแต่ละรอบการผลิต ทำให้เด็กๆ เก่งขึ้น ชำนาญขึ้น และผูกพันกันมากขึ้น ภายในการนำของพี่ๆ ม.๓ ที่คอยพาน้องๆ ทำ

ทุกวันพฤหัสบดีสวดเรียนสุดท้าย สมาชิกแต่ละฐานจะมาสรุปผลและวางแผนการทำงานร่วมกันช่วยกันคิดช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีครูประจำกลุ่มช่วยให้คำปรึกษาเติมเต็มความรู้ที่จำเป็นให้ เป็นบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยการมีส่วนร่วมและมีชีวิตชีวา เพราะผู้เรียนทุกคนล้วนเป็นผู้ปฏิบัติตัวจริง และเมื่อครบปีเด็กๆ ก็จะเปลี่ยนฐานการเรียนรู้ไปสู่ฐานใหม่ หมุนเวียนเรียนรู้ไปจนครบทุกกลุ่มเมื่อจบการศึกษา

“เด็กๆ จะได้เรียนรู้ทุกอย่าง ถ้าเขาเรียนตั้งแต่ ป.๑ ก็จะได้ครบ ๙ กิจกรรมพอดีเมื่อจบ ม.๓ เราไม่ได้ทำแค่เพื่อให้เด็กได้อาหารกลางวันอย่างเดียว เราทำเพื่อให้เด็กได้ความรู้ ได้ความคิด ไม่ใช่เราคิดแล้วเราก้ทำให้ ต้องให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำ เขาจะได้ทักษะในการทำงาน” ผอ. สสค. ดีเผยแพร่แนวคิดเบื้องหลังโครงการ

ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ

เด็กกลุ่มเห็ดช่วยกันเก็บเห็ดนางฟ้าที่กำลังออกดอก บานสะพรั่ง ส่งไปยังโรงครัว เพื่อทำต้มยำเห็ด เมนูที่แม่ครัวลงมือทำอย่างสุดฝีมือ

“ภูมิใจคะ ทำให้น้องกิน” **ด.ญ. สิทธิดา ไพเกาะ** นักเรียนชั้น ม.๓ หนึ่งในแม่ครัวกล่าวพร้อมรอยยิ้ม

“อาหารที่เราทำก็เป็นของที่เรารับเอง ทำเอง ทำด้วยน้ำพักน้ำแรงของพวกเรา” **ด.ช. สิงหนาท คำแสง** นักเรียนชั้น ม.๑ บอกด้วยน้ำเสียงภาคภูมิใจ

บាយนี้ที่สระน้ำดูจะคึกคักเป็นพิเศษ เพราะมีผู้ปกครองหลายคนมาจับปลาสวยในกระชังที่กำลังโตได้ที่ ซึ่งหากเป็นงานเหนือปากว่าแรงของครูและนักเรียนแล้ว

ชาวบ้านจะเป็นกองทุนเข้ามาช่วยทันที ปลาเหล่านี้จะนำไปทำเป็นปลาสวยแดดเดียวแสนอร่อยแหล่งของโปรตีนชั้นดี ยังมีต้มผักแกงเนื้อหวานที่เพิ่มตัดมาจากชุมชนผักเมื่อเช้านี้

“อาหาเช้า-เย็นอาจจะไม่ดีหน่อย แต่กลางวันเขาจะได้เต็มที่เป็นอาหารที่ดี ปลอดภัย เพราะฉะนั้นสุขภาพก็จะดีขึ้น” คำกล่าวครูยุทธนาเห็นได้ชัดจากส่วนสูงและน้ำหนักตัวของเด็กที่เพิ่มขึ้น

แต่ละวันเมนูอาหารก็จะหมุนเวียนไปตามวัตถุดิบที่แต่ละกลุ่มผลิตได้ โดยโรงเรียนจะนำงบที่ได้รับมาซื้อผลผลิตของแต่ละกลุ่ม ดังนั้นทุกกลุ่มจึงต้องวางแผนจัดการการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ให้ได้ผลผลิตออกมาอย่างสม่ำเสมอ กินตลอดทั้งปี

นอกจากขายให้โรงเรียนแล้ว ผลผลิตที่ได้มากมาย อย่างเห็ดนางฟ้า ยังนำไปขายให้ชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มผลผลิตอีกส่วนหนึ่งก็นำมาแปรรูป เด็กๆ ก็จะได้เรียนรู้ทักษะอาชีพเพิ่มมากขึ้น อย่างเช่น น้ำพริกเผาเห็ดที่คุณครูและเด็กๆ ช่วยกันปรับปรุงจนได้สูตรถูกใจ สร้างมูลค่าเพิ่มได้อีกทางหนึ่ง หมูไม่หันหน้าฝนที่เก็บกินไม่ทันก็นำมาทำหม้อไม้ต้ม ถนอมไว้กินได้ในช่วงหน้าแล้ง ส่วนไข่เป็ดก็นำมาทำไข่เค็มหอม สูตรอร่อยของบ้านร่องหอย ที่มีเคล็ดลับอยู่ที่การนำน้ำใบเตยมาผสมคลุกเคล้ากับดินสอพอง

รายได้ต่างๆ ที่เข้ามาจะเก็บรวบรวมไว้เป็นกองทุนของแต่ละกลุ่ม มีการทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ซึ่งครูและนักเรียนจะช่วยกันบริหารจัดการให้หมุนเวียนและยั่งยืนมากขึ้น

“ผมว่านี่คือความสำเร็จของโรงเรียน จุดหมายที่ทำให้มีโครงการนี้เกิดขึ้นมา ของผม ของโรงเรียน ของท่านผู้บริหารก็คือเด็ก ไม่ว่าเด็กที่นี้จะเรียนต่อหรือไม่เรียนต่อเขาจะไม่อดตาย เพราะเราได้มีวิชาชีวิตจริงนี้ติดตัวไป” ครูยุทธนาบอกอย่างมุ่งมั่น

ในวันนี้นอกจากอาหารกลางวันที่ยั่งยืน กิจกรรมในทุกฐานยังเอื้อให้เด็กๆ ได้เรียนรู้คุณธรรม มีความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ มีความขยันอดทน อยู่อย่างพอเพียง เด็กๆ จึงมีความประพฤติที่ดี ไม่หนีเรียน ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน ไม่มีพฤติกรรมเรื่องชู้สาว และที่สำคัญ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ของนักเรียนไม่ติดยาเสพติด ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นไปด้วย

จากความทิวนาไปสู่การคิดและแก้ปัญหาาร่วมกัน จนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาทักษะและคุณภาพชีวิต พร้อมกับสร้างอาหารกลางวันได้อย่างยั่งยืน ทำให้เด็กๆ อิ่มท้องพร้อมๆ ไปกับได้เรียนรู้อย่างมีความสุข คืออีกหนึ่งตัวอย่างของการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มุ่งเด็กเป็นเป้าหมายหลัก ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่นาคาภูมิใจ

เคล็ดลับความสำเร็จ

การมองปัญหาปากท้องของเด็กๆ อย่างเป็นองค์รวม และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ความมุ่งมั่นตั้งใจจริงของคณะครูและผู้บริหารที่ก่อให้เกิดความร่วมมือจากชุมชน

การบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้หนังสือ

โรงเรียนพระแก้ววิทยา สุรินทร์

คิด เขียนบท

จัดทำ นำเสนอสตอรี่บอร์ดหนังสือ

เรียนรู้วิธีถ่ายทำ มุมกล้อง

“ แม้จะเป็นโรงเรียนในจังหวัดที่ห่างไกล แต่ก็ไม่มีอะไรหยุดความฝันและจินตนาการได้ การเรียนรู้ผ่านช่องทางการทำภาพยนตร์หรือหนังสือ จึงเป็นอีกช่องทางการเรียนการสอน ที่ช่วยให้นักเรียนสนุกและเรียนรู้ไปพร้อมกัน ”

จากการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ๕ ประการ คือ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี โดยครูผู้สอนต้องปลูกฝังและพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระ แต่เนื่องจากโรงเรียนพระแก้ววิทยา จังหวัดสุรินทร์ ยังไม่มีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน เมื่อสังเกตพบว่าเด็กๆ มีความสนใจเรื่องคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีเป็นพิเศษ “ โครงการบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้หนังสือ ” จึงเกิดขึ้น

อาจารย์สุพิชฌาย์ เทศทอง เจ้าของไอเดีย โครงการบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้หนังสือ เป็นผู้เสนอของบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานส่งเสริม

สังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) เพื่อนำมาจัดทำสื่อการเรียนการสอนเชิงบูรณาการให้ตรงกับความต้องการของเด็กๆ เพราะโครงการใดๆ จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย หากเด็กไม่ยอมรับหรือไม่รู้สึกสนุกกับโครงการเหล่านั้น

สนุก สร้างสรรค์ ทำงานด้วยความรัก

เมื่อโครงการผ่านการสนับสนุนจาก สสค.แล้ว อาจารย์สุพิชฌาย์และคณะจึงเริ่มการทำงาน โดยจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำหนังสือ ตั้งแต่เชิงวิทยากรที่มีความรู้ด้านการทำภาพยนตร์มาให้ความรู้กับนักเรียนมัธยมต้น-ปลาย จำนวน ๓๗๐ คน และอาจารย์ในโรงเรียน ๑๘ คน

ด้วยเวลาอบรม ๓ วัน สองวันแรก นักเรียนและครูได้เรียนรู้ขั้นตอนการทำภาพยนตร์ หนังสือและสารคดีกันเต็มอิ่มตั้งแต่วิธีเขียนสคริปต์ไปจนถึงขั้นตอนการถ่ายทำ และโพสต์โปรดักชั่น คืออบรมการใช้โปรแกรมตัดต่อวิดีโอ

จากนั้นจึงแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มละ ๕ - ๘ คน ได้กลุ่มกิจกรรมทั้งหมด ๓๖ กลุ่ม โดยให้นักเรียนเลือกอย่างอิสระว่าอยากอยู่กลุ่มเดียวกับเพื่อนคนไหน และเลือกอาจารย์ที่ปรึกษากลุ่มละ ๑ คน ซึ่งอาจารย์แต่ละท่านดูแลเด็กคนละไม่เกิน ๓ กลุ่ม แล้วจึงเลือกประเภทหนังสือที่สนใจจาก ๓ ประเภท คือ หนังสือส่งเสริมคุณธรรม ภาพยนตร์จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือหนังสือสารคดี

สารคดีเรื่องนี้เป็นอีกหนึ่งเรื่องราวที่ถ่ายทอดความเป็นมารากเหง้าท้องถิ่นชาวสุรินทร์ที่เชื่อมโยงกับอาณาจักรเขมรโบราณ และยังสะท้อนแง่มุมทางวัฒนธรรมที่เราและประเทศเพื่อนบ้านล้วนเป็นพี่น้องกัน

นอกจากนี้นักเรียนยังทำหนังสือเกี่ยวกับสาธารณสุขภาพ สังคม และอื่นๆ อีกหลายเรื่อง รวมแล้วมีหนังสือ ๓๖ เรื่อง ซึ่งต้องยอมรับว่าความสำเร็จนี้เกิดจากความ

ถ่ายทำหนังสือเรื่อง รักของแม่

ตัดต่อ

รับเกียรติบัตรอบรม การผลิตหนังสือ

เมื่อได้เพื่อนได้ครู ได้เรื่องแล้ว เด็กๆ จึงเริ่มลงมือคิดสคริปต์ วางพล็อต และออกไปถ่ายทำหนังสือ ตามที่ได้กำหนดไว้ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สนุกและเด็กๆ อยากมีส่วนร่วมมากที่สุดขั้นตอนหนึ่ง แต่ละกลุ่มคิดงานกันอย่างสร้างสรรค์ หากเป็นหนังสือที่คิดว่าจะส่งประกวด เด็กๆ จะคัดตัวแสดงอย่างพิถีพิถันกันเป็นพิเศษ เขียนเรื่อง วางโครงมาให้ครูที่ปรึกษาตรวจปรับแก้ก่อนถ่ายจริงกันหลายครั้ง (จนถึงถ่ายซ่อมในกรณีที่ยังไม่ถูกใจ) เด็กๆ จึงได้เรียนรู้การทำงานอย่างรอบคอบ เอาใจใส่ และทุ่มเทกับการทำงานกันอย่างจริงจัง ส่วนหนังสือที่เด็กๆ ให้ความสนใจนิยมนำมาทำมากที่สุด คือ สารคดีท่องเที่ยวแนวประวัติศาสตร์ ที่ได้ออกไปถ่ายทำเรื่องราวปราสาทหินในจังหวัดสุรินทร์ เหตุผลก็เพราะเป็นสารคดีท่องเที่ยวที่ได้แนะนำโบราณสถานในบ้านเกิด อีกทั้งยังได้ออกไปเที่ยวด้วยนั่นเอง

สารคดีวัฒนธรรมพื้นบ้าน เกี่ยวกับพิธีแห่นางแมว ประเพณีโบราณอันมีประวัติความเป็นมายาวนานนับพันปี ตั้งแต่สมัยขอมโบราณ ซึ่งชาวสุรินทร์จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เพื่อเซ่นไหว้บรรพบุรุษ แสดงออกถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ สะท้อนให้เห็นความรัก ความผูกพัน ความกตัญญูของสมาชิกในครอบครัว เครือญาติ และชุมชน

ร่วมแรงร่วมใจของคณะครูทุกคนในโรงเรียนที่คอยเป็นกำลังใจ รวมถึงสละเวลาออกไปทำงานกับเด็กๆ คอยให้คำแนะนำตลอดจนช่วยแก้ปัญหา รวมไปถึงผู้บริหารที่ให้การสนับสนุนให้กำลังใจ และ สสค. ที่ให้งบประมาณสนับสนุน

จากขั้นตอนถ่ายทำ สู่วีดิโอโปรดักชั่น แล้วก็ถึงเวลาที่ทุกคนรอคอย คือ ขั้นตอนการเผยแพร่ผลงาน และประชาสัมพันธ์ศักยภาพและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในการทำหนังสือต่อสาธารณชน ซึ่งมีทั้งการจัดฉายในห้องประชุมใหญ่ของโรงเรียน ๒ ครั้ง ให้นักเรียนทุกชั้นปีได้ชมร่วมกัน

พิธีกรกล่าวเชิญชวน ผู้ชมทุกคนพร้อมประจำที่เด็กๆ ลุ้นกันตัวโก่งว่าหนังสือเล่มไหน ครูจะวิจารณ์ให้ข้อคิดเห็นอย่างไรบ้าง เด็กบางคนก็ลุ้นว่าจะมีตัวเองอยู่ในจอหรือเปล่า เมื่อได้เห็นตัวเองก็ยิ้มแก้มแทบปริ ส่วนเพื่อนข้างๆ ก็สะกิดหรือโห่แซว บางคนมีพ่อแม่ ผู้ปกครองได้เข้าฉากก็ถือเป็นความภาคภูมิใจอย่างยิ่ง นอกจากนี้อาจารย์ยังได้จัดนิทรรศการแสดงผลงาน และที่สำคัญคือการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เผยแพร่ผลงานผ่านเว็บไซต์ยูทูบ (You Tube) จึงเป็นอีกหนึ่งความภาคภูมิใจของเด็กๆ ที่ผลงานเขาได้เผยแพร่ไปทั่วโลก และบรรลุเป้าประสงค์ของโครงการที่ได้

บูรณาการการเรียนรู้อย่างเป็นระบบมากที่สุดครั้งหนึ่งของโรงเรียน

ผลสำเร็จเกินคาดหมาย

หากมองด้านการเรียนการสอน “โครงการบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้หนังสือ” มีส่วนช่วยให้นักเรียนของโรงเรียนพระแก้ววิทยา ประสบความสำเร็จด้านวิชาการเป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากผลการสอบ O-NET ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๔ ของนักเรียนระดับชั้น ม.๓ และ ม.๖ ที่สูงขึ้น โดยวิชาที่เด็กชั้น ม.๓ มีคะแนนสูงขึ้น คือ วิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และศิลปะ ส่วนชั้น ม.๖ รายวิชาที่คะแนนดีขึ้น คือ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี

นำเสนอภาพยนตร์ เรื่อง “ บ้า ” งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ประจำปี ๒๕๕๔ ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดมหาสารคาม

รับรางวัลชนะเลิศ การประกวดสื่อสร้างสรรค์ ประเภทหนังสือ จากสำนักงานหลักประกันสุขภาพ เขต ๙ จากภาพยนตร์เรื่อง “ชีวิตนี้...มีหลักประกัน”

แม้จะไม่สามารถสรุปได้ ว่าโครงการนี้มีผลต่อการสอบที่ดีขึ้นของนักเรียน ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ แต่นี่ก็ถือก้าวเล็กๆ ที่นำมาซึ่งความภูมิใจของผู้สอน และผู้มีส่วนผลักดันโครงการทุกๆ คน

รางวัลจากความคิดสร้างสรรค์

สำหรับเด็กๆ สิ่งที่ยืนยันคุณภาพผลงาน และเป็นรางวัลให้กับความมุ่งมั่นตั้งใจในการผลิตผลงานของเขาคือการที่หนังสือในโครงการนี้หลายเรื่องได้รับรางวัลการประกวดโครงการหนังสือ จากหลายสถาบัน อาทิเช่น

- **รางวัลเหรียญทอง** การแข่งขันประกวดภาพยนตร์สั้นส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ประจำปี ๒๕๕๔ ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาพยนตร์ เรื่อง “ บ้า ”

- **รางวัลชนะเลิศ** การประกวดสื่อสร้างสรรค์ ประเภทหนังสือ หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไทยได้อย่างไร สำนักงานหลักประกันสุขภาพ เขต ๙ นครราชสีมา ภาพยนตร์ เรื่อง “ชีวิตนี้...มีหลักประกัน”

ความสำเร็จในการประกวด และการเข้าร่วมการประกวดระดับประเทศนี้ ได้สร้างความภาคภูมิใจให้กับเด็กว่า โรงเรียน ชุมชน และสังคมยกย่องให้การยอมรับ ทำให้เด็กเห็นคุณค่าในตัวเอง และจากความสำเร็จเล็กๆ นี้อาจทำให้เด็กบางคนต่อยอดเลือกเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาในสาขาวิชาการผลิตภาพยนตร์ และคณะนิเทศศาสตร์

โครงการนี้จึงเป็นเหมือนแรงบันดาลใจให้เด็กค้นพบศักยภาพในตัวเอง และทำให้เขาเหล่านั้นรู้ถึงความชอบความรักในการเลือกเส้นทางชีวิตอีกด้วย ที่สุดแล้วโครงการบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้หนังสือ จึงเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นว่า การเรียนรู้แบบบูรณาการอย่างสร้างสรรค์ บวกกับความสนุกในการทำงาน มักมีผลสำเร็จที่น่าภาคภูมิใจของทั้งอาจารย์ผู้สอน และเด็กๆ รวมอยู่ด้วยเสมอ

เคล็ดลับความสำเร็จ
วางแผนการทำงานและมอบหมายงานในแต่ละกิจกรรมให้ชัดเจน ทำงานตามแผนที่วางไว้ ตรวจสอบการทำงานกับผู้เกี่ยวข้องเป็นระยะๆ มองให้เห็นปัญหา อุปสรรค และหาแนวทางแก้ไข

อนุรักษ์วัฒนธรรมเพื่อปลูกฝังภูมิปัญญาท้องถิ่น และเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสูงเนิน โรงเรียนสูงเนิน นครราชสีมา

“สวัสดิ์ค่ะ ขอนำผู้มีเกียรติทุกท่านเข้าสู่ดินแดนอารยธรรมเก่าแก่ อัมภพสูงเนิน...ถิ่นเดิมโคราช พระพุทธไสยาสน์ศิลาธรรมจักรล้ำค่า ปราสาทหินโบราณ สัมโหวานรดดีประเพณีกินเข้าค่ำ แดนธรรมะภูแก้ว”

เสียงเจื้อยแจ้วชวนฟังของยุวมัคคุเทศก์ตัวน้อยที่กำลังเชิญชวนแขกบ้านแขกเมือง ให้รู้จักของดีที่เป็นเอกลักษณ์เมืองสูงเนินด้วยความภาคภูมิใจอยู่นี้ คือหนึ่งในผลสำเร็จของ โครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมเพื่อปลูกฝังภูมิปัญญาท้องถิ่น และเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก สสค.

เพราะที่นี่ก็พบปัญหาแห่งยุคสมัยไม่ต่างอะไรจากที่อื่นๆ คือเยาวชนรุ่นใหม่เริ่มหลงลืมและละเลยวัฒนธรรมท้องถิ่น มองไม่เห็นคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและสืบทอดต่อกันมา

ทำอย่างไรให้เด็กรักท้องถิ่น

“ไม่ใช่ความผิดของเด็กๆ หากแต่เป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาให้กับพวกเขา เพราะความหมายของการศึกษา คือกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ การศึกษาจึงมีหน้าที่สำคัญที่จะสร้างความตระหนักให้กับนักเรียน”

“จะทำอย่างไรให้เด็กๆ เกิดความรู้รักท้องถิ่น” คือโจทย์ใหญ่ที่ อ.ธรรมชาติ อมฤกษ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนสูงเนิน โยนลงมาให้อ.สาธิต ปลิวสูงเนิน และ อ.เรณู เวบสูงเนิน ช่วยกันคิด ในฐานะลูกหลานชาวสูงเนินที่

มองเห็นสถานการณ์ไม่ต่างกัน “เดี๋ยวนี้เอ็งนาง ไอนายน้อย ไม่ร้องเพลงโคราช ไม่กินเข้าปาด เข้าแพะ แกงบวน และไม่พูดไม่จาภาษาโคราชบ้านเอ็งกันเดี๋ยง”

ชุมนุมอนุรักษ์วัฒนธรรม

ทุกวันอังคารคาบเรียนสุดท้าย เด็กๆ นักเรียนชั้น ม.๑-ม.๖ ทั้ง ๒,๐๑๙ คน ต่างแยกย้ายกันไปทำกิจกรรมชุมนุมที่พวกเขาสนใจซึ่งมีมากกว่า ๔๐ ชุมนุม ในจำนวนนี้มี ๖ ชุมนุม ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียน และ สสค. เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น “โคราชบ้านเอ็ง” ซึ่งก็ได้รับความนิยมจากเด็กๆ อย่างล้นหลาม เพราะเต็มไปด้วยกิจกรรมดีๆ ที่สนุกสนานมากมาย

อนุรักษ์ภาษาโคราช

“ใครไม่รู้จะไปเที่ยวกะไหนหมู่ แก่ลองไปเที่ยวแถวลานอนุสาวรีย์ย่าโมถั่วะ แคว้จัดดีเจ่นดอกเตไปคู่ถั่วะ เดียวจิหาวาฉั้นฉีปัดอีกแกะ”

หลังจากฝึกพูดภาษาโคราชในกิจกรรมชุมนุมจนคล่องแล้ว ทุกเช้าของวันพุธและวันพฤหัสบดีจะมีดีเจตัวจิ๋วส่งสำเนียงภาษาโคราชที่มีจังหวะจะโคนสนุกสนานน่าฟัง

ผ่านเสียงตามสาย ทักทายเด็กๆ ทุกคนในโรงเรียน หนึ่งในกิจกรรมอนุรักษ์ภาษาถิ่น ที่ **อ.อารีย์ บุญปลื้ม** กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ได้รณรงค์ให้นักเรียนหันกลับมาเรียนรู้ภาษาดั้งเดิมของพ่อแม่มากขึ้น รื้อฟื้นความทรงจำสมัยยังเป็นเด็กเล็กๆ ที่เคยนอนหนุนตักแม่ ฟังผู้ใหญ่พูดคุยกัน

“จริงๆ แล้วมันเป็นความภูมิใจของลูกโคราชทุกคนที่ จิตได้พูดภาษาโคราชบ้านเอง ให้คนอื่นเค้าได้รู้ ว่านี่คือภาษาโคราชหน้าไม่ใช่ภาษาอีสาน มันเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งใหม่มีจังหวัดไหนเหมือน”

นอกจากนี้ยังมีเพลงโคราช เพลงพื้นบ้านที่หาฟังยากขึ้นทุกวัน ซึ่งเป็นเพลงที่ท้าวสุรนารีหรือท้าวย่าโมชอบมาก เด็กๆ หลายคนเคยได้ยินอยู่บ้างเวลาที่มีการบวงสรวงอนุสาวรีย์ท้าวย่าโม แต่ก็ไม่ค่อยนึก คุณครูจึงชวนวิทยากรท้องถิ่นที่มีจิตอาสา มาช่วยสอนเพลงโคราชให้พวกเขาทุกสัปดาห์ ทำให้เด็กๆ ได้ฝึกร้อง ฝึกจำจนเก่ง สามารถออกงานแสดงได้ด้วยความภาคภูมิใจ

อาหารท้องถิ่นโคราช

ย้ายมาดูที่ชุมชนอนุรักษ์อาหารท้องถิ่นโคราชกันบ้าง ที่นี้ทั้งสนุกและอร่อย เพราะทุกสัปดาห์ เด็กๆ จะได้เรียนรู้การทำอาหารท้องถิ่นโคราชหลากหลายเมนู

อย่าง**ผัดหมี่โคราช** อาหารขึ้นชื่อของท้องถิ่นที่นิยมทำกินกันทุกบ้าน โดยเฉพาะเวลาว่างงานบวช งานแต่ง และงานเฉลิมฉลองทั้งหลาย นิยมรับประทานคู่กับส้มตำโคราชรสชาติเข้ากัน

เข้าแพะ หรือข้าวแพะ เป็นอาหารพื้นเมืองอีกจานหนึ่งที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาของผู้เฒ่าผู้แก่ที่ต้องการจะสอนให้ลูกหลานกินผักเป็น มีลักษณะคล้ายข้าวต้มเครื่องใส่ผักหลายๆ ชนิด เช่น พักทองอ่อน ดอกผักทอง เห็ด บวบ ตำลึง ข้าวโพดอ่อน ใบแมงลัก ฯลฯ เป็นอาหารจานเดียวมีคุณค่าทางอาหารครบทุกหมู่

ส่วนขนมพื้นบ้านโคราชอย่างขนม**เข้าปาด** หรือข้าวปาด ทำจากแป้งข้าวเจ้ากวนกับน้ำตาล ที่เรียกว่าขนมเข้าปาดก็เพราะว่า เมื่อกวนจนแป้งสุกซึ่งเนื้อแป้งยังมีลักษณะเหลวอยู่ ก็จะตักใส่ถาดแล้วเกลี่ยหรือปาดให้ทั่ว เมื่อขนมเย็นแล้วจะแข็งตัว มักจะตัดเป็นชิ้นสี่เหลี่ยม เวลาจะรับประทานก็ชุบมะพร้าวเป็นเส้นๆ ผสมกับเกลือเล็กน้อย นำมาโรยหน้า...ดูน่ากินเป็นที่สุด

อาหารหลายอย่างเด็กๆ ไม่เคยชิมมาก่อน แต่วันนี้พวกเขาได้มาลงมือทำด้วยตัวเอง หลายคนบอกว่าจะกลับไปทำให้พ่อแม่ได้ชิมฝีมือของตัวเองบ้าง

ยุวมัคคุเทศก์

วันนี้มีคณะอาจารย์จากโรงเรียนอื่นมาเยี่ยมชมโรงเรียนสูงเนิน จึงเป็นโอกาสดีที่เหล่ายุวมัคคุเทศก์จะได้แสดงฝีมือการเป็นไกด์ท้องถิ่น ซึ่งพวกเขาได้ฝึกฝนมาอย่างดี

จากการที่ครูได้พาลงพื้นที่เพื่อศึกษาศิลปะสมัยทวารวดีในเขตเมืองเสมา และศิลปะสมัยขอมในเขตเมืองโคราชะปุระ ซึ่งเป็นเมืองเก่า ๒ เมือง ที่เคยเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยขอมยังเป็นใหญ่อยู่บนแผ่นดินที่ราบสูงของอีสาน ก่อนจะกลายมาเป็นเมืองโคราชอย่างทุกวันนี้

ทำให้เด็กๆ ได้รับความรู้มากมายจากการได้สัมผัสของจริง และเกิดความภาคภูมิใจที่บ้านเกิดของพวกเขา มีแหล่งโบราณสถานสำคัญซึ่งมีประวัติศาสตร์ยาวนานตั้งอยู่ และยังเป็นความภาคภูมิใจของโรงเรียนด้วยเช่นกัน โรงเรียนจึงได้จำลองสถานที่สำคัญๆ ของเมืองโคราชมาไว้ที่เมืองเก่าจำลองของโรงเรียนด้วย

แม้วันนี้จะไม่ได้เห็นของจริง แต่เด็กๆ ยุวมัคคุเทศก์ก็ได้บรรยายให้ความรู้มากมายผ่านเมืองเก่าจำลอง จนคณะดูงานหลายคนเห็นภาพตาม เหมือนกับว่าได้ไปเที่ยวในสถานที่จริงอย่างโรย่านั้น

ประติมากรรมท้องถิ่น

นอกจากกลุ่มยุวมัคคุเทศก์แล้ว การได้ลงไปทัศนศึกษาที่เมืองโบราณต่างๆ ยังทำให้เด็กๆ ที่สนใจงานด้านประติมากรรมท้องถิ่นได้เรียนรู้ภูมิปัญญาของช่างปั้นสมัยก่อน ที่ได้ถ่ายทอดผลงานอันวิจิตรงดงามจนมาถึงปัจจุบัน

บวกกับการได้รับความรู้จากวิทยากรท้องถิ่น **ต่อศักดิ์ โล่สูงเนิน** ช่างปั้นฝีมือชั้นครูของชุมชน ที่มาช่วยสอนการปั้นแบบนูนต่ำ นูนสูง รูปหน้าคนและพระพุทธรูป อีกทั้งงานปั้นรูปลอยตัว เทวรูปยุคโบราณ เป็นงานเลียนแบบงานโบราณที่พบในอำเภอสูงเนิน ซึ่งเด็กๆ ก็สามารถทำออกมาได้ดี หลายคนฉายแววศิลปินจนวิทยากรเอ่ยปากชมว่าสามารถนำไปต่อยอดเป็นอาชีพได้ในอนาคต

ดนตรีไทยและระบำเสมานคร

วงดนตรีไทย โรงเรียนสูงเนิน นับเป็นกิจกรรมที่สร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนมาหลายเวที โดยเฉพาะในงานประเพณีกินเขาค่าและงานฉลองวันชัยชนะท่านท้าวสุรนารี ซึ่งครูและเด็กๆ จะพากันฝึกซ้อมในคาบชุมนุมและหลังเลิกเรียนอย่างขยันขันแข็ง เพื่อให้การแสดงผลงานออกมาดีที่สุดในสายตาผู้ชมและผู้มาเที่ยวชมงาน

นอกจากนี้ครูยังได้คิดค้นเพลงบรรเลง ซึ่งใช้ประกอบการแสดงระบำเสมานคร การแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียนอีกด้วย

อ.ปริยาภา สุกรินทร์ และ **อ.ศุภรัถยา ปราบสูงเนิน** ได้คิดค้นประดิษฐ์ท่ารำ “ระบำเสมานคร” ขึ้น โดยจินตนาการจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเมืองเสมาในอดีต ออกมาเป็นระบำที่มีความอ่อนช้อย งดงาม ซึ่งเด็กๆ ได้ฝึกซ้อมท่ารำกันอย่างขยันขันแข็ง และได้นำไปแสดงในงานต่างๆ อยู่เสมอ

เสริมสร้างคุณลักษณะพึงประสงค์

รอยยิ้ม และความมุ่งมั่นตั้งใจของเด็กๆ ทำให้เห็นว่าพวกเขามีความสุขกับการได้เรียนรู้กิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนได้จัดสรรขึ้น เกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดความรัก ตระหนัก และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งยังสามารถสร้างสรรค์ผลงานและนำเสนอต่อสาธารณชนได้อย่างมีคุณภาพ

คือการเสริมสร้างคุณลักษณะพึงประสงค์ทั้ง ๔ ด้านให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ได้แก่ การมีสุนทรียภาพต่อวัฒนธรรม เกิดความรักและหวงแหนท้องถิ่น มีจิตบริการ และมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

โครงการนี้สะท้อนให้เห็นการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนสูงเนิน ที่สามารถเชื่อมร้อยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งจากบุคลากรในโรงเรียน วิทยากรท้องถิ่น นักเรียน และผู้ปกครอง ที่ร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์วัฒนธรรมอันมีค่าของชาวสูงเนินให้อยู่คู่กับพวกเขาต่อไป

เคล็ดลับความสำเร็จ

เห็นปัญหา ตระหนักถึงบทบาท พลังจากทุกภาคส่วน กิจกรรมที่หลากหลายและขับเคลื่อนอย่างเป็นกระบวนการ

นอกจากนี้อาจารย์ยังทดลองนำฉลากสินค้าผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่มีภาษาอังกฤษมาให้เด็กอ่าน ก็ปรากฏว่าเด็กอ่านคำที่ไม่เคยเห็นมาก่อนได้ดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะอ่านออกแล้ว แต่ความหมายในคำนั้นยังเป็นเรื่องยากอยู่ดี

“เวลาเอาฉลาก หนังสือ หรือแผ่นพับอะไรมาให้เด็กลองอ่าน เขาอ่านกันได้มากขึ้น แม้จะยังไม่ชัดเจนชัดคำ แต่ก็ถือว่ามีการพัฒนาที่ดี เรื่องที่ห่วงคือเด็กอ่านได้แล้วยังไม่รู้ความหมาย ซึ่งเราก็พยายามให้เขาพาดูก่อนนารีติดตัว เมื่ออ่านอะไรแล้วก็ให้เปิดหาความหมายเลย วิธีนี้ก็ช่วยให้เขาจำความหมายของคำได้ดีขึ้นด้วย”

ขาดอุปกรณ์ไม่ใช่อุปสรรค

สำหรับโรงเรียนเครือข่ายที่รับทุนร่วมกัน อาจารย์พัชริเลว่า มีพัฒนาการเร็วบ้างช้าบ้างต่างกันไป ซึ่งเกิดจากทั้งปัจจัยภายในของเด็กเองที่เข้าใจช้า ทำไม่ได้ หรือไม่ตั้งใจ และยังมีปัจจัยภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เนื่องจากโปรแกรม Phonic นี้ ต้องใช้คอมพิวเตอร์ในการฟัง การเรียนการสอนสะกดคำ

บางครั้งคาบเรียนภาษาอังกฤษ ห้องคอมพิวเตอร์เกิดไม่ว่าง เด็กก็เรียนระบบ Phonic ไม่ได้ ซึ่งสำหรับโรงเรียนบ้านหนองผือราษฎร์ประสิทธิ์ ของอาจารย์พัชริ อาจารย์ได้แก้ปัญหาโดยซื้อจอโปรเจกเตอร์มาไว้ที่โรงเรียน เมื่อถึงคาบวิชาภาษาอังกฤษที่จะเรียนระบบ Phonic ก็ต่อคอมพิวเตอร์เข้ากับโปรเจกเตอร์ให้เรียนในห้องเรียนเลย โดยที่ไม่ต้องอาศัยห้องคอมพิวเตอร์หลักของโรงเรียนเป็นห้องเรียน

“ไม่ได้หวังอะไรมากมาย ขอแค่เด็กเขาอ่านออกแค่นี้เราก็ถือว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งแล้ว” อาจารย์พัชริกล่าวทิ้งท้าย

แม้ไม่รู้ว่าพัฒนาการด้านภาษาที่สองของเด็กไทยจะไปได้ดีไกลแค่ไหน แต่อย่างน้อยการช่วยกันคนละไม้คนละมือก็เหมือนเป็นแสงสว่างเล็กๆ สำหรับเด็กขาดโอกาส ที่ช่วยจุดประกายความหวังให้ฝังฝันในการเรียนรู้ภาษาที่สองขยับใกล้เข้ามาอีกนิด

เคล็ดลับความสำเร็จ

สร้างความเข้าใจ ทำงานเป็นทีม ใส่ใจ อดทน

ออกเสียงได้ดีกว่าที่มีระบบ เข้าใจว่าเกิดจากเด็กประถมเขายังไม่ถูกปลูกฝังระบบการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษแบบเดิมๆ เมื่อเราถ่ายทอดระบบ Phonic ให้ เขาจึงรับได้เร็วกว่า

ส่วนในเด็กมัธยมต้องประมาณ ๓ เดือนขึ้นไป ถึงจะเห็นผลความเปลี่ยนแปลง อย่างที่บอกไปแล้วว่าโรงเรียนเราเป็นโรงเรียนขยายโอกาส ประสิทธิภาพการเรียน ความใส่ใจของเด็กต่อการเรียนจึงไม่ค่อยดีนัก ต้องให้เวลาเขา”

ไม่เพียงแต่ปรับเปลี่ยนวิธีการสอน แต่คณะครูยังติดตามประเมินผลว่าวิธีการนี้จะสามารถช่วยลูกศิษย์ได้เพียงใด ด้วยการทดสอบความรู้ก่อน (pre-test) และหลัง (post-test) ใช้ระบบการสอนแบบนี้ โดยก่อนใช้ระบบการสอนได้ลองให้เด็กอ่านคำในภาษาอังกฤษว่า ๓๐ คำ จะอ่านได้กี่คำ เมื่อใช้ระบบนี้สอนได้ ๑ เดือน วัดผลครั้งแรก เด็กเริ่มอ่านคำในภาษาอังกฤษได้บ้างแต่น้อยมาก จนกระทั่งเดือนที่ ๓ เด็กจึงเริ่มอ่านออกมากขึ้นคืออ่านได้ถึง ๒๕ คำ จาก ๓๐ คำ

ทั้งหมดนี้เกิดจากความพยายามในการค้นหา ปรับวิธีการสอน และให้เวลา ด้วยความเข้าใจในบริบทของลูกศิษย์เป็นสำคัญ

สถานที่ติดต่อโรงเรียนที่ได้รับเลือกเป็นโครงการที่มีประสิทธิภาพ

โครงการต้นแบบพัฒนาทักษะการคิด

๑. บทเรียนวิทยาศาสตร์แบบบูรณาการ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดจากบทปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ที่สอดคล้องกับปัญหาท้องถิ่น
โรงเรียนแคนดงพิทยาคม ๒๗๕ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๑๕๐
๒. การพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้หลากหลาย
โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี ๒๘ ถนนพยุหยา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐
๓. มหัศจรรย์การคิด การพัฒนาทักษะการคิดทางคณิตศาสตร์โดยใช้ SDM
โรงเรียนชุมแพศึกษา ๑๖๗ หมู่ ๑๘ ถนนมลิวรรณ ตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ๔๐๑๓๐
๔. การพัฒนาสื่อประกอบการเรียนวิชาท้องถิ่นของเรา
โรงเรียนโนนเจริญพิทยาคม บ้านโนนเจริญ ๑๒๐ หมู่ ๑ ตำบลโนนเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๑๘๐
๕. SQ3R กับการพัฒนากระบวนการคิดด้วยคำถามหมวดความคิด ๖ ใบ
โดยใช้อัตลักษณ์ของโรงเรียนเป็นฐานในการเรียนรู้
โรงเรียนบ้านเตง (เรือนจุลประชาสรรค์) ๒๒๐ หมู่ที่ ๔ ตำบลแหลมไทร อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ๙๓๑๑๐
๖. ศิลปะสร้างสรรค์ จินตนาการสร้างนักคิด
โรงเรียนบ้านฟ้าหวน ตำบลฟ้าหวน อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร ๓๕๑๖๐
๗. อบรมเชิงปฏิบัติการสร้างหุ่นยนต์จากวัสดุไซเคิล
โรงเรียนบ้านห้วยจรเข้ม หมู่ที่ ๑๕ บ้านห้วยจรเข้ม ตำบลหินดาด อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๒๑๐
๘. ผักอบรวมการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยการเรียนรู้บูรณาการผ่านพันธุ์พืช
โรงเรียนปียชาติพัฒนา ในพระราชูปถัมภ์ฯ ตำบลพรหมณี อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ๒๖๐๐๑
๙. ยุววิจัยคณิตศาสตร์
โรงเรียนพนาศึกษา หมู่ ๑๐ ถนนอุทิศ ตำบลพระเหลา อำเภอพนา จังหวัดอำนาจเจริญ ๓๗๑๘๐
๑๐. มงเข่นเมืองสี่แควก็โลก
โรงเรียนเมืองสี่แควสามัคคี ๔๗ หมู่ ๑ ต.บึงหลวง อ.นาหมื่น จ.น่าน ๕๕๑๘๐
๑๑. การพัฒนาทักษะการคิดวิชาคณิตศาสตร์ไทรภาคี
โรงเรียนเลิงนกทา ๒๙๙ หมู่ ๑๒ ถนนทยาปัสสา ตำบลสามแยก อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ๓๕๑๒๐
๑๒. การพัฒนาทักษะความคิดขั้นสูงเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในโรงเรียนศรีรัตนวิทยา
โรงเรียนศรีรัตนวิทยา ๑๓๕ ตำบลสะพุง อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๒๔๐
๑๓. การพัฒนาอัจฉริยภาพทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนโดยใช้โปรแกรม The Geometer's Sketchpad เครื่องช่วยในการเรียนรู้
โรงเรียนศรีสำโรงชนูปถัมภ์ ๙๗ หมู่ ๖ ตำบลคลองตาล อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ๖๔๑๒๐
๑๔. ลูกอยุธยาค้นหา unseen ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ๕๖ หมู่ ๒ ถนนป่าไทน์ ตำบลประตู่ชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๐๐๐

โครงการต้นแบบส่งเสริมทักษะชีวิต

๑๕. โรงเรียนต้นแบบศูนย์เรียนรู้สิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ
โรงเรียนกุดบากพัฒนาศึกษา ๒๗๙ หมู่ ๑ ถนน กุดบาก - คำเพิ่ม ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ๔๗๑๘๐
๑๖. ส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่การสร้างสำนึกรักท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อม
โรงเรียนขามแก่นนคร ถนนกสิกรรมทุ่งสร้าง ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
๑๗. พัฒนาการเรียนรู้ควบคู่ทักษะชีวิต
โรงเรียนชุมชนบ้านห้วยยายจิว ๓๙๙ หมู่ ๑ บ้านห้วยยายจิว ถนนสุนทรารายณ์ ตำบลห้วยยายจิว อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๒๓๐
๑๘. เขียนใจก่อนเขียนรูป
โรงเรียนชัยมงคลวิทยา หมู่ที่ ๘ บ้านชัยมงคล ตำบลโป่งนก อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๒๓๐
๑๙. พัฒนากิจกรรมด้วยเศรษฐกิจพอเพียง
โรงเรียนดอนน้ำใสวิทยา หมู่ ๑ ตำบลบ้านวัง อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๒๒๐
๒๐. การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมของนักเรียนโรงเรียนนครขอนแก่น โดยใช้โครงสร้างซีก (SEAT)
โรงเรียนนครขอนแก่น เลขที่ ๒๒๘ หมู่ ๒ ถนนมะลิวัลย์ ตำบลบ้านทุ่ม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
๒๑. ลมหายใจของใบเตย
โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม ๒๑๔ หมู่ ๘ ถนนสระบุรี-หล่มสัก ตำบลนาเฉลียง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๒๒๐
๒๒. การจัดการศึกษาโดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่วิถีชีวิตที่ยั่งยืน
โรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา ๘๕ หมู่ ๕ หมู่บ้านวาริรัตน์ ตำบลน้ำเกลี้ยง อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๑๓๐
๒๓. กิจกรรมบูรณาการโครงการสาระท้องถิ่นเรื่องกล้วย พืชล้ำค่าคู่บ้านเขายายกะตา
โรงเรียนบ้านเขายายกะตา หมู่ที่ ๒ ถนนสระบุรี - หล่มสัก บ้านหนองเต่า ตำบลชัยนารายณ์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ๑๕๑๓๐
๒๔. ร้านน้ำชาโรงเรียน เปิดโลกการเรียนรู้เพื่อเด็กไทย
โรงเรียนบ้านค้อถองตันหยง บ้านค้อถองตันหยง ตำบลบ้านค้อถองตันหยง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ๙๔๑๗๐
๒๕. การเพาะเห็ดนางฟ้าและการแปรรูปอาหารจากเห็ด
โรงเรียนบ้านไชยมงคล (สืบสินวิทยา) หมู่ที่ ๕ บ้านหนองไทร ตำบลไชยมงคล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๐๐๐
๒๖. ส่งเสริมนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้เรื่องสมุนไพรใกล้ตัว
โรงเรียนบ้านนาขอม หมู่ที่ ๑ บ้านนาขอม ตำบลนาขอม อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๒๒๐
๒๗. ดนตรีสืบสานตำนานยาเสพติด
โรงเรียนบ้านนาบอน บ้านนาบอน ตำบลบ้านนาบอน อำเภอดำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ๔๖๑๘๐
๒๘. ส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน
โรงเรียนบ้านเมืองกัต หมู่ที่ ๑ บ้านเมืองกัต ตำบลกัตช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๑๕๐
๒๙. การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
โรงเรียนบ้านรางกระต่าย “พิริยะประชาวิทยาการ” ๓๔/๒ หมู่ที่ ๖ ตำบลตะคร้ำเอน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๓๐

๓๐. เข้าใจเรื่องเพศศึกษา พัฒนากิจกรรมชีวิต
โรงเรียนบ้านวังหิน หมู่ที่ ๑๓ บ้านวังหิน ถนนวังหิน-ชนแดน ตำบลวังหิน อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๒๔๐
๓๑. สวนฝันวัฒนธรรมพื้นบ้าน
โรงเรียนบ้านเหล่าผักไล่ บ้านพนาสวรรค์ ตำบลบ้านเหล่าผักไล่ อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร ๔๗๑๔๐
๓๒. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้เครือข่ายสังคมเพื่อการเรียนรู้ (Social Network)
โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ๖๐๐ ถนนสรรพสิทธิ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ๓๔๐๐๐
๓๓. รัฐบาลกรุณาอุดหนุนโรงเรียนแห่งโครงการแบบบูรณาการ ๑๐ ฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
โรงเรียนรัฐราษฎร์อนุสรณ์ ๒๑๓ หมู่ที่ ๒ ตำบลบึงปลาทุ อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๑๘๐
๓๔. พัฒนากิจกรรมชีวิตสร้างอุปนิสัยพอเพียง
โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก ๑๗๐ หมู่ที่ ๔ ตำบลแม่ท้อ อำเภอเมือง จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐
๓๕. ห้องเรียนธรรมชาติสร้างสรรค์ทักษะชีวิต
โรงเรียนสตรีสิริเกศ ๘๘๒ ถนนอุบล ตำบลเมืองใต้ อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐
๓๖. การวิจัยและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนทักษะการฟื้นคืนชีพสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม ซอยจุฬาลงกรณ์ ๑๑ ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
๓๗. จัดการเรียนการสอนบนฐานวัฒนธรรมชุมชน
โรงเรียนอุดมสิทธิศึกษา ๑๖๑/๑ หมู่ที่ ๓ บ้านไหล่น้ำ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๒๔๐

โครงการต้นแบบบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

๓๘. แหล่งเรียนรู้อัจฉริยะนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้และความเป็นพลโลกที่สมบูรณ์โรงเรียนกาญจนาอนุเคราะห์
โรงเรียนกาญจนาอนุเคราะห์ ๖๕ ถนนคูเมือง ตำบลบ้านเหนือ อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๐๐๐
๓๙. เศรษฐกิจพอเพียงเพื่ออาหารกลางวันที่ยั่งยืน
โรงเรียนบ้านร่องหอย หมู่ที่ ๔ บ้านร่องหอย ตำบลวังน้ำลาด อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๒๒๐
๔๐. การบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้หนังสือ
โรงเรียนพระแก้ววิทยา ตำบลพระแก้ว อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ๓๒๑๕๐
๔๑. อนุรักษ์วัฒนธรรมเพื่อปลูกฝังภูมิปัญญาท้องถิ่นและเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
โรงเรียนสูงเนิน
โรงเรียนสูงเนิน ๖๔๔ ถนนมิตรสัมพันธ์ หมู่ ๑ บ้านสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๑๗๐
๔๒. พัฒนากิจกรรมการสอนการอ่านภาษาอังกฤษผ่านกระบวนการการสะกดเสียง
สำหรับนักเรียนที่อ่านคำภาษาอังกฤษไม่ได้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕
โรงเรียนบ้านหนองฝือราษฎร์ประสิทธิ์ หมู่ที่ ๗ บ้านหนองฝือ ตำบลบ้านฝือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ๔๐๒๔๐

๑๙๕ โครงการที่เข้าร่วมโครงการเพื่อส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน
ภายใต้โครงการส่งเสริมนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษา
ครั้งที่ ๑/๒๕๕๔ รุ่น ๒

โครงการประเภทพัฒนาทักษะการคิด

- พัฒนาผู้เรียนผู้นำเยาวชนคนกล้าไทย โรงเรียนกมลไสย ภาพลึนธุ์
- คิดสร้างสรรค์ บันดาลศิลป์ โรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม สกลนคร
- ศูนย์การเรียนรู้สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เพื่อพัฒนาทักษะการคิด โรงเรียนซีเหล็กพิทยาคม ร้อยเอ็ด
- ส่งเสริมทักษะชีวิตด้วยจิตสาธารณะ โรงเรียนเขาสวนกวางวิทยานุกูล ขอนแก่น
- วารสารสร้างสรรค์ โรงเรียนคำเตยอุปถัมภ์ นครพนม
- บทเรียนวิทยาศาสตร์แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการคิดจากบทปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ที่สอดคล้องกับปัญหาท้องถิ่น
โรงเรียนแคนดงพิทยาคม บุรีรัมย์
- การพัฒนาทักษะการคิดด้วยการเรียนรู้บนฐานโครงงานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
โรงเรียนโคกก่อพิทยาคมมหาสารคาม
- การพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning
โรงเรียนจตุรพักตรพิมานรัชดาภิเษก ร้อยเอ็ด
- การพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี พิษณุโลก
- การพัฒนาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตชาวบ้านกับลุ่มน้ำลำห้วยกระโดก โดยใช้กระบวนการ ๕ ชั้น
โรงเรียนชุมชนบ้านโนนเปือย(มหาพิมพ์สงเคราะห์) ยโสธร
- มหัศจรรย์การคิด: การพัฒนาทักษะการคิดทางคณิตศาสตร์โดยใช้ SDM โรงเรียนชุมชนแพศึกษา ขอนแก่น
- พัฒนาทักษะกระบวนการคิดนักเรียนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม เชียงราย
- เขียนใจก่อนเขียนรูป โรงเรียนชัยมงคลวิทยา ชัยภูมิ
- หุ่นยนต์ GoGo Board เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โรงเรียนตรุณสิกขาลัย กรุงเทพฯ
- ส่งเสริมการอ่านคิดวิเคราะห์ด้วยวารสารนอกห้องเรียน โรงเรียนดารุสสลาม นราธิวาส
- พัฒนาทักษะกระบวนการคิดสู่ห้องเรียนเพื่อแก้ปัญหาในอนาคต โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๙๙ (บ้านแม่สุยะ) แม่ฮ่องสอน
- หลักสูตร ๙ นวมินทร์ เปิดโลก โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา ๒ กรุงเทพฯ
- การพัฒนาทักษะการคิดด้วยการเรียนรู้บนฐานโครงงานสมุนไพร ในภูมิปัญญาป่าโรงเรียน
โรงเรียนนาสีนวนพิทยาสรรค์ มหาสารคาม
- พัฒนาทักษะการคิดแบบบูรณาการโดยผู้เรียนใช้กระบวนการโครงงานเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้
โรงเรียนโนนคำพิทยาคม บึงกาฬ
- การพัฒนาสื่อประกอบการเรียนวิชาท้องถิ่นของเรา โรงเรียนโนนเจริญพิทยาคม บุรีรัมย์
- รูปแบบพหุระดับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โรงเรียนบดินทรเดชา(สิงห์ สิงหเสนี) กรุงเทพฯ
- พัฒนาการคิดด้วยเทคนิคโครงงาน โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา ๗ สุพรรณบุรี
- การพัฒนาสมรรถนะสำคัญของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้นด้านการคิด และการแก้ปัญหา โดยใช้หลักการเรียนรู้
บูรณาการแบบองค์รวม โรงเรียนบ้านกระโดนค้อ (กระโดนค้อผดุงวิทยา) สุรินทร์
- ปราศรัยน้อยนักคิด โรงเรียนบ้านเขาชะโงก เพชรบูรณ์
- กิจกรรมบูรณาการโครงงานสาระท้องถิ่น เรื่อง "กล้วย...พืชล้ำค่าคู่บ้านเขายายกะตา" โรงเรียนบ้านเขายายกะตา ลพบุรี
- การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน Integrated Instruction Rally เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียน
โรงเรียนบ้านเขาแหลม กาญจนบุรี

- ร้านน้ำชาโรงเรียน เปิดโลกการเรียนรู้สำหรับเด็กไทย โรงเรียนบ้านคอลอดต้นหยง ปัตตานี
- หนึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้หนึ่งนวัตกรรมสร้างสรรค์ทักษะการคิด โรงเรียนบ้านคำสว่าง นครพนม
- การพัฒนาทักษะกระบวนการคิดเชิงระบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ โดยใช้การจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม
โรงเรียนบ้านตรึม (ตรีมิวิทยานุเคราะห์) สุรินทร์
- SQ3R กกับการพัฒนากระบวนการคิดด้วยคำถาม หมวกความคิด ๖ ใบ โดยใช้อัตลักษณ์ของโรงเรียนเป็นฐานในการเรียนรู้
โรงเรียนบ้านเตง (เรือนจุลประชาสรรค์) พัทลุง
- พัฒนาทักษะชีวิต ปลูกจิตคุณธรรม นำน้องทำความดี โรงเรียนบ้านท่าไม้ กำแพงเพชร
- บูรณาการทักษะการคิดวิเคราะห์สู่การเรียนรู้ โรงเรียนบ้านท่าศิลา สุรินทร์
- เรียนรู้มุ่งสู่กระบวนการคิด โรงเรียนบ้านท่าสองแคว แม่ฮ่องสอน
- บริหารจัดการ เจริญปัญญา บอกเล่าสิ่งเสียดสี โรงเรียนบ้านบาก ๒ มุกดาหาร
- พัฒนาทักษะการคิด เศรษฐกิจพอเพียงเคียงวิถีประชาธิปไตย โรงเรียนบ้านปงไทรราษฎร์สามัคคี บึงกาฬ
- ศิลปะสร้างสรรค์จินตนาการสร้างนักคิด โรงเรียนบ้านฟ้าท่วน ยโสธร
- อ่านเขียนเรียนรู้ก้าวสู่สากล โรงเรียนบ้านภูมิศาลา ศรีสะเกษ
- สร้างหนังสือสำหรับเด็ก โรงเรียนบ้านไร่พัฒนา ชัยภูมิ
- พัฒนาทักษะการคิดด้วยโครงงาน โรงเรียนบ้านวังยาว เพชรบูรณ์
- การพัฒนาความสามารถในการคิดวิจารณ์ญาณและความคิดสร้างสรรค์
โรงเรียนบ้านหนองสามสีหนองดินดำ อำนาจเจริญ
- อบรมเชิงปฏิบัติการ สร้างหุ่นยนต์จากวัสดุรีไซเคิล โรงเรียนบ้านห้วยจรเข้ม นครราชสีมา
- เดอะสตาร์บุงคล้านคร โรงเรียนบุงคล้านคร บึงกาฬ
- ห้องเรียนสร้างนักคิด ของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอปง โรงเรียนปงรัชดาภิเษก พะเยา
- นักอนุกรมวิธานรุ่นเยาว์ โรงเรียนปางมะค่าวิทยาคม กำแพงเพชร
- ฝึกอบรมการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยการเรียนรู้บูรณาการผ่านพันธู์พืช
โรงเรียนปิยชาติพัฒนา ในพระราชูปถัมภ์ฯ นครนายก
- ร่วมกันคิดร่วมกันเรียน โรงเรียนผดุงนารี มหาสารคาม
- เสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ โรงเรียนผดุงมาตร นราธิวาส
- ยุววิจัยคณิตศาสตร์ โรงเรียนพนาศึกษา อำนาจเจริญ
- พัฒนาการคิดเป็นระบบด้วยชุดแก้ปัญหาทำความเข้าใจความสามารถ โรงเรียนพยุหะภูมิวิทยาคาร มหาสารคาม
- ห้องเรียนสร้างนักคิด โรงเรียนพระพุทธบาท "พลาณุกุลวิทยา" สระบุรี
- ส่งเสริมอัจฉริยภาพด้านหุ่นยนต์โดยใช้สื่อประสม โรงเรียนโพธิพิทยาคม สกลนคร
- การบูรณาการทักษะการคิดโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เป็นฐาน โรงเรียนภูวิทยา นครราชสีมา
- การพัฒนาศูนย์บริการออนไลน์ด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาเคมีด้วยวิธีสืบเสาะหาความรู้
โรงเรียนมหิตวิทยานุสรณ์ นครปฐม
- การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ด้วยโครงงานการผลิตภาพยนตร์สั้น โรงเรียนมัธยมศรีสำภาลูน สุรินทร์
- นักปัญญาประดิษฐ์รุ่นเยาว์ โรงเรียนเมืองพลพิทยาคม ขอนแก่น

- ๕๖. มะเข็ญเมืองลี สุเวทิลอก โรงเรียนเมืองลีประชาสามัคคี น่าน
- ๕๗. การพัฒนาทักษะการคิดด้วยการมีส่วนร่วม โรงเรียนแม่อนวิทยาลัย เชียงใหม่
- ๕๘. รัฏฐาษฎร์อนุสรณ์ โรงเรียนแห่งโครงการแบบบูรณาการ ๑๐ ฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
โรงเรียนรัฏฐาษฎร์อนุสรณ์ นครสวรรค์
- ๕๙. การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่องการเคลื่อนที่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ โดยใช้การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ โรงเรียนลำตวณพิทยาคม บุรีรัมย์
- ๖๐. ผลการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์การสืบเสาะโดยใช้การบูรณาการร่วมระหว่างปฏิบัติการทดลองจริงผ่านคอมพิวเตอร์ และสถานการณ์จำลองบนคอมพิวเตอร์ โรงเรียนเลยพิทยาคม เลย
- ๖๑. การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์คณิตศาสตร์ไตรภาคี โรงเรียนเลิงนกทา ยโสธร
- ๖๒. การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ชีวิตมดแดงและการเลี้ยงมดแดง เพื่อพัฒนาทักษะการคิด และคุณธรรมสำหรับนักเรียน โรงเรียนวังหลวงพิทยาสรรพ์ หนองคาย
- ๖๓. พัฒนาทักษะการคิด ด้วย กิจกรรม ”รักษ์” ชุมชน โรงเรียนวัดสว่างวงษ์(ตาคลีประชานุกูล) นครสวรรค์
- ๖๔. การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดด้วยกระบวนการทางวิจัย โรงเรียนวาปีปทุม มหาสารคาม
- ๖๕. ย้อนรอยอดีตรุ่งเรืองเมืองธนบุรี โรงเรียนศรีนคร สุโขทัย
- ๖๖. การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในโรงเรียนศรีรัตนวิทยา
โรงเรียนศรีรัตนวิทยา ศรีสะเกษ
- ๖๗. ชุดทบทวนบทเรียนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การทดสอบแห่งชาติ(O-NET) วิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
โรงเรียนศรีสวัสดิ์วิทยาคารจังหวัดน่าน น่าน
- ๖๘. การพัฒนาอัจฉริยภาพทางด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนโดยใช้โปรแกรม The Geometer s Sketchpad เป็นเครื่องช่วยในการเรียนรู้ โรงเรียนศรีสำโรงชนูปถัมภ์ สุโขทัย
- ๖๙. การใช้ Clay animation เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง
โรงเรียนหนองนาคำวิทยาคม ขอนแก่น
- ๗๐. พัฒนาทักษะการสอนการอ่านภาษาอังกฤษผ่านกระบวนการสะกดเสียงสำหรับนักเรียนที่อ่านคำภาษาอังกฤษไม่ได้
ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนหนองผือราษฎร์ประสิทธิ์ ขอนแก่น
- ๗๑. ร่วมพลังสร้างสรรค์สังคมนักคิด ปลูกจิตสาธารณะ โรงเรียนหนองแวงวิทยาคม มุกดาหาร
- ๗๒. พัฒนาทักษะการคิด ประดิษฐ์ผลงานสู่สาธารณชน โรงเรียนหนองเหล็กศึกษา มหาสารคาม
- ๗๓. ลูกอยุธยาค้นหา unseen ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา

โครงการประเภทส่งเสริมทักษะชีวิต

- ๗๔. โรงเรียนต้นแบบศูนย์เรียนรู้สิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ โรงเรียนกุดบากพัฒนาศึกษา สกลนคร
- ๗๕. มัคคุเทศก์น้อยเดินป่าตามรอยพ่อ โรงเรียนกุดเรือคำพิทยาคาร สกลนคร
- ๗๖. ส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่การสร้างสำนึกรักท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม โรงเรียนขามแก่นนคร ขอนแก่น
- ๗๗. การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนคำเขื่อนแก้วชนูปถัมภ์
โรงเรียนคำเขื่อนแก้วชนูปถัมภ์ ยโสธร
- ๗๘. เมฆอาหารพื้นบ้านภูไทยคำตากกล้าสู่สากล โรงเรียนคำตากกล้าราชประชาสงเคราะห์ สกลนคร

- ๗๙. โค้งไผ่วิทยา สถาบันแห่งการเรียนรู้ โรงเรียนโค้งไผ่วิทยา กำแพงเพชร
- ๘๐. พัฒนาจิตสาธารณะนักเรียนห้องชัย โรงเรียนห้องชัยวิทยาคม กาฬสินธุ์
- ๘๑. โครงการอาชีพจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต โรงเรียนชุมชนบ้านน้ำดิบ แม่ฮ่องสอน
- ๘๒. พัฒนาการเรียนรู้ ควบคู่ทักษะชีวิต โรงเรียนชุมชนบ้านห้วยยายจิว ชัยภูมิ
- ๘๓. ยุวทูตศตวรรษบะฮุสร้างสุข โรงเรียนดวงแก้วพิทยา กระบี่
- ๘๔. พัฒนาทักษะชีวิตด้วยเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนดอนน้ำใสวิทยา นครราชสีมา
- ๘๕. การพัฒนาคุณภาพนักเรียนด้านทักษะชีวิตโดยผ่าน OPOP โรงเรียนตาคลีประชาสรรค์ นครสวรรค์
- ๘๖. ศูนย์การเรียนรู้ทักษะชีวิตปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนทองแสนขันวิทยา อุตรดิตถ์
- ๘๗. ตัวโน้ตเปลี่ยนชีวิต โรงเรียนท่าลาด นครราชสีมา
- ๘๘. ชงโค สตูดิโอ สร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ โรงเรียนท่าใหม่ “พุทธสวัสดิ์ราษฎร์นุกูล” จันทบุรี
- ๘๙. การส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนนครขอนแก่นโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT)
โรงเรียนนครขอนแก่น ขอนแก่น
- ๙๐. สืบสานวัฒนธรรมภูไทร่วมใจอนุรักษ์ โรงเรียนนาไคร้พิทยาสรรพ์ กาฬสินธุ์
- ๙๑. ลมหายใจของใบเตย โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม เพชรบูรณ์
- ๙๒. คลังสมองของท้องถิ่น โรงเรียนนาเชือกวิทยาสรรพ์ กาฬสินธุ์
- ๙๓. การศึกษาและพัฒนาระบบการตัดสินใจของนักเรียนจากการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคมวัฒนธรรม
เรื่องปราสาทในมิติวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ โรงเรียนนารายณ์คำผงวิทยา สุรินทร์
- ๙๔. การจัดการศึกษาโดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่วิถีชีวิตที่ยั่งยืน โรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา ศรีสะเกษ
- ๙๕. การอนุรักษ์พันธุ์พืชท้องถิ่นด้วยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ โรงเรียนน้ำหนาววิทยาคม เพชรบูรณ์
- ๙๖. สัมผัสสุดท้ายที่ปลายสวน โรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม กรุงเทพฯ
- ๙๗. พัฒนากิจกรรมเกษตรน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในโรงเรียนบ้านกลาง
โรงเรียนบ้านกลาง กาฬสินธุ์
- ๙๘. สืบสานการอนุรักษ์วัฒนธรรมภาษาถิ่น (ผญา) สู่การพัฒนาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านกาบีน อุบลราชธานี
- ๙๙. สร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ พืชดขยะ โรงเรียนบ้านเกาะรัง ลพบุรี
- ๑๐๐. การเรียนรู้สู่วิถีพอเพียง โรงเรียนบ้านโคกปรือ เพชรบูรณ์
- ๑๐๑. ค่ายเยาวชนสร้างคนคุณธรรม โรงเรียนบ้านจะแนะ นราธิวาส
- ๑๐๒. การพัฒนาความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้การจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม โรงเรียนบ้านฉลิก สุรินทร์
- ๑๐๓. ต้นแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนโรงเรียนบ้านช่อระกา จังหวัดชัยภูมิ โรงเรียนบ้านช่อระกา ชัยภูมิ
- ๑๐๔. ศิลธรรม จริยธรรม คุณธรรมนำชีวิต โรงเรียนบ้านข้าหวาย อุบลราชธานี
- ๑๐๕. เรียนรู้ชีวิต พัฒนาทักษะ ตามวิถีแห่งความพอเพียง โรงเรียนบ้านดอนจัว อุบลราชธานี
- ๑๐๖. จิตอาสา พัฒนาทักษะชีวิต ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านดอนเชียงโท อุบลราชธานี
- ๑๐๗. ส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านโดนอ่าว ศรีสะเกษ
- ๑๐๘. ศูนย์เรียนรู้สวนเกษตรอินทรีย์น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านตระกาชขอนแก่น ศรีสะเกษ
- ๑๐๙. "ศูนย์การเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนบ้านตาก "ประชาวิทยาคาร"
โรงเรียนบ้านตาก "ประชาวิทยาคาร" ตาก
- ๑๑๐. ส่งเสริมนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ เรื่อง สมุนไพรใกล้ตัว โรงเรียนบ้านนาหอม นครสวรรค์

- ๑๑๑. ห้องเรียนพอเพียง **โรงเรียนบ้านนางามมิตรภาพที่ ๑๓๑ สระแก้ว**
- ๑๑๒. ดนตรีสืบสานด้านยาเสพติด **โรงเรียนบ้านนาบอน กาฬสินธุ์**
- ๑๑๓. เพียงและพอก็มีสุข **โรงเรียนบ้านนาโพธิ์ มุกดาหาร**
- ๑๑๔. โครงการอาชีพจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต **โรงเรียนบ้านน้ำดิบ ตาก**
- ๑๑๕. รู้ทำ นำธรรมะกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง **โรงเรียนบ้านโนนค้อ อุบลราชธานี**
- ๑๑๖. โรงเรียนบ้านบ่อเบี้ย **โรงเรียนบ้านบ่อเบี้ย อุดรดิตถ์**
- ๑๑๗. ป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนโรงเรียนบ้านบัวชุม **โรงเรียนบ้านบัวชุม ลพบุรี**
- ๑๑๘. การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเน้นทักษะชีวิต (Life Skills) **โรงเรียนบ้านบุ(ประชารัฐพัฒนา) นครราชสีมา**
- ๑๑๙. คุณธรรมจริยธรรม พัฒนาศักยภาพทักษะชีวิต สร้างสรรค์ ภายใต้โครงการส่งเสริมการเรียนรู้การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น **โรงเรียนบ้านปรางค์น้อย ลพบุรี**
- ๑๒๐. กลุ่มสัมพันธ์ประสานใจส่งเสริมพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนมัธยม **โรงเรียนบ้านโป่งขุนเพชรพัฒนา ชัยภูมิ**
- ๑๒๑. การส่งเสริมทักษะชีวิตการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ **โรงเรียนบ้านพะเนงวิทยา ศรีสะเกษ**
- ๑๒๒. ส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียน **โรงเรียนบ้านเมืองกีด เชียงใหม่**
- ๑๒๓. ต้นกล้าแห่งชีวิต **โรงเรียนบ้านไม้ตะเคียน ลำพูน**
- ๑๒๔. การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง **โรงเรียนบ้านรางกระต่าย "พิริยะประชาวิทยาการ" กาญจนบุรี**
- ๑๒๕. สร้างงานสร้างรายได้ด้วยตาข่ายดักปลา (सानมอง) **โรงเรียนบ้านลำเพ็ญ สุรินทร์**
- ๑๒๖. สร้างและพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิต **โรงเรียนบ้านวนาหลวง แม่ฮ่องสอน**
- ๑๒๗. เข้าใจเรื่องเพศศึกษา พัฒนาทักษะชีวิต **โรงเรียนบ้านวังหิน เพชรบูรณ์**
- ๑๒๘. ศึกษาป่าเชิงอนุรักษ์เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ **โรงเรียนบ้านสะพานหิน นครราชสีมา**
- ๑๒๙. ส่งเสริมการสร้างงานอาชีพในโรงเรียน **โรงเรียนบ้านสังเม็ก ศรีสะเกษ**
- ๑๓๐. คอมพิวเตอร์พัฒนาภาษาอังกฤษ **โรงเรียนบ้านหนองย่างทอย เพชรบูรณ์**
- ๑๓๑. การส่งเสริมทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ **โรงเรียนบ้านหนองหล่มหนองเหล่า อุบลราชธานี**
- ๑๓๒. เสริมสร้างพัฒนาทักษะชีวิตใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง **โรงเรียนบ้านหมากมาย อุบลราชธานี**
- ๑๓๓. พหุปัญญาพัฒนาทักษะชีวิต **โรงเรียนบ้านหมากมี สุรินทร์**
- ๑๓๔. สานฝันวัฒนธรรมพื้นบ้าน **โรงเรียนบ้านเหล่าผักไล่ สกลนคร**
- ๑๓๕. เยาวชนรักษ์แหล่งน้ำ **โรงเรียนบึงไทรพิทยาคม ขอนแก่น**
- ๑๓๖. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้เครือข่ายสังคมเพื่อการเรียนรู้(Social Network) **โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช อุบลราชธานี**
- ๑๓๗. ฟีนาน้องรักษ์น้ำ โดยทีมเยาวชน ๕ ส รัักษ์น้ำงาม **โรงเรียนประชาราชาวิทยา ลำปาง**
- ๑๓๘. เก่งและดี ชีวีสุขสันต์ สร้างสรรค์ความเป็นไทย **โรงเรียนปรางค์ภู ศรีสะเกษ**
- ๑๓๙. วิจัยการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เกี่ยวกับชนิดของพันธุ์พืชในชุมชนของนักเรียนโรงเรียนปลาค้าววิทยานุสรณ์ โดยใช้กิจกรรมฐานการเรียนรู้ชนิดของพันธุ์พืช **โรงเรียนปลาค้าววิทยานุสรณ์ อำนาจเจริญ**
- ๑๔๐. พัฒนาและสร้างเสริมทักษะชีวิตนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนปากจาบวิทยา **โรงเรียนปากจาบวิทยา ชัยภูมิ**
- ๑๔๑. เสริมสร้างทักษะชีวิตหลังเลิกเรียน **โรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสรรพ์ แม่ฮ่องสอน**
- ๑๔๒. เพิ่มศักยภาพความเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนา ให้กับสามเณรนักเรียน **โรงเรียนพระปริยัติธรรมานุสรณ์วัดฟ้าสวรรค์ น่าน**

- ๑๔๓. กล้าพันธุ์ใหม่ ใจอาสา รักขีผืนป่า คีนธราสู่ม้วนดิน **โรงเรียนพิชัยรัตนาคาร ระนอง**
- ๑๔๔. จิตอาสาพาความรู้คู่คุณธรรมนำสู่น้อง **โรงเรียนภูซางวิทยาคม พะเยา**
- ๑๔๕. กลุ่มศรีสมเด็จร่วมเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด (Thinking skills) อย่างมีวิจารณญาณโดยกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงงาน **โรงเรียนมหาไชยพิทยาคม กาฬสินธุ์**
- ๑๔๖. พัฒนาและเสริมสร้างทักษะชีวิตผู้เรียนตามลักษณะท้องถิ่น **โรงเรียนมิตรภาพวิทยา นครราชสีมา**
- ๑๔๗. แปรรูปของเหลือใช้สร้างรายได้ **โรงเรียนเมืองอุบล อุบลราชธานี**
- ๑๔๘. เยาวชนมืออาชีพ (ชีวิตนี้มีความหมาย) **โรงเรียนแม่แตง เชียงใหม่**
- ๑๔๙. เกษตรทฤษฎีใหม่ **โรงเรียนร่มเกล้า กาญจนบุรี (ในโครงการพระราชดำริ) กาญจนบุรี**
- ๑๕๐. ชีวิตสดใสในชุมชนน่าอยู่ ตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง **โรงเรียนรวมไทยพัฒนา ๑ ตาก**
- ๑๕๑. เยาวชนแกนนำร่วมใจ นำเยาวชนไทยฟื้นฟูคุณธรรมจริยธรรม **โรงเรียนร่องคำ กาฬสินธุ์**
- ๑๕๒. อนุรักษ์และสืบสานองค์ความรู้ชุมชน **โรงเรียนราษฎร์สามัคคี นครพนม**
- ๑๕๓. ส่งเสริมผู้เรียนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา **โรงเรียนวชิรธรรมสถิต พัทลุง**
- ๑๕๔. ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต **โรงเรียนวรคุณอุปถัมภ์ ศรีสะเกษ**
- ๑๕๕. พัฒนาทักษะชีวิต สู่อชีพที่ยั่งยืน **โรงเรียนวังไพรวิทยาคม สระแก้ว**
- ๑๕๖. อบนวดสมุนไพรเสริมสร้างทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง **โรงเรียนวังม่วงพิทยาคม หนองคาย**
- ๑๕๗. ทำสมาธิด้วยกิจกรรมสร้างสรรค์ มุ่งมั่นสู่ทักษะอาชีพ **โรงเรียนวังใหม่พัฒนา ชัยภูมิ**
- ๑๕๘. นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาพัฒนาทักษะชีวิต **โรงเรียนวิทยาราชภัฏธนุศล สุรินทร์**
- ๑๕๙. ห่วงใย ใส่ใจ เด็กไทยยุคไซเบอร์ II **โรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม เชียงราย**
- ๑๖๐. พัฒนาทักษะการคิดตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม **โรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม มหาสารคาม**
- ๑๖๑. ค่ายพัฒนาความฉลาด ๔ ด้าน สำหรับเด็กไทยกลุ่มวัยรุ่น **โรงเรียนศรีปทุมพิทยาคม สุรินทร์**
- ๑๖๒. การพัฒนาอาชีพท้องถิ่นชุมชนโกตบาบารูเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต **โรงเรียนศรีพริดาบารูวิทยา ยะลา**
- ๑๖๓. พัฒนาทักษะชีวิตสร้างอุปนิสัยพอเพียง **โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก ตาก**
- ๑๖๔. ห้องเรียนธรรมชาติสร้างสรรค์ทักษะชีวิต **โรงเรียนสตรีสิริเกศ ศรีสะเกษ**
- ๑๖๕. รู้จักเลือก รู้จักธรรม นำไปพัฒนา **โรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ เชียงใหม่**
- ๑๖๖. เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังวาลย์วิทย์ ๓ **โรงเรียนสังวาลย์วิทย์ ๓ แม่ฮ่องสอน**
- ๑๖๗. การวิจัยและพัฒนาสื่อการสอนทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย **โรงเรียนสาริตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม กรุงเทพฯ**
- ๑๖๘. การเรียนรู้แบบโครงงานสู่ต้นกล้าอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียง **โรงเรียนสามชัย กาฬสินธุ์**
- ๑๖๙. ยุวเกษตรกรในโรงเรียน **โรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ห้วยจันทน์ ศรีสะเกษ**
- ๑๗๐. จักรยานคุณธรรม **โรงเรียนหัวหินวัฒนาลัย กาฬสินธุ์**
- ๑๗๑. พี่และน้องร่วมสะท้อนความคิด ใส่ใจชีวิตและการเรียน **โรงเรียนอนุกุลนารี กาฬสินธุ์**
- ๑๗๒. การพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนผ่านการเรียนรู้ด้วยระบบสหกรณ์ครบวงจรโรงเรียนอนุบาลสวรรคโลก ฯ เฉลิมพระเกียรติ ฉลองพระชนมพรรษา ๘๔ พรรษา **โรงเรียนอนุบาลสวรรคโลก(คิงวารีวิทยา) สุโขทัย**
- ๑๗๓. จัดการเรียนการสอนบนฐานวัฒนธรรมชุมชน **โรงเรียนอุดมสิทธิศึกษา กาญจนบุรี**
- ๑๗๔. ต้นกล้าประชาธิปไตย สร้างสำนึกดีด้วยวิถีเยาวชน **โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย นครนายก**

โครงการประเภทบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

- ๑๗๕. แหล่งเรียนรู้อัจฉริยะนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้และความเป็นพลโลกที่สมบูรณ์โรงเรียนกาญจนาอนุเคราะห์
โรงเรียนกาญจนาอนุเคราะห์ จังหวัดกาญจนบุรี
- ๑๗๖. เครือข่ายผู้ใหญ่ใจดี เพื่อการพัฒนาคุณภาพเยาวชน โรงเรียนชุมชนเปือยหัวดวง อำนาจเจริญ
- ๑๗๗. การพัฒนาการเรียนรู้ด้านดาราศาสตร์และอวกาศของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนท่าหลวงสัมพันธ
โรงเรียนท่าหลวงวิทยาคม ลพบุรี
- ๑๗๘. การบริหารจัดการเรียนรู้สู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ในยุคโลกไร้พรมแดน โรงเรียนเทพศิรินทร์ลาดหญ้า กาญจนบุรี
- ๑๗๙. ฉลาดคิด ประดิษฐ์สร้างสรรค์ ก้าวทันเทคโนโลยี โรงเรียนธัญบุรี ปทุมธานี
- ๑๘๐. พัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้วยระบบการจัดการจัดการ "โรงเรียนเชิงนิเวศ" โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
สมุทรปราการ สมุทรปราการ
- ๑๘๑. เพาะเห็ดนางฟ้า และการแปรรูปอาหารจากเห็ด โรงเรียนบ้านไชยมงคล(สิบล้านวิทยา) นครราชสีมา
- ๑๘๒. จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการพัฒนาการคิด โรงเรียนบ้านดงบัง อำเภอบึงโขงหลง สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โรงเรียนบ้านดงบัง บึงกาฬ
- ๑๘๓. โครงการศิลปกรรม ๙ วัด เมืองอุบลราชธานี โรงเรียนบ้านด้ามพร้า อุบลราชธานี
- ๑๘๔. เสริมสร้างการเรียนรู้ตามศักยภาพผู้เรียนและเพิ่มศักยภาพการจัดการเรียนรู้ของครูและผู้บริหารสถานศึกษา
โรงเรียนบ้านเพชรมงคล กำแพงเพชร
- ๑๘๕. เศรษฐกิจพอเพียงเพื่ออาหารกลางวันที่ยั่งยืน โรงเรียนบ้านร่องหอย นครสวรรค์
- ๑๘๖. การพัฒนาความสามารถและทักษะนักเรียนตามจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านโสมน สุรินทร์
- ๑๘๗. การทอผ้าไหมและย้อมสีโดยใช้วัสดุธรรมชาติ โรงเรียนบ้านหนองไม้ถี้ สุรินทร์
- ๑๘๘. การจัดการขยะอย่างเป็นระบบ โรงเรียนบ้านห้วยผึ้งใหม่ แม่ฮ่องสอน
- ๑๘๙. การบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้หนังสือ โรงเรียนพระแก้ววิทยา สุรินทร์
- ๑๙๐. การใช้เทคโนโลยีเป็นฐานสู่สังคมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โรงเรียนภูกระดึงวิทยาคม เลย
- ๑๙๑. รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการบริหารจัดการการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนมัธยมศึกษา
โรงเรียนละทายวิทยา ศรีสะเกษ
- ๑๙๒. การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนศรีเมืองวิทยาครุสุโรงเรียนมาตรฐานสากล
โรงเรียนศรีเมืองวิทยาครุ อุบลราชธานี
- ๑๙๓. อนุรักษ์วัฒนธรรม เพื่อปลูกฝังภูมิปัญญาท้องถิ่น และเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
โรงเรียนสูงเนิน โรงเรียนสูงเนิน นครราชสีมา
- ๑๙๔. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยนวัตกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยใช้สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้
โรงเรียนทกลีปรรชาวิทยาคม อุบลราชธานี
- ๑๙๕. การสร้างแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สำหรับนักเรียนโรงเรียนอุตรดิตถ์ดรุณี โรงเรียนอุตรดิตถ์ดรุณี อุตรดิตถ์

โครงการเพื่อการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน ภายใต้โครงการส่งเสริมนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ ระดับมัธยมศึกษา ครั้งที่ ๑/๒๕๕๕ รุ่นที่ ๒

คณะกรรมการผู้บริหารโครงการ

นพ.สุภกร บัวสาย	ผู้จัดการสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน
อาจารย์นคร ตั้งคะพิภพ	ที่ปรึกษาสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน
รศ.ดร.จิราภรณ์ ศิริทวี	ที่ปรึกษาชุดโครงการ
นางสาวประพาฬรัตน์ คชเสนา	นักวิชาการ

คณะผู้ทรงคุณวุฒิติดตาม สนับสนุน และประเมินผล ส่วนกลาง

นายสมพงษ์ ฝั่งเจริญจิตต์	หัวหน้าโครงการ
นางสาวนราทิพย์ พุ่มทรัพย์	รองหัวหน้าโครงการ
นายประกอบ นวลขาว	รองหัวหน้าโครงการ
นางสาวอังคณา เขาวีวัฒนาพานิช	เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี

คณะผู้ทรงคุณวุฒิติดตาม สนับสนุน และประเมินผล ประจำภาค

นายสุรัช ภาเพิ่ม	ผู้ทรงคุณวุฒิติดตามโครงการ ภาคกลาง ๑
นางสาววรรณศรี ทาระคุณ	ผู้ทรงคุณวุฒิติดตามโครงการ ภาคกลาง ๒
นางนิตยา บุญเป็ง	ผู้ทรงคุณวุฒิติดตามโครงการ ภาคเหนือ ๑
นายเกษม นวมครุฑ	ผู้ทรงคุณวุฒิติดตามโครงการ ภาคเหนือ ๒
นายมนทิพย์ ทรงกิตติพิศาล	ผู้ทรงคุณวุฒิติดตามโครงการ ภาคใต้
นายนคร วิชัยผิน	ผู้ทรงคุณวุฒิติดตามโครงการ ภาคอีสาน ๑
นางสาวอัญชัญ เมืองนิล	ผู้ทรงคุณวุฒิติดตามโครงการ ภาคอีสาน ๒
นายพงศธร ไวเชิงคำ	ผู้ทรงคุณวุฒิติดตามโครงการ ภาคอีสาน ๓

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.)

Quality Learning Foundation

ตู้ ปณ.๓๔ ปณพ.สนามเป้า ๑๐๕๐๖

www.QLF.or.th